Editura UNIVERS

186

1972

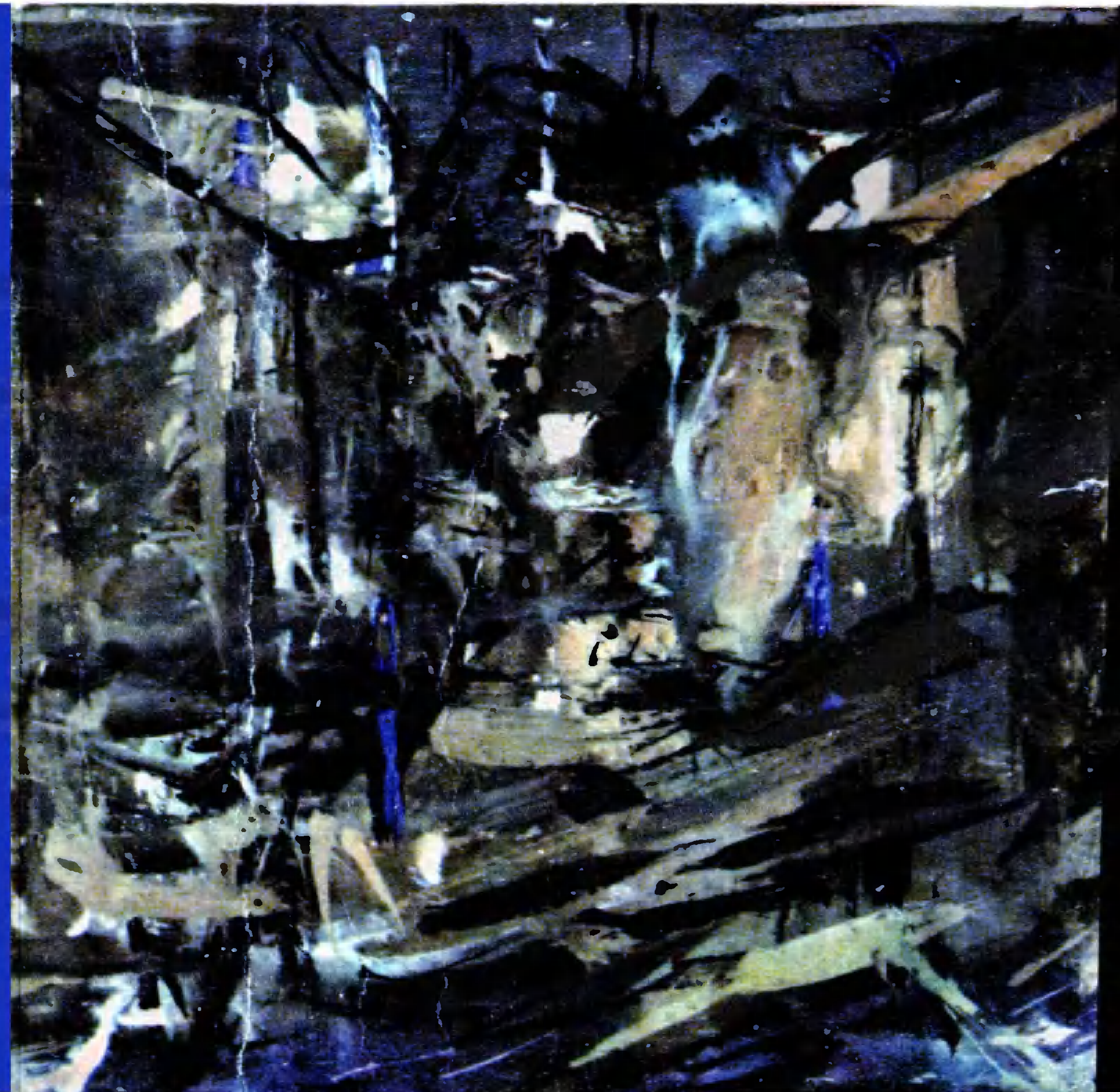
WALTER MATTHIAS DIGGELMANN

ISIDOR RUGE A FOST ACHITAT

Romanul este excelent, admirabil prin construcție, modern și inteligent asamblat, animat tot timpul de calitatea extraordinară a dialogului ; demonstrația este acuzator socială, tonul sarcastic, concluziile grave, alteori ironice, iată un roman frescă al celei mai recente perioade occidentale : 1967, Elveția.

SÂNZIANA POP

ISIDOR RUGE A FOST ACHITAT • WALTER MATTHIAS DIGGELMANN

Lei 6,75

COLECȚIA MERIDIANE

Coperta : *Şerban Gabrea*

Walter Matthias Diggelmann
Freispruch für Isidor Ruge

Walter Matthias Diggelmann

ISIDOR RUGE A FOST ACHITAT

În românește de
SÂNZIANA POP și RODICA DEMIAN

Editura UNIVERS

București, 1972

— Acum o oră mai era plină pînă sus, zice Leu.

Leu intră de pe balcon în cameră. Zărește sticla pe jumătate golită. Stătuse întinsă o jumătate de oră în soarele după-amiezii. În costum de baie. Îl place soarele, îi place să stea la soare. Pielea ei este brună, de un brun-închis. De aceea el nu-i spune Manuela, cum o cheamă, ci Leu. Leii se agită numai cînd le e foame. De douăzeci de ani, Leu face numai ceea ce este necesar. Are o singură dorință : o casă la mare. La Mediterana, desigur. Și, pentru iarnă, o locuință la Paris. Saint-Germain-des-Prés, de exemplu.

— Și ce-i cu asta ? întreabă Ruge.

— Bei gin, îi răspunde ea.

— Ei și ?

— E abia cinci.

— E ultima noastră iarnă în țara asta blestemată, spune el, la primăvară ne mutăm la mare.

— Promiți de ani de zile.

— Astăzi mă țin de cuvînt, spune Ruge. Astăzi mă duc la Pioda și-l omor.

— Şi pe urmă intri la apă.
— Las' pe mine...
Telefonul îl întrerupe.
— Ridică tu, îi spune lui Leu.
— Şi ? întreabă ea.
— Dacă e Pioda, spune-i că am plecat de o oră. Am lăsat vorbă că la cinci sînt la el.

— Casa Ruge, răspunde ea amabil. Bună seara, domnule Pioda. Soţul meu ? Da, nu e la dumneavoastră ? Nu ? Ciudat. A plecat de o oră. Aşa că o să sosească dintr-o clipă într-alta. Accident ? Nu cred. A avut mai de mult.

Acru, ca întotdeauna cînd cineva nu este punctual, Pioda a şi închis telefonul.

— Ai o întrevedere cu el ? întreabă Leu.
— Să mă...
— Iar v-aţi certat ?
— De data asta definitiv. Auzi, definitiv !
— Nu ţipa la mine.
— Nu mai ţine.
— Spune-i-o amabil şi calm.
— Ştii foarte bine că nu se poate.
— Ba se poate. Din banii pe care-i avem, putem trăi patru ani. O să scrii iar doar ce-ţi place...

— Nu la asta mă refer. Deşi mă refer şi la asta. Numai de n-ar fi frica asta afurisită... şi ea pe deasupra.

— Cum frică ?
— Ştii la fel de bine ca mine.
— Economiile noastre...
— Da, da...

— Şi-n afară de asta, mai putem vinde cîte ceva şi să trăim mai modest.

— Da, da, da, spune Ruge, să fim raţionali. Pur şi simplu m-am săturat. La urma urmei nu m-am făcut scriitor ca să compun scenarii pentru maimuţoiul ăsta.

— Te rog să nu ţipi iarăşi, spune Leu. Şi-n afară de asta, ultimul scenariu te-a amuzat.

— E cel mai bun. E cel mai bun scenariu care s-a scris vreodată.

— Păi, vezi. Şi nici de cîştig nu te poţi plînge.

— Dar acum a apărut Wilcox ăsta. Pioda l-a adus. Şi face praf toată afacerea.

— Cine e Wilcox?

— Unul dintre autorii lui Pearson. Un fabricant de *bestseller*. Pacifist cînd e pacifismul la modă, belicos cînd e vorba despre război.

— Ascultă, te duci la Pioda şi-i spui amabil, auzi, amabil: Domnule Pioda, eu mi-am isprăvit treaba, dumneata ai acceptat-o, acum vreau să mă retrag pentru o vreme.

— Şi ştii ce-o să se întîmple atunci?

— Te va înţelege. La urma urmei e şi interesul lui să mai scrii o carte. Nu ţi-a oferit contractul ăsta grozav doar pentru că erai un autor cunoscut?

Ruge nu fusese totdeauna un autor cunoscut, ci şi funcţionar auxiliar odinioară, subfuncţionar subauxiliar, care completa fişe de cartoteci. Dar comandantul de brigadă auzise de el. Ştie cineva ce înseamnă să scrii patru luni de zile

la rînd fişe de cartoteci? „Cabină, mecanism de comandă, angrenaj, nit, şurub, cap hexagonal, cap rotund... ?“ Dar îşi spusese întotdeauna: „Nu mă pun ăştia cu botul pe labe“. Zi de zi şi ceas de ceas îşi spusese asta. La o oră o dată se ridica în picioare, împuns parcă de suliţe de picadori în coaste, ieşea în faţa uşii, care se afla în prelungirea pistei nord-sud, şi se uita la cer, pînă ce-l durea ceafa. Trebuia să le vadă o dată pe oră, cînd aterizau venind dinspre nord, legănîndu-se uşor deasupra acoperişului, alunecînd spre capătul pistei. Zărea fiecare şurub al trenului de aterizare, fiecare nit al cabinei, aşa cum erau trecute în fişa de cartotecă. Zbura pe fişele de cartotecă...

Comandantul de brigadă auzise de el, poate de la aghiotantul său: „Jos, în birourile Serviciului de aprovizionare cu piese de schimb, este unul care face poezii“. Nu din pricină că Ruge ar fi fost poet. Dar încă de pe vremea cînd era căpitan, comandantul de brigadă avusese în compania lui de recruţi un tînăr poet, şi drept urmare ordonase să vină la el sublocotenentul ca să-i spună că ar trebui să-i acorde o atenţie specială acelui domn. „Ocupă-te deosebit de intens de călirea lui fizică. Scoate-mi din el un om ca lumea.“

Sublocotenentul, un măr acru şi verde, ca toţi sublocotenenţii, îşi îndreptase deci atenţia asupra domnului literat. În fond, el, care, în civilie, se-nţelege, îi citise pe Rilke şi Hermann Hesse, n-avea nimic împotriva poeziei, dar era ambiţios, stăpînit de ideea că ar trebui să se-

aleagă ceva de capul lui, și pentru asta, evident, erau necesare calificative bune din partea căpitanului. Povestea se terminase prost. După o încercare de sinucidere, urmase gloria. Cînd comandantul de brigadă auzi de Ruge, îl chemă la el în birou.

„Îl cunoști, desigur, pe Bauerbrenner, poetul. A fost cîndva în compania mea. Fizic foarte slab, din păcate, poet al foamei..."

„Îl cunosc doar după nume, spuse Ruge. Este un poet însemnat, îl prețuiesc în mod deosebit, ba, din pricina lui, am intrat îmbrăcat în uniformă, în librăria unde dădea autografe."

„Scrii și dumneata ?"

Ruge dădu din cap.

„Știi ce-mi impune la dumneata ? Desigur, într-o oarecare măsură, sînt lămurit în privința dumitale. Un scriitor care-și cîștigă pîinea singur. Un scriitor care se înjosește. Nu vii niciodată tîrziu la lucru. Nu tragi chiulul niciodată. E ceva. Cînd scrii, de fapt ? Și ce ?"

„Scriu după lucru și, cîteodată, noaptea sau chiar dimineața. Duminica."

„E o treabă. Și ce ? "

„Povestiri scurte. Scenarii, pentru radio. Ca să cîștig bani."

„La noi nu cîștigi destul ?"

„Trei sute în paisprezece zile. Fac șase sute, scăzînd impozite, asigurări, chiria pentru locuința noastră, în total două sute șaizeci..."

„Aranjăm noi. Am citit oare ceva de dumneata ?"

„Posibil. Scriu și fleacuri pentru ora medicală la radio. Primesc scrisori de la ascultători : Dragă domnule pastor..."

„Impresionant. Am să te mut la secția pentru clarificarea accidentelor de aviație. Rapoartele care se întocmesc acolo sînt strigătoare la cer. Mi-e și jenă. În viitor, dumneata vei fi omul care va redacta, va scrie din nou, pe curat, dacă vrei chiar captivant, toate procesele-verbale."

Îi dău mîna lui Ruge.

Exact după două zile, îl chemă iar la el ; îl aștepta în combinezon de pilot, arătă spre un al doilea combinezon de pilot, care atîrna peste spătarul scaunului, și spuse :

„Îmbracă-l pe deasupra, vremea e prea bună. Afară din aerul ăsta stătut. Sper că nu ți-e frică să zbori ?"

Zburară cu Taifuns, tot un Messerschmitt, de patru locuri, comandantul de brigadă era prea bătrîn pentru avioane rapide, dar trebuia totuși să realizeze anual cele șaptezeci de ore de zbor. Vizitară aeroporturile militare din văile Alpilor, se învîrtiră în jurul emițătoarelor de la Viertau și, după două ore, se înapoiară. Se împrieteniseră. Chiar dacă Ruge îl socotea nebun. Și așa și era.

„Ruge, spuse el într-o zi, astă-seară vine Alfons acasă. Alfons e fiul meu, unicul, l-aș fi dat de mult dracului, zău, dar nevasta mea... Nevasta mea zice : «Pentru asta mi-am sacrificat viața !» (De ce s-or fi sacrificînd femeile mereu ?) Alfons e student, dar nu mai studiază. Vrea bani, tot mereu bani, îmi scrie scrisori, pe

care nu îndrăznesc să ți le arăt. Nu m-am așteptat niciodată de la el să aleagă cariera militară, dar o meserie ca lumea sau măcar o viață ca lumea... Spune dumneata, dragă Ruge, nu se poate cere măcar atîta unui fiu ?"

„Cred că se poate."

„Ce mă fac cu omul ăsta ? Scrie că mă disprețuiește, că aș fi doar ceea ce au făcut din mine alții, ceea ce i-am lăsat eu pe alții să facă din mine ; scrie : «În realitate ești un lingușitor, tată, ai fost cel mai destoinic lingușitor al școlii de recruți, cel mai bun lingușitor al școlii de subofițeri, cel mai bun lingușitor al școlii de ofițeri, și așa, te-ai înălțat din grad în grad, lingușind, iar acum îi pui și pe alții să facă la fel...» Dar banii mei îi plac. Nu numai că-i primește, dar îi și cere : «Tată, trimite-mi bani !»"

„Nu-i trimiteți bani, domnule comandant de brigadă."

„Asta nu merge, Ruge, nu merge. E imposibil să ajung la o ruptură cu el. Și el știe asta. Este un șantagist !"

Comandantul de brigadă stătea în fața lui Ruge, ca în fața unui soldat străin. Gura, o linie numai, ochii înguști — Ruge făcu involuntar un pas înapoi.

„Stai !" strigă comandantul.

Ruge rămase pe loc.

„Să trăiți, domnule comandant !"

„Alfons, zbieră el, dacă-ți închipui cumva că viața mea depinde de uniforma asta nenoro-

cită, dacă-ţi trece cumva prin cap că existenţa tatălui tău se destramă ca ceaţa dimineţii în caz că renunţă la slujbă, te înşeli profund! Aici şi acum, sînt lipsit de putere. Dar fără uniformă... Da, da, o dezbrac, ţi-o arunc la picioare, părăsesc slujba, încetez să mai lucrez, încetez să mai cîştig. Mă prezint la biroul pentru asistenţa săracilor. Să nu-ţi închipui că asta mă deranjează. Ba, dimpotrivă, am să savurez situaţia. Fost comandant, în prezent cerşetor!"

„Prea tîrziu, domnule comandant, veţi primi pensie."

Tăcu.

„Ştie asta Alfons?"

„Doar n-o fi vreun prost?"

„Nu, e băiatul meu. Şi crezi că diseară n-o să meargă aşa?"

„Încercaţi", spuse Ruge.

Dădu din cap fără chef.

„Păi am făcut proba. Şi dumneata, Ruge, dumneata răspunzi: o să fiţi pensionat, frumos vis de cerşetor... Poţi să pleci, Ruge, trebuie să mă pregătesc pentru raportul cu statul meu major."

În dimineaţa următoare, Ruge îl întîlni pe comandant la intrarea principală.

„Am fost amabil cu Alfons. O seară plăcută. «Îţi primeşti suma, i-am spus, dar de-acum încolo, pe dosul mandatului poştal voi scrie: Ajutor pentru săraci...»"

„Şi-aţi avut succes?"

„Depinde cum o iei, răspunse comandantul. Alfons a zis doar : «Nu te enerva, tată, banu-i ban...»"

Ruge lucră un an şi jumătate la secţia pentru clarificarea accidentelor de aviaţie. Într-una din zile, primiră vizita comisiei parlamentare, pentru care Ruge trebuia să întocmească rapoartele. Preşedintele, un om plăcut şi amabil, vru să-l cunoască pe autorul acestor rapoarte. Comandantul trimise după Ruge, îl prezentă domnilor din comisie, îl ridică în slavă şi povesti că Ruge e în toate privinţele un veritabil autodidact, că nici măcar şcoală destulă nu are (ce se înţelege îndeobşte prin şcoală) şi că, de fapt, e scriitor, tînăr încă, încă necunoscut, dar poate că domnii să-i fi auzit numele la radio.

„Scrii pentru radio ?" întrebă preşedintele cel plăcut şi amabil.

Ruge încuviinţă.

„Şi pentru ziare ?"

„Cînd şi cînd", răspunse Ruge.

„Şi eşti sigur că nu te expui niciodată vreunui pericol... ?"

„Pericol ?" întrebă Ruge.

„Că laşi să se strecoare în emisiunile dumitale la radio lucruri care, de fapt..."

„De fapt ?" întrebă Ruge.

„În funcţia dumitale afli lucruri care nu sînt destinate publicităţii."

Ruge tăcu.

„Ai imaginaţie ?" întrebă preşedintele.

„Fără imaginaţie nu se pot scrie aceste rapoarte", răspunse Ruge.

„Ce vrei să spui cu asta? Doar nu vrei să susţii că aceste rapoarte pe care le primim sînt inventate?“

„Nu tocmai inventate, dar...“

„Dar?“

„Un accident este un eveniment atît de complex, încît...“

„Încît?“

„E nevoie de forţa imaginaţiei, pentru ca alăturarea tuturor factorilor care cauzează accidentul să ducă la o poveste cît de cît clară şi inteligibilă...“

„Poveste?“

„Raport.“

„Ai spus poveste... Domnule comandant, aud aici, de la domnul... Cum ziceai că te cheamă?“

„Ruge.“

„Domnule Ruge, îţi mulţumim pentru interesantele expuneri.“

În ziua următoare, Ruge discută cu comandantul despre posibilităţile sale de avansare.

„Sînt cu totul şi cu totul pesimist în privinţa dumitale, spuse comandantul, o profesiune nu ai, din punct de vedere militar tot nimic nu reprezinţi.“

„Sînt scriitor“, spuse Ruge.

Comandantul zîmbi.

„Da, asta eşti, dar atît nu ajunge pentru o carieră onorabilă de funcţionar. Şi, în afară de asta... mai e şi... nu ştiu, se pare că ai greutăţi tot mai mari cu şeful dumitale. I-ai fi spus de curînd, într-o discuţie pe care ai avut-o cu el, că...“

„Știu, zise Ruge, ne-am contrazis în legătură cu nedreptatea socială, adică, după părerea lui, dreptatea. Am spus că țara noastră se află într-o înapoiere de două sute de ani, că societatea noastră n-are conștiința culturii, n-are conștiința civilizației, sîntem barbari, că o mică pătură superioară, mărginită, dar puternică, ne stăpînește..."

„N-o lua razna", îl întrerupse comandantul.

„Chiar și Ebert a strigat la mine, îi spuse Ruge comandantului, Ebert a strigat: «Și eu, uită-te la mine, Ruge, sînt fiul unui servitor, și totuși am ajuns maior, și am să ajung și colonel.» Eu i-am răspuns numai : «Săracul de dumneata, ai putut să ajungi doar maior în țara asta, ai să poți să ajungi doar colonel, doar comandant, doar general — mai departe nu merge în țara asta.»"

„I-ai spus-o asta maiorului Ebert ?"

Peste două săptămîni Ruge primi o scrisoare. Parlamentul ar fi decis să restructureze masiv personalul federal...

Cînd comandantul îl concedie pe Ruge, acordîndu-i un preaviz de patru luni pentru a-și căuta serviciu, el nu întreprinse nimic. Scrise un roman. Romanul unui scriitor, al unui scriitor necunoscut, lipsit de succes și sărac, care-și găsește în cele din urmă un post la aviație, se face dactilograf în cancelarie, bate pe curat rapoartele comisiei pentru clarificarea accidentelor de aviație, ziua întreagă, pînă ce nu mai poate vedea atîta amar de prostie, nu mai poate să înțeleagă de ce asemenea lingușitori și cretini fac carieră, devin căpitani, maiori, colonei, fără

să fie în stare să exprime măcar o idee prin cuvinte. Ținu un jurnal de zi, îi descrise pe cei considerați de el drept cretini, le zugrăvi incapacitatea de a găsi cauzele adevărate ale accidentelor de aviație, relată cum a început să-i tragă pe sfoară pe cretinii ăștia, modificîndu-le rapoartele, și cum ei nici măcar nu și-au dat seama de asta. Povesti că delegația parlamentară avusese numai laude pentru aceste rapoarte exemplare, desăvîrșite, care în realitate n-aveau nici o valoare...

Ruge duse manuscrisul romanului, redactat în timpul serviciului și pe hîrtia aviației militare, la un editor, editorul îl consideră drept satiră obraznică și izbutită, care : „s-ar putea întîmpla în orice țară“ (asta este important în literatură, să se poată întîmpla în orice țară), și romanul apăru. Ruge îi explică unui redactor că el însuși a lucrat doi ani în secția pentru clarificarea accidentelor de aviație și că a întocmit asemenea rapoarte... Și scandalul izbucni. Dar bogat nu deveni Ruge cu primul său roman. Datoriile lui erau enorme. Și în afară de două paturi, o masă și patru scaune, o etajeră pentru cărți, confecționată din cărămizi furate și din șipci de asemenea șterpelite, în locuința lui nu se găsea nimic.

— Să-l sun pe Pioda și să-i spun că te-ai întors chiar acum acasă cu febră, gripă sau ceva de felul ăsta ? întrebă Leu.

— Să împingem lașitatea la extrem ?

— Tu nu eşti laş.

— Ba sînt. Sînt un laş.

— Te rog, fără învinuiri, te rog.

— Am faţă de toţi ceilalţi un singur atu: Nu sînt ipocrit. Eu mint. E o diferenţă considerabilă. Eu mint. Cît se poate de conştient. Şi mă las plătit pentru asta. Pentru cîţi ani ne ajung banii?

— Nu eşti nici laş, nici ipocrit. Eşti prea cinstit. Îţi faci prea multe probleme. Eşti pur şi simplu obosit. Trebuie să lichidezi afacerile legate de filme. Dar laş nu eşti.

●

Pe-atunci, valoarea lui pe piaţă nu era ridicată. Şi totuşi: redactorul-şef al unui săptămînal şi un important consilier de publicitate îl achiziţionară pe Ruge.

„Eşti liber să faci ce vrei la noi, spuse consilierul de publicitate Amacher, toţi creatorii îşi împart timpul după cum vor."

Şi aşa mai departe.

Domnul Amacher îşi conducea clienţii prin cele o sută douăzeci de birouri, iar în cel mai luminos şi mai însorit, acoperit de covoare, şedea acest Isidor Ruge...

„Deci dumneata eşti?"

„Am vrut întotdeauna să vă cunosc personal."

„Domnul Ruge face textele pentru produsele noastre? Domnule Amacher, punem preţ pe faptul că domnul Ruge..."

Şi mulţi spuneau:

„Apreciem în mod deosebit coloanele dumneavoastră nonconformiste, ba chiar radicale. În ele se află o forţă revoluţionară."

„O, Doamne", răspundea Ruge.

Şi, după-aceea, scandalul a izbucnit dintr-o dată. Ruge a adresat o scrisoare deschisă către redacţiile tuturor ziarelor burgheze :

„Vă rog să însărcinaţi colectivul dumneavoastră de colaboratori cu studierea şi analizarea următoarei probleme : Americanii au intervenit în cel de-al doilea război mondial pentru a-l învinge pe Hitler sau pentru a ocupa Europa ? Şi tot aici ar fi de cercetat în ce măsură politica externă americană poate fi considerată ea însăşi fascistă, spre deosebire de politica internă. Ca ipoteză, vă recomand să porniţi de la faptul că Rusia sovietică ar fi putut învinge şi singură Germania hitleristă. În orice caz, să se ţină seamă de faptul că America a acordat Rusiei sprijin material.

Îndemnaţi-i pe colaboratorii dumneavoastră ca, înainte de a face acest studiu, să analizeze situaţia politică din America de Sud. De exemplu : Arbenz, preşedinte al Guatemalei, a fost răsturnat în 1954 cu ajutorul S.U.A. Arbenz era un reformator. Reforma agrară era extrem de necesară. Înainte de alegerea lui Arbenz, douăzeci şi două de familii feudale posedau jumătate din pămîntul arabil. Cealaltă jumătate aparţinea celor peste trei sute de mii de ţărani săraci. Compania americană United Fruit era proprietatea marilor latifundiari. Cînd Arbenz a pornit campania împotriva acestei firme,

la Washington s-a afirmat că Arbenz este, evident, un comunist. Această explicaţie i-a intrat în cap ministrului de externe John Foster Dulles. Fiindcă în anii treizeci, Dulles fusese membru al firmei de avocaţi Sullivan and Cromwell din New York. Această firmă încheiase în 1930 şi 1936 contractele dintre United Fruit Co. şi guvernul de atunci al Guatemalei. Trupele care într-un răstimp de zece zile l-au răsturnat pe Arbenz au pătruns în ţară din Honduras şi Nicaragua, echipate cu armament şi aviaţie americană. (Nu uitaţi să atrageţi atenţia colaboratorilor dumneavoastră asupra Canalului Panama, asupra insulelor Dominicane şi a criminalului Trujillo, asupra Cubei ş.a.m.d.)

O analiză politico-istorică realizată de colectivul dumneavoastră de colaboratori, publicată în binecunoscutul dumneavoastră ziar, ar putea influenţa favorabil opinia publică în ceea ce priveşte o pace reală în lume..."

Săptămînalul pentru care scria Ruge apărea joi dimineaţa. În primele ore ale după-amiezii, Amacher a intrat în biroul lui Ruge şi l-a invitat la o plimbare cu maşina în afara oraşului. Ruge şi-a adus aminte de comandantul lui şi a răspuns : „Ce v-a venit, aveţi cumva vreun fiu care vă face necazuri ?" Amacher a rîs, fără să fi înţeles aluzia lui Ruge. Şi cum să o fi înţeles ?

Au oprit în faţa unui han. S-au aşezat în grădină, la un pahar de cidru şi costiţă.

„De fapt cum te simţi la noi ? l-a întrebat Amacher. Cidrul ăsta nu-i rău."

„Păi da, a răspuns Ruge, e amuzant să contribui la propria ta pieire."

Amacher a rîs iar.

„Vreau să spun, a zis Ruge, că atîta succes tot trebuie să facă plăcere cuiva. Grație strădaniei noastre, oamenii beau mai mult whisky decît le e necesar, fumează mai mult decît le priește, cumpără o mie de lucruri de care nu au nici un fel de nevoie, dar pe care, nota bene, trebuie să le plătească, pe scurt, mi se pare grozav să produci mai mult decît are nevoie omenirea, ba chiar, să creezi necesități și dorințe."

În umbra luminoasă de sub frunzar, Ruge a observat cum Amacher a pălit. Dar s-a forțat și a zîmbit.

„Trebuie să poți pune sub semnul întrebării propriul tău comportament", a zis Amacher.

„Și să tragi, poate, și consecințele ?"

„Dumnezeule, a replicat Amacher, n-o să schimbăm lumea noi doi ! Am visat eu vreodată ca la cincizeci de ani să am una dintre cele mai mari agenții ? Nu."

„Dumneavoastră sînteți deci acel Amacher, care..."

Amacher nu l-a lăsat să sfîrșească, ci l-a întrerupt grăbit : „Cine n-a fost socialist, comunist, în anii treizeci ? Orice om care gîndea și spera !"

„Ați visat pe atunci, cumva, că veți putea utiliza vreodată metodele de propagandă marxist-leniniste în folosul capitaliștilor ? Cu modificările corespunzătoare, se înțelege !"

„Exagerezi... Sarcasmul dumitale... Dar tocmai asta îmi place. Recunosc sincer că dumneata ai adus un suflu nou în agenţia mea."

„Toate bune, domnule Amacher, dar întrebarea mea ?"

„La întrebarea dumitale se poate răspunde uşor : Niciodată n-am intenţionat să ajung atît de departe. La început, era în 1945, mai lucram încă singur-singurel. Puţinii mei clienţi erau, fără excepţie, instituţii de folos obştesc. Căutam mijloace şi căi noi, în scopul de a realiza în beneficiul acestor instituţii aşa-numitele acţiuni publicitare. Munca era dificilă, greoaie, prost plătită, şi aveam şi copii, şi s-a născut întrebarea : Pot oare să le creez fiilor mei condiţiile necesare să urmeze studii superioare sau nu ? De altfel, managerul unui concern petrolier a considerat că noile mele metode, în ceea ce priveşte lămurirea publicului asupra rostului şi scopului instituţiilor de folos obştesc, ar fi revoluţionare. M-a rugat să decid dacă aş putea să lucrez în mod asemănător şi pentru concernul său. Oferta de onorar... ei, poţi să-ţi imaginezi. Şi calculul a fost bun : lucrînd şi pentru concernul petrolier, am devenit indiscutabil mai productiv — mai productiv adică pentru instituţiile de folos obştesc..."

Ruge a încuviinţat ; între timp aflase cine erau oamenii de încredere ai lui Amacher. Aveau titluri ca *Art-Director, Design-Director, Copy-Director, Media-Director*[1]... doamne şi

---

[1] Director-artistic ; director-machete ; director-materiale-publicitare ; director-reclame (engl.).

domni care, cu ani în urmă, i se alăturaseră. Oameni capabili, ambiţioşi, harnici. Animale de muncă...

„Cînd angajezi cincizeci de oameni, ai şi răspunderea lor“, a spus Amacher brusc.

„Ce fel de răspundere ?“ a întrebat Ruge, care nu putea concepe aşa ceva şi o considera aroganţă tipic feudală, ba chiar ipocrită.

Căci unica grijă a lui Amacher era să obţină material destul pentru maşina lui, iar materialul îl dobîndea numai dacă putea să prezinte colaboratori de încredere. Asta însemna : cît mai puţine schimbări în rîndurile colaboratorilor, continuitate, armonie în cadrul colectivului şi aşa mai departe, dar şi tot felul de înfăptuiri sociale pe care, pînă la urmă, nu le plătea el, ci consumatorul. De pe atunci, Ruge pricepuse sofisticăria acestor oameni şi era uimit de fiecare dată doar de felul în care îşi considerau adevăruri, propriile minciuni...

Nu se aflau nici măcar de o jumătate de oră în grădina din faţa hanului, cînd Amacher a adus vorba despre motivul pentru care îl invitase pe Ruge cu el, şi spuse : „Eşti de şase luni la noi. Şi chiar dacă, în ce priveşte condiţiile materiale, nu te-am asigurat limpede, la început, cînd ai venit la mine, vreau să-ţi fixez un nou salariu, domnule Ruge.“

„Salariul meu ?“

„Te-ai obişnuit cu munca, te-ai dovedit a fi o forţă grozav de productivă şi trebuie să fii salarizat ca atare.“

„Vă rog, domnule Amacher“, a zis Ruge.

Amacher ținea în mînă o hîrtie pe care i-a întins-o lui Ruge, spunînd : „Mă gîndeam la trei mii pe lună, treisprezece salarii, patru săptămîni de concediu“.

„Șiret“, s-a gîndit Ruge și a citit proiectul contractului. Totul părea în regulă, pînă la paragraful nouă cînd s-a oprit cu mirare : „Domnul Ruge renunță la orice fel de activitate publicistică. Dacă domnul Ruge are intenția să se apuce de o nouă operă literară, va primi pentru aceasta concediul corespunzător...“ și așa mai departe.

„Paragraful nouă trebuie tăiat“, a opinat Ruge.

„Nu mă așteptam să semnezi acest contract fără să obiectezi. Dar lasă-mă să-ți explic...“

„Nu e nevoie, domnule Amacher. Este vorba despre scrisorile deschise către...“

„Nu numai, a zis el, în general...“

„Ați fost avertizat ?“ a întrebat Ruge.

„Domnule Ruge, a răspuns Amacher, cu vădit efort, de cînd ești colaborator al agenției mele o și reprezinți.“

„Și agenția ? Îi reprezintă și ea, la rîndul ei, pe beneficiari ?“

„Pînă într-un anumit punct“, a replicat Amacher.

„Și dacă nu iscălesc acest contract ? Nu în această formă ?“

„Nu acționez nechibzuit, domnule Ruge. Am discutat problema cu colaboratorii mei cei mai apropiați. Sîntem de aceeași părere.“

„Şi alternativa ?"

„Dacă ar depinde numai de mine... Dar colaboratorii mei se tem..."

„De ce se tem ?"

„Activitatea dumitale publicistică este pentru noi toţi un factor de nesiguranţă."

„Pentru că spun lucrurilor pe nume."

„Crede-mă că, dacă am merge din aproape-n aproape, într-o zi ne-am întîlni pe aceleaşi baricade. Avem şi noi unele rezerve faţă de ordinea noastră socială."

„Fără să ne atingem de rădăcini, însă", a spus Ruge.

„Nu găsim că ar fi necesar."

„Şi, deci, alternativa ?"

Oricum, Amacher a ezitat.

„Ne-ar părea grozav de rău, tuturor."

„Sînt concediat."

„Te rog, te rog, chibzuieşte despre toate în linişte..."

„Ce-i drept, am familie. Mi-ar plăcea să le pot oferi copiilor mei o viaţă mai bună. Sărăcia, domnule Amacher, nu este prea îmbietoare."

„Păi, a spus Amacher, ştii deci ce ai de făcut. Gîndeşte-te la copiii dumitale."

Ruge s-a gîndit la copiii lui.

S-a gîndit şi la el.

S-a gîndit la Leu.

Dar înainte de toate s-a gîndit : „Ruge nu poate fi doborît". Şi a scris domnului Amacher

o scrisoare deschisă. A povestit cititorilor săi întîmplarea. Ei i-au trimis sute de scrisori. Cam așa : „Trăiască Ruge !"

— Bine, deci, spune Ruge, nu sînt nici laș, nici ipocrit, eu... și, totuși, Pioda mi-a oferit contractul acesta oarecum acceptabil abia după ce Amacher m-a dat afară.

— Și de ce să nu-ți fi oferit contractul ?

— Întrebarea este de ce am iscălit eu ?

— Și răspunsul, te duci acum la el și-i spui : domnule Pioda...

— Știi foarte bine că nu pot. Mă și văd așezat în fața lui, îl aud de pe acum rugîndu-mă : „Ruge, nu-i poți face una ca asta unui om bătrîn". Of, Doamne, Leule, întotdeauna intervine cîte ceva.

— Îți cunosc, eroule, complexul : faptul că n-ai avut tată. Închipuire !

— Asta n-ai priceput-o niciodată. Toți m-au tratat întotdeauna ca pe un fiu. Și m-am prins de fiecare dată. De fiecare dată, lua-o-ar dracu de treabă ! La urma urmei și de tine tot de asta m-am îndrăgostit, fiindcă tatăl tău mă trata ca pe propriu-i fiu.

— Poveste veche, spune Leu.

— E adevărat, Leule, am încercat să-mi imaginez cum ar fi fost dacă aș fi avut părinți. Cum să-i povestești unuia care are tată, ce simți cînd n-ai ? Ce bine o duci pe lumea asta, Ruge ! Ai suferit din cauza asta în tinerețe, Ruge ? Nici da, nici ba. Și totuși adevărul nu e la mijloc. Asta e ca și cu Parisul sub ocupația nemților. Bine o mai duceți voi, parizienii ! Fără

bombardamente. Ordine. Cinematografele sînt deschise. Comedia Franceză joacă. Nici foame, nici frig... Dar Londra : noapte de noapte bombardierele, exploziile pricinuite de V2, aprovizionarea nu funcţionează întotdeauna, lipsesc cărbunii... Şi totuşi : ce bine vă merge vouă, londonezilor ! Sînteţi între voi. Ce mizerabil vă merge vouă, parizienilor, sînteţi supuşi umilinţelor, nici măcar să scrîşniţi din dinţi n-aveţi voie... Şi pieriţi astfel ca prizonieri, iar voi, londonezilor, pieriţi ca oameni liberi. Voi, londonezilor, puteţi striga, puteţi cînta, puteţi dansa... Voi, parizienilor, sînteţi sătui şi atît, nimic mai mult, şi cu frica în spate ! Frica ! Să vorbim despre această frică...

Pe atunci Ruge era însurat doar de trei luni. La teatru se juca *Käthchen von Heilbronn* [1].
Ruge primise bilete de favoare.
Ruge concepea piese de teatru.

Ruge lucra pentru radio. La secţia „Opinia culturală".

Ruge avea un protector la radio : pe doctorul Friedrich Meili.

Ruge l-a zărit pe Friedrich în timpul pauzei, întorcînd capul.

Ruge şi Leu şedeau în rîndul opt, Friedrich în rîndul zece.

„Ai spus ceva ?" a întrebat Leu.

„Tot trebuie s-o afle odată", a răspuns Ruge.

---

[1] Dramă romantică de scriitorul german Heinrich von Kleist (1777—1811).

Friedrich era în compania unui tînăr student de la teatru. Studentul era în același timp nepotul lui Friedrich, unul dintre băieții fratelui său. Dar Ruge nu știa încă treaba asta, cînd s-au întîlnit la Elsa, la bar. Ruge a băut un vin de Dôle, Friedrich a cerut o cafea.

„Și tu aici ? Fleacuri dintr-astea învechite mergi să vezi ? a întrebat Ruge. Să ți-o prezint : ea e Leu — Friedrich Meili."

„Iar el e Bruno Meili. Și-a luat azi examenul. Un actor cu patalama", a spus Friedrich zîmbind.

Juca Käthe Gold, și nepotul lui Friedrich era atît de transpus că mai aplauda încă, deși cortina se lăsase. Leu și Ruge plecaseră de mult.

„De ce nu i-ai spus că sînt nevasta ta ?"

„Nu i-am spus ?"

„Nu te mai preface, știi foarte bine ce i-ai spus și ce nu... «Ea e Leu»..."

Erau la „Odeon".

Friedrich nu călca niciodată la „Odeon".

„De ce nu mi-ai spus că e nevasta ta ?"

„Nu mai face pe prostul, Friedrich, am spus limpede : «Asta e Leu, nevasta mea.»"

„Poate că ai vrut să spui, dar de spus n-ai spus-o. De ce ?"

„Nu știu, Friedrich, zău că nu știu."

Friedrich ședea în dosul biroului, Ruge în fața lui, într-un fotoliu ieftin. Friedrich ținea o scrisoare în mînă (fără plic) și a spus :

„Uite contractul... totuși !"

Se aflau în redacție, în biroul lui Friedrich. Acesta era șeful secției „Opinia culturală".

„Am impresia că ai cam vrea să anulezi toată povestea“, a zis Ruge luînd contractul din mîna lui Friedrich.

„Te înșeli. Ca întotdeauna, așa cum fac toți.“

„Zău că n-am vrut să te supăr. Am presupus, pur și simplu, că știi că Leu e nevasta mea.“

„Nici măcar nu știam că te-ai însurat.“

„Nu ?“

„Tremuri“, a spus Leu.

„Am băut cam mult ieri.“

„E pederast ?“

„Cine ?“

„Știi tu.“

„Ce-ți veni ?“

„Așa. Cu puștiul ăla, însoțit de frumușelul ăla !“

„Frumușel ? Să mor de rîs, nu alta ! Cu coșuri pe față.“

„Îl cunoști de mult ?“

„Da, îl cunosc de mult.“

„Cu ce se ocupă, de fapt ?“

„Este șef de secție, sau dacă vrei redactor-șef.“

„La ce ziar ?“

„La nici un ziar. La radio.“

„Aha...“

„Cum aha ?“

„Deci el este omul pe care ai vrea să-l omori ?“

„Eu, să-l omor ? Cînd am spus eu una ca asta ?“

„Cînd îți dădea înapoi manuscrisele.“

„Vorbe. Furia mea nu se referea la el. La urma urmei, cineva trebuie să poarte răspunderea şi să dea seama pentru tot ce facem. Asta pot să-nţeleg. Dar furios, la drept vorbind, sînt pe ceilalţi."

„Pe cine ?"

„Pe direcţie, pe comisia de programe, pe partide, pe ascultători, pe popi... scurt, pe toţi aceşti mic-burghezi mărginiţi, înfumuraţi şi grandomani."

„Oi fi în stare să deosebesc şi eu, totuşi", a spus Leu.

„Ce anume ?"

„Furia ta generală de cea personală... pe acest Friedrich."

„*Okay*. Uneori sînt al naibii de furios pe Friedrich ăsta. Aştept să se sinucidă, să se sufoce în această... Nu este ceea ce presupuneţi cu toţii !"

„Nu striga aşa ! A început să se uite lumea după noi..."

„De cîte ori să-ţi repet că nu aştept de la tine decît un singur lucru ? Cinste, sinceritate şi — prietenie."

„Păi sînt sincer şi cinstit, Friedrich."

„Bun. Nu-ţi place să trimiţi scrisori. Din cauza asta nu mi-ai spus că te-ai căsătorit ?"

„N-am spus nimănui. Crede-mă, Friedrich. Ca să zic aşa, ne-am căsătorit pe fugă."

„De cînd o cunoşti ?"

„Să tot fie trei luni de cînd sîntem căsătoriţi."

„Ai plecat de la circ acum o lună, pe la mijlocul lui octombrie ?"
„Ne-am căsătorit la mijlocul lui august. E adevărat."
„Lucra și ea la circ ?"
„La bar, la intrarea în cort."
„Are o figură diabolic de fascinantă."
„Pretutindeni și-ntotdeauna vezi numai iadul, Friedrich."
„Chiar și în cazul tău, Isidor."
„De asta m-am căsătorit cu Leu."
„De asta ai ascuns că te-ai căsătorit."
„Nu trimit scrisori, asta e."
„Decît atunci cînd ai nevoie de bani !"
„Ei bine, Friedrich, n-am vrut să discut cu tine despre Leu sau despre intențiile mele matrimoniale. Asta e adevărul !"

„Este sau nu este șeful tău ?"
„Friedrich poartă toată răspunderea. Are experiență. Dar șef ? Desigur, e șeful meu. Dar poate s-o facă mult și bine pe șeful, dacă eu nu vreau..."
„Te poate concedia."
„Nu poate."
„El te-a angajat."
„Asta e treaba direcției. Friedrich nu poate decît să propună."
„Dacă se duce acolo și spune că s-a înșelat în ceea ce te privește ?"
„Asta n-o s-o facă."
„De ce nu ?"
„E cel mai bun prieten al meu, Leu. Îi datorez mult, mult prea mult. Tot !"

„Şi nu mi-ai povestit niciodată despre el?"
„Nu văd ce motiv aş fi avut."
„Cînd îţi înapoia manuscrisele. Cînd erai furios pe el."
„De fapt, sînt furios pe mine."
„Cum aşa?"
„Fiindcă îi dau ocazia să-mi înapoieze manuscrisele. Pentru că sînt neglijent şi fac greşeli."
„Şi de ce nu modifici niciodată nimic în manuscris?"
„Nu cumva să-i spui asta vreodată!"
„Cînd i-aş putea spune aşa ceva?"
„Cînd te gîndeşti că are aproape cincizeci de ani!"
„De ce nu baţi cu pumnul în masă?"
„De ce aş face-o?"
„Găsesc că atitudinea lui e urîtă."
„În linii mari, e un om grozav."
„De ce-l aperi?"
„E prietenul meu."
„Ce-a făcut pînă acum pentru tine?"
„Multe."
„Ce anume, exact?"
„A fost primul şi unicul om, dacă vrei, care m-a luat în serios."
„Cunosc eu soiul ăsta."
„Te rog să nu spui soi, cînd vorbeşti despre el."
„Nu e prietenul meu."
„E şi prietenul tău. Trebuie să fie prietenul tău..."
„Eşti nebun?"
„Acum sînt colaboratorul lui, asistentul lui. Îl înlocuiesc cînd lipseşte."

„Şi ?"
„Asta presupune încredere reciprocă."
„Dar asta n-are nici o legătură cu mine."
„Simte cînd cineva îl respinge."
„N-am spus decît că nu e prietenul meu."
„Pot să am prieteni care să nu fie şi prietenii tăi ?"
„Igor, Sepp, Kunolf, Werner sînt prietenii noştri."
„Şi Friedrich e prietenul meu."
„Cu douăzeci şi cinci de ani mai în vîrstă ca tine ! Fac pariu că erai gata să mori de foame cînd te-a ajutat."
„Eram pe aproape."
„Mi-am închipuit eu."
„La ce te referi ?"
„Cunosc eu soiul ăsta de oameni."
„Nu mai vorbi aşa despre el, auzi ?"
„Te mai are şi acuma în mînă."
„Prostii !"
„Doar depinzi de el. Dacă te scapă din mînă..."
„Eu cad mereu în picioare."
„Nu vrei să devii scriitor ?"
„Sînt scriitor."
„Şi ce vrei să scrii ?"
„Teatru radiofonic. Scenarii."
„Ai mai lucrat şi înainte pentru Friedrich ?"
„Da."
„De ce ai încetat să lucrezi pentru el ? De ce ai plecat la circ ?"
„De ce să nu recunosc ? Mă certasem cu el."
„Păi, vezi !"

„E sensibil, ce vrei. Alde mine trebuie să-nvețe să menajeze oamenii."
„Te-a abandonat ?"
„De unde știi ?"
„Cunosc eu marfa."

„Nu vreau să mă amestec, Isidor, dar mi-e teamă."
„Crede-mă, Friedrich, Leu e cea mai bună fată din lume."
„Leu ?"
„Îi spun Leu Manuelei. E fiica dresorului. Tatăl ei dresează lei."
„Şi tu faci acuma la fel ?"
„Dresez o leoaică ! Ştii ce mi-a zis taică-său ? Să te porţi cu ea cum te-ai purta cu un leu. Trebuie să descoperi ce face cu plăcere spontană și după aceea să o ajuţi."
„*Nomen este omen*[1], Isidor."
„Ce vrei să spui ?"
„Îi spui Leu. Leii sînt animale de pradă."
„În basme sînt regii animalelor."
„Speram că o să scrii, în fine, un roman."
„Păi scriu unul."
„Acum, cînd ai acceptat postul ăsta ?"
„Dar am și timp liber !"
„Ești căsătorit."
„Și ?"
„Asta se poate constata la toţi ceilalţi. Femeile își vor și ele drepturile."
„Leu nu este ca toate femeile."
„Evaziune."

---

[1] Numele spune totul (lat.).

„Cum adică, evaziune?"
„Fugi încontinuu de tine însuţi."
„Nu-ncepe iar, Friedrich."
„Dar, din păcate, ăsta e adevărul!"
„Nu m-am căsătorit din nechibzuinţă. Leu are nevoie de mine."
„Aşa-ţi trebuie!"
„Am nevoie de Leu."
„Eroare. N-ai nevoie decît de tine."
„Tu ai crescut în condiţii normale. Ai simţit căldura unui cămin şi, mai tîrziu, ai beneficiat de instrucţie şcolară."
„Sînt taţi şi taţi, mame şi mame."
„Am făcut din mine propriu-mi tată. Iar acum am şi eu o familie proprie."
„Abia cînd apar copiii poţi vorbi de familie."
„Leu o să aibă copii."
„Atunci poţi să-ţi îngropi visele."
„Am să primesc premii."
„Cînd o să-ncepi să înveţi germana?"
„Adică, nu ştiu să scriu?"
„Ai talent."
„N-ai zis tu că sînt un talent înnăscut?"
„Cînd am zis asta?"

„De ce nu-l aduci o dată la noi?"
„Fiindcă nu poţi să-l suferi."
„Am spus o dată, acum cîteva săptămîni, că nu-mi place, dar am spus-o doar ca să te necăjesc, să te încerc."
„Să mă încerci?"
„Fiindcă voiam să ştiu ce e între tine şi el."
„Nu e nimic între el şi mine."

„Spune-i atunci, te rog, că soției tale nu-i convine de loc că soțul ei își petrece două sau trei seri pe săptămînă în altă parte și fără ea."
„Ce-nseamnă a petrece o seară ? Lucrez. Răspund de supravegherea emisiunilor secției noastre, din clipa cînd intră-n program."
„Aveți emisiune o dată pe săptămînă."
„Iar o dată trebuie să iau masa cu Friedrich."
„Trebuie ?"
„N-are pe nimeni pe lume. De cînd i-au murit părinții."
„Doar are un frate. Are un nepot drăguț."
„Da, dar noi sîntem prieteni."
„Atunci adu-l cu tine acasă. Ți-o cer... Aha, așa deci ?"
„Ce vrei să spui, Leu ?"
„Nu vrea Friedrich."
„Am spus eu asta ?"
„Nu mă duci pe mine. Nu vrea Friedrich, fiindcă Friedrich e gelos."
„Friedrich nu e gelos, este retras și sensibil."
„Își arogă drepturi."
„Îi datorez o oarecare amabilitate."
„Îi datorezi bani ?"
„Asta nu. Și-n afară de asta, Friedrich are destui bani. Părinții lui au fost foarte bogați. Cel mult, îi datorez cinci sute de franci."
„Și-atunci ?"
„Ascultă cu atenție, Leu, și nu mă-ntrerupe : A fost odată o zi, o zi rece de iarnă. Isidor Ruge s-a îmbolnăvit, s-a-mbolnăvit atît de tare, că gazda lui a chemat doctorul, și doctorul l-a dus imediat la spital. Acolo, primul care l-a vizitat pe bolnav a fost unul de la administrație,

şi acesta a spus: «Domnule Ruge, trebuie să plătiţi două sute de franci». Dar Ruge nu avea două sute de franci..."

„Şi atunci a sosit amabilul Friedrich şi l-a salvat pe bietul bolnav!"

„Nu mă întrerupe, Leu. A fost odată, o altă zi, o zi cu mult înaintea aceleia în care Ruge a fost internat în spital. Ruge era îngrozitor de prost dispus, fiindcă pierduse iarăşi o slujbă. Lucrase într-o prăvălie de covoare."

„Şi atunci a venit Friedrich..."

„Aiurea! A venit Miriam. Cu logodnicul ei şi cu părinţii acestuia. Au ales un covor. Un covor afgan frumos, roşu-închis."

„Cine e Miriam?"

„O fată cu care mai că m-aş fi însurat."

„Şi de ce n-ai făcut-o?"

„Nu mai ştiu... Nu mă întrerupe, Leu. Deci a sosit această Miriam, şi cînd vînzătorul a fost chemat la telefon, i-am spus acelei fete: «Pentru numele lui Dumnezeu, nu cumpăra covor de aici, de pe Bahnhofstrasse, fiindcă aici nu plăteşti covorul, ci strada», şi asta le-a deschis capul şi ei, şi logodnicului ei, şi părinţilor acestuia, şi le-am indicat oamenilor şi de unde îşi pot procura acelaşi covor cu jumătate de preţ — pe Badenerstrasse."

„Şi?"

„Miriam şi logodnicul ei, împreună cu părinţii acestuia, au plecat fără să cumpere covorul. Seara, după închiderea prăvăliei, a venit la mine proprietarul şi mi-a spus că ar fi auzit şi el discuţiile mele deosebit de rafinate în ce priveşte vînzarea. Am vrut să-i explic: c-o fi

și c-o păți, că... dar el a rămas surd și m-a trimis la dracu. De asta eram așa prost dispus și de asta m-am dus într-un bar și m-am îmbătat. În acest bar, către miezul nopții, a intrat un domn, și acest domn a început apoi să-mi vorbească. Și după miezul nopții, cînd barul s-a închis, domnul acela mi-a spus că m-ar invita cu plăcere acasă la el, și eu am primit invitația. Casa în care locuia acest domn se afla pe Gloriastrasse și apartamentul era mare și frumos aranjat : covoare scumpe (mă pricepeam cît de cît la asta), cărți multe și în general..."

„Și domnul s-a așezat lîngă tine pe sofa, și cînd ai fost destul de beat, el a devenit afectuos."

„Tîmpenii ! Domnul m-a ascultat. Nimic mai mult. Și Ruge a povestit. Ruge i-a povestit de ce își pierduse postul, a povestit cum a ajuns cu patru luni în urmă la această slujbă, cu alte cuvinte Ruge i-a istorisit povestea vieții sale — aproape se făcuse dimineață — și domnul a zis : «Teribil, e pur și simplu teribil ceea ce-ai povestit». Și eu : «Vă rog să mă iertați, am spus doar adevărul». Și domnul a replicat : «Adevăr sau neadevăr, trebuie să scrii povestea asta, așa cum mi-ai istorisit-o mie. De altfel ești un talent înnăscut.»"

„Un ce ?"

„A spus : «Ești un poet !»"

„Doamne, Doamne, Doamne !"

„Evident, asta ție nu-ți face nici o impresie, Leu."

„Și și-a trecut mîna fină prin părul tău nespălat !"

„Eu şedeam într-un colţ al odăii, el în celălalt capăt."
„Dar ce legătură are istoria asta cu spitalul, bunule ?"
„Mai tîrziu despre asta."
„Eşti deci scriitor, fiindcă aşa a zis el ?"
„Nu, îi sînt recunoscător pentru că m-a ajutat."
„Nu mergi cumva prea departe ?"
„Vrei să afirmi că n-am reuşit să fac nimic ?"
„Ce-ai scris ?"
„Am prelucrat pentru radio trilogia *Marius* al lui Marcel Pagnol[1]."
„Şi ?"
„Ziarul *Volksrecht* mi-a publicat o schiţă."
„Asta e tot ?"
„Am scris un roman."
„Unde e cartea ?"
„Friedrich spune că romanul e prost."
„De ce ai venit la noi, la circ ?"
„De dragul tău."
„Prostii !"
„Ei bine, dacă vrei să ştii : mă certasem cu el. Făcea atunci un serial de scenarii : *Peisaje europene reflectate în literatură*. Mi-a zis : «Ai umblat mult, Isidor». «Da, cunosc aproape toată lumea», i-am răspuns eu. «Unde n-ai fost încă ?» m-a întrebat. I-am răspuns : «În Orientul îndepărtat n-am fost niciodată»."
„Mie mi-ai spus că n-ai plecat niciodată din ţară."

---

[1] Marcel Pagnol (n. 1895) dramaturg şi regizor francez, cunoscut mai ales prin comedia *Topaze*.

„Adevărat."
„De ce nu i-ai spus-o și lui ?"
„Nu poți să-nțelegi. Invita, de pildă, prieteni și mă prezenta : «Acesta e Isidor Ruge, marea mea speranță»."
„Și ?"
„Se fălea cu mine."
„De ce n-ai spus : «Sînt un nătîng incult»."
„Fiindcă nu eram un nătîng incult."
„Și, bineînțeles, nu putea să admită că invită la el un tăietor de lemne sau pe unul care spală vase, pentru că..."
„Pentru că... ce ?"
„Înțelegi tu, îi trebuia un alibi. Speranță. Talent."
„Leu, îți interzic..."
„Povestește mai departe. Tac."
„Am spus : «Am cutreierat toată lumea, numai Orientul îndepărtat nu-l cunosc». Și el a spus : «Atunci poți prelua manuscrisul despre Silezia». Dar eu am confundat Silezia cu Schleswig..."
„Important este că manuscrisul a fost *okay*."
„Asta da. Dar a fost totuși un eșec. Friedrich mi-a spus : «Cel mai rău lucru la tine e că minți»."
„Recunoaște o dată..."
„Am locuit cinci luni la el, Leu, într-o cameră de oaspeți liberă și..."
„Restul mi-l pot imagina !"
„Toți, toți își imaginează restul. Dacă vrei să știi, la circ am ajuns abia după ce am fost interogat la poliție. Într-o dimineață în cutia de scrisori se afla o citație."

«Luați loc, domnule Ruge.»
«Ce doriți de la mine ?»
«Vom vorbi imediat despre asta, domnule Ruge. Sînteți chiriaș la...»
«Da. Și ?»
«Unde lucrați ?»
«Sînt scriitor.»
«Ia te uită ! Ruge dintr-o dată scriitor !»
«Nu admit să mi se vorbească pe tonul acesta !»
«Asta e, într-adevăr, un progres categoric : comisionar suspectat pentru furt...»
(Polițistul de la secția de moravuri a răsfoit un dosar.)
«Și unde ați deprins asta... scrisul ?»
«Ești scriitor sau nu ești. Asta nu se învață.»
«Așa ?»
«Viața te-nvață.»
«Să lăsăm asta. Din ce trăiți ?»
«Asta nu vă privește.»
«Ba da — ne interesăm de asta.»
«Nu vă privește.»
«Ne îngrijim de bunăstarea cetățenilor noștri, Ruge.»
«Domnule Ruge.»
«Deci, din ce trăiți, de fapt, domnule Ruge ?»
«Pentru cameră nu trebuie să plătesc nimic. În afară de asta, eu fac gospodăria. Gătesc, mă îngrijesc de cumpărături.»
«Sînteți fată-n casă ?»
«Și din cînd în cînd scriu pentru radio.»
«Știți că patronul dumneavoastră, ca s-o spunem așa, e înregistrat la noi ?»
«Înregistrat, pentru ce ?»

«Nu faceţi pe prostul, domnule Ruge.»
«Sîntem prieteni, asta e tot.»
«Tăgăduiţi, deci, că între dumneavoastră şi el...»
«Nu e nimic de tăgăduit pentru că nu există nimic.»
«Ce nu este încă, poate să fie, Ruge.»
«Domnule Ruge.»
«Să vă fie clar, totuşi, că trebuie să vă înregistrăm şi pe dumneavoastră.»

„I-ai povestit asta ?"
„Nu, Leu, asta nu i-am povestit-o niciodată."
„Eu i-aş spune-o, data viitoare, cînd o să devină iar scîrbos."
„Eşti groaznică."
„Trebuie să înveţi pînă la urmă să ripostezi."

„Mi-ai promis cît se poate de limpede că o să am prilejul să fac regie, Friedrich !"
„N-am promis nimic. Am discutat doar."
„Bine, nu vreau ceartă cu tine... Dar spune-mi, pe Allenspach de ce..."
„Sînt obligat să-ţi dau socoteală ?"
„Allenspach e un idiot, Friedrich."
„Nu admit să foloseşti astfel de expresii. Allenspach e un om excepţional."
„De fapt, de ce m-ai angajat ?"
„Ai şi tu calităţile tale."
„Ţi-a fost milă ?"
„Prostii, eşti talentat. Dar trebuie să înveţi o dată să te adaptezi."
„Păi asta fac !"

„Nu, ești nerăbdător și nedisciplinat. Te crezi genial."
„Pot mai mult decît toți ceilalți favoriți ai tăi."
„N-aș vrea să fiu obligat să repet a doua oară că nu admit asemenea ton la mine-n birou."
„Lasă-mă să fac regie."
„N-ai pregătire de regizor."
„Am fost asistent la patru puneri în scenă. De altfel, cum de primește Allenspach o mie o sută pe lună și eu numai nouă sute ? Oricum, am venit aici cu trei luni înaintea lui."
„Allenspach a fost adus, a fost chemat."
„Și eu ?"
„Tu ne-ai solicitat."
„Nu-i adevărat. Tu mi-ai oferit postul."
„Nu le mai întoarce acuma. Sigur că eu... dar abia după ce am discutat unul cu altul. Am tratat pur și simplu, în numele tău."
„N-a fost ușor deci să mă treci prin direcție ?"
„În orice caz, a trebuit să intervin în mod deosebit pentru tine."
„Și de ce ai făcut-o ?"
„Fiindcă am încredere-n tine."
„Păi, continuă să ai, atunci !"
„Îmi faci greutăți tot mai mari. Nu sîntem la circ aici."
„Ai devenit meschin, Friedrich."
„Și tu te-ai schimbat, Isidor."

„Și chiar așa au spus, Isidor ?"
„Da, Leu, Allenspach a spus. A fost destul de prost cretinul ăsta să clevetească în timp ce

microfonul era deschis. Mă aflam pe recepție ca să aud indicațiile de regie idioate ale lui Allenspach, doar pentru asta. Păcat că n-a ascultat și Friedrich."

„Dar ce le-a venit ălora ?"

„În loc să scriu staruri am scris strasuri. Pluralul de la star este, bineînțeles, staruri. Strasurile sînt pietre false."

„Și ?"

„Guldelmeier, vaca aia, a început să rîdă. «Cine-a scris asta ?» Allenspach a răspuns fără jenă : «Un anume Ruge, autor de casă și pat al șefului nostru»."

„Dar asta trebuie să i-o spui, Isidor."

„Porcării dintr-astea nu transmit."

„Acuma știu exact, Friedrich, unde e buba, de ce lucrezi contra mea, în loc să lucrezi pentru mine."

„Așa deci, lucrez împotriva ta ?"

„Îl preferi pe idiotul ăla."

„Iarăși..."

„Fiindcă ți-e frică."

„Pentru Dumnezeu !"

„Ți-e frică de gura lumii."

„Termină, Isidor !"

„Tot trebuie să ți-o spun o dată, Friedrich : ți-e frică de idioții ăia, pur și simplu, și-l număr și pe directorul programelor printre ei. «Ce veți fi găsind la Ruge ăsta, domnule doctor Meili ? Ce știe el să facă ? N-are nici măcar studii școlare ca lumea, Ruge ăsta. Un talent nativ ! Un om natural !» — Și tu, Friedrich, tu taci, tu te umilești !"

„Nu neg de loc faptul că, din cînd în cînd, am greutăţi din pricina ta. Dar nu le-aş avea, dacă ai reuşi să te adaptezi şi tu o dată."

„Sînt singurul care se prezintă în fiecare dimineaţă la nouă la slujbă. Sînt singurul care..."

„Nici nu ţi se reproşează nimic în această privinţă."

„Şi atunci ?"

„Comportarea ta, atît."

„Comportarea mea ?"

„Păi da, te porţi de parcă ai fi un semizeu. De parcă slujba asta ar fi ultimul lucru de care te-ai putea interesa. De parcă ai putea-o lua oricînd de la capăt în altă parte. Pe scurt, aroganţa ta exagerată, această siguranţă de sine surprind neplăcut."

„Poate că şi prietenia noastră surprinde neplăcut ?"

„Mai mult nu i-ai spus ?"

„Nu, Leu, a ajuns atît. Am ameţit şi eu cînd am văzut cum se frînge. Întîi alb ca zăpada la faţă, apoi galben. M-am înapoiat în biroul meu, dar peste cinci minute am vrut să mă duc iar la el — mi-era milă. Voiam să-l rog să mă scuze. Dar nu mai era acolo. «A cerut o maşină, mi-a spus portarul, şi a plecat acasă. O migrenă cumplită.»"

„Renunţă, înainte să te dea ei afară."

„Nici nu mă gîndesc. Să mă dea ei afară !"

„Tocmai îmi amintesc că nu mi-ai istorisit niciodată pînă la capăt povestea cu spitalul."

„N-are importanţă. I-am spus pur şi simplu administratorului spitalului să se adreseze doctorului Friedrich Meili. Va achita el pentru mine."

„Ia loc, domnule Ruge."
„Mulţumesc, domnule director."
„Ştii de ce am trimis după dumneata ?"
„Nu, domnule director."
„De zece zile, şeful dumitale... da, de zece zile este bolnav. Cine te-a însărcinat, de pildă, să răspunzi la scrisorile adresate şefului dumitale ?"
„Cred că asta face parte din atribuţiile mele."
„Aşa crezi ? — Mi s-a spus că te ocupi şi de producţie, că dispui de operatori şi regizori ?"
„Nu fac decît ceea ce trebuie făcut."
„Fără-ndoială că de făcut trebuie să se facă, dar întrebarea care se pune e cine ce trebuie să facă ?"
„Nu mi-am pus nici un fel de probleme în legătură cu asta."
„Îmi închipui. Se pare că nu prea-ţi pui probleme, în general. Nici în ceea ce priveşte scrisorile."
„La ce scrisori vă referiţi ?"
„Scrisori către colaboratori vechi, merituoşi, cunoscuţi... Ai respins manuscrise !"
„Nu din proprie iniţiativă. Respingerea se hotărîse înainte ca Friedrich..."
„Domnul doctor Meili !"
„... să se îmbolnăvească."
„Fusese stabilit de asemeni ca respingerea să fie comunicată în forma aceasta ?"

„Nu ştiu la ce vă referiţi."
„Păi da, e de mirare că n-ai adăugat şi: Imbecil bătrîn."
„Nu cred că e bine să vorbim pe ocolite. Amabilităţile astea stupide fac ca poimîine chiar să ne pomenim din nou pe masă cu manuscrise nefolositoare."
„Ia te uită! Domnul Ruge al nostru îşi permite deci să facă aprecieri asupra colaboratorilor vechi şi merituoşi! Şi uită că el însuşi poate şi mai puţin."
„Domnule director!"
„Sau vrei să spui că nu e adevărat? Vrei să-ţi prezint şi dovezi? Stras în loc de star? Schleswig în loc de Silezia?"
„Cine v-a povestit?"
„Îndrăzneşti să mă mai şi interoghezi?"
„E cineva mai bun decît mine în dugheana asta?"
„Nu striga!"
„Friedrich Meili ăsta poate să scrie măcar un singur scenariu? Nătîngul de Allenspach?..."
„Aşa, va să zică, asta e părerea pe care o ai despre şeful dumitale!?"
„Vă rog să mă iertaţi!"
„Nu e nimic de iertat, domnule Ruge, ba dimpotrivă! Sînt încîntat că... în sfîrşit, am prilejul să-ţi aflu opinia."
„M-am săturat, pur şi simplu, să tot fac pe servitorul, în timp ce slugarnicii şi linguşitorii ăştia..."
„Pe Allenspach l-am angajat personal."

„Şi cum ar arăta secţia noastră, dacă n-aş fi muncit eu ?"

„Ai acţionat fără dispoziţie. Pe ascuns !"

„Cîtuşi de puţin pe ascuns, domnule director."

„Şi ştiai dumneata de ce."

„De ce ?"

„Fiindcă ai bănuit că nimeni, niciodată nu-ţi va da astfel de sarcini."

„Şi de ce să nu mi se dea ?"

„Fiindcă eşti incapabil."

„Păi am dovedit tocmai că..."

„Că eşti incapabil. Da ! Şi ca să fim bine-nţeleşi, domnule Ruge, ai dovada scrisă aici. Poţi să te duci imediat la casierie."

„Nu accept una ca asta, domnule director. Sînt de doi ani în acest post. Nici o critică şi nici o reclamaţie, pînă acum."

„Nu sîntem pripiţi, noi dăm o şansă oricui. Dar odată tot trebuie să tragem consecinţele."

„Nu numai că mi-au fost lăsate mie toate treburile administrative, de pildă controlarea statelor de plată, dar mi s-a cerut să scriu în fiecare lună cel puţin un manuscris. Scrisorile ascultătorilor, domnule director..."

„Domnule Ruge, nimeni din instituţia asta nu-ţi pune la îndoială meritele de scriitor. Ba din contra. Dar dumneata nu eşti nici lector, nici dramaturg, dumneata nu eşti regizor, dumneata nu eşti redactor..."

„Şi ce-o să se întîmple cu mine acum ?"

„Te descurci dumneata, domnule Ruge. Adevăratele talente au izbutit întotdeauna."

„Sînt căsătorit, domnule director!“

„Asta e treaba dumitale. Ce-ar fi dacă soția dumitale și-ar găsi un serviciu? Și, în afară de asta, nu mă-ndoiesc că vei putea scrie mai departe și pentru noi.“

„Mi-o garantați dumneavoastră?“

„Asta nu pot. Înțelege-mă, domnule Ruge, nu-ți pot promite nimic. Dar dacă doctorul Meili poate să-ți garanteze comenzi sigure...“

„Ultimul dumneavoastră cuvînt?“

„Uite ce este, Ruge, datoria mea e să apăr interesele generale ale radiodifuziunii. Nu interesele particulare ale unuia.“

„Am crezut întotdeauna că aș avea aici un soi de siguranță a zilei de mîine și că aș putea...“

„Ce-am avut de spus, am spus, domnule Ruge. În afară de asta, e problema dumitale ultrapersonală că vrei să fii scriitor cu orice preț. Nu trage societatea la răspundere pentru eșecul dumitale. Ai șanse egale ca oricare alt cetățean, bineînțeles, cu condiția să fii loaial și cinstit!“

„Mă concediați deci, în timp ce Friedrich, iertați-mă, în timp ce domnul doctor Meili este absent din motive de boală?“

„Poți să fii sigur, că, în nici un caz, nu acționez împotriva intereselor domnului doctor Meili...“

Acum Allenspach îl tutuiește pe Ruge. A devenit succesorul lui Friedrich. Ruge se vede rar cu el, dar uneori întîlnirea nu poate fi evi-

tată, ca de pildă la ceremonia de deschidere a Festivalului din iunie.

„Isidor, omule, zice Allenspach, unde ai fi ajuns astăzi dacă atunci n-ar fi izbucnit scandalul acela zgomotos ?"

„Exact, răspunde Ruge de fiecare dată, omul trebuie să preîntîmpine în mod constructiv forțele destinului." (Ruge este lămurit în legătură cu vulnerabilitatea acestei formulări, dar asta nu schimbă cu nimic faptul că asemenea vorbe sînt ascultate cu plăcere. Chiar și Ruge se poate adapta.)

„Bineînțeles că a fost greu pentru tine atunci, spune Allenspach. Și la asta se mai adaugă și faptul că noi toți nu eram destul de bine informați."

„Adevărat."

„Dar faptul că ai ripostat, și mai ales felul cum ai făcut-o ne-a impresionat pe toți."

Ruge nu ripostase. Dacă o făcuse cineva, aceea fusese Leu.

Leu îi scrisese tatălui ei, care tocmai lucra la circul Krone. „Dragă tată, scrisese, mi-ai povestit mereu despre un carnet de economii. În cazul în care se află la tine, caută-l și trimite-mi-l. Isidor, marele scriitor s-a lăsat azvîrlit în stradă... Și nici măcar nu e în stare să se împotrivească. Ce să facem ?"

Tatăl lui Leu răspunsese că n-a găsit carnetul, dar că le-a expediat prin Deutsche Bank o mie de mărci. Și, în afară de asta, că i-ar fi relatat șefului biroului de presă al circului

Krone cazul lui Isidor, şi acesta l-ar fi sfătuit să facă scandal.

Leu spuse : „O să şi facem, acum, că sîntem independenţi".

Ruge se opusese. Dar Leu nu-l ascultase.

„Friedrich nu merita una ca asta", zisese Ruge.

„Minte de copil, răspunsese Leu, pînă cînd vrei să-i fii recunoscător lui Friedrich ăsta al tău ?"

„Toată viaţa. Îi datorez tot."

„Ce anume, pentru Dumnezeu ?"

„Fără el astăzi n-aş fi ceea ce sînt."

„Şi ce eşti, prostule ? Te crezi doar cineva."

Leu scrisese lungi scrisori către redacţiile cotidienelor. Povesti redactorilor exact ceea ce povestise tatălui ei. Redacţiile trimiseră ziarişti la Ruge. Vrură să afle întreaga poveste a vieţii lui. Ziarele moderate şi cele conservatoare tăcură. Şi un săptămînal făcu din cazul lui Ruge o *story* : „Aşa sînt desfiinţaţi în cadrul radiodifuziunii oamenii tineri şi talentaţi".

„Redactorii-şefi ai radiodifuziunii noastre se interesează mai mult de propriul lor cîştig, decît de promovarea cadrelor tinere."

„Poliţia de moravuri comentează : În asemenea cercuri întîlnim şantajele cele mai odioase."

Problema promovării cadrelor tinere, critica adusă politicii selectării oamenilor şi aşa mai departe nu rezolvară nimic. Dar cînd fu vînturată problema moralităţii, Leu cîştigă. Friedrich, abia însănătoşit, făcu o recidivă şi, aşa bolnav, ceru aprobarea demisiei. Serviciul programelor

și liderii sindicatului convocară o comisie de arbitraj. Aceasta îi acordă lui Ruge o satisfacție de șase mii de franci. Tatăl lui Leu scrise : „Acum ai putea să-mi înapoiezi cele o mie de mărci". Dar Leu și le păstră.

— Am patruzeci și șase de ani acum, spune Ruge, și...

— Ai patruzeci și cinci și șapte luni. Aproximativ, replică Leu.

— Pioda a devenit putred de bogat. Iar eu am scris trei cărți bune. Dar alte zece cărți bune, nu.

— O să le scrii acum. Ai căzut totdeauna-n picioare. Niciodată cu capul în jos.

— Pe atunci voiam să devin foiletonist. Dar tu...

„Intru în rîndul foiletoniștilor", o anunțase atunci pe Leu. Ea însă spusese : „Totdeauna violenții sînt cei care predică nonviolența. Cînd le ajunge cuțitul la os. Numai negustorii de sclavi predică umanitatea. Sclavilor. Dar cei din urmă vor fi cei dintîi", spusese Leu. Leu mersese prin anticariate și schimbase pe Thomas Mann și Hermann Hesse, Goethe și tot ce era literatură în general, pe scrieri de Robert Grimm[1] și Lenin, Kautsky și Marx, pe manifeste ale liderilor negri și ale revoluționarilor din lumea coloniilor. „Cei din urmă vor fi cei dintîi", spusese Leu și începuse să coasă la do-

[1] Robert Grimm (1881—1956), ziarist și lider social-democrat elvețian.

miciliu, pe o mașină de cusut ieftină, de ocazie, pentru un mic proprietar al unui magazin de confecții, iar Ruge se angajase ca paznic de noapte. Pentru referințe, indicase pe comandantul de brigadă și pe comandantul școlii de recruți, căci : „Trebuie să devii și mai șmecher, spusese Leu, trebuie să-i zdrobești cu propriile lor arme pe indivizii ăștia, trebuie să faci pe naivul, și n-ai voie să te rupi de biserica statului. Cei din urmă vor fi cei dintîi..."

Isidor Ruge își începea serviciul seara la ora opt. Datoria lui era să păzească proprietatea privată a gangsterilor civilizați. Ruge deveni supraveghetor. Stăpînii lui erau dentiști, cărora le păzea cabinetele, bancheri, cărora le păzea safe-urile, juriști cărora le păzea birourile...

Cinci minute înainte sau cinci minute după unsprezece și jumătate, descuia grilajul din fața ușii masive a băncii cu etaje a lui Holzapfel, bancă de finanțare. Încuia grilajul, încuia ușa masivă în urma lui și-și începea rondul de-a lungul etajelor. Sala ghișeelor, biroul, încăperea cu dulapuri blindate, încăperile împuterniciților comerciali, ale procuriștilor, camerele secretarilor și secretarelor...

Încăperea mare a domnului Holzapfel : aici se așază la biroul de mahon. Sertarele din dreapta nu sînt încuiate, cele din stînga, dimpotrivă, sînt zăvorîte. Ce păstrează domnul Holzapfel în aceste sertare ? În dreapta, Ruge găsește doar hîrtie. Coli cu inscripție (imprimată) : „Banca particulară Dr. Alfons Holzapfel". Coli cu antet : „Institutul de credit mărunt Dr. Al-

fons Holzapfel". Ruge găseşte şi hîrtie albă obișnuită, cu filigran, pentru maşina de scris. Fotoliul din dosul biroului se roteşte. De mahon, cu perne de piele. Ruge şade şi se învîrte acum cu patruzeci şi cinci de grade. În felul acesta, are în fața lui o mică stație telefonică : opt linii cu douăzeci de legături interne. Ruge ridică receptorul, apasă pe un buton şi spune :

„Vino la mine, acum, dar imediat..."

Apoi se întoarce iarăşi spre masă. Deschide unul din sertarele din dreapta şi ia hîrtie de scris la maşină.

„Ne cunoaştem bine, foarte bine, domnule Holzapfel, scrie Ruge. M-am decis, de la naştere, să înving toate obstacolele. Lumea dumneavoastră, domnule doctor Holzapfel, o pot distruge numai prin violență. Stau la biroul dumneavoastră de mahon și visez să vă iau locul. Și-am să-l iau într-o bună zi. Căci cei din urmă vor fi cei dintîi. Între dumneavoastră şi mine se va produce o ciocnire de moarte..."

Isidor Ruge, la masa de mahon a domnului Holzapfel, scrie fraze pe care le-a citit undeva și pe care le-a învățat pe de rost :

„Sînt un invidios, domnule Holzapfel. Orașul dumneavoastră nu este și orașul meu. Orașul dumneavoastră este un oraş al bogaților, al puternicilor, al stăpînitorilor. Visez să mănînc la masa dumneavoastră, să dorm în patul dumneavoastră, să vă port cămăşile albe, să alunec în încălțările dumneavoastră, visez să vă posed nevasta."

În privința timpului, Ruge nu comite abateri. Cinci minute înainte sau după miezul nop-

ții trebuie să ponteze afară, în fața grilajului. Niciodată nu uită cît e ceasul. Așază punctual hîrtiile scrise și nescrise înapoi în sertar, și după un control minuțios părăsește clădirea cu etaje a băncii Holzapfel.

Dimineața următoare doctorul Holzapfel parcurge corespondența, ridică receptorul, apasă pe un buton și spune: „Vino la mine".

Doctorul Holzapfel are burtă și suferă de hipertensiune. Respectă, ce-i drept, dieta prescrisă, dar nu poate renunța la fumat. Huifkar, o țigară de foi olandeză. La patruzeci și opt de ani a avut primul infarct. Unul ușor doar. Doctorul său l-a trimis la Überlingen, pe malul lacului Constanța. Patru săptămîni la rînd, a băut ceai cu lămîie, a mîncat bulion fără valoare nutritivă și i s-au făcut masaje subacvatice. Masajele subacvatice erau dureroase, dar Holzapfel se bucura de orice schimbare. După siesta de prînz se ducea la plimbare. Îi plăcea mai ales să hoinărească prin orășel, se oprea de preferință în fața vitrinelor de măcelării și cofetării și contempla galantarele atît de-ndelung, pînă ce nu-i mai lăsa gura apă. În unele zile se purta ciudat. Intra în restaurante și cerea lista de bucate. Comanda un antricot à la Café de Paris și-i spunea chelnerului:

„Dar n-ai voie să mi-l aduci".

Plătea antricotul neservit și neconsumat și lua în schimb lista de bucate cu el. Seara, în pat, asculta radio, chiar și teatru la microfon, citea listele de bucate pe care le cumpărase și, puțin după miezul nopții, stingea lumina. Ador-

mea întotdeauna instantaneu, dormea mult şi adînc, şi cînd se trezea iar, era unu şi jumătate...

Doctorul Holzapfel era însurat, dar căsnicia îi rămăsese fără copii. Soţia lui, o cîntăreaţă de operetă care, înaintea celui de-al doilea război mondial, apăruse pe o scenă vieneză, mai avea şi astăzi o bucurie nestăvilită pentru orice gen de podoabe. Îşi cumpăra tot ce se nimerea să-i placă. Căţelului ei, un grifon, îi comandase într-o zi o zgardă din piele de crocodil, garnisită cu pietre preţioase. Nici unui om cinstit, nici unui hoţ nu le-ar fi dat prin minte să-i scoată cîinelui zgarda neasigurată. Cui să-i treacă prin cap că un grifon ar putea purta o zgardă garnisită cu juvaere ?

Doamna Holzapfel purta bijuterii şi în zilele obişnuite. De exemplu, cînd făcea cumpărături, simple cumpărături. Purta o mulţime de podoabe. Ar fi fost uşor s-o prazi, fiindcă era fricoasă şi nu se opunea niciodată. N-ar fi strigat pentru nimic în lume după ajutor. La asta se mai adăuga şi faptul că nu lua în serios poliţia. Pur şi simplu nu voia să creadă că poliţia ar avea şi altă treabă decît să umble pe străzi haihui, în uniforme frumoase. Nici măcar agenţii de circulaţie n-o impresionau.

„Un noroc, spunea soţul, că nevastă-mea nu ştie să conducă maşina."

Şi, cu toate astea, doamna Holzapfel nu fusese atacată şi jefuită. Nimeni, nici un hoţ nu credea că poartă bijuterii în valoare de o jumătate de milion. La baluri, valoarea creştea la două milioane. Se ducea la Paris şi purta taioa-

re de la Saint-Laurent, dar celelalte femei spuneau: „În ce magazin şi-o fi cumpărat asta cîrpele ?“

Doctorul Holzapfel este un om cinstit. E probabil unicul care spune pe faţă: „Ascultă, sînt bancher, sînt capitalist, de rest mă doare în fund“. Nu gîndeşte social şi totuşi acordă cele mai bune salarii. „Merită“, spune el simplu. Totuşi e cunoscut la tribunalul pentru judecarea conflictelor de muncă, deoarece refuză să dea unuia concediat fără preaviz salariul pe următoarele două luni. De fiecare dată, judecătorul îl obligă la achitarea sumei, dar el rămîne incorigibil. „Pe gratis nu mi s-a dat nici mie nimic, spune el. Şi eu am început-o de jos, explică. Cui nu ştie să înoate şi cade în apă să nu-i ajuţi, continuă el, fiindcă ori înveţi să înoţi, ori te ţii departe de mal.“

„Sînt supus, scrie Ruge, dar îmblînzit nu sînt. Un prigonit care visează continuu să devină prigonitor. Voi deveni un prigonitor. Visez la revolta celor săraci. Bogaţii predică nonviolenţa. Au construit biserici şi au angajat preoţi în slujba lor, în biserici preoţii predică nonviolenţa. Dar cel prigonit ştie că nu izbîndeşte nimic fără violenţă. Libertatea nu se tocmeşte la masa verde. Noi, sclavii, sîntem nerăbdători. Numai furia turbată ne poate elibera. Bogaţii, puternicii, stăpînii predică nu numai nonviolenţa, ci şi răbdarea. N-am uitat ce ne-au reproşat decenii la rînd importatorii de pe Bahnhofstrasse şi Löwenstrasse: Muncitorii, salariaţii

sînt leneşi, docili, înceţi. Acum vă facem o socoteală :

În anul 1945, cei patruzeci şi cinci de mii de morţi de la Setif [1] au putut trece încă neobservaţi. (Nu s-a sinchisit nici un capitalist din pricina asta.) În 1947, în ziarele celor avuţi a apărut un mic anunţ în legătură cu cei nouăzeci de mii de morţi din Madagascar. În 1952, încă n-a reacţionat nimeni pentru cele două sute de mii de victime din Kenia. Acum însă, vremurile s-au schimbat. Nu ne mai lăsăm pe tînjală. Nu mai credem în nonviolenţă. Nu ne limităm numai la cuţite. Avem pistoale automate, avioane, bombe cu napalm..."

Alfons Holzapfel găseşte foile acoperite cu un scris mărunt, de sus pînă jos. Le citeşte şi se nelinişteşte. Cine e autorul ? Vrea s-o întrebe pe prima lui secretară, pe secretara particulară (cum spune el). Renunţă, fiindcă ar trebui să-i arate paginile scrise. O observă. I se uită peste umăr. Ea stenografiază.

„Nu scrii niciodată normal ?" o întreabă. Ea nu înţelege întrebarea.

„Scriu normal, spune ea, scriu după sistemul Stolze-Schrey."

O lasă în pace. Îşi pune mîinile la spate şi merge prin toate birourile.

„Obiectiv, se gîndeşte, obiectiv, cele scrise sînt împotriva mea."

„Dar fiţi rezonabili, doamnelor şi domnilor", voise să spună. N-a spus-o însă, a gîndit-o nu-

[1] Oraş în Algeria.

mai : „Fiţi rezonabili. Doar vreţi să trăiţi mai departe. Doar vreţi să cîştigaţi bani. Credeţi-mă, fără mine nu merge. Sînteţi leneşi, lipsiţi de imaginaţie, sînteţi de nefolosit. Vreţi să deveniţi independenţi, doamnelor şi doamnilor ? Poftim ! Dacă vreţi independenţă, luaţi-o şi crăpaţi ! Eu ştiu ce înseamnă a fi independent."

Holzapfel avea impresia că se petrece ceva. Să se fi pregătit o rebeliune ? Se plimbă încolo şi-ncoace prin biroul cu mobile de mahon. Citi iarăşi şi iarăşi cele scrise. De la cine ar putea să provină ? Cine este instigatorul, capul rebelilor ? O mai chemă o dată la el pe prima secretară. Vru s-o întrebe cine şade în lipsa lui la birou şi scrie. Dar puse o altă întrebare :

„Cine dispune de chei în instituţia asta ?"

„Împuterniciţii comerciali, procuriştii, eu", replică secretara.

„Nu e scrisul ei, se gîndi, iar împuterniciţilor comerciali şi procuriştilor nu le vin niciodată asemenea gînduri."

„Adu-mi fişele personalului", spuse el.

Holzapfel răsfoi fişele personalului cu mare grijă. Îşi alesese singur salariaţii. „Sîntem o instituţie bancară", îi spunea fiecăruia la angajare. „E foarte clar unde ne aflăm", spunea de asemenea. Grija lui mergea atît de departe, încît fiecare dintre cei pe care avea de gînd să-i angajeze era urmărit cel puţin o săptămînă. Ce ziare preferă ? Cum vorbeşte despre sine, despre alţii, despre Kenia, despre Algeria, Anglia, America Latină ?

Isidor Ruge nu acţiona inconştient, „ca în vis". Ceea ce făcea, făcea cu un scop anume. Şi totuşi, considerase că-i o prostie. Scrise şi cită din memorie :

„Stăpînii Europei s-au îmbogăţit peste măsură cu aurul şi materiile prime din coloniile lor. Bogăţia stăpînilor imperialişti e şi bogăţia unui doctor Holzapfel. El şi toţi stăpînii se vor îneca într-o zi în bogăţiile furate. Dar stăpînii aceştia nu i-au înrobit numai pe negri. Ei ne-au subjugat şi ne-au furat şi pe noi. De aceea, în realitate, averea lor este şi averea mea. Dar ei nu-mi dau partea mea de bunăvoie. O să-i spînzurăm de picioare..."

Alfons Holzapfel nu se duse la poliţie. Ruge aşteptă cu înfrigurare clipa asta, dar ea nu veni niciodată. Holzapfel alese o altă cale. Trecu la demonstraţie. Concedie fără preaviz trei salariaţi, dar le plăti de data aceasta salariul. Îşi propusese să comunice personalului motivele. În această privinţă, demonstraţia eşuă, fiindcă nimeni nu ştia de ce concedia Holzapfel oameni fără preaviz. Spuseră toţi că patronul ar suferi de un ulcer stomacal. Unii afirmară chiar că ar avea o tumoare la creier. În orice caz, rîseră de el. Ruge află totul mult mai tîrziu. Scrise :

„Dacă omul sărac nu va trece la violenţă, va muri sărac. Un singur fel de muncă are sens. A munci înseamnă a munci pentru moartea exploatatorului. Secole de-a rîndul, cei avuţi s-au dezlănţuit ca nişte criminali de război împotriva celor săraci : muncă silnică, sclavie, inchiziţie, camere de tortură... Secole de-a rîndul,

cei săraci au zgîriat pămîntul, ca să scoată bogății pentru cei avuți. Acum, sclavii se ridică și cer înapoi bogățiile."

Se făcu vară și Alfons Holzapfel își amînă de la o săptămînă la alta plecarea la Vulpera. Soția lui deveni nerăbdătoare.

„Vreau să plec de îndată la Vulpera", spunea ea, dar Holzapfel susținea că e reținut de probleme importante. Totuși, afacerile se desfășurau și fără ajutorul lui. Împrumuta milioane, în sume mici, salariaților mărunți și muncitorilor, și lua pentru asta cincisprezece la sută. Sute de mii veneau la el și împrumutau două sute, cinci sute, uneori o mie de franci. Tinerii căsătoriți trebuiau să cumpere trusou pentru noul-născut, o muncitoare de fabrică avea nevoie neapărată de un corset medicinal. Pentru tratamente și spitalizare, ce-i drept, instituția bancară Holzapfel nu oferea împrumuturi.

„Pentru asta cică există case de asigurări sociale", opina el. De fapt, era un adversar al oricărei forme de asigurare socială. Îi plăcea să spună : „Uitați-vă la Suedia ! E un stat cu asistență socială ! Oamenii în Suedia decad. De curînd, o mamă și-a lăsat copilașul, pe ceață și în plină noapte, la ușa unei case străine. Într-un coșuleț. Pînă aici au ajuns."

De zeci de ani mergea în fiecare vară la Vulpera, în vila din pădure. Se ducea zilnic la Tarasp, la băile feruginoase. La cinci, cînd se întorcea, nevasta lui îl aștepta în hol. Comandau ceai și prăjituri.

Din pricina numelui, toți îl socoteau evreu. Patru sătptămîni la rînd intra în afaceri riscante, nesigure. Cumpărase, de exemplu, filme americane fără să le vadă în prealabil. Nici nu i-ar fi ajutat prea mult, fiindcă nu se pricepea în acest domeniu. De obicei mergea la sigur. Cumpăra terenuri. În localitatea H. poseda mii de metri pătrați. Autoritățile școlare din H. voiseră să construiască o școală nouă, dar Holzapfel nu-și cedase terenul. Autoritățile trebuiseră să-l exproprieze cu forța. Doi ani la rînd se tot judecase. Nu i se părea necesară o școală nouă. Poseda și malul întreg, și nu-l dăduse nici pe el, cînd comuna H. voise să construiască un ștrand public. „Oamenii care vor să facă baie în lac, pot să meargă la E. sau la K.", spunea el.

Exproprirea cu forța nu fusese posibilă în acest caz, și din pricina asta comuna H. n-are nici astăzi ștrand. A construit și locuințe pentru mai multe familii. Trei dintre chiriașii lui s-au și sinucis. Cine locuiește la el n-are voie să țină flori proprii pe balcon. Casele lui sînt dotate cu lăzi de flori de culoarea ardeziei și cu mușcate.

Trimitea chiriașilor săi scrisori : „Nu putem tolera ca pe balconul bucătăriei să fie păstrate fel de fel de obiecte. Din motive estetice..."

La Vulpera, Holzapfel a cumpărat odată și cărbune polonez. Cînd a sosit trenul cu cărbunele, uitase de mult de el. Cum să se descotorosească de cărbune ? Dar s-a vădit că Uzina de gaze întîmpina greutăți. Germania avea nevoie de cărbunii din Ruhr pentru ea însăși.

Holzapfel a hotărît repede. A spus : „Dacă-i pe-așa, înseamnă că trebuie să plătească prețuri bune".

A cerut un preț ridicat și a scăpat de cărbune.

Asemenea afaceri nesigure nu făcea decît la Vulpera.

Soția lui juca în fiecare seară cărți. Îi erau partenere nevasta unui fabricant francez de șosete, sora unuia din New York care închiria filme și patroana unui magazin universal. Doamna Holzapfel pierdea mereu, dar refuza să-și plătească datoriile. În fiecare seară, puțin după unsprezece, scandalul se dezlănțuia. O știau toți din hotel. Căscau și-și spuneau unii altora : „Nu e nici unșpe măcar și ai și început să caști". Chelnerii, mai ales cei mai tineri, stăteau la ora unsprezece totdeauna în apropierea sălii de joc. Atunci doamna Holzapfel începea să strige și să se strîmbe : „Datoriile făcute la cărți sînt imorale, spunea ea. Nu plătesc pentru norocul pe care l-au avut alții. Și nu onorez nici șarlataniile bîrfitoarelor ăstora..."

Zbiera pînă ce apărea Holzapfel : „Dar gîndește-te la nervii tăi, puișorule, cum vrei să mai dormi dacă te enervezi așa ?"

O lua de mînă și-o ducea sus, în camera lor, și comanda pentru ea un ceai de măceșe. Mai tîrziu, se întorcea înapoi în salon și-i plătea datoriile.

Plin de idei Isidor Ruge nu prea era. Scrise : „Lupta de clasă e dusă doar de cei avuți. Asta trebuie să se schimbe. Chem la lupta de

clasă. Va fi o baie de sînge. Vom forma grupe de două sau cinci sute de săraci, şi fiecare grupă se va ocupa de un capitalist. Ăsta nu este un război civil, ăsta este un război al sclavilor împotriva exploatatorilor. Vor participa Indochina, Algeria, Cuba, Guatemala şi Angola. Cei bogaţi au putere asupra noastră numai prin forţă. De aceea răspundem cu forţa."

Doctorul Holzapfel citi rîndurile acestea şi îşi spuse : „Cine a scris asta e nebun".

Zi de zi, Isidor Ruge îşi făcea socoteala că va fi convocat în faţa şefului Societăţii de pază şi siguranţă.

Nu se întîmplă nimic de genul acesta. Să nu fi ştiut Holzapfel că încăperile băncii sale sînt controlate de către un paznic de noapte? În orice caz, nu se lăsa înduioşat. Nu se comporta mai social din pricina asta. Acum, ca şi mai înainte, angajaţii lui erau pentru el trîntori, oameni lipsiţi de etica muncii. Dar, că vremurile se schimbaseră şi că din pricina asta trebuia să-şi schimbe şi el procedeele, îi era clar. Chibzui dacă ar trebui să dea al treisprezecelea salariu. Sau un dividend anual?

„Dragii mei colaboratori, ştiu să vă apreciez contribuţia. Doar datorită muncii voastre, bilanţul... Vreau să vă fac părtaşi la beneficiul muncii voastre."

Cam aşa cumva ar trebui să fie formulat discursul său, se gîndeşte Holzapfel, numai că nu poate să se decidă. Adică se decise, mai întîi, să-l găsească pe anonimul care scrisese acele pagini şi să-l pedepsească. De cîtva timp,

apărea primul la bancă. Rămînea în biroul lui de mahon, chiar și după ce își terminau treaba cele două femei de serviciu. Abia apoi părăsea instituția.

Primei lui secretare îi spuse : „Fac o experiență, te rog să lucrezi în biroul meu atunci cînd nu sînt aici".

„Cum o să bat la mașină în biroul dumneavoastră ?" replică ea.

Dar, pentru moment, corespondența nu i se pare domnului Holzapfel un lucru important și, prin urmare, prima secretară renunță la bătut și, în lipsa lui, șade la biroul de mahon. Totodată are grijă ca el însuși să iasă cît mai puțin posibil din clădire.

Asta fu tot.

Nu-l găsi pe autorul scrisorilor. N-ar fi bine oare să adune personalul și să spună deschis ce-l frămîntă ? În sinea lui recunoștea tot mai mult că, în general, cele scrise îl impresionaseră într-un mod neplăcut.

„Formăm grupe și fiecare grupă se ocupă de un capitalist."

Ce poate să-nsemne asta ? Ce să fie asta ? Poate că n-ar fi o greșeală să discute asupra acestui lucru și cu alți oameni de afaceri.

„La cine te referi, îl întreabă soția lui, cînd vorbești despre cei avuți ?"

Vorbise el despre cei avuți ?

„Uneori, adaugă soția lui, vorbești și despre cei puternici, despre stăpînitori."

„Da ? Studiez tocmai o disertație despre structurile sociale", minte el.

Dar nu numai față de soția lui, ci și în discuțiile cu tovarășii săi de afaceri, folosește cuvîntul avuți. Spune : „Noi, cei avuți, noi, stăpînitorii, noi, cei puternici". Sau : „În ce privește lupta de clasă..."

„La ce vă referiți, domnule director ?"

Isidor Ruge scrie :

„Frantz Fanon spune : În societățile capitaliste, respectul față de ordinea instituită a dobîndit forme cvasiestetice : școala, indiferent dacă e laică sau religioasă, cultivă reflexele morale, care se transmit din tată-n fiu ; loialitatea «muncitorului onest» care, după cincizeci de ani de serviciu conștiincios, e decorat cu o medalie ; dragostea bine răsplătită față de onestitatea burgheză. Toate astea contribuie la atmosfera de supunere și renunțare, care înlesnește sarcina forțelor de ordine. În țările capitaliste, între cei exploatați și putere se intercalează un grup de predicatori și moraliști care se îngrijește ca oamenii să fie dezorientați. Mie îmi lipsește instanța interioară. Eu sînt imoral. M-am născut pe celălalt mal al fluviului. Nu mă tem de violență. Nu dezertez din pricina morților. Sîngele nu-mi provoacă leșinuri. De aceea trebuie să conduc. Eu conduc !"

Doctorul Holzapfel își amînă din nou călătoria la Vulpera. Văicărelile soției sale se înteţiră. Amenință : „Te otrăvesc". Și mai strigă : „Fecior de cățea ce ești !"

Fiindcă era convinsă că din pricina alteia nu voia să plece la Vulpera. Holzapfel i-ar fi spus

cu plăcere că poate să plece înainte. Dar se gîndea la datoriile pe care le făcea nevastă-sa la joc. Nu voia să fie bîrfit acolo.

„Te urăsc“, îi spuse ea într-o zi, cînd îi telefonă să se scuze că vine abia seara acasă, tîrziu. Hotărîse să nu mai părăsească de loc banca, pînă ce nu-l va descoperi pe scribălăul, pe luptătorul de clasă, pe rebelul, pe criminalul care scria. Rămase la masa lui de mahon pînă la ora nouă. La nouă plecă, fără să-l fi întîlnit pe scribălău. A doua zi, își prelungi timpul de așteptare cu o oră. La zece își spuse : „De-acum, precis nu mai vine“. Și părăsi clădirea. Nevastă-sa era beată. Începuse să bea whisky, de cînd el, așa cum spusese, urmărea un criminal. Era convinsă, desigur, că infractorul e o iubită.Cînd văzu în ce hal se află soția lui, se convinse că de acum înainte nu mai contează la ce oră vine acasă. Hotărî să-l aștepte pe cel ce scrisese pînă la unsprezece. Așteptă pînă la unsprezece, dar rebelul nu veni. Două săptămîni în șir așteptă, seară de seară, pînă la unsprezece. Zadarnic. Așteptarea îi măcina nervii. Pierdu în greutate, mînca tot mai puțin. Peste zi, trecea mai des ca înainte prin bancă. Se oprea în birourile procuriștilor săi și spunea :

„Nu pricep de ce de trei luni n-a mai venit nimeni la mine cu revendicări de sporirea salariului ?“

„Păi, dumneavoastră plătiți cum se cuvine“, replicau împuterniciții comerciali și procuriștii.

„Adevărat ?“ întreba el nesigur.

O chemă la el pe prima secretară.

„Dumneata cît cîştigi ?“

„O mie două sute.“

„Nu vrei mai mult ?“

Secretara se roşi şi tăcu.

„Crezi c-ar fi bine dac-am face toţi împreună o excursie frumoasă ?“

Ea îl privi şi răspunse : „Nu, domnule director, lumea nu apreciază aşa ceva“.

„Ce-nseamnă «lumea» ?“ întrebă el neîncrezător.

„Înainte am lucrat la o agenţie de publicitate — aici făcu o pauză — şi acolo organizau regulat excursii de cîte trei zile. Pe Bürgenstock, de exemplu. Dar nu aprecia nimeni povestea asta.“

„De ce nu ?“ vru să afle Holzapfel.

Dar secretara nu ştiu ce să-i răspundă.

„Aş vrea să înfiinţez o fundaţie“, spuse Holzapfel.

„Ce fel de fundaţie, domnule director ?“

„Mă gîndesc că salariaţii ar trebui să se întrunească şi să-mi facă propuneri. O fundaţie oarecare, în folosul colaboratorilor. Crezi oare că, într-adevăr, colaboratorii se interesează de mersul afacerilor mele — hm, al afacerilor noastre ?“

„Cred că, răspunse prima secretară, cred că oamenii se interesează mai ales de salariul lor.“

„Eşti sigură ?“

„Să jur n-aş putea, în orice caz."

„De fapt, majoritatea ar vrea să fie asociaţi, nu... ? Şi să-şi spună şi ei cuvîntul, să hotărască şi ei ?"

„Nu ştiu", răspuse ea.

„Oamenii nu vorbesc despre asta ?"

„Nu ştiu despre ce vorbesc oamenii, domnule director."

„Păi da, colaboratorii din conducere e normal să nu vorbească de asta. Nici n-au de ce. Ei cîştigă bine. Şi-n afară de asta, se gîndesc, desigur, că-i concediez fără preaviz, dacă le trec asemenea lucruri prin cap. Dar salariaţii mărunţi, cu ei ce e ?"

Prima secretară rămase perplexă.

„N-ai remarcat, într-adevăr, niciodată, că m-ar omorî dac-ar putea ?"

„Dar, domnule director !"

„Un singur lucru nu ştiu ei : că n-am nici o vină."

„Ce vină, domnule director ?"

„Că sînt bancher, un om bogat... O, da, recunosc, sînt un om bogat, ba chiar foarte bogat. Dar ce vină am eu ?"

„Lăsaţi", spuse prima secretară.

„Vezi dumneata, continuă el, cîndva, cu zeci de ani în urmă, n-am putut şi eu decît să visez la asta."

O privi pe fată încurajator, dar ea tăcu.

„Şi dumneata trebuie să-ţi pui întrebări în legătură cu mine, în legătură cu averea mea."

„Nu mă-ntreb, domnule director."

„Păi, ar trebui să te-ntrebi. Despre nedreptatea de pe lumea aceasta. Există bogați și săraci. Există exploatatori și exploatați. Există colonialiști și colonizați..."

Ea îl privi țintă.

„Ultimii vor fi cei dintîi", spuse el.

De astă dată ea zîmbi timid,fapt care lui îi făcu enormă plăcere.

„Ei, fu de părere el, cam asta ar fi..."

Soția lui Holzapfel spuse : „Peste trei zile plecăm la Vulpera".

Holzapfel dădu din cap.

„Trebuie să ai răbdare, iubito."

„Să nu-mi spui iubito ! Stricatule !"

„Ce s-a-ntîmplat cu păpușica mea ?" murmură Holzapfel. Așa îi spusese întotdeauna, în primii zece ani de căsnicie. Mai tîrziu, numai cînd îl irita peste măsură ; la Vulpera era pus uneori în situația să i se adreseze cu „păpușică".

Seara rămase în biroul său de mahon.

„Păpușică, păpușică", se gîndi el. „Undeva și cîndva am comis o greșeală. De ce ? Nu sînt eu de vină", se gîndi el. „De vină e revoluționarul..." Holzapfel își pironi ochii pe ceasul de la mîna stîngă. Purta un Philipp-Pathé, cumpărat la Paris, în Place Vendôme. „La Zürich, nu poartă Philipp-Pathé mai mult de cinci sute de bărbați", spusese el.

Se făcu ora opt, apoi nouă.

„N-ajung la nici un rezultat", rosti el cu glas tare.

La nouă și jumătate îi veni ideea pe care o suci pînă la unsprezece pe toate fețele. Gîndi

cu voce tare (gînditul acesta cu voce tare acţiona asupra lui liniştitor, ca un tonic antinervos): „Mîine îmi convoc toţi salariaţii în biroul cel mare. Convorbire explicativă. Pe şleau. Nu fusese vorba așa? Doamne, ce departe, în urmă, rămăseseră zilele cînd se hotărîse să vorbească întotdeauna deschis... Deci, doamnelor şi domnilor, s-a produs o tulburare. De săptămîni acţionează forţe necunoscute,care vor să iasă la lumină. Doamnelor și domnilor: La lumină cu ele! La lumină!"

Ruge împinsese grilajul în despicătura zidului şi descuiase uşa. „La lumină!" Ruge îşi ţinu respiraţia. În sfîrşit! În sfîrşit, rondurile sale de noapte căpătau un sens. Să-ncuie și să cheme poliţia? Nu, înainte! Alergă prin coridorul acoperit cu covor. Deschise cu putere ușa de la biroul de mahon. Strigă:

„Stai! sus mîinile, ce se-ntîmplă aici?"

Holzapfel muri pe loc. Învie apoi şi-l pironi cu privirea pe vizitatorul nocturn. „Cine ești dumneata?" citi Ruge pe fața lui palidă.

„Sînt paznicul de noapte", răspunse Ruge.

„Slavă Domnului! Paznicul de noapte? În fiecare noapte?"

„Noapte de noapte."

„Întotdeauna la aceeaşi oră? Ia loc, te rog. Aici, te rog. Aici e mai comod."

Holzapfel îi arătă scaunul său.

„Nu, mulţumesc", spuse Ruge.

„Cum doreşti, replică Holzapfel, dumneata eşti modest, cunosc pe alţii care ard de nerăbdare să-mi ia locul."

„Da?"

„Dacă l-ai întîlni, din întîmplare, pe unul din ăştia..." aruncă într-o doară Holzapfel.
„O, eu sînt doar provizoriu paznic de noapte", răspunse Ruge.
„Poftim ? Doar provizoriu ? Nu e profesiunea de bază ?"
„Nu."
„Şi cu ce te ocupi, în afară de asta ?"
„Sînt scriitor."
„Ce vorbeşti ! Scriitor ! Iată că întîlnesc la miezul nopţii un scriitor în carne şi oase. Te rog să iei loc, te rog, da ?"
„Trebuie să..."
„Nu acum, care e numele dumitale ? Rămîi, pentru mine e ca şi cînd ar fi o înlănţuire necesară — o înlănţuire necesară ; adică, nu, care e expresia corectă ?"
Domnul Holzapfel povesti două ore în şir. Cînd Ruge primi îngăduinţa să plece, spuse : „Domnule director, fără îndoială că mi-am pierdut postul de paznic de noapte. Probabil că între timp magazinul de bijuterii Halperin a fost prădat."
„Dumneata eşti scriitor, răspunse Holzapfel, trebuie să rămîi ce eşti. Treci mîine după-amiază pe aici. Am o slujbă mai bună pentru dumneata. Dar vii precis ? Poimîine plec la Vulpera...."

— Şi uite, au şi trecut patru ani de cînd a murit, spune Leu. Şi adaugă : O, Doamne, trebuie s-o mai chemăm pe păpuşica o dată la noi.
— Atunci am mai pierdut un tată, răspunde Ruge. Ajunge unul.

— Angelo Pioda? Fiţi-ar taţii să-ţi fie, oaie beată ce eşti! spune Leu.

Taţii lui Ruge! Era într-o zi de octombrie, la începutul anului şcolar. Învăţătorul, bătrîn, cu două vaci în grajd şi doi porci în cocină, fără nevastă, dar cu un fiu care se făcuse şi el învăţător, ordonă:

„Stai jos!"

Şedea în dosul unei catedre, purta ochelari cu ramă de sîrmă şi fuma pipă, încît clasa era mereu învăluită într-o ceaţă călduţ-albăstrui-fumurie.

„Să vă scriu numele mai întîi."

„Cum te cheamă?"

„Isidor."

„Şi mai cum?"

„Ruge."

„Cîţi ani ai?"

„Şapte."

„Cînd e ziua ta?"

„La trei iulie."

„Cum o cheamă pe mama?"

...

„Nu auzi, Isidor? Te-ntreb cum o cheamă pe mama."

...

„Nu ştii numele mamei tale?"

Micul Ruge scutură capul. Ceilalţi rîd. El se roşeşte. Rîd şi mai tare.

„Atunci, îmi spui cum îl cheamă pe tatăl tău, da?"

Ruge scutură din nou capul.

Abia acum își aminti bătrînul învățător : dirigintele poștei, care era și președintele consiliului școlii și adiministratorul fondului pentru săraci, îi spusese cu o seară înainte, la primărie : „Mîine-l primești pe micul Ruge".

„Pe micul Ruge ?"

„Ei, doar îți aduci aminte. Copilul Lidiei Ruge. Care a murit așa, dintr-o dată..."

„Da, da, desigur... spusese învățătorul, micul Ruge..."

„Am hotărît să luăm iarăși copilul în sat, continuase dirigintele poștei. Orfelinatele astea sînt prea scumpe, cînd e vorba de o durată mai lungă. Dar nu numai asta... Ne-am gîndit c-ar fi mai bine pentru micuț să crească într-o familie... Îl ține Toni Spadin, acum. Știi că Stefanie a lui nu-i prea zdravănă, și atunci copilul poate să dea o mînă de ajutor... numai puțin, pe la bucătărie, să care lemne, să meargă la cumpărături, să dea de mîncare la găini, nu mult, pe măsura puterilor lui..."

„De ce rîdeți ? îi întrebă învățătorul pe ceilalți. El e Isidor Ruge și a venit de curînd la noi în sat. Isidor a avut destule de îndurat. Cînd era încă mic de tot, și-a pierdut tatăl și mama, amîndoi au intrat în rîndul îngerilor."

„Așa, micule Isidor, spuse roșcovanul, pe tine te-au făcut, va să zică, doi îngeri ?"

Isidor dădu strașnic din cap (pentru statura lui). Isidor era mîndru acum că n-avea părinți, mai precis, că doi îngeri erau părinții lui.

„Și te cheamă Isidor Ruge ?"

Isidor dădu din cap.

„Și pe mama ta a chemat-o Lidia Ruge ?"

Isidor dădu din cap. Roşcovanul şi ceilalţi băieţi mai mari, care se strînseseră între timp în jurul lui, chicotiră.

„Şi pe tatăl tău cum l-a chemat ?"

Isidor nu ştia.

„Poate că tot Ruge ?"

Chicotiră mai tare şi mai neruşinat.

„Da, da, spuse roşcovanul, nici maică-ta nu şi-a putut aduce aminte de taică-tău !"

Îl îmbrînci pe micuţ. Isidor vru să se ferească, dîndu-se înapoi, dar în felul acesta călcă pe picior un alt băiat mai mare.

„Ce ! strigă găliganul, mai e şi obraznic ?"

„Lăsaţi-l în pace !" spuse unul.

Dar roşcovanul deschise o gură cît o şură şi strigă : „E al nostru !"

Şi-l apucă pe Isidor de urechea dreaptă şi răsuci, răsuci, pînă ce Isidor gemu. Rîseră şi plecară acasă. Ţinîndu-se de urechea dreaptă, Isidor plecă şi el acasă, gînditor...

Era în clasa a patra, cînd au început orele de religie. De două ori pe săptămînă, după pauza de dimineaţă, venea pastorul şi ţinea lecţia. Isidor scrise pe o bucată de hîrtie : „Mergem duminică la Tarnaus să ne drăgostim ?" Foaia scrisă o împături şi o vîrî într-o cutie goală de chibrituri. Cînd pastorul se întoarse cu spatele către clasă, i-o aruncă Bibianei. Cu paşi lungi, pastorul se repezi la Bibiane şi-i smulse cutia din mînă. Desigur că nu-i scăpase activitatea lui Isidor. Citi întrebarea, uimit, dar apoi se întoarse hotărît către Isidor, care-şi împreunase mîinile pe pupitru. Pastorul

ridică nuiaua de trestie şi-o lăsă să şuiere o veşnicie peste mîinile lui Isidor. Tăcut, fără să-şi schimbe expresia. Nici Isidor nu şi-o schimbă. Se auzi doar şuieratul nuielei de trestie. Toţi îşi ţineau respiraţia. Sînii mici ai Bibianei tresăltau. Era singura fată din clasă care avea sîni adevăraţi. Bibiane nu ştia ce-i scrisese Isidor. Ea era comoara lui de la şcoală şi el era a ei. Băieţii îşi schimbau cîteodată între ei iubitele. Unul dintre partenerii de schimb se alegea totdeauna cu un cîştig, celălalt trebuia deci să plătească. Uneori era o minge de tenis, alteori un arc cu săgeţi, bine lucrat. Pentru Bibiane, Isidor trebuise să plătească o ocarină, pe care o căpătase de Crăciun. Cînd pastorul obosi şi mîinile lui Isidor se umflară bine, trecu la interogatoriu.

„Ce este diavolul, Isidor ?"

Băiatul tăcu, fiindcă nu şi-l putea imagina pe diavol.

„N-ai auzit niciodată de diavol ?"

„Nu", răspunse Isidor. Dar auzise, desigur, de diavol, doar că nu şi-l putea imagina.

„Minţi, spuse pastorul", şi mai şficui o dată cu nuiaua de trestie mîinile lui Isidor.

„Unde locuieşte diavolul ?"

Nici asta nu ştia Isidor. Pastorul se întoarse spre clasă. Braţele zburară în sus.

„Ei ?"

„În iad !"

„Şi ce este în iad, Isidor ?"

Nici un răspuns.

Iarăşi şuieră nuiaua de trestie peste mîinile lui.

„Purgatoriul!“ strigară ceilalţi.

„Şi ce face diavolul?“

Isidor tăcu.

„Dumnezeule din cer, da' îndărătnic mai e! ocărî pastorul. Ţi-arăt eu ce e cu diavolul, dacă nu cumva eşti chiar unul de-al lui.“

Isidor îl privi pe pastor cu ochii lui mari şi rotunzi. (Cu timpul, ochii lui Isidor se făcură tot mai mici; într-o vreme nu mai erau decît două linii.)

„Diavolul, spuse pastorul, este un înger renegat. Şi mai ce?“

Isidor stăruia în tăcerea lui. Desigur, auzise şi el de asta, că diavolul ar fi adversarul lui Dumnezeu, dar mai mult nu-şi putea imagina. Şi, în afară de asta, nici nu-l interesa.

„El este răul“, spuse pastorul.

„Şi duşmanul lui Dumnezeu“, interveni o fetiţă.

„Foarte exact“, răspunse pastorul.

„Şi ce face diavolul?“

Preotul plecă de lîngă Isidor şi se îndreptă iarăşi spre tabla de pe perete.

„Diavolul îi ispiteşte pe oameni... Şi ce pot să facă oamenii împotriva diavolului?“

„Ei trebuie să se roage“, spuse un băiat.

„Desigur, trebuie să se roage. Isidor, şi tu te rogi?“

Isidor chibzui ce răspuns ar fi bun aici şi spuse: „Da.“

„Dar nu te rogi destul.“

Asta Isidor n-o putea judeca.

„Astă-seară, înainte de culcare, să mi te rogi de douăzeci de ori : «Și nu mă duce pe mine-n ispită, Doamne Isuse Cristoase».“

Cu asta preotul fu mulțumit. După orele de clasă, se duse la dirigintele poștei și-i arătă bilețelul lui Isidor către Bibiane. Seara, dirigintele poștei veni în casa lui Toni Spadin, și Isidor fu chemat la bucătărie ; era în cămașă de noapte.

„Frumoase pozne mai faci !“ spuse dirigintele poștei, cînd Isidor se opri în fața lui cu picioarele goale, pe ciment.

„Tu ai scris asta ?“ întrebă Toni.

Isidor dădu din cap.

„Și de ce ?“

„Nu știu.“

„Și ceilalți scriu lucruri dintr-astea ?“

„Nu știu.“

„Ai fost vreodată cu Bibiane la Tarnaus ?“

„Nu, Bibiane-i a mea doar de alaltăieri.“

„Cu cine ai mai fost la Tarnaus ?“

„Cu nimeni.“

„De ce tocmai Tarnaus ?“

„Păi, acolo-i grajdul nostru“, spuse Isidor.

„Și ce voiai să faci cu Bibiane acolo-n grajd ?“

Isidor înghiți în sec.

„Hai, spune“, îl încurajă Toni.

„S-o dezbrac“, șopti Isidor.

„Și pe urmă ?“

Isidor își frecă una de alta mîinile umflate și nu știu ce să răspundă.

„S-o dezbraci pur și simplu pe Bibiane, și...“

„Da“, replică Isidor.

„Şi te-ai fi dezbrăcat şi tu?“ întrebă Toni.
„Dacă vrea Bibiane...“
„Şi alceva nimic?“
Capul lui Isidor pleznea de atîta efort. Dar tot nu înţelese ce altceva ar fi putut face cu Bibiane.
„Ei bine, spuse dirigintele poştei, du-te acum la culcare şi nu uita să te rogi. Ai înţeles? Nu cumva să vină diavolul să te ia într-o noapte.“
Dirigintele poştei plecă, Toni îl conduse pînă la uşă, apoi Isidor îl auzi cum chicoteşte. În pat, băiatul îşi trase pătura peste cap, fiindcă povestea cu dracul îl cam pusese pe gînduri. Mai tîrziu, Toni veni în cameră şi aprinse lumina. Trase pătura de pe capul lui Isidor, îl privi, fără supărare, şi spuse:
„Biet copil, tu n-ai nici o vină, ce-i în sînge, în sînge rămîne. Deci, somn uşor...“
Toni stinse lumina şi plecă.

Toni Spadin fusese întotdeauna un om de treabă. Stefanie a lui se îmbolnăvi de timpuriu de plămîni. Dar cei mai mulţi din satul acesta se îmbolnăveau din tinereţe de plămîni. Şi mureau la cincizeci de ani, cel mai tîrziu la şaizeci. Ştefanie se stinse la cincizeci şi Toni începu să se ocupe de negustoria cu porci. Cu vite mari îi era prea greu. Cu Isidor, cum am spus, se purta cumsecade. Pînă la moartea Stefaniei, Isidor avu voie să ţină iepuri. Toni îl învăţă cum se omoară animalele cu un băţ uscat de alun, cum se jupoaie de blană. Avea voie să vîndă fiecare a doua blană şi să-şi păstreze banii. Toni îi arătă şi cum se îneacă pisoii

mici. Putea să ia doi deodată în mînă și să-i scufunde în găleată. Palmele lui Isidor erau încă prea mici și, din pricina asta, lua doar cîte un pisoi în fiecare mînă.

Isidor învăță. Omora iepurii, dar de tocană nu se putea atinge. Toni voia să-l ajute, voia să facă din el un bărbat. Îi spuse : „Dacă vrei să crești mare, trebuie să și halești". Avea palme late, bătătorite, și cu ele îl apuca de ceafă pe Isidor ca să-l facă să-i placă tocana. Isidor icnea într-una, Toni îl îndopa într-una. Cînd vărsa totul pe masă, Toni trebuia să se dea bătut. Căra la pumni peste capul și spinarea lui Isidor, pînă ce Stefanie se arunca țipînd între ei : „Il omori !"

Să-l omoare pe Isidor ? Nimeni n-avea intenția să-i facă vreun rău. Pe de altă parte, de la niște oameni simpli nu poți să te aștepți la prea mult. Căsnicii fără copii existau puține; pe cît își poate Ruge aminti, doar Toni și Stefanie n-aveau copii. Toți ceilalți își aveau plozii lor, între șapte și doisprezece. Abia cu moartea Stefaniei începură zile frumoase pentru Isidor. Era liber. Avea o odaie mică la Toni și în fiecare zi a săptămînii era hrănit de o altă familie. Lunea mînca la Pius Camenisch, marțea, la Ulrich Sylvester, miercurea, la Thomas Caliezi, joia, la preot, vinerea, la Augustin Tschaler, iar sîmbăta la Juli Sörimann. Sîmbăta, la unsprezece, școala se termina și, după rugăciunea în clasă, toți trebuiau să stea pe loc :

„Cine vrea să-l invite pe Isidor pentru duminică ?" întreba învățătorul.

I s-a spus că acest plan de ordine s-ar fi hotărît la o adunare a comunei. Și ideea ca sîmbăta, după rugăciunea din clasă, să-l invite colegii ar fi avut-o învățătorul. Educație, în scopul de a deveni oameni. Și, în afară de asta, preotul cu care Isidor, după istoria cu Bibiane, se avea destul de bine, declarase că poate veni la el oricînd, dacă vreodată, în mod excepțional, nu este invitat nicăieri. Dar Isidor era mereu invitat. Fiindcă era cel mai bun elev și în fiecare duminică, după masa de prînz, rezolva, pentru ceilalți copii, fără să crîcnească, zece pînă la douăzeci de pagini de probleme în caietul de aritmetică. Deveni prietenul preotului, pentru că jură să nu mai aibă de-a face cu fetele și pentru că, din trei în trei zile, îi cerea cîte o carte. Preotul avea atîtea cărți, că Isidor nu termina niciodată să le privească. Poate că era oaspete bine venit pretutindeni și fiindcă dăruia întotdeauna porția lui de carne colegilor.

„Așa n-o să te faci mare și puternic, Isidor, trebuie să mănînci carne“, spuneau mamele.

Dar la sfîrșitul perioadei de creștere, Isidor măsura un metru și optzeci și cinci de centimetri și cîntărea optzeci de kilograme. Citi *Ben Hur*, *Quo vadis?* și *Jürg Jenatsch*. Preotul îi dădu *Crimă și pedeapsă* și patru volume de *Istoria religiei* și îl ascultă pe Isidor cu multă seriozitate cînd acesta îi explică ce-l supără pe el în legătură cu învierea și înălțarea lui

Isus. Cu toate acestea, preotul spuse : „ Cartea asta, cred, încă n-ar fi trebuit să ți-o dau ; mai tîrziu, cînd vei fi mai mare, vom discuta despre Isus ca personaj istoric“.

Isidor citi și *Biblia*, citi întreg *Noul Testament* iar cînd împlini paisprezece ani și trebui să scrie la școală o compunere liberă, respinse orice invitație pentru masa de duminică și scrise de dimineață pînă seara, tîrziu, povestea părinților săi. Era o poveste foarte lungă, care cuprindea cincizeci și două de pagini scrise de mînă. Marți, cînd învățătorul parcurse compunerile în fața clasei, lăudîndu-le sau criticîndu-le, o trecu cu vederea pe cea a lui Isidor. La ora patru, Isidor trebui să rămînă în clasă.

„Am vorbit și cu domnul părinte despre compunerea ta, spuse el. Am ajuns la conclucluzia că e mai bine dacă o scrii încă o dată.“

Dar Isidor nu înțelese ce voise să spună, de fapt, învățătorul.

„Chiar nu-ți dai seama limpede ce ai înșirat acolo ?“ întrebă el cu ochi gravi, ba aproape triști și îngrijorați. Avea dreptate, într-adevăr. Dacă Isidor ar fi încercat să-și amintească ceva în legătură cu cele scrise, n-ar fi reușit. Tot ce mai știa era că se trezise dimineața și că se așezase la masă imediat. Că nu socotise orele și nu simțise nici foame. Că alunecase de pe scaun noaptea, tîrziu, fiindcă probabil adormise la masă, deasupra ultimelor pagini.

„Mergem acum împreună la preot“, spuse învățătorul.

„Da, dragă Isidor — vocea preotului suna cald — ceea ce ai scris aici lasă să se întrevadă o fire de-a dreptul confuză. Va să zică te compari cu Isus. Trebuie să-ți fie o dată pentru totdeauna clar : Isus a fost fiul lui Dumnezeu. Aici nu e nimic de scormonit și nimic de interpretat. Iar tu, tu ești fiul nelegitim al Lidiei Ruge. Asta nu-i nici o rușine, Isidor. În orice caz, n-ai nici o vină. Și dacă ești cinstit și ascultător, poți să reușești și tu în viață. Noi, toți, toți, întreaga comună fără excepții, avem intenții bune față de tine. Sau nu-i așa ? Poate vrei să te plîngi de ceva ? Dacă da, spune-mi. Și nici nedreptatea nu trebuie să te atingă. Sau ?“

Isidor Ruge n-are de ce să se plîngă. Toți oamenii sînt prietenoși cu el. Sora măritată a lui Toni vine din două în două zile la ei acasă și deretică. Ea spală și calcă și hainele lui Isidor, nu multe, fiindcă are numai pantalonii de școală și pe cei de duminică și un pulover de școală și unul de duminică. O pereche de ghete cu ținte. Ciorapii de lînă și-i spală singur. Și e și sătul. După școală, fuge acasă și aprinde focul sub cazanul din curte. Toni și-a transformat grajdul de vite în cocină pentru porci și are uneori atîția, încît abia le ajunge un cazan plin cu mîncare. Măsoară exact două sute de litri. Dacă nici la șase seara Toni nu e acasă, Isidor lasă focul de sub cazan să se

stingă și cară lăturile la troace. Nu i-ar da niciodată prin cap să-l ia pe Toni de lîngă paharul lui de Veltlin[1]. De cînd s-a prăpădit Stefanie, Toni șade uneori seri întregi la cîrciumă. E firesc, spun toți. Tot mai des aude Isidor că Spadin e numit Toni-Porcul.

În aprilie, școala se-nchide, iar pînă la sfîrșitul lui mai, cînd se pleacă spre pășunile alpine, Isidor muncește în fiecare zi în gospodăria unde i se dă de mîncare. Aproape că n-aude niciodată vorbe urîte. Pentru că e ascultător și harnic. Nu se răzvrătește niciodată. Le-ar întinde și obrazul cel drept, dacă l-ar lovi peste stîngul. Ar presupune că a meritat pedeapsa. Nu e posomorît, cum își dau cu părerea unii. Cel mult îngîndurat. Fiindcă tot mai merge la preot și cere cărți. Citește tot ce-i dă preotul : Tina Truog-Saluz, Margrit Hauser, *pater* Maurus Carnot[2], Dostoievski, Knut Hamsun...

Dimineața, după muls, țesală vacile. E singur în grajd cu animalele și Isidor vorbește cu ele. Le povestește ce a citit seara, înainte de a adormi, sau o crede Jürg Jenatsch pe vaca pe care tocmai o curăță. Idealul lui cel mai mare nu e *Idiotul* lui Dostoievski ci Isus, deși se ceartă cu el, îi face reproșuri fiindcă a luat totul asupra lui, toate umilințele, cununa cu spini, și crucea, și toate astea. Și că a murit pe cruce. „Dar mormîntul, mormîntul, îi spune

[1] Vin elvețian din valea Veltlin.

[2] Scriitori elvețieni.

el, n-ar fi trebuit să-l părăseşti în cea mai mare taină; dacă tot ai făcut-o, atunci s-o fi făcut pe faţă... Şi că le-ai apărut apostolilor la Emmaus şi apoi te-ai înălţat le cer — nu ştiu." „Iartă-mă, micul meu prieten, răspunde Isus, poveştile astea minunate le-a inventat altcineva, oameni fricoşi şi proşti, care nu se pot împăca de loc cu moartea. Nu le este de ajuns că am trăit. Nu ştiu să facă nimic cu viaţa..."

Isidor a citit de cinci ori povestea vieţii lui Heinrich Pestalozzi, şi mai citeşte adeseori din ea. Uneori, îl consideră pe Heinrich Pestalozzi om mai mare ca Isus. Dar poate că asta are legătură cu faptul că Pestalozzi şi Isidor sînt cetăţeni ai acestei ţări, pe cînd Isus a trăit într-un continent pe care Isidor nu-l cunoaşte. Şi, în afară de asta, Pestalozzi s-a ocupat şi el cu agricultura şi cu săracii poporului. Dorinţa cea mai mare a lui Isidor este să primească odată casa şi grajdul şi cîmpul lui Toni. Ar înfiinţa cu plăcere o şcoală şi un azil pentru toţi cei care n-au mame şi taţi. Cîteodată îl simte mai apropiat pe Pestalozzi decît pe Isus, fiindcă Pestalozzi a fost mai practic. „Dacă laşi la o parte minunile pe care se zice că le-ar fi săvîrşit şi în care eu nu pot să cred, Isus n-a făcut decît să predice, spune Isidor. Dar ce a făcut Pestalozzi pot şi eu să fac... Recunosc că de multe ori sînt cuprins de îndoieli: îl nedreptăţesc pe Isus? Mă gîndesc deseori la problema asta, şi atunci nu pot s-adorm — şi Isus a fost fiul lui Dumnezeu — spune

preotul. Cu fiul lui Dumnezeu nu vreau să am de-a face. Fii cît îţi place fiul lui Dumnezeu. Şi eu sînt un fiu. De ce plîngi, fiule al lui Dumnezeu? Într-o poveste se spune că celui care îl blestemă pe fiul lui Dumnezeu tare şi din toată inima, aceluia el îi apare plîngînd."

„Recunosc, domnule părinte, spune Isidor, faţă de care toată lumea se arată prietenoasă, că nu mă pot compara cu Isus..."

Învăţătorul şi preotul îşi aruncă priviri întrebătoare. Apoi dau din cap.

„Acum eşti la o vîrstă cînd poţi să afli totul, spune preotul, mai mult, trebuie. Şi vei fi destul de tare să suporţi adevărul pînă la sfîrşit."

Isidor dă din cap.

„Probabil că te-ai întrebat adeseori cine sînt părinţii tăi, da sau nu?"

Isidor nu ştie dacă s-a întrebat vreodată.

„Trebuie să fi băgat de seamă că în lungul şi-n latul ţinutului acestuia nu există nici un om pe care să-l cheme Ruge."

„Nici la asta nu m-am gîndit", îşi spune Isidor. Nu răspunde nimic. De ani de zile nu vorbeşte cu ceilalţi decît strictul necesar: „Bună ziua, mulţumesc, poftim, merg în grajd..." Din pricina asta mulţi sînt de părere c-ar fi o fire posacă.

„A existat o dată familia Ruge la noi în sat, povesteşte preotul. Dar penultimul Ruge, străbunicul tău va să zică, a plecat de-aici de

tînăr. Pe urmă, toţi cei din sat au uitat de neamul Ruge. Şi cam acum paisprezece ani, poate că sînt chiar cinsprezece ani de atunci, şi-a făcut apariţia la noi o femeie tînără. Vreau să spun că această femeie tînără, de fapt aproape o fetişcană încă, n-a venit singură, a venit însoţită. Scurt şi cuprinzător deci, această femeie, această fetişcană de nouăsprezece ani, această Lidia Ruge era de loc din comuna noastră. Aşa că a trebuit s-o primim. Şi să primim şi copilul pe care l-a adus pe lume — la vreo trei luni după ce a venit la noi — şi pe care l-a botezat Isidor..."

Istoria asta trebuie să-l fi istovit îngrozitor pe preot, fiindcă faţa lui e roşie şi asudată. Dar e hotărît să lămurească odată lucrurile. Isidor trebuie să afle totul.

„În ceea ce-l priveşte pe tatăl tău, Isidor, nici noi nu ştim nimic. Mama ta, trebuie s-o spun, trebuie din păcate s-o spun, era grozav de încăpăţînată. Crede-mă, Isidor. Nu numai că am scăpat-o de unele interogatorii extrem de penibile — cei de la Asistenţa publică încercau să smulgă de la ea numele tatălui copilului — dar a fost citată în faţa Sfatului comunal. Şi nimic, nici un cuvinţel !"

„Şi de ce nu ?"

Preotul îşi încreţeşte fruntea, învăţătorul îşi lasă pleoapele.

„Mama ta a avut de-a face cu mai mulţi, şi astfel ne aflăm în faţa faptului îngrozitor că tu eşti copilul mai multor taţi..."

Din nou fețele celor doi se întunecă. Lor le e mai greu decît lui Isidor. Dar preotul vrea să demonstreze, în sfîrșit, că el nu reprezintă doar teologia și morala.

„Problema este, spune el, că noi toți avem prea puține, sau mai bine zis n-avem nici un punct de reper în ceea ce privește originea ta. Cu maică-ta nu semeni, din păcate. Deci trebuie să fie însușirile moștenite de la tații tăi..."

(Cine se poate mîndri că are tați în loc de tată ?)

„Să presupunem, spune preotul, că tatăl tău sau unul dintre cei care te-au procreat a fost criminal ? Să zicem că un condamnat pe viață ?"

„Cum ?" întreabă învățătorul.

„Cum ? N-ați mai auzit niciodată că și ocnașii evadează ? Evadează, face un copil cu Lidia și e prins din nou. Pe viață, îi spune preotul insistent învățătorului, înseamnă criminal !"

„Poate că a fost doar un vagabond", vrea s-o întoarcă învățătorul.

Observă cum ochii rotunzi ai lui Isidor iau o formă din ce în ce mai ovală. „Sînt obosit", se gîndește Isidor.

„Un cîntăreț ambulant, spune învățătorul încă o dată, sau poate un căldărar."

„Oricum, totul este posibil, conchide preotul, și nimic, dar nimic nu trebuie să ne surprindă..."

În sfîrşit, lui Isidor i se dă voie să plece. Dar apoi, peste doi ani, sînt amîndoi surprinşi, totuşi. Cînd pur şi simplu în Vinerea mare Isidor se face nevăzut, nu e de găsit, nu apare la confirmare.

„Dar ieri mai era încă aici, spune preotul, cînd am făcut recapitularea pentru confirmare!"

Bineînţeles că era.

Şi i-a întrebat pe toţi, pe rînd, cu ce-o să se îmbrace mîine.

Şi iată-i : costum nou, pantaloni lungi, pentru prima oară, pălărie, cămaşă albă (nouă), cravată neagră, pantofi (noi), absolut totul nou, şi lenjerie dacă se poate! Şi să nu uităm ceasul de mînă. Cadou obligatoriu al naşului! Paştile cad tîrziu anul ăsta şi de aceea Vinerea mare e o zi minunată, senină. Molizii din dosul bisericii bat în verde-deschis, răspîndind miros de răşină, albinele au şi început să dea tîrcoale florilor de pe morminte, ţăranii mînă vitele în livezile împrejmuite din spatele caselor, le agaţă vacilor tălăngi. Comuna — nici un om nu-i acasă — e adunată în naosul bisericii. În Vinerea mare apar toţi de la a doua bătaie a clopotului mic. Şi din clipă în clipă va bate şi clopotul mare. A bătut. Paracliserul opreşte limba clopotului mare, acesta amuţeşte, Peider prinde limba celui de al doilea clopot, mai mic, şi acesta amuţeşte acum. Cele trei clopote mici se sting şi ele treptat. Învăţătorul şi-a aşezat degetele pe clapele orgii, şi-a proptit picioarele, doi elevi dintr-a şasea umflă în foale. În pronaosul gotic,

din piatră, preotul își frînge mîinile. Unde e Isidor ? Nu l-a văzut nimeni ?

Nu, nimeni nu l-a văzut pe Isidor.

La cine urmează să mănînce ?

La nimeni.

Acum preotul pășește prin ușa gotică de stejar cafeniu-închis și peste dalele de gresie, în dreapta șed bărbații, în stînga femeile. Preotul se îndreaptă direct spre cristelniță, în timp ce copii care urmează să fie confirmați, băieții în dreapta, fetele în stînga, intră în primele rînduri de bănci și se opresc în picioare.

„Să ne rugăm", spune preotul, și enoria lui se ridică-n picioare. Fetele și băieții se bucură, căci acum sînt și ei membri ai parohiei, cu drept de vot, și sînt admiși la cuminecătură. Acum pot să frecventeze chiar și localuri și, teoretic, Isidor poate să-i scrie Bibianei ce vrea. Dar el nu mai vrea să scrie acum. Preotul spune : „Pînă la urmă, diavolul l-a-nhățat".

Și părinții colegilor lui de clasă sînt de părere că ar trebui evitat. Dar cum poți să eviți pe cineva pe care nu-l vezi ?

Unde-o fi Isidor ?

Isidor are o convenție secretă cu Toni. Și Toni e singurul care, chiar fără să fie băut, spune :

„E un drac împielițat și gata. Pur și simplu nu vrea să vină la confirmare !"

Soția preotului vorbește după slujba din duminica Paștilor pentru prima oară cu soțul ei despre întîmplarea de necrezut.

„Ar fi trebuit să-l luăm pe băiat la noi", spune ea.

Preotul tace.

„Dacă aş fi ştiut", continuă ea.

„Ce ?"

„Nu i-a păsat nimănui dacă are şi el ceva mai de soi de-mbrăcat."

„Te mulţumeşti cu asemenea explicaţii simple ?" întreabă preotul.

„Da", spune ea şi se ridică, merge la bucătărie şi aduce legumele şi carnea.

Cu Toni, Isidor făcuse următoarea convenţie : să îngrijească el patru săptămîni casa şi porcii. Asta nu-i dă prea multă bătaie de cap. Îi rămîn multe ore libere. Şi le petrece în cămăruţa lui — citind şi scriind. Toni ştie ce are de gînd Isidor. Dar tace mîlc. Isidor lucrează patru săptămîni pentru Toni şi la sfîrşitul celei de-a patra săptămîni, cu bani primiţi de la el, părăseşte satul în mare taină. Toni tace şi de astă dată. Surpriza vine la sfîrşitul celei de-a cincea săptămîni. Figura lui Isidor Ruge apare, de mărimea unei cărţi poştale, în trei importante cotidiene ale cantonului. Isidor Ruge a trecut examenul de admitere la gimnaziul cantonal cu media generală 1,0. Media celui de-al doilea clasat : 1,7.

Dar cel mai senzaţional este faptul că Isidor a reuşit la examenul pentru clasa a treia gimnazială (cu latină) şi nu pentru a doua, cum era normal.

„Unde o fi vrînd să ajungă cu asta ? îşi întreabă dirigintele poştei prietenii duminică după-masă, la cîrciumă, în timp ce joacă o

partidă de jass[1] cu ei. O cinste pentru satul nostru."

„Treanca-fleanca !"

„Cel puţin o notă bună pentru şcoala noastră !"

„Dintr-asta nu se-ngraşă porcii."

„Am să vă spun sincer şi limpede ce semnificaţie are toată povestea : derbedeul îşi bate joc de noi ! Îşi rîde de prostănacii care au răspuns de el, timp de şaisprezece ani."

„Prostii ! Nici aşa să n-o luăm. E foarte clar ce ascund toate astea."

„Aşa, şi ce ascund ?"

„A trebuit sau n-a trebuit să stea Pius al tău de două ori la arest ?"

„Oare să vrea Toni să-i plătească gimnaziul ?"

„Îl ştiu eu pe Toni. Nu-i cine ştie ce de capul lui. Dacă dă peste el ghinionul odată, o molimă, s-a zis."

„Păi, cine altcineva să-i plătească gimnaziul ?"

„Comuna. Din fondurile pentru săraci."

„Asta mai lipsea, copii noştri să..."

„Aşa sau aşa, spune dirigintele poştei, ce facem cu el pînă devine major ?"

„Ce facem ? E acum destul de mare şi de puternic. Poate foarte bine să muncească. Şi dacă e după mine, l-aş trimite-n pădure. Anul ăsta tăiem şi-aşa mai mult lemn decît înainte, şi atunci, zic eu, să-i plătim numai jumătate din

---

[1] Joc de cărţi practicat în Elveţia.

ce i se cuvine. Eu cred că afurisitul ăsta trebuie să dea înapoi banii cheltuiţi de comună pentru el şi pentru maică-sa."

„Ar fi ilegal", spune dirigintele poştei.

„Aida-de, nu ne lăsăm noi prinşi !"

„În privinţa asta, explică dirigintele poştei, sîntem subordonaţi controlului exercitat de guvernul cantonal."

„Şi cine spune că trebuie să povestim la canton ce facem ?"

„Şi Isidor ?"

„El n-o s-o facă, altminteri să-i poarte Domnul de grijă."

„Sau dracu."

„Depinde pe care-l preferă..."

Duminică seara, la ora cînd se închid cîrciumile, a aflat şi Toni povestea. Ca altădată, deschide uşa cămăruţei lui Isidor şi-l trezeşte pe băiatul care doarme. Duhneşte a varză acră şi a vin roşu, dar Isidor îl priveşte prietenos.

„Şterge-o, spune Toni, e cel mai deştept lucru pe care poţi să-l faci."

Dar Isidor n-are bani. Şi-n afară de asta, Isidor vrea să rămînă aici.

„Să devii muncitor în pădure, tăietor de lemne, să te speteşti muncind în acord cu ceilalţi ? Şi pe urmă, să susţină că eşti jumătate de porţie ! Şi comuna să-ţi plătească numai o treime ? O să-mplineşti douăzeci de ani înainte să fii în stare să-ţi iei nişte lucruri ca lumea, ascultă ce-ţi spun ! Dar fiindcă mi-eşti drag, fiindcă

sînt de partea ta, îţi dau cincizeci de franci şi-o-ntinzi. Chiar mîine, cel mai bine, în crucea dimineţii, cu primul tren..."

— Poate că doream doar să fiu iubit. Şi credeam că toţi cei care au o istorie sînt iubiţi, spune Ruge.

— Să ai o istorie ? întreabă Leu.

— Toţi cei care au o origine, una verificabilă, demonstrabilă, numele mamei, numele tatălui, profesiune, domiciliu, cetăţenie, viitor...

— Dar tu ai fost un rebel...

— Nu. Am fost blînd, harnic şi docil. Am urmat sfatul lui Toni, am luat a doua zi trenul de dimineaţă şi am plecat la Cuerra. Acolo am hotărît să mă urc într-un tren care pleca spre nord, imediat şi indiferent unde. Toni îmi dăduse cincizeci de franci, la ăştia se mai adăugau alţi patruzeci pe care îi economisisem eu. Cînd a pornit trenul, a venit conductorul şi a cerut biletul.

„N-ai ?" m-a întrebat el.

Am scuturat mut din cap. Nu şedeam în compartiment, ci afară la uşă. Conductorul m-a privit şi a plecat mai departe. Mai tîrziu s-a întors iarăşi şi mi-a spus :

„Dar unde ţi-e biletul ?"

Şi cînd m-a întrebat aşa, a doua oară, m-a năpădit jalea şi nu mi-am putut stăpîni clănţănitul dinţilor.

„Unde vrei să mergi fără bilet ? m-a întrebat. Ai fugit de acasă ?"

Iarăşi am scuturat capul cu putere.

„Eşti mut ?"
„M-au alungat", i-am spus.
„Şi n-ai bani ?"
„Ba da. Ăştia sînt."
„Şi la cine te duci ?"
„La tata. E la Zürich. Singur."

Conductorul mi-a spus :

„Nu-i aproape nimeni în compartiment, du-te, aşază-te."

De bilet nu m-a mai întrebat.

Staţia terminus era Basel. Dar eu îi spusesem conductorului Zürich. De aceea trebuia să cobor înainte. Trenul a ajuns la Zürich, puţin înaintea prînzului. Conductorul a venit încă o dată în compartimentul meu şi m-a întrebat :

„Ştii unde locuieşte tatăl tău ?"

Am spus că da şi am şters-o repede. Am ieşit pur şi simplu alergînd din gară, am fugit printr-o piaţă şi pe cîteva străzi, pînă ce am fost sigur că nu mă mai vede conductorul. În faţa mea era un restaurant. Atunci m-a răzbit foamea. Întîmplător era un local modest şi la mese şedeau bărbaţi în salopete, muncitori, şi eram fericit că la Zürich există şi muncitori. M-am aşezat la o masă la care şedau doi bărbaţi mai în vîrstă, în salopete oliv, şi beau bere. S-au uitat imediat prietenos la mine şi mi-au spus :

„Nu mîncăm oameni".

Fata care servea a venit şi mi-a zis :

„Astăzi avem supă de zarzavat, friptură de porc şi cartofi cu sare".

Am dat din cap.

„Ești mut ? m-a întrebat ea rîzînd. Și ce bei ?“

„Bere“, i-am răspuns eu.

„Una mică, blondă ?“

„Da.“

„Dacă nu vă supărați, le-am spus celor doi bărbați, după ce am mîncat supa, unde aș putea găsi de lucru ?“

Au zîmbit.

„Nu ești de pe aici după accent ?“

„Vin din...“, am spus eu.

„Singur singurel ?“

„Sînt singur cuc.“

„N-ai rude ?“

„Nu.“

„Știi, a spus unul, atunci trebuie să găsești ceva cu casă și masă, cel puțin pentru început.“

„Să meargă la un brutar sau la un măcelar, ăia caută mereu băieți de prăvălie.“

„Ia stai, aduc ziarul, întotdeauna e anunțat cîte un loc.“

Unul dintre ei a adus ziarul și a citit ofertele de serviciu.

„Ce-am zis eu ? Se caută într-una băieți de prăvălie. Poți să alegi. Ia ceva în centru. E mai vesel. Cunoști orașul ?“

„Nu.“

„Ei, în privința asta o să te descurci repede. De aici, în direcția asta, ajungi la lac. În stînga, peste pod, se merge la Bellevue, spre dreapta, ajungi la Enge. Ține minte cîteva biserici, domul și așa...“

„Prostii, o să-i arate lumea străzile şi drumurile exact."
„Poate că asta ţi-ar plăcea. Gartenstrasse. Stockerstrasse-Gartenstrasse."
„Măi, păi pe ăsta-l cunosc, a jucat mai demult la Blue-Stars extremă stîngă, pînă ce s-a ngrăşat prea tare."
„Hindenlang ?"
„Sigur."
„Asta a avut mai demult o fabrică de cornuri cu nuci, sus, în Rigiplatz. Glumeam, se-nţelege, cînd îi spuneam : fabrică de cornuri cu nuci. Cu asta îl tachinam totdeauna. Fiindcă nici nu făcea altceva decît cornuri cu nuci. Pentru alţi brutari. Şi-acuma a preluat, va să zică, prăvălia asta de pe Gartenstrasse. Îi dau eu telefon. Cum te cheamă ?"
„Isidor."
„Şi mai cum ?"
„Isidor Ruge."
„Frumos nume, Ruge !"
Primeam mîncare, aveam camera mea ; Hindenlang, care se îngrăşa tot mai tare, şi nevastă-sa, care era grasă şi ea, cofetarul şi vînzătoarea — toţi erau prietenoşi cu mine. Şi cele trei calfe mă plăceau. Eram harnic şi primeam şaptezeci de franci pe lună. La cinci, trebuia să mă scol şi, cu coşul plin în spinare, o porneam cu bicicleta pe străzile pustii, încă adormite, fluierînd de bucurie, duceam la cafenele chifle, cornuri, pîine şi franzele. La opt primeam micul dejun şi pînă la prînz aprovizionam clientela particulară cu pîine. Recrutam şi clientelă nouă.

Sunam la uși străine și spuneam : „Sînt Isidor de la brutăria Hindenlang și vă aduc în fiecare dimineață pîine proaspătă și tot ce doriți". Succesul meu era zdrobitor. După trei luni se făcea unu și jumătate pînă ce le aprovizionam pe toate clientele mele. Hindenlang mă lăuda. După masa de prînz, mă duceam în brutărie și spălam mașina de frămîntat aluatul, curățam mesele, răzîndu-le cu cuțitul, și măturam podeaua. Mă gîndeam că aș putea de fapt să mă fac brutar, și i-am spus meșterului :

„Cît timp trebuie să strîng bani ca să-mi ajungă să-mi plătesc ucenicia de brutar la dumneavoastră ?"

„Nu trebuie să strîngi nimic, dacă mai faci încă o jumătate de an pe comisionarul și-mi promiți ca, după terminarea uceniciei, să mai rămîi la mine cel puțin doi ani."

Era toamnă și avusesem multe zile ploioase, cenușii, cînd s-a întîmplat povestea. M-am întors cam pe la zece înapoi ca să-mi umplu iarăși coșul, cînd am auzit în camera de alături, în biroul lui Hindenlang, numele meu.

Hindenlang îi spunea cuiva :

„Personal, n-am nici un motiv să-l bănuiesc, dar în referințele pe care le-am primit se spunea de la bun început că ar trebui să fiu pregătit pentru surprize..."

Auzind că sînt acasă, m-a chemat în biroul lui. Acolo se afla el. Omul de la poliție. Uneia dintre calfe îi dispăruseră douăzeci de franci.

„Spune adevărul !"

Bineînţeles că îmi ardea faţa.
„Hai, nu face mutre !"
„Domnule Hindenlang, eu nu..."
„Cine atunci ?"
„Nu ştiu..."
Calfele îşi agăţau întotdeauna hainele de stradă pe peretele din fund al depozitului de pîine şi eu eram unul din puţinii care intrau acolo de opt şi zece ori pe dimineaţă, singur şi neobservat de nimeni.
„Banii au fost furaţi din portmoneu", a spus omul de la poliţie.
Ne-am dus împreună în odăiţa mea de la mansardă, a trebuit să-i arăt banii pe care-i aveam, două sute de franci. A scotocit şi a spus :
„E imposibil să fi putut strînge atît de mulţi".
„De ce nu ?"
„Haide, cunoaştem noi soiul !"
„Primesc lunar bani de la toate doamnele sau aproape de la toate. Unele dau un franc. Bătrîna doamnă Drittenbass de pe Brandschenkestrasse îmi dă chiar cinci franci."
„Pentru ochii tăi albaştri ?"
„Am ochi verzi."
„Vorbeşti cam mult. De unde ai hîrtia asta de douăzeci ?"
„Care ?"
„Faci pe prostul ?"
Găsise hîrtia în punguţa de bani pe care o purtam mereu la mine.
„În schimb, nu mai am bani mărunţi."

„Mai ai trei franci și treizeci și șapte de centime în monede."
„Dar a trebuit să schimb toți ceilalți mărunți pentru hîrtia asta."
„Așa ? Unde ? La cine ?"
„La cine ?"
„Va să zică nu poți să-ți amintești unde a trebuit să schimbi măruntișul pe hîrtia asta ?"
Și zău că nu puteam să-mi amintesc în acel moment. Împrejurarea mi se ștersese din memorie.
„Minciuna are picioare scurte", mi-a spus polițistul.
Nu era un delict oficial. Ca și mine, reclamantul locuia în comun cu familia Hindenlang. Omul a renunțat la reclamație. Cu toate astea, polițistul l-a luat pe hoț cu el la comisariat.
„Întocmim un act."
„Numele ?"
„Pronumele."
„Data nașterii ?"
„Numele mamei ?"
„Lidia."
„Născută ?"
. . .
„Cum a chemat-o pe maică-ta înainte de-a se căsători ?"
„Nu știu."
„Numele tatălui ?"
I-am povestit...
„Bagă de seamă ! mi-a spus mai tîrziu polițistul. Băieți de teapa ta avem destui la noi în oraș.!"

„Nu mă-ntorc înapoi în sat !“ am strigat.

„Asta hotărîm noi.“

Am sărit în picioare şi am ajuns lîngă uşa micii camere de interogatoriu.

„Toate astea nu-ţi ajută la nimic, mi-a zis poliţistul. Fără mine nu treci de santinelă.“

„N-am făcut nici un rău.“

„Taci. Să-ţi pară bine că ai scăpat ieftin. Dar data viitoare... Du-te !“

A durat mult pînă am ajuns de la poliţie în Gartenstrasse. Mai întîi am mers la un matineu, la cinematograf. Filmul se chema *Rhapsody in Blue* şi povestea istoria vieţii lui George Gershwin. După matineu, m-am strecurat în mansarda mea de pe Gartenstrasse. M-am întins în pat şi, pentru prima dată în viaţă, m-am rugat cu adevărat :

„Doamne, ia-mă de pe lumea asta“.

Am murit în vis şi-am plîns în faţa propriului meu sicriu alb. Cînd m-am trezit, era unsprezece noaptea şi-aveam ochii umflaţi. Mi-am făcut valijoara şi-am părăsit Gartenstrasse. M-am dus la Joggi. Joggi era birtaş la „Kreuz“, pe Breitgasse. Şase luni la rînd lăsasem în fiecare dimineaţă cinci pîini lungi şi patruzeci de chifle la „Kreuz“. Şi Joggi jucase mai demult la Blue Stars, ca înaintaş, şi de asta comanda pîine şi chifle la Hindenlang.

Joggi servea doar bere, cidru şi rachiuri. Clienţii lui obişnuiţi arătau ca nişte foşti mercenari din Legiunea străină, ieşiţi la pensie. Unii

dintre ei serviseră într-adevăr în Legiunea străină. Alţii cerşiseră în Maroc. Mulţi aveau experienţa puşcăriei.

Unii dintre clienţii casei mă cunoşteau. Erau aceia care veneau dis-de-dimineaţă la „Kreuz". De fiecare dată primeam de la Joggi o ceaşcă de cafea. Aş fi putut primi şi bere sau rachiu. M-am aşezat lîngă cei pe care-i cunoşteam dinainte. Am cerut o bere şi un rachiu de ierburi aromatice. Joggi-n persoană mi le-a adus pe amîndouă.

„Şi cu geamantanul ce-i ?"

Am golit paharul cu rachiu şi am spus :

„Caut slujbă şi casă".

I-am povestit lui Joggi şi vagabonzilor neraşi despre conflictul meu cu poliţia.

„Dar ce sînt eu, cîine ?"

„Eşti un om cinstit", a spus Joggi, şi toţi au încuviinţat din cap.

„Ai dreptate, a spus unul dintre nespălaţi, nu te lăsa să-ţi turtească fesul."

„N-am nevoie de oameni ca ăia", i-am asigurat eu.

„Dai un rînd ? Ca să sărbătorim ziua ?"

„Joggi, un rînd."

Şi imediat încă unul.

Şi încă un rînd.

Am aruncat o hîrtie de douăzeci de franci în aer şi am strigat :

„Îi bem pe toţi !"

Bancnota a alunecat în mîinile lui Joggi.

„Față de poliție nu merge decît într-un fel, mi-a spus unul, pe nume Konrad, să te ții tare, să nu recunoști nimic. Ești grozav, Isidor. Cu tine plec mîine în Iugoslavia, dacă vrei."

„Serios ?"

„Plecăm toți în Iugoslavia. Doar ai bani, Isidor ?"

Dar Joggi auzise ce trebuia să audă și s-a întors la masă :

„Pe băiat să nu mi-l amestecați în treaba asta !"

„*Okay*, nu te enerva, nu-i vrem decît binele prietenului nostru."

„Ai unde sta ?" m-a întrebat Konrad, cînd Joggi a anunțat ora de-nchidere.

„Nu."

„Poți locui la mine, pînă găsești ceva."

Am mers la Konrad. Konrad se instalase într-o vilă goală, în afara orașului, la Seefeld.

„La iarnă, mi-a spus el, o să fie frig. S-ar putea să fac rost de undeva de o sobă cu petrol. Dar acum nu-i încă nici o problemă."

„Locuiești singur de tot, aici ?"

„Să nu povestești nimănui. Mai ales vagabonzilor ălora nenorociți de la «Kreuz». Lor le-am spus că locuința ar fi fost demolată. Urmează, într-adevăr, să se demoleze, de asta-i goală."

Cînd m-am trezit, spre prînz, Konrad plecase de mult. Cu jumătate din banii mei. Cu toate astea nu m-am mai întors la Joggi, am intrat

într-un Café, mi-am comandat de mîncare și-am citit în ziar ofertele de serviciu.

Hotelul Sankt Florian căuta un servitor. M-am dus după-amiază, devreme, acolo. Am fost angajat și mi s-a repartizat o cămăruță în clădirea anexă. Directoarea mi-a dat un șorț verde și o jiletcă de catifea. Cînd mi-am contemplat în oglindă noua înfățișare, am găsit că totuși progresasem cu ceva. „Nu sînt cîine“, mi-am zis, și m-am hotărît să ajung și mai departe.

În prima mea după-amiază liberă, am vizitat o bibliotecă publică, m-am înscris contra unei taxe de cinci franci și am împrumutat trei cărți de Hermann Hesse : *Narziss și Goldmund, Sidharta* și *Lup de stepă*.

Servitorii își spuneau portari, nu servitori. În primele cinci săptămîni am făcut curățenie pe coridoare și pe scări. Soția directorului venea zilnic cu o lanternă de buzunar și lumina colțurile. Nu-mi era dat să aud decît laude. După cinci săptămîni, unul dintre servitorii mai în vîrsta a demisionat și am avansat eu, aveam acum două etaje. Soția directorului mă controla și în camere, îngenunchea și lumína sub paturi, trecea cu degetul arătător peste ramele tablourilor. Am devenit un exemplu.

Deși curățam temeinic, eram întotdeauna gata cu o oră înaintea colegilor mei. Dacă aveam chef, mai treceam o dată prin toate camerele, deschideam la acest al doilea control și dulapurile, sertarele comodelor și ale noptirelor. Cunoșteam numele clienților, profesiile lor,

știam de unde veneau și adeseori și unde se duceau. Remarcam ce citeau și dacă pentru dormit folosesc cămăși de noapte sau pijamale...

Se făcuse primăvară. Mă hotărîsem pentru cariera de hotelier. Clienții obișnuiți spuneau acum : „Mai aveți vreo cameră la etajul trei, la Ruge ?" Într-o zi, am fost chemat la direcție. Știam că primul portar de la recepție va renunța la post și eram convins că directorul mă va alege pe mine drept urmaș.

Luase o mină severă, cu figura aproape întunecată.

„Așa nu mai merge, Ruge."

Nici nu bănuiam despre ce vorbește directorul. De aceea am tăcut.

„Unde ai fost ieri seară ?"

„La opera *Cavalerul Rozelor*."

„Singur ?"

„Invitat, domnule director."

„Tocmai !"

Directorul s-a ridicat, s-a dus la una din cele două ferestre, stînd cu spatele la mine.

„Asta nu se poate, a spus el, doamna consul Wennerström trage de cincisprezece ani la noi. N-am nevoie de belele."

„A fost foarte mulțumită."

„Nu te-am întrebat !"

Am tăcut.

„Acum două zile ai stat mai mult de o oră în camera 312, Ruge."

„Nu m-am uitat la ceas, dar treaba la etajul meu era terminată."

„Niciodată n-am afirmat contrariul. Ştii cine locuieşte la 312 ?“

„Mister Hawk.“

„Ai fost la el ?“

„Un tip vesel...“

„Nu vorbi atît de fără respect despre oaspeţii noştri ! Mister Hawk e secretarul legaţiei engleze.“

„Cui îi spuneţi asta ?“

„Nu e treaba dumitale să zăboveşti în camerele oaspeţilor noştri.“

„Mister Hawk a dorit să-l vizitez, domnule director.“

„Refuză !“

„Mister Hawk e abia de şase săptămîni la noi în ţară. De cinci ani n-a mai auzit nici un cuvînt german, ca să nu mai vorbim de conversaţie. I-am dat lecţii.“

„Poftim ?“

„A spus : «Să facem conversaţie, corectează-mă».“

„Formidabil ! a exclamat directorul, apoi s-a întors şi m-a privit drept în faţă : Şi asta o spui dumneata aşa de simplu ?“

„Mister Hawk progresează. Se observă, desigur, că în urmă cu cinci ani vorbea germana curent.“

„Frumos, a spus directorul, dar pe asta s-o lăsăm baltă. Dar povestea cu doctorul Brandeis, de la 328, n-o mai las.“

„Între noi fie vorba, domnule director, Brandeis ăsta e un escroc.“

„Retrage-ți cuvintele! a zbierat directorul. Cere-ți scuze!“

„Iertați-mă“, am spus eu pentru a-i face pe plac.

„Doctorul Brandeis e o rudă îndepărtată a soției mele, a continuat directorul, fără să coboare tonul, și dumneata, tocmai dumneata, Ruge, n-ai nici cel mai mic motiv să-l jignești pe acest om.“

„O, cu el am fost întotdeauna foarte respectuos. Mi-am sacrificat mult timp liber pentru dînsul...“

„Ce-ai făcut?“

„Am sacrificat timp liber.“

„Dacă există aici un escros, acela ești dumneata.“

„Ce-am făcut?“

„Ai mințit.“

„Oi fi mințit cîteodată, în treacăt.“

„Nu vorbesc de inexactități, de lapsusuri, vorbesc despre falsificarea conștientă a adevărului.“

N-am răspuns.

„Ce i-ai spus doctorului Brandeis?“

Am tăcut. Îmi aduceam aminte.

„I-ai povestit lui Brandeis că tatăl dumitale ar fi avut un mare hotel la St. Moritz, că ar fi fost un alpinist celebru și că s-ar fi prăbușit de pe peretele nordic al Eigerului. Eu, eu ca vechi prieten al tătălui dumitale, te-aș fi luat la mine și ar urma într-o zi să-mi preiei hotelul. Ai spus asta sau n-ai spus-o?“

„Nu toate deodată, rînd pe rînd...“

„Recunoști deci?“

Am dat din cap.

„Nu știu..."

„Dar sper că n-ai uitat cine ești și de unde vii în realitate ?"

„Brandeis e un idiot", am răspuns eu.

Nici măcar să mai țipe nu mai putea directorul.

„Pleacă, Ruge, pleacă imediat..."

— Acum chiar că trebuie să pleci, insistă Leu.

Dar Ruge n-o ia în seamă.

— În adolescența mea, Josefine mi-a fost cea mai dragă gazdă. Mă invita deseori, căci la vederea unui orfan o durea inima, după cum spunea ea. Era fecioară, și așa a și murit. Nu se căsătorea, pentru că era cununată. „Isus, mirele meu", spunea ea mereu. Taică-său emigrase de tînăr în Franța, la Lyon. Era cofetar. Nu știu dacă mai există și astăzi asemenea cofetari. Cofetarii din Graubünden erau pe atunci cei mai renumiți. Porneau în lume, în Franța, cei mai mulți dintre ei, și se îmbogățeau. Tatăl Josefinei plecase la Lyon, se căsătorise cu o catolică, botezîndu-și și educîndu-și cei șapte copii în ritul catolic. Paul, tatăl Josefinei, se întorsese în patrie, cînd avea aproape nouăzeci de ani. Josefine era cel mai mic copil și avea pe atunci șaizeci de ani. Mama și-o-ngropase cu mulți ani în urmă, la Lyon.

De Crăciun, toți copiii soseau în mașini. Nimeni din sat nu știa ce meserii aveau fiii. De aceea noi le spuneam „doctor". Și pentru că păreau distinși primiseră titulatura aceasta.

Lui Paul îi ziceam „Pool“, dar toți i se adresau cu „dumneavoastră“, din respect. Purta niște ochelari înguști cu sticle groase. Priveam ades prin ochelarii lui, pentru că îi dădeam mîna cînd îl întîlneam pe stradă. Și atunci voia întotdeauna să-mi cerceteze fața, se apleca și căta fix la mine. Vara, ca și iarna, Pool purta o pelerină neagră, care îi ajungea pînă la glezne. Și o pălărie neagră, cu boruri largi.

Era respectat și pentru faptul că se întorsese tocmai în anii cînd unora din sat le mergea rău. Ce-i drept, mulți aveau ogoare și livezi, o casă și o șură, ceva găini, un porc și cîteva vaci și capre, dar nu aveau bani lichizi. Marea fabrică de cherestea și lemn fasonat își încetase activitatea și țăranii nu mai puteau cîștiga bani nicăieri.

Atunci a venit Pool și a cumpărat o mulțime de ogoare și livezi. Și cea mai mare casă din mijlocul satului, cu șura respectivă, pe care a pus s-o dărîme și s-o ridice din nou. A tocmit un arendaș și acestuia i-a luat o arendă mică. Bisericii comunale i-a donat un nou ceas pentru turlă și un clopot nou, deși Josefine era catolică și trebuia să meargă în fiecare dimineață un kilometru dus și un kilometru întors la liturghia din satul vecin. Nu pregeta să pornească pe orice vreme și din pricina asta mulți rîdeau. Pool rămăsese protestant, dar nu mergea niciodată la biserică. „La ce bun ?“ zicea pastorul cu îngăduință, abia de-și mai aude propria voce și nu mai vede aproape de loc.

Pool a murit cînd eu aveam doisprezece ani. Josefine i-a comandat o piatră de mormînt uriașă. În comuna vecină au făcut slujbe pentru el. Acum Josefine era singură și trăia de parcă Pool n-ar fi murit. Gătea pentru doi, și cînd mă invita la masă erau întotdeauna tacîmuri pentru trei. Între orele de masă, ședea în salon și croșeta sau broda odăjdii pentru preotul din satul vecin. În toate camerele atîrnau cruci grele și icoane mari, colorate, cu Isus, Maria și Iosif.

Josefine îmi vorbea puțin, dar tot ce spunea suna blînd și ca de foarte departe. N-am reușit să aflu niciodată dacă al treilea tacîm era menit pentru Isus sau pentru Pool cel mort. Poate pentru amîndoi ? Că Isus era prezent în timpul meselor noastre, chiar dacă rămînea nevăzut ochilor, nu m-am îndoit, de fapt, niciodată. „Isus, Isus al meu, fratele meu." Și așa era.

„Ai un Tată în ceruri", zicea Josefine. Pe ea n-o contraziceam ca odinioară pe directorul orfelinatului.

Și Josefine trebuia să poarte ochelari cu sticle groase, iar într-o zi, pe cînd venisem la masa de prînz, ea mai ședea încă în salon și privea țintă, fără ochelari, la una din ferestre.

„Tu ești, Isidor ? Vocea ei venea de departe. M-a vizitat Isus și mi-a scos ochelarii."

Nu făcuse de mîncare, masa era goală.

„Tatăl tău din ceruri te salută și pe tine", spuse ea.

N-am avut curajul să întreb de mîncare.

„Ce să-i spun Tatălui nostru, dacă mă întreabă de tine ?"

Am tăcut.

„Isidor e mut în credința lui față de milostenia ta, am să spun."

„Da", am răspuns eu.

„Ia crucea de pe perete și dă-mi-o."

„Da, Josefine."

Era o cruce mare și grea, cu un splendid copil Isus pe ea.

„Din aur, a spus Josefine. Își va revărsa îndurarea lui minunată asupra ta, fiindcă i-am dat tot ce-mi aparține pe lumea asta."

Crucea cea grea, cu Isus de aur, i-a alunecat Josefinei din mîini, iar ea a căzut încet pe covor.

Am alergat la dirigintele poștei.

Mai tîrziu, s-a scris în ziare că Josefine dăruise toată averea ei considerabilă instituțiilor bisericești.

„Ticăloasa", ziseră oamenii.

De ce nu salvasem pentru mine măcar crucifixul de aur cu chipul lui Isus ?

„Tatăl tău este-n ceruri", spunea directorul orfelinatului.

„Dar eu vreau un tată pe pămînt !"

Asta o spunea Till, și directorul orfelinatului răspundea :

„Auziți ce obraznic e ăsta, ce nerușinat !"

„Isidor, zise directorul orfelinatului, acum te duci cu Till în cameră."

„Da, părinte."
„Vreau să faci din Till un băiețel ascultător."
„Da."
„Știi ce înseamnă asta ?"
„Da, părinte."
„Du-te."
„Hai, Till."
Directorul orfelinatului se ivi brusc în fața noastră.
„Isidor ?"
„Da ?"
„Ești la fel de neascultător ?"
„Și eu aș vrea un tată pe pămînt, părinte."
Rezolvă repede problema. Întîi mă bătu pe mine, pe urmă îl bătu pe Till. Till era mai mic decît mine cu un an și directorul orfelinatului cu subalternii și subalternele sale îi spuneau uneori că e cretin. Till nu era cretin, dar nu vorbea aproape nimic și-și petrecea ore întregi prin colțuri. Nici în grădină, unde pliveam buruieni, nu era de folosit, fiindcă nu putea să deosebească buruiana de răsadul de zarzavaturi. Till era bun numai la culesul spanacului.

Till uda patul, din trei în trei nopți. Atunci nu primea micul dejun, iar unul dintre noi, cei mai mari, trebuia să-l pedepsească. Directorul orfelinatului nu pedepsea cu plăcere și o făcea doar atunci cînd n-avea încotro. Odată, l-am pedepsit eu pe Till. Dar, în timp ce-l băteam cu un băț de mesteacăn peste șezutul gol, mi s-a făcut rău și am văzut negru în fața ochilor.

Au venit şi m-au dus în pat. Mi-au luat temperatura, aveam febră mare. În cursul după-amiezii, a venit doctorul, dar nu mi-a găsit nimic. „Micuţul nu are nimic suspect la piept, spuse, probabil este doar începutul unei boli obişnuite de copii.“ Till nu-mi ieşea de loc din cap. Alţii îl băteau pe Till cu plăcere.

„L-ai mai pedepsit şi ieri“, îi spunea directorul orfelinatului cîteodată unuia sau altuia dintre băieţi. „Till învaţă numai cu ajutorul vostru. Trebuie să-l deprindeţi o dată pe Till să nu mai ude patul. Asta îl umileşte mult mai mult decît atunci cînd îl pedepsim noi, cei adulţi.“

Till nu se împotrivea niciodată.

„Trebuie să te împotriveşti, îi spuneam, trebuie să dai înapoi, trebuie să le zgîrii faţa.“

Dar Till mă privea doar, cu ochii lui proşti, lipsiţi de expresie. Mi-ar fi plăcut grozav să-l bat pentru asta.

„Tatăl vostru e în ceruri“, spunea directorul orfelinatului în fiecare duminică dimineaţa, cînd începea şcoala de duminică.

„Unde e tatăl tău ?“

„În ceruri.“

„Aşa este.“

„Isidor ?“

„Eu mi-aş dori însă un tată pe pămînt !“

Niciodată n-a ordonat directorul orfelinatului vreunui băiat să mă bată, după cum nici el nu m-a mai bătut sau nu mi-a cerut s-o fac eu cu alţii.

Ce s-o fi întîmplat cu Till ? M-am simţit îndemnat adeseori să mă gîndesc la el. Şi mai tîrziu chiar...

Ruge se duce în baie şi-şi ţine obrazul sub şuviţa rece de apă. Întors în cameră, îi spune lui Leu :

— Aşa. Acum mă simt mai bine. O şterg la Pioda !

Mai goleşte un pahar de gin.

— Numai să nu cedezi, zise Leu. Eu sau Pioda !

Ruge o priveşte întrebător, neîncrezător, speriat. Leu o ţine morţiş :

— Eu sau Pioda !

Sub ştergătorul de parbriz din dreapta al automobilului său de tip Alfa 2600 e prins biletul de amendă. Ruge îşi lăsase două ore maşina într-un loc unde nu poţi parca decît şaizeci de minute. „Vă rugăm să vă prezentaţi neîntîrziat la comisariatul de poliţie.“ „Să mă...“ îşi spune Ruge şi se aşază la volan. Porneşte motorul şi cugetă cu glas tare :

— Societatea asta împuţită produce şi produce şi-i face pe oameni desfrînaţi în privinţa maşinilor, şi toţi oamenii cumpără maşini, pînă cînd toate străzile şi pieţele sînt pline de maşini, şi dacă înjur şi zic : „Cînd o să construiţi, în sfîrşit, străzi şi locuri de parcare, otrepe blestemate ce sînteţi ?“ ei spun : „Din păcate, terenurile şi pămînturile sînt proprietate privată, constituţia garantează proprietatea privată, mai mult de jumătate din bunuri se află în posesia

a trei procente dintre contribuabili, n-avem nici o putere..." Puteți să mă... !

Ruge parcurge o stradă cu sens unic și accelerează în gol, încît pietonii tresar. Trece în goană pe lîngă ei, atinge cracii largi ai pantalonilor unui domn bătrîn și vede în oglinda retrovizoare cum oamenii își cască boturile și amenință cu pumnii. Deși e pe galben, trece prin intersecție și, cu toate cele șase mii de rotații ale motorului (în viteza a doua), aude fluierul polițistului postat pe marginea străzii.

— Să mă pupi ! spune el, schimbă în sfîrșit într-a treia, depășește pe Gloriastrasse o coloană de șapte mașini, trece vuind pe lîngă tramvaiul liniei cinci și în Toblerplatz, în timp ce cotește spre Freudenbergstrasse, taie calea unui Opel care vine dinspre dreapta. Vede pe partea stîngă a străzii o siluetă îmbrăcată în culori închise, vede că vîrfurile pantofilor acestui om depășesc cu puțin marginea trotuarului, trage brusc de volan, apăsînd în același timp pe frînă. Roata stîngă din față n-o mai poate opri, izbește cu putere marginea trotuarului, omul aflat acolo sare în sus ca un acrobat care vrea să facă un salt mortal înapoi. Ruge răsucește cheia de contact și coboară lent din mașină.

Omul care zace pe jos ca o păpușă e Angelo Pioda. Trăiește. Ruge se apleacă deasupra lui și-i spune :

— Ce dracu te-a apucat ?!

Pioda nu răspunde și Ruge îl ajută să se ridice. Pioda se clatină și Ruge îl scutură de praf.

— Te-ai lovit ?

Pioda își freacă regiunea occipitală.

— Doar atît ?

— Am tras o sperietură, spune Pioda.

— Și eu, răspunde Ruge. Ce-ți veni să stai pe marginea trotuarului ? Am trecut pe aici de zeci de mii de ori și n-am văzut nici un om să stea vreodată acolo.

— Te-am așteptat la cinci.

— Înseamnă că am înțeles eu greșit.

— Soția dumitale mi-a spus la telefon că ai plecat de acasă încă de la patru jumătate.

— Nu m-am uitat la ceas.

— La telefon soția dumitale a...

— Ce vrea să zică „soția dumitale a" ?

— I-ai spus soției dumitale că ai avea o ședință la mine, la cinci.

— De asta probabil că am uitat în drum spre oraș.

— Acum, Wilcox a plecat.

— Și ?

— O să mai vorbim despre asta.

— Să intrăm. Am să chem un doctor.

Pioda se sprijină de Ruge, și astfel pătrund amîndoi prin grădiniță în casă.

— Și Elisa a plecat, spune Pioda.

— A plecat ?

Ruge se oprește.

— Sora ei din Anglia se pare că este bolnavă pe moarte, altfel cum mi-aş fi lăsat eu menajera să plece ?

— Şi chiar i-ai îngăduit Elisei să plece ?

Soţia lui Pioda murise în urmă cu cincisprezece ani. Dar erau zile, alteori numai ore doar, cînd uita de moartea ei. Din timp în timp, Ruge îi spunea : „Soţia dumitale nu mai trăieşte, Angelo Pioda". Cînd Ruge spunea asta, Pioda îl privea mînios pe scenaristul său, drept în faţă, se întorcea mut şi trecea în birou. În orele care urmau, Ruge se bucura de linişte dinspre partea lui, a bătrînului. Pioda nu telefona, nu telegrafia, nici nu trimitea curieri cu scrisori la Ruge.

S-o învoiască Pioda pe Elisa tocmai acum ! Cincisprezece ani la rînd o ţinuse prizonieră, o chinuise şi acum o lăsase să plece. Cît timp trăise soţia lui Pioda, Elisei nu-i fusese îngăduit să mănînce la masa familiei, nu avusese voie să primească în casa stăpînilor nici pe mama şi nici pe sora ei. Şi trei zile după ce-şi înmormîntase soţia, Pioda îi ceru Elisei să ia locul dispărutei. Nu noaptea. Dar în fiecare dimineaţă, la ora şapte şi jumătate, chiar şi duminica, Elisa trebuie să-i aducă micul dejun la pat. Douăzeci de minute mai tîrziu, vine din nou, aşază tava pe comodă şi trebuie să-i pregătească lenjeria. Atunci el se ridică în capul oaselor, dă păturile la o parte, îşi lasă picioarele peste marginea patului — Elisa îi întinde hainele...

Desigur că e generos. O ia cu el în toate călătoriile, în Japonia şi la Boston, la Stockholm

şi la Roma, o ia cu el şi la St. Moritz, la Vulpera şi la Cannes, şi îi dăruieşte mai multe bijuterii decît i-a dăruit vreodată altei femei. Și pe mama şi pe sora ei trebuie să le primească în casă. Cînd Elisa merge la coafor, Pioda şade în berjeră şi o aşteaptă furios şi nerăbdător să se întoarcă. Nu poate să lucreze, își cheamă la telefon agentul de bursă şi-i spune că ar vrea să vîndă acţiunile General Electric.

— Şi din pricina asta, discuţia de astă seară ? Pentru că domnul Pioda nu poate să stea singur ? De ce n-ai plecat la Baur-au-Lac ? Acolo ai fi găsit precis prieteni. Sau dumneata crezi că am să-i ţin locul Elisei ? Ce-i drept, în caz de nevoie, pot să fac pe servitoarea, să fac ordine...

— Acuma ordine trebuie să facem între noi.

— Dar ce ton ciudat !

Au lăsat în urma lor cele două trepte de piatră, cu balustradă de fier (Jugendstil[1] pur), intră în casă și se duc în salon. Ruge îl ajută pe bătrîn să lunece într-una din cele patru berjere acoperite cu huse de damasc și întreabă :

— Dureri ?

— M-ai distrus călcîndu-mă cu maşina pe care mi-o datorezi mie. De fapt ce tip e ?

— Alfa. Două mii șase sute. Acum chem doctorul.

— Atît de ieftin ?

---

[1]Stil artistic la modă aproximativ între anii 1895—1905, caracterizat prin importanţa dată efectelor decorative, obţinute printr-o exuberanţă a motivelor vegetale şi a formelor sinuoase.

— Litri !

— Cît costă ?

— Douăzeci și două, douăzeci și patru de mii. Nu știu precis. De asta se ocupă nevastămea. Ce doctor să chem ?

— Nici unul. Recunoaște că m-ai călcat intenționat.

— Atunci să chem poliția.

— Gîndește-te că ai băut prea mult.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu, să te fi călcat intenționat ?

— Inconștient...

— Dacă tot o făceam, aș fi dus treaba pînă la sfîrșit.

— N-ar fi prima oară cînd nu duci treaba pînă la capăt. Dă-mi un coniac ! Pentru dumneata am rezervat un Chambertin. Sau nu-ți arde de asta ?

— Orișicînd.

Ruge se duce în sufragerie, care e despărțită de salon doar printr-un perete pliant, aduce coniacul și două pahare.

— Și pentru mine unul, spune Ruge.

— Ai avea motive suficiente să mă mături din drum, spune Pioda, dar de data asta nu ți-a reușit încă.

— Termină cu prostiile astea ! Acum chiar chem doctorul.

— Nu vreau nici un doctor. Ce-o să facă ?

— Te-ai izbit zdravăn la baza craniului.

— Mai dă-mi unul !
Ruge toarnă.
— Scuză-mă o clipă, spune apoi.

Cînd se întoarce, Pioda doarme. Sau se face că doarme. Pur şi simplu are din nou un moment de absenţă. Arterioscleroză. Sau ceva asemănător. Individul are optzeci de ani, e masiv şi, numai din întîmplare, producător de filme. În timpul discuţiilor, aţipeşte adeseori pentru două, trei, ba chiar pentru zece minute. Sau pune mîna pe telefon în mijlocul unei fraze, formează un număr, spune : „Aici e Pioda, vindeţi Mannesmann. Nu, General Electric nu, îmi e antipatic..."
Ruge se duce pe balcon. Vrabia, cu piciorul drept bandajat, saltă de pe marginea balustradei și zboară vîjîind în cameră.
— Deasupra vîrfului Uto cerul e lila către orange, aerul moale ca zefirul. Alpii Glarnezi sînt duşmănoşi ! strigă Ruge deşi stie că Pioda nu poate să-l înţeleagă.
Furia i-a trecut. Se întoarce către salon. Pendula pariziană, despre care Pioda susţine că ar avea trei sute de ani, bate abia acum șapte.
— Ruge, au trecut șase luni de cînd lucrezi la noul tău film. Ruge, de cîte ori trebuie să-ţi mai spun ? Eu nu sînt Hollywood. Nu sînt producător dintr-o ţară socialistă. Sînt antreprenor particular. Un căcăcios de capitalist, ca să folosesc expresia dumitale. (Știu eu ce gîndești despre mine.) Nu pot să-mi permit să pierd bani, să-mi pun numele în joc. Dar așa... Dacă vei continua așa ! Chiar și numai de dragul ne-

vesti-mi, nu. Ruge, numai dumneata ştii că atunci am început cu cei douăzeci de mii ai nevesti-mi. Acum o mie de ani.

— Da, da, spune Ruge cînd se află iarăşi în salon.

Sună telefonul. Pioda tresare, ridică receptorul :

— Bună seara, doamnă Ruge. Nu, nu puteţi vorbi cu soţul dumneavoastră, l-am încuiat, nu părăseşte locuinţa asta pînă ce nu e gata scenariul. Vă trimit o maşină şi pun să vi se rezerve dumneavoastră şi fiului dumneavoastră o masă la „Möwen-Pick“, noapte bună...

Clătinîndu-se uşor, Pioda trece în vestibul şi zăvoreşte uşa. Stinge luminile care ard în hol, fiindcă acolo era întuneric (şi e întuneric întotdeauna acolo, pentru că Pioda şi-a dorit perdele grele din brocart sau din ceva asemănător care să atîrne în faţa singurei ferestre).

Perdelele din salon nu le trage. Şi uşa dinspre balcon o lasă deschisă. Mica vrabie invalidă, care intră şi iese de aici încă din primăvară şi i se aşază lui Pioda chiar pe mînă, a zburat. Poate că s-a dus să se culce ?

— Să trecem la problemă acum, Ruge, aşază-te.

— Păi şed de mult.

— Cît timp ai lucrat la scenariu ?

— Paisprezece luni.

— Paisprezece ori cinci mii...

— Fac şaptezeci de mii. Hollywoodul plăteşte între trei şi cinci sute de mii pentru un scenariu.

— Pentru unul utilizabil.
— Eu scriu numai de astea.
— Ai scris o serie de *stories* pe care nu le-am putut folosi.Dar de plătit, le-am plătit mereu. Şi le-am plătit bine.
— Nici o grijă, *signore* Pioda, n-o să trebuiască să-mi mai dai nici un ban. *Pilotul de la Hiroşima* a fost ultimul meu film. De fapt, am venit doar ca să-ţi spun adio. Poimîine plec. Cu familia mea.
— Pearson ţi-a refuzat scenariul, spune Pioda.
— Mi-aduc aminte că acum o lună Pearson a telefonat de la New York, dimineaţa la cinci, pentru că n-a ţinut seama de fusul orar.
— Pearson s-a păcălit la fel ca şi mine în legătură cu povestea dumitale mincinoasă. Dar Pearson a fost o idee mai deştept. A dat textul unuia dintre scenariştii lui să-l citească.
— Wilcox ?
— Există un pilot care a declanşat prima bombă atomică deasupra Hiroşimei. Dar nu există nici un pilot care să fi fost copleşit de vreun sentiment de vinovăţie, atunci cînd a aflat ce-a provocat bomba.
— Asta susţine Wilcox ?
— Wilcox a scris cîteva reportaje şi cîteva cărţi despre americani în cel de-al doilea război mondial. Se pricepe deci. În special la aviaţia militară americană. Este prieten cu generalul de brigadă Tibbets. În 1945, Tibbets era locotenent-colonel şi comandorul acelui B-29 care avea la bord bomba lansată asupra Hiroşimei. Wilcox mi-a povestit astăzi că despre

peripeţiile colonelului Tibbets s-ar fi făcut un film....

— Wilcox a publicat un articol — împotriva lui Claude — spune Ruge cu răceală.

— Îl cunoşti pe Wilcox?

— Cunosc cîteva dintre lucrările lui.

— Şi articolul său despre Claude, pilotul dumitale legendar de la Hiroşima?

— Desigur, răspunde Ruge cu răceală, am citit cartea propagandistică a lui Wilcox, scrisă pentru aviaţia militară a S.U.A., cunosc articolele din presă ale lui Wilcox, în care cere un război preventiv împotriva Rusiei şi împotriva Chinei.

— Wilcox este un om integru. A scris cîteva cărţi antirăzboinice.

— Cînd amercanii au obosit de război! Dar apoi, o dată cu McCarthy, în Statele Unite au venit vremurile unui anticomunism feroce. Se vorbea atunci de politica lui McCarthy. Wilcox lucra ca redactor-şef la *American Mercury*, o revistă foarte preţuită cîndva. Ştie oricine că *American Mercury* a ajuns tribuna extremiştilor de dreapta.

— Wilcox provine din sud, spune Pioda, din Alabama; el se agită de zeci de ani pentru egalitatea în drepturi a negrilor.

— Pe vremea cînd Wilcox era redactor-şef la *American Mercury*, revista făcea remarci de genul: „Acheson, un agent plătit de-l lui Stalin, Truman, un mincinos inveterat“, sau se spunea acolo că sfătuitorii lui Roosevelt

s-ar fi străduit să transforme America într-un stat socialist monolit, cu un singur partid.

Pioda a ascultat fără să scoată o vorbă. Acum se ridică și se duce prin sufragerie în bucătărie. Vine înapoi cu o stropitoare de aramă. Udă florile, așa cum face mereu, uneori de mai multe ori pe zi, din zăpăceală sau proastă dispoziție, și mereu atunci cînd o discuție îl supără sau îl plictisește. Ruge continuă să șadă. Oare scenariul lui despre Claude să nu fie așa de bun cum crezuse ? Și Wilcox să găsească unele scene chiar ridicole ?

Claude : La ora trei și cincizeci eram gata. Comunicarea ordinului de zi s-a încheiat cu rugăciunea unui preot : „Și ne iartă, Doamne, greșealele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri". Apoi am pornit, și eu am urmat direcția nord. Era drumul cel mai scurt spre imperiu. Noaptea era foarte întunecoasă, cerul înnorat, și doar ici și colo sclipea cîte o stea prin pătura norilor.

Puțin după cinci, a început să se crape ușor de ziuă. Zburam la șaptesprezece mii de picioare. Nu știam încă precis care va fi orașul. Curenții de aer de deasupra imperiului aveau să hotărască. Dacă ar fi mînat niște nori deși deasupra orașului, acesta ar fi fost salvat.

Am atins coasta. Am înconjurat un timp în zbor regiunea pe care trebuia s-o atacăm, pînă ce am găsit o spărtură în pătura de nori. Sub noi, bătaia tunurilor antiaeriene. Nici un avion dușman.

Nu bănuiau nimic, nu mai aveau avioane.

Am coborît la şaisprezece mii de picioare. Apoi, exact deasupra mijlocului oraşului, am declanşat.

Generalul (tace).

Claude : Am văzut obiect negru căzînd.

Generalul : Dumnezeu să-l binecuvînteze pe Oppenheimer [1] !

Claude : Am văzut obiectul negru căzînd. În mijlocul caselor. Un fulger inimaginabil de luminos s-a aprins. Şi un val de presiune a cuprins avionul, făcîndu-l să geamă. Şi un al doilea fulger s-a aprins şi a umplut universul. Un meteor s-a ridicat de pe globul pămîntesc înspre cer, un nor de fum şi praf a acoperit întregul oraş şi o coloană de foc purpurie s-a înălţat din dărămături către cer, apropiindu-se cu viteză de noi..

Generalul : Am văzut filmul color.

Claude : O sută de mii de morţi, o sută de mii de arşi, o sută de mii de schilozi.

Generalul : Acum ştie oricine că posedăm cea mai grozavă armă din lume şi că nu ne e teamă s-o folosim.

(Pentru general, partea militară şi oficială a acordării unei decoraţii a luat sfîrşit. Întinde mîna după whisky.)

Generalul (îi dă lui Claude un pahar) : În sănătatea dumitale ! Eşti căsătorit, domnule maior, ai şi copii, te bucuri de concediu ?

---

[1] Robert J. Oppenheimer (n. 1904), fizician american, unul dintre organizatorii cercetărilor atomice în S.U.A. S-a pronunţat împotriva războiului nuclear.

Claude : Trebuie să mă ajutaţi, domnule general.

Generalul (tace, privire întrebătoare spre Claude).

Claude : Nu mai pot dormi. Visez. Mă trezesc pentru că zbier : „Salvaţi copiii, salvaţi copiii !"

Generalul : Eşti obosit. Nervii. De-nţeles după-ncordarea asta... O ţigară ?

Claude (ia una).

Generalul (îi oferă foc) :... după această-ncordare : „O să ajung la destinaţie, o să reuşească operaţiunea ?" Dumneata ai avut răspunderea.

Claude : Aşa este.

Generalul : Întreaga naţiune e mîndră de dumneata.

Claude : Mi s-a spus că unii din fizicienii atomişti competenţi ar fi avertizat înainte de lansare.

Generalul : Savanţi !

Claude : Dar opinia publică americană a fost informată despre efectele bombei atomice ? Sînt sigur că n-ar fi fost de acord ca ţara noastră să utilizeze, prima, o asemenea metodă reprobabilă de distrugere completă a oricărei civilizaţii...

Generalul : Gîndeşte-te la Pearl Harbor ! Ceilalţi au început. Lumea se schimbă. Condiţiile se schimbă. Tactica de război e alta.

Claude : Bomba i-a atins şi pe cei nenăscuţi. Vor veni pe lume copii schilozi.

Generalul : Asta nu s-a dovedit. E doar o simplă presupunere.

Claude : Savanţii au avertizat guvernul.

Generalul : Noi i-am avertizat pe japonezi. Capitularea necondiţionată... Lăsînd asta la o parte, cine dorea să poarte răspunderea în cazul unei invazii ? Aveam datoria s-o prevenim. Lumea era doritoare de pace. De aceea, preşedintele s-a decis pentru lansarea bombei. Nici o ţară nu va îndrăzni în viitor să ne atace. Noi am adus pacea lumii şi noi am arătat lumii că nu ne dăm înapoi de la folosirea acestei arme.

Claude : Dar eu nu mai pot să dorm.

Generalul : Ascultă-ţi generalul şi vei putea dormi din nou.

Claude : Domnule general, luaţi decoraţia înapoi. Şi vă rog să-mi tăiaţi pensia de război care mi-a fost acordată.

Generalul : Maior, îţi ordon să primeşti ordinul *Distinguished Flying Cross*[1] şi pensia de război.

— Bine-nţeles, am stilizat, m-am detaşat, am concentrat, am dramatizat, se apără Ruge, dar de partea de adevăr....

— Scena aceasta Wilcox o găseşte confuză, caraghioasă... tîmpită !

Ruge tresare. Cum vorbeşte Pioda aşa, deodată ?

Claude : Domnule procuror, eu am fost. Eu şi nu altul am comis jaful de la oficiul poştal, şi dacă priviţi cu atenţie cecurile falsificate, nu mai puteţi să vă-ndoiţi că şi pe ele le puteţi trece tot în contul meu.

---

[1] Crucea de merit a aviatorilor (engl.).

Procurorul : Eu nu știu ce vrei. Rapoartele poliției sună altfel, declarațiile martorilor....

Claude : Eu am făcut-o. Am stat două zile și două nopți la poliție.

Procurorul : Din pricina asta s-a pregătit împotriva polițiștilor respectivi o procedură disciplinară. Aici se află o scrisoare în care oamenii vă roagă să-i iertați. O eroare, chiar dacă a fost cam brutală.

Claude : Mi s-a spus că v-ați ocupat de crimele de război.

Procurorul : Printre altele.

Claude : Acuzați-mă !

Procurorul : Pentru ce ?

Claude : Am luat parte... am luat parte activă la lansarea bombei asupra Hiroșimei.

Procurorul : Era război.

Claude : Crimă de război.

Procurorul : Națiunea noastră a acționat în legitimă apărare.

Claude : Și dumneavoastră spuneți asta ?

Procurorul : Acesta e adevărul.

Claude : Am omorît femei, copii, bătrîni. Mi s-a spus că i-am fi atins chiar și pe cei nenăscuți...

Procurorul : Națiunea noastră n-a acționat nechibzuit.

Claude : Mă simt vinovat.

Procurorul : Dumneavoastră ați executat un ordin.

Claude : Mi s-a spus că mai mulţi fizicieni atomişti l-ar fi avertizat pe preşedintele Roosevelt.

Procurorul : Preşedintele Roosevelt n-are nici o legătură cu asta. A murit la 12 aprilie 1945. Dar preşedintele Truman i-a numit pe fizicienii Oppenheimer, Lawrence, Compton şi Fermi consilieri ai săi. La 1 iunie 1945, aceşti fizicieni i-au înmînat preşedintelui Truman următoarea declaraţie : „...Bomba să fie lansată cît mai repede cu putinţă, destinaţia să fie o aşezare importantă din punct de vedere militar, bomba să fie declanşată fără nici un avertisment..."

Claude : Oraşul e distrus. Oamenii toţi morţi sau mutilaţi.

Procurorul : De ce n-au capitulat japonezii ?

Claude : Erau gata s-o facă. Aşa mi s-a spus. Şi voiau să-şi păstreze doar împăratul.

Procurorul : Nu se obişnuieşte ca învinşii să pună condiţii.

Claude : Dar eu am citit că la 2 septembrie 1945, la bordul vasului de război Missouri, au semnat capitularea.

Procurorul : Datorită bombelor lansate la Hiroşima şi Nagasaki.

Claude : Japonia a rămas imperiu !

Procurorul (tace).

Claude : Cineva trebuia totuşi să arunce bomba.

Procurorul (tace).

Claude : Cineva poartă totuşi acum răspunderea pentru asta.

Procurorul : Dumneavoastră sînteţi un fantast.

Claude : Eu port răspunderea acum.

Procurorul : Absurd.

Claude : Totuşi aş fi putut să salvez Hiroşima. Ar fi trebuit să-i trasmit prin radio colonelului Tibbets : „Pătură de nori deasupra întregii Hiroşime. Bombardamentul nu e posibil".

Procurorul : Domnule maior Eatherly, vă respect argumentele. Dar gîndiţi-vă şi la faptul că nimeni dintre cei răspunzători nu au luat hotărîrea lansării bombei în mod nesăbuit. N-am început noi războiul cu Japonia. Îi poţi uita pe camarazii dumitale de la Pearl Harbor ?

Claude (tace).

Procurorul : Şi vă rog să vă mai gîndiţi la faptul că experienţa aceasta ne-a zguduit şi pe noi. De atunci, n-am mai folosit arma asta înfiorătoare. Nici chiar acolo unde, din punct de vedere strict militar, renunţarea nu le-a fost uşoară oamenilor noştri.

(Pauză.)

Claude : La ce-mi ajută asta ? Eu, Claude Eatherly, am fost acela care a comunicat bombardierului că Hiroşima poate fi bombardată. Astăzi, toţi spun că a fost o crimă la adresa umanităţii. Şi eu am participat la ea. Şi pentru asta vreau să fiu pedepsit.

Procurorul : Pentru asta... nu există pedeapsă.

Angelo Pioda aşază cu zgomot stropitoarea jos. Pare că se ţine cu greu pe picioare. Ruge se ridică şi-l conduce înapoi la fotoliu.

— Şi totuşi, nimic nu te opreşte să faci filmul, dacă vrei, spune Ruge.

— Ştii foarte bine că mă costă patru milioane. Pentru asta am nevoie de America. Dar aşa ? Dacă aşa stau lucrurile ?

— Găseşti dincolo de Ocean un alt coproducător.

Pioda nu răspunde. A adormit din nou...

Şi-o să mă-ntrebaţi ce i s-a întîmplat *grand old man* [1]-ului ? S-a prăbuşit. O dată cu Claude, voi spune. Aterizăm peste cîteva minute. Vă rugăm să vă puneţi centurile de siguranţă. Şi să nu mai fumaţi. Dar nu aterizăm. Ne prăbuşim, o autoprăbuşire conştientă, cincizeci, treizeci de centimetri deasupra pistei, ca urmare a scăderii vitezei ; curentul se întrerupe brusc. Poţi înţelege asta, Pioda, sărman bătrîn ? Orice aterizare e o prăbuşire. Orice prăbuşire e o aterizare. Poţi să alegi, Pioda : aterizare sau prăbuşire. Sau aleg eu pentru tine. La urma urmei, eu trebuie să ţin necrologul. A aterizat lin, voi spune. Nu ca prietenul meu Uli, pilotul...

Uli a decolat la ora trei. Cu un Mustang. Îţi aminteşti aparatele Mustang ? Erau formidabile. Dar numai pentru piloţi buni. Ca Uli. Esenţială la Mustang era stabilitatea, pentru fiecare poziţie nouă de zbor se cerea reechili-

---

[1] Şefului (engl.).

brat. Zbor înalt, zbor jos, zbor razant, rostogolire, centrul de greutate era întotdeauna fie în bot, fie în coadă. Ce vreau să spun : cincizeci de minute după decolare anunță că se reîntoarce și pomenește ceva despre o hibă la mecanismul de comandă, presiunea uleiului, contorul turațiilor aiurează, sau într-adevăr, oscilează turațiile, și două minute mai tîrziu spune : „Dumnezeule, mecanismul de comandă s-a blocat, nu, funcționează iarăși, se oprește..." „Altitudine ?" întrebăm noi din turnul de control. Altitudinea n-o mai știu, dar era destul de sus, de asta îmi aduc aminte. „Dacă nu poți să mai ajungi pînă la noi, îi spunem, așază rabla unde-o fi. Pune frînele aerodinamice !" „*Okay*", spune el. „Stabilitatea ? Dar ce, sînt începător ?" strigă în microfon. „*Okay*, spunem noi. Gîndește-te la unghiul de zbor planat." Dar Uli e îmbufnat și ripostează : „Sînt la grădiniță ?" (Mustangul era al dracului de greu. Pierdea într-una și brusc din viteză, trebuia aplecat puternic în față pentru zbor planat fără solicitare.) Și deodată Uli spune : „A ieșit trenul de aterizare...." „Retrage-l, răspundem noi, n-ai mai auzit de aterizare pe burtă ?" „Pierd viteză", spune Uli. „Apleacă rabla cu botul în jos, pe urmă ia zbor înalt..." Așteptăm. „Am luat cam strîns volta, anunță Uli, văd copaci în fața mea, plopi, cred că sînt prea jos. Dumnezeule din ceruri.... ba nu, merge, așa cred..."

După cum s-a văzut apoi, o oră mai tîrziu, a rămas totuși agățat cu trenul de aterizare în plopi.

„Care a fost ultimul lui cuvînt? A văzut moartea venind spre el?“ vrea să afle tînăra soţie a lui Uli.

„Ultimul cuvînt al lui Uli?“

„Doar a iubit viaţa atît de mult“, spune soţia lui Uli disperată.

„Ar fi strigat: «Nu vreau să mor!» „spunem noi...“

Soţia lui Uli a părut consolată.

— Wilcox nu este aţîţător la război, spune Pioda.

O spune pe jumătate adormit, abia mişcîndu-şi buzele şi fără să deschidă ochii. Ruge se duce în sufragerie şi ia de acolo prima sticlă de Chambertin.

— Wilcox e un om de onoare. Urăşte poveştile mincinoase, e de părere Pioda.

Ruge tace şi bea vin. Se gîndeşte la Wilcox şi la felul în care vede el povestea.

„Wilcox, eu n-am susţinut niciodată că aş fi aruncat bomba.“

„Atunci dezvăluie lumii, Claude, ce rol ai avut în istoria asta.“

„Eram membru al grupului mixt de luptă 509 din aviaţia militară americană şi am fost ales pentru atacurile cu aparatele B-29 asupra Japoniei. La 12 iunie 1945, am sosit la Tinian, la puternica grupă de bombe atomice cu un efectiv de o mie opt sute de oameni. Era

o unitate cu aprovizionare proprie, cu buget propriu, poliție, servicii de transport și telecomunicații și personal terestru propriu."

„Ce funcție îndeplineai dumneata la Tinian ?"

„Eram comandantul unui B-29. Acest B-29 se numea Straight Flush. Eu și echipajul meu eram instruiți în vederea lansării de bombe atomice. Într-un antrenament cu o durată de zece luni, efectuasem un număr de zboruri simulate cu bombe A. La început deasupra uscatului, de la Wendover, Utah, apoi deasupra apei, de la Batista Field, Cuba, și așa mai departe. După ce ne-am întors la Tinian, am făcut alte zboruri de antrenament înspre Turk și insulele Marcus și pe 20, 24, 26 iulie 1945 Straight Flush-ul a întreprins lansări simulate de bombe A deasupra orașelor japoneze Tokio, Otsu, Tsugawa și Maizuru."

„Relatează ce s-a întîmplat cu adevărat la 6 august."

„La 6 august 1945, la ora unu și treizeci și șapte dimineața, conform calendarului și fusului orar din Tinian, Straight Flush-ul a decolat și a luat direcția Hiroșima, exact direcția pe care urma să zboare Enola Gay cu bomba A. În același moment, decolau de pe alte piste Jabit III și Full House avînd drept țintă Kokura și Nagasaki. La răsăritul soarelui mă apropiam cu Straight Flush-ul de Japonia, la o înălțime de zece mii de picioare. Și la aproximativ trei sute de mile în urma mea, pe ace-

eaşi direcţie, zburau Enola Gay şi Great Artiste, care purtau aparatele de măsurarea exploziei. La ora 7,09 dimineaţa, Straight Flush-ul a atins punctul de pornire de lîngă Hiroşima — un punct aflat la o distanţă de şaptesprezece mile de locul ţintei — un pod de peste un rîu din Hiroşima. — Adică : apropierea în zbor de o ţintă porneşte dintr-un punct anume şi zborul se desfăşoară în direcţia ţintei. Exact pe direcţia pe care urma să vină Enola Gay am făcut deci cu Straight Flush-ul un zbor simulat spre ţintă, şi-n vremea asta tot echipajul urmărea vizibilitatea şi deviaţiile de curenţi. La ora 7,25 am transmis cartierului general din Tinian următoarea radiogramă : „Pătura de nori mai mică de trei zecimi la orice înălţime. Recomand bombardarea lui Primary, «Primary» însemna oraş — ţintă primară : Hiroşima."

„După aceea ai zburat înapoi la Tinian ? Lansarea bombei n-ai văzut-o ?"

„De atunci mă-ntreb de ce n-am transmis radiograma următoare : «Pătură de nori compactă la orice înălţime. Primary nu poate fi bombardat. Pătură de nori compactă la orice înălţime.»"

„Dragă Claude, cuvintele astea se pare că le spui în film. Un scenarist european ţi-a pus vorbele astea în gură. În realitate, ai tăcut."

„E bine dacă pot să spun asta în film."

„Toate bune, Claude, eu însă vreau să scriu o carte despre dumneata."

„De ce anume ?"

„Există mulţi oameni care găsesc dezagreabil faptul că se abuzează de dumneata."

„Păi eu vreau să mă las atras. Eu sînt pacifist. Există mulţi pacifişti în lume. Oameni importanţi, renumiţi. Îi tentează să scrie despre mine. Şi eu, eu vreau să le fiu de folos."

„La asta n-am nimic de obiectat. Îmi plac pacifiştii."

„Dar dumneata nu eşti ?"

„Nu. Nu sînt apt pentru asta. Am considerat îndreptăţit cel de-al doilea război mondial. Încă din 1937, am sprijinit războiul împotriva lui Hitler, dar am fost numit aţîţător la război."

„Mai e valabil şi acum ?"

„Nu cred. Sînt pentru pace, dacă este posibil, pentru coexistenţă. Dar nu sînt pentru pace cu orice preţ. Cred că există nenorociri mai mari decît războiul, mai rele decît moartea — mai rele decît moartea unui oraş sau a unui popor."

„Dar ştii ce pot pricinui bombele atomice."

„Ştiu. Ştiu ce poate pricinui fiecare bombă. Am văzut victime ale bombardamentelor. Cînd am văzut pentru prima oară, la Londra, un copil care orbise din pricina aşchiilor zburătoare de sticlă, am plîns, după cum aş fi fost în stare să plîng pentru toţi copiii din Hiroşima. Claude, eu nu sînt aici ca să lămuresc politica înarmărilor nucleare sau probleme asemănătoare. Am susţinut întru totul politica înarmărilor dusă de preşedinţii Roosevelt, Truman, Eisenhower şi

Kennedy. Dumneata ai dreptul să fii pacifist. Trăim într-o ţară relativ liberă. Şi dacă cineva vrea să-ţi conteste acest drept, spune-mi mie, o să fac tot ce pot să te ajut. N-are importanţă dacă sînt de aceeași părere cu dumneata. Deci, ai semnat un contract pentru un film important ?"

„Da."

„Şi ai citit scenariul ?"

„Desigur."

„Şi eşti de acord cu povestea ?"

„Autorul are un nume."

„Presupun."

„Povestea poate să fie utilă, utilă pentru pace, utilă pentru evitarea războiului atomic."

„Astea sînt scopuri onorabile. Dar dacă vreau să scriu ceva, trebuie să știu mai întîi din ce se compune povestea dumitale. Îngăduie-mi să pun cîteva întrebări : I-ai spus vreodată cuiva că ai fi văzut explozia de la Hiroşima și că apoi ai fi zburat prin norul bombei ?"

„Da."

„Şi ştiai că-i minciună ?"

„Desigur."

„Ai spus vreodată că ai fost la Nagasaki ?"

„Nu cred."

„Ai povestit vreodată că ai fi vizitat Japonia şi că ţi-ai fi privit victimele în faţă ?"

„Asta e născocire. Ca şi povestea că aş fi devenit brusc mut."

„Articolul din *Newsweek* despre Claude Eatherly, pilotul de la Hiroşima care a fost făcut prizonier, l-ai citit ?"

„Desigur."

„Nu te-ai gîndit niciodată să scrii la *Newsweek* și să le spui indivizilor de acolo că articolul nu corespunde adevărului? Că de fapt dumneata te aflai la o distanță de două sute douăzeci și cinci de mile de Hiroșima, cînd a căzut bomba, și că nimeni nu te-a numit erou, pentru că, în afară de camarazii dumitale, nimeni n-a știut că ai fost la Hiroșima? Se pare că ai încercat să te sinucizi, ba s-a vorbit chiar de două tentative de sinucidere și apoi ai fost internat în spital, unde psihiatrii se pare că ar fi descoperit că suferi de sentimente de culpabilitate."

„Așa este."

„Și toate astea, precum și acțiunile dumitale criminale, au fost cunoscute în 1957?"

„În 1957 a început publicitatea. În ce moment anume m-am simțit vinovat, nu mai știu. Poate că încă în timpul înapoierii de la Hiroșima."

„Ascultă, Claude, înainte de a veni aci, la dumneata, am studiat cîteva acte și am vorbit cu diverse persoane. Am reușit chiar să-ți văd certificatul de comportare de la aviația militară. M-am interesat și la F.B.I. și la doctorii care te-au îngrijit. Chiar și de la foștii dumitale camarazi am reușit să aflu cîteva lucruri interesante. E adevărat că ai fost teribil de dezamăgit, fiindcă n-ai fost ales pentru atacul de la Nagasaki? Ascultă, Claude. În viața civilă nu te descurci prea grozav! Rolul care ți s-a ales nu ți se prea potrivește, așa că ai cam sărit puțin-

tel peste cal, ai băut puțin cam mult, și chiar cu familia nu e tocmai în regulă, și fetele umblă după mai tinerei, da, știu eu cum vine, un băiat de aur, isteț, un pilot formidabil, un comandant admirat, un camarad îndrăgit, care a mizat pe viață întotdeauna cu plăcere și mult, și cu mare succes, și care revine apoi la lumea civilă să vîndă benzină, să vîndă mașini de cusut, în general la o muncă susținută, ei bine, dragul meu, nu ești singurul care întîmpină greutăți în noul său rol, care se-ndreaptă spre bunul Dumnezeu și-i spune : «Nu sînt eu acesta, nu vreau să fiu ! Vreau să joc rolul vinovatului nevinovat, eroul tragic de la Hiroșima...» Normal, adevărat, dar cine-ți cumpără povestea asta, o poveste pe care nici măcar n-ai putut s-o inventezi dumneata singur, un rol pe care l-au scris alții pentru dumneata, și dumneata, dumneata te-ai înfuriat că nu ți s-a permis să bombardezi măcar Nagasaki, te-ai înfuriat că în jurul persoanei dumitale și în jurul echipajului dumitale nu s-a făcut nici o publicitate. Ei, cum sună asta ?“

— Wilcox mi-a povestit, continuă acuma Pioda, că demisia lui Claude din Air-Force nu s-a produs de loc de bunăvoie, a fost concediat cu alți zeci de mii. Mai tîrziu, pare-se că s-ar fi declarat gata să participe la o incursiune asupra Cubei.

— Cine ? Claude ?

— Pentru cîteva sute de mii de dolari, ar fi fost în stare să bombardeze Havana.

— E mai cuminte să chem acum doctorul. Arăţi al naibii de prost.

— Asta ţi-o datorez dumitale, Ruge, dumitale şi numai dumitale. Dumneata ai inventat povestea asta nenorocită. Dumneata m-ai bătut la cap să facem o dată filmul ăsta şi nu altul.

— Iartă-mă, Pioda, filmul acesta dumneata ai vrut să-l turnezi. Eu n-am făcut decît să-ţi povestesc întîmplarea pilotului vinovat-nevinovat de la Hiroşima. „Asta e următorul nostru film“, ai spus dumneata. Oricum, o noutate nemaiauzită : erou de război strălucitor împovărat brusc de vinovăţie...

— Ultimul meu cuvînt, Ruge, nu fac filme care nu se bazează pe adevăr. Cu toate astea, pe 24 am să mă duc la studio. Mai gîndeşte-te.

— Mîine plec la Sant Agatha, spune Ruge. Am nevoie de linişte.

— Nu părăseşti locuinţa asta pînă ce n-am în mînă un scenariu pe care să-l pot folosi.

— Tonul era altul pe vremuri. Cam aşa : „Am o casă la Sant Agatha, domnule Ruge, o casă mare şi doresc să te retragi acolo. De zeci de ani stă aproape nelocuită. O dată pe săptămînă se duce acolo o femeie şi deschide ferestrele... Cel mai bine ar fi să-ţi iei şi familia !“ „Mă simt bine în casa mea şi-n camera mea de lucru“, am răspuns eu atunci. „Nu, ai spus dumneata, aici, aproape de mine, n-ai linişte. Mă cunosc, te deranjez, te chem la telefon de trei pînă la şase ori pe zi.“ „Îmi face plăcere să suni, domnule Pioda.“

— Minţi, nu-ţi face nici o plăcere. O pui pe soţia dumitale să mintă. Şi dacă vii totuşi în

cele din urmă la telefon, ești morocănos. „Ce-o mai vrea individul ăsta bătrîn și nesățios ?“ te gîndești. Numai că n-o spui.

— Bine-nțeles, nu sînt dispus întotdeauna s-o fac... Domnule Pioda, contractul nostru nu specifică nicăieri cum că ar trebui să accept să mi se impună locul unde trebuie să lucrez.

— Nu te miști din loc acuma, răspunde Pioda. Stai și gîndește-te !

Isidor Ruge se gîndi la Sant Agatha. Se întorseseră abia de patru zile de la Mendrisiotto — Ruge, soția și copilul. Băiatul trebuia din nou să meargă la școală. Despărțirea de Mendrisiotto. Zile cu averse de ploaie și aburi de ceață. Peste noapte, un vînt care împrăștie norii de ploaie, dimineața, cer albastru și limpede deasupra ținutului. Pămîntul se încălzește și, la prînz, se merge iarăși în pantaloni și-n cămașă la plimbare. Bine-nțeles, puloverul ți-l iei din precauție, nu se știe niciodată în ce *grotto,* în ce popicărie te-ncurci și nici cît de mult după apusul soarelui.

Viile (Ruge nu folosește niciodată cuvîntul podgorii) mai împrăștie încă adieri văratice de căldură cu dulceață de toamnă ; frunzele sînt galbene, roșii, vineții. Culesul a trecut, lanurile de tutun stau pustii. Înmănuncheate cu grijă și uscate la vremea asta, cafenii, frunzele lungi și subțiri atîrnă acum sub streșini și sub pridvoare, expuse vîntului și căldurii de vară tîrzie. În multe grădini (Ruge evită cuvîntul ogor) mai stau în picioare doar cocenii îngălbeniți de porumb, știuleții atîrnă de ei...

Din cînd în cînd răsună împuşcături, două, trei, la rînd. Vînătoare. Iepuri, dar şi pisici care se vîntură prin grădina Paradis din Mendrisiotto şi adulmecă urmele de fazani. Ruge merge cu prietenii săi (locuiesc mai mult pictori şi sculptori în Sant Agatha) la Stabio în localul „Montalbano", simplă *grotto* odinioară, *ristorante* acum, a cărui popicărie, ce-i drept, s-a mai păstrat. Şi fiul casei, care va prelua odată toate astea, aduce la masă fazan ; nici în Alsacia nu ţi-l serveşte mai bun. Lîngă el, un Merlot[1] de la *Cantina Sociale* pe care nici un Dôle de prima clasă nu-l bate. Şi-n plus, focul din cămin...

Toamnă la Mendrisiotto. Despărţire de Mendrisiotto. Şi Ruge întreabă : „La ce bun să plecăm înapoi ? Înapoi, în cenuşiul acela zilnic, de plumb ?" Luni fără soare. Uneori, duminicile se duce în munţi, Flims, Lenzerheide, doar ca să vadă soarele, să schieze un ceas. Dar nu-i numai asta. Ruge spune : „La ce bun ? Ce rost au toate astea. O locuinţă amenajată, pe care o numeşti confortabilă, aparate de uz casnic de sute şi mii de franci, altele mai bune nici nu există, cămin, instalaţie centrală de apă caldă, zi şi noapte încălzită... Ne mai lipseşte doar peria de dinţi electrică. De ce-o fi dorit, de fapt, să ajungă atît de departe ?" (Pioda, o întrebare capitală care-mi macină creierul : La ce bun să vrei să ajungi atît de departe ? — Viaţă plăcută ? N-am nimic împotrivă. Pe cuvînt, n-aş

[1] Soi de vin.

ști unde e răul, nu văd nici un motiv să renunți măcar la una din înlesnirile astea...)

În comparație cu nordul țării, Mendrisiotto este mai autentic, spune Ruge, iar acel *dolcefarniente* pe care-l luăm cu noi la drum, cînd plecăm, nu știrbește această autenticitate. E altfel ca în nord : ce mult se face acolo caz în legătură cu ceea ce se întreprinde, cu ceea ce se realizează, se merge atît de departe încît se face mai mult caz decît se realizează de fapt... Și oamenii de aici, din sud, muncesc din zori și pînă în seară. Satele sînt la fel de curate ca în nord, drumurile se mătură, ferestrele se spală...

Despărțire de Mendrisiotto : Noaptea nu mai sînt fluturi. Micii scorpioni au părăsit dușul și baia. Nunta viespilor s-a sfîrșit, doar muște singuratice mai bîzîie greoaie și obosite de viață de pe un perete pe altul. Brusc, amuțesc și ele. Liniște. Ruge se mai duce o dată la fereastra camerei sale de lucru, cerul e transparent, peisajul colorat, aproape toscan, se întinde lin și de loc melancolic dedesubtul și înaintea lui. În sud, acolo unde aerul este foarte limpede se-naltă zgîrie-norii Pirelli din Milano...

— Înspre sud, îi spune Ruge lui Pioda, lumea asta pare să n-aibă capăt... Cînd m-am întors înapoi, prima dată, m-ai întrebat : „Te-ai împrietenit cu localnicii ? Viva mai trăiește ?“ Am început să-ți povestesc, dar m-ai oprit cu un semn violent. De ce întrebi de Viva, dacă pe urmă nu mă lași să vorbesc ?

— Cunosc minciunile astea, răspunde Pioda.

— Minciuni ?

Pioda tace.

— Poate că sînt minciuni, spune Ruge, dar îţi amintesc convenţia noastră : minciuni sau nu, important este ca povestea să fie bună.

— Ce găseşti bun la povestea asta ?

— Tot. Angelo Pioda are un vis. Angelo Pioda îşi alungă unicul fiu. Angelo Pioda este el însuşi alungat. Regele contrabandiştilor devine producător de film.

— Păi, mi-ar face plăcere să ascult ce ştii dumneata.

— Tot, spune Ruge şi m-am şi gîndit mereu că *signor* Pioda nu insistă fără motiv să locuiesc cît de des posibil în casa lui din Sant Agatha.

— O casă în care nu se locuieşte niciodată se năruie, spune Pioda.

— Ai putea s-o închiriezi, de exemplu.

— Nu vreau ca vreuna din haimanalele alea să locuiască în casa mea.

— Vinde-o !

— Nu se poate. O s-o cumpere unul dintre impostori.

— La dracu, *signor* Pioda, de ce nu facem din asta o istorie formidabilă, un film, vreau să zic.

— Eşti infam, Ruge.

— Infam ?

— Acum stai pe loc !

Ruge se ridicase.

— Vezi doar cît de mizerabil îmi e, mai întîi contramandarea asta a lui Pearson, apoi... recunoaşte totuşi că ai vrut să mă omori. Doar că ai fost prea laş.

— Cum îţi vin idei atît de absurde !

— M-ai călcat intenţionat.

— Te-am lovit, nu te-am călcat... Şi chem doctorul, acum !

Pioda face o mişcare spre telefon.

— Eşti josnic. Acum vrei să mă dai gata cu ajutorul doctorului. Vine, va să zică, spune că e posibil să mă fi ales cu leziuni interne, cel mai bine este să-l ducem la clinică.

— Poate că te-ai ales într-adevăr cu leziuni interne, răspunde Ruge.

— Dumneata ai fost cel care mi-a povestit întîmplarea cu acel motociclist care cade, continuă să meargă cincisprezece kilometri pînă la primul spital, acolo îşi relatează accidentul, dar e lăsat să aştepte fiindcă nu se plînge nici măcar de dureri de cap. Dar peste o oră e mort...

Pioda îşi lasă capul pe spate şi-şi îndreaptă privirea spre tavan.

Pioda visase. Se trezi dimineaţă, puţin după trei. Jos, pe cîmpia-n terase, cîinii lui Franco se porniră să urle răguşit, probabil că Stefano trecea cu bicicleta lui cu motor tocmai prin faţa casei. La muncă la Chiasso : Stefano era funcţionar la vamă. Cînd nu lucra dimineaţa, adică atunci cînd se întorcea seara pe la ora opt înapoi şi trebuia să fie din nou la vamă abia la nouă, a doua zi, în timpul nopţii, trecea

granița pentru Pioda. Ca hamal. Tot omul în Sant Agatha și în celelalte sate de graniță lucra ca hamal pentru Pioda. Pioda cumpăra țigări engros. Camioanele treceau peste Gotthard spre Sant Agatha. Jos, pe terasă, în apropierea casei lui Franco, Pioda pusese să se înalțe un mare șopron. În acest șopron își aduceau camioanele încărcătura lor de țigări. Se prezentau vameși în uniformă, numărau, controlau, ștampilau, semnau, și Pioda plătea impozitul obișnuit pentru cifra de afaceri. Noaptea apăreau hamali, îndesau cartușele de țigări în saci de grîu din Texas, săltau povara în spinare și se furișau în noapte, prin desișul care ducea înspre graniță, dincolo se zoreau în pantofii înfășurați în cîrpe spre punctele de întîlnire unde așteptau automobiliștii lui Pioda — oameni mai tineri, temerari, cu mașini sport, camuflate, vopsite în albastru ca noaptea, opt cilindri, carburatoare speciale, compresoare. Ăștia îi schimbau pe hamali și plecau cu țigările pînă jos, la Roma, uneori numai pînă la Genova sau Florența. Cîteodată, se întîmpla ca unuia dintre tinerii automobiliști să-i trebuiască șase sau chiar mai multe luni pentru întoarcere ; dar Pioda se aștepta la asta, pînă și pierderile suferite cu automobilele erau calculate.

Pioda deveni un om bogat. Hamalii, țărani, cel mai adesea salahori, meșteșugari nu se îmbogățiră, dar cîștigau bine. Pe automobiliști Pioda îi făcuse părtași la cîștig ; ei se retrăgeau din afaceri ca vedetele de fotbal, la treizeci de ani, aveau rezerve destule, intrau în mici în-

treprinderi de comerț cu amănuntul, deschideau stații de benzină sau garaje, preluau agenții de voiaj. Unul dintr-o sută arenda o linie de mașini poștale în Malcantone sau Valle di Muccio, un altul îl ajuta la *grotto* pe tatăl său, care și el fusese odinioară hamal.

Pioda visase. Cîinii lui Franco se porniră să urle ca niște lupi flămînzi. Pioda se zvîrcoli în pat, nevasta lui dormea. Se strecură din așternut și ieși din cameră mergînd în vîrful picioarelor peste dalele de marmură, coborî scara la parter și se opri în fața camerei lui Mauro. Pioda visase că Mauro al lui ar fi rămas la o necunoscută din Lugano, că Mauro ar fi bolnav, că nu s-ar mai întoarce niciodată înapoi.

Mauro avea optsprezece ani.

Pioda stătea în fața ușii și trăgea cu urechea, dar nu-și auzea decît bătăile propriei inimi. „Stai liniștită", spuse el fără să-și miște buzele. Ascultă mai departe. Urechile îi crescură și ochii i se făcură mici, buzele mai erau doar o linie întunecată pe obrazul lui rotund, bronhiile îi șuierau. (Pioda fuma și bea prea mult.) E mort ? De ce nu sforăie ? Pioda ciocăni la ușă. Dar degetul arătător îndoit se retrase de cinci ori înainte ca articulația mijlocie să fi atins lemnul. Pioda se hotărî. „La urma urmei eu sînt tatăl", spuse. Așa că izbuti. Izbuti chiar prea bine. În orice caz, se trezi și doamna Pioda. Dar la Mauro continua să domnească liniștea. Pioda trebui să-și înfrîngă și fărîma de reținere

care îi mai rămăsese („respect zona intimă a fiului meu !“), bătu cu tot pumnul în lemn.

În spatele lui se ivi brusc soţia sa — foarte brusc, după cum i se păru — coborîse scara încet şi cu frică.

„Ce faci aici ?“

Pioda încetă să mai bată. Deschise uşa. Patul lui Mauro era neatins. Intră repede înăuntru şi-şi vîrî mîna sub pătură.

„Rece“, spuse el.

Rita îşi ţinea respiraţia. N-avea pe ea decît cămaşa de noapte, dar pe deasupra un şal totuşi, pe care şi-l împletise singură. În sfîrşit, Pioda se răsuci. Rita se sperie, se dădu înapoi.

„Nu e prima dată.“ (Bronhiile lui Pioda şuierau mai tare ca de obicei.)

„Despre ce vorbeşti ?“ spuse Rita.

„Am visat, am văzut totul foarte limpede-n vis.“

„Ce ai făcut ?“

„Am visat !“ strigă el.

„Ai visat ? Ajută-ne, Sfîntă Fecioară, Maică a Domnului !“

„Adică eu, Angelo Pioda şi cetăţean cinstit, n-am voie să visez ?“

O dădu la o parte pe Rita, care stătea în prag, şi deschise uşa ce răspundea în curte.

„Şi ce anume ai visat, Angelo ?“

(Îi spusese Angelo. Ea, care îl numea mereu Pioda !)

„E bolnav“, răspunse Pioda.

„Mauro ?“

„Şi nimeni nu-i poate ajuta. Nici eu. Are un foc aprig în piept.“

„Vrei să spui că fiul tău nu se-ntoarce acasă într-o noapte şi că tocmai în noaptea asta tu visezi... doar tu n-ai visat încă niciodată, Angelo ? De cînd te cunosc, încă nu s-a-ntîmplat. Nici măcar pe mine nu m-ai visat vreodată — vorbesc de trecut, odinioară, nu în ultimii ani.“

„Vezi !“ Pioda triumfă.

Îşi ridică încet capul rotund acoperit de păr miţos şi închise din nou uşa care dădea afară, în curte. Trecu aproape mîndru pe lîngă Rita lui, înspre bucătărie. Ea îl urmă şi puse apă pentru cafea. (Familia Pioda fusese prima care-şi luase, în Sant Agatha, maşină electrică de gătit.)

„Mauro are optsprezece ani, spuse ea, aproape nouăsprezece. Nu poate să doarmă. Se duce să se plimbe. Poate că este pe San Giorgio.“

„Patul lui e rece !“

„Mauro este ordonat. Şi-a aerisit patul înainte de a se duce pe San Giorgio.“

„Taci !“

Rita tăcu şi aprinse focul în cămin. Sub cenuşă se afla jar de aseară. Pioda se aşeză pe bancheta căminului şi-şi întinse picioarele spre grătar.

„Lipseşte de acasă două nopţi, trei, patru, cinci... nu mai vine înapoi. Obiceiul ăsta nu-l are de la mine — focul ăsta năprasnic în piept...“

Rita doar rîse de el.

„Și tu? spuse ea, ce drac ai mai fost la optsprezece — nouăsprezece ani? M-ai lăsat în pace măcar o noapte? Te mîna dracu din spate."

„Asta era la țară. Mauro e însă în oraş. Mauro e culcat cu o femeie în pat. E mai bătrînă decît el cu zece ani! O tîrfă!"

„Are aproape nouăsprezece ani. Să nu fie cu o femeie în pat? Să fie la Luzia? Dacă vor să se căsătorească?"

„Eu m-am însurat cu tine deşi tu..."

„*Calma!* [1] strigă Rita deodată, în afară de tine nici măcar nu m-am uitat la vreun altul!"

„Am spus doar adevărul. Bine-nțeles că eu am fost, dar cu toate astea tu numai erai..."

Rita și pusese mîna pe vătrai.

„Dar înțelege, se plînse Pioda, Mauro e la o tîrfă. Da, da, asta sînt, tîrfe, otravă, foc în trup..."

Apa pentru cafea dădu în clocot şi Rita o turnă.

„Ține", spuse ea.

„Asta e mîna lui Viva, explică Pioda după ce bău prima ceașcă. Dă-mi sticla de *grappa*."

Rita îi dădu sticla de rachiu de casă.

„Aiurezi, răspunse ea. Tocmai Mauro s-asculte de Viva! Peste un an Mauro merge la Universitate..."

Mauro, fiul lui Pioda, a lipsit atunci multe nopți. Nu se culca tatăl întotdeauna devreme? Mauro le spunea: „Astăzi cobor la Mendrisio.

[1] Potoleşte-te! (It.)

La cinema." „Mă duc la Lugano. La Cazino, bineînţeles, mă îmbăt, mai şi joc, puţin..."

„Ce independent e Mauro al meu! se lăuda Pioda faţă de prieteni, jos, la Ping, la popicărie. Foarte independent. Merge la cinema. Ba chiar şi la Cazino."

„Angelo, era întrebat, ăla de săptămîna trecută de la Touring nu era fiu-tău? Cu o tîrfă drăguţă, ce-i drept."

Şi el se lăuda :

„Adică s-aştepte băiatul pînă se sclerozează? Pînă ce-o să fie bătrîn ca brînza ta puturoasă de capră? Mauro e băiatul meu, are sîngele meu — foc!"

„Un foc aprig", spunea Rita.

Pioda se făcea că n-aude.

Bătrînul Viva, cu poveştile lui! Viva în Mexic, Viva în Hong Kong, Viva la eschimoşi : şi Viva nici ca hamal nu putea fi folosit. Îi era frică. Frică de foşnet, cînd castanele coapte cădeau în întuneric. Viva îl enerva pe Pioda. Şi Viva spunea :

„Aud şerpii. De cînd am stat fără muniţii-n tranşee, în timpul războiului civil spaniol. La Saragota sau cum se chema..." (Se dăduseră lupte la Saragota? Există oare Saragota în Spania?)

Mauro îl întrebă pe Viva :

„Şi cum ai reuşit atunci să scapi de aici?"

„Cum am scăpat? Am plecat, pur şi simplu. Mai întîi trebuie să pleci, pe urmă dus eşti!"

„Fără bani?"

„Pioda are bani. Dacă vrei să pleci..." spuse Viva.

Dar Angelo Pioda n-avea bani pentru Mauro. („Dacă mai continui așa, îi spuse Rita lui Pioda, prevenindu-l, o să-l visezi plecînd deacasă.")

„Dar cum să pleci fără un dolar în buzunar la Paris, Hong Kong sau în America ?" îl întrebă Mauro pe Viva.

„Furi, răspunse Viva, furi de la Angelo Pioda."

„Să fur ?"

„Dacă nu-ți dă de bunăvoie ? Ce-i aparține lui îți aparține și ție."

„Plătește-ți rachiul singur, dacă nu știi ceva mai inteligent."

„Ei bine, Mauro, îți dezvălui — nu, îți vînd secretul meu. Cît dai pentru asta ?"

„Dacă e utilizabil !"

„E utilizabil. Uită-te la mine ! N-am fost în Mexic ? N-am fost la eschimoși ?"

„Da, pe vremea ta..." suspină Mauro.

„Plătești sau nu plătești ?"

„Cît ?" întrebă Mauro.

„Cît ai ?"

Mauro scoase o hîrtie de o sută din buzunar.

„La dracu ! Îți dă totuși bani, bunul Angelo, banditul, cămătarul."

Lui Mauro i se urcă sîngele în obraz. Viva înțelese.

„Jumătate", spuse el.

„Dar nu sînt ai mei !"

„Jumătate. Şi cînd o să-ţi vină ea, să i te uiţi în ochi ca un şarpe — atît de mult, pînă ai să auzi un oftat."

„Ştii tot ? Cine mai ştie ?" întrebă Mauro.

„Jumătate, hai odată, şi secretul meu e şi secretul tău. Deci : E foarte simplu, trebuie doar să-ţi doreşti o altă viaţă, una proprie. Dar dorinţa ta trebuie să fie atît de puternică, încît să te prindă şi să te scuture frigurile, iar ei să plîngă din cauza ta, să le clănţăne dinţii, să strige după preot, ultima miruire... Şi ai primit ultima miruire — nu rîde, cînd o să te furnice picioarele — dorinţa ţi se va împlini."

Cu ochii pe jumătate închişi, Mauro îi spuse lui Viva :

„Învăţ la şcoală latină şi matematică, engleză şi biologie şi să plătesc trăncăneala asta cu cincizeci de franci ?"

„Nu-nveţi la şcoală nimic. Latina nu-i viaţă. Biologia nu-i iubire — iubire ca un foc năprasnic în suflet, un foc năprasnic care să mistuie întreg San Giorgio, să-l înghită..."

„Şi tu ce-ţi doriseşi de fapt ?"

„Nevastă bogată, firmă, fabrică, Paris, New York — şi într-o zi..."

Viva triumfa.

„... şi într-o zi ?"

„A apărut ea. Rolls Royce-ul ei s-a oprit lîngă cheiul din Paradiso. «Pot să vă fiu de folos, lady ? Întîmplător sînt specialist în Rolls Royce-uri.» Pe urmă mers de probă singur, mers

de probă cu ea, apoi șoferul ei, apoi amantul ei, la urmă bărbatul ei..."

(„Și cînd te gîndești că toată suflarea din împrejurime știe că javra a zăcut zece ani la pîrnaie, spuse Pioda supărat, și Mauro crede fiecare cuvînt !")

Mauro nu crezu nici o silabă din spusele lui Viva.

(Las' c-am să-i spun eu lui Mauro cum stau lucrurile."

„Ba n-o să-i spui nimic. Devii pasibil de pedeapsă. Știi ce-a pățit Tazio, fiindcă i-a reproșat lui Viva că..."

„Viva și-a ispășit pedeapsa și cu asta basta", spuse Rita.)

„Am pe cineva", recunoscu Mauro.

„Tînără ?" întrebă Viva.

„Eu mă dau de douăzeci și trei."

„Te culci cu ea ? Trebuie să te culci cu ea, altminteri nu-i a ta."

Mauro spuse :

„Dacă pleacă înapoi, o urmez."

Viva susținuse o viață întreagă că el ar fi fost cel mai bun hamal. Dar Pioda, porcul ăla...

„O să i-o plătesc eu odată."

Ar trebui să facă și asta parte din film ?

Ruge se apleacă spre Pioda și-i șoptește :

— Acum treizeci de ani ai susținut că ai auzit-o clar pe mama lui Viva strigînd după

ajutor : „Viva, ce vrei ? Nu ridica mîna asupra mamei tale, Viva, Viva, Viva !“ În fața instanței, apărătorul lui Viva a întrebat : „Dar, domnule Pioda, dacă ați auzit strigătele, de ce nu v-ați grăbit atunci să dați ajutor ?“ „Eram ca paralizat, ai spus dumneata, n-am fost în stare să părăsesc patul. Nici atunci cînd am auzit horcăitul.“ „Horcăitul, a întrebat avocatul apărării, prin trei sau patru pereți ați auzit-o pe muribundă horcăind ?“ Răspunsul îl mai datorezi și astăzi încă, Pioda... Deci, *ți s-a părut doar* că ai fi auzit un horcăit ? Și de asemeni, poate *doar ți s-a părut* că ai fi auzit strigăte de ajutor ? Pioda, nu vrei să spui acum adevărul ? Sau poate că nici nu cunoști acest adevăr ? Adică, după părerea dumitale, trebuie să fi fost adevărul, mai ales pentru că instanța l-a găsit pe Viva vinovat și l-a condamnat. Da, Pioda, acesta e adevărul. Aici trebuie să legăm firul. Nu putem învîrti roata înapoi... Știu, continuă Ruge, a doua zi dimineața, mama lui Viva a fost găsită moartă în bucătărie. Se lovise cu capul de cimentul pardoselii, fractura bazei craniului, dacă-ți mai amintești, și în plus urme de strangulare pe gît... „Am strîns-o adeseori de gît, a recunoscut Viva, am zgîlțîit-o, avea mereu urme de strangulare pe gît, întrebați-l pe preot, vă rog, am mărturisit-o întotdeauna la spovedanie, dar de trîntit, n-am trîntit-o.“ Dar Pioda era un martor tare, auzise totul, pînă și horcăitul...

Rita nu putu să tacă. Se duse ca de obicei la magazin, rîse și povesti tuturor femeilor : „Pio-

da a visat. Mauro se prăpădește. Foc năprasnic în piept. Tîrfă la Lugano. Pioda și-a omorît fiul..."

Ca de obicei, Pioda se duse la Ping, la cinci. De fapt, ei îl așteptau de la patru, — asta era ora obișnuită — și îi fu dat să audă multe.

„Asta nu-i treaba voastră, spuse el, țapi nenorociți !"

„Am spus doar că ceea ce visează cineva e o chestiune personală."

„Dar nu trebuie să ajungă la urechile altora, replicară prietenii. De cînd visează bandiții ?"

„Cînd e vorba de propriul tău copil !"

Brusc, mîna lui Pioda se-nfipse-n beregata lui Ping. Bietul om se învineți. Strigătul lui Pioda pare să fi fost la fel de strident ca sirena pompierilor din Raone.

„În vis, Domnul vorbește cu ai săi", spuse Ping.

„Așa, va să zică și tu, cămătar prăpădit ? Ne vinzi vinul de Chianti cel mai prost drept Cattinara... Și ce anume mi-a șoptit Domnul ?"

„De ce vrei să-l pierzi pe Mauro al tău ? Nu-l mai socotești destul de bun pentru tine ?"

„Dacă nu încetați imediat..." amenință Pioda.

„Pioda nu mai înțelege de glumă !" Se învinețiră de atîta rîs. Și Pioda plecă acasă.

După mătănii trebuiră și femeile să ia de la capăt povestea în Piazza.

Un om ca Pioda visează !

Cu care dintre muierile astea nu s-a culcat de-a lungul anilor diavolul ăsta ! Tatăl lui Angelo fusese din Bergamo. (Dacă e adevărat.)

Dacă Mauro voia bani, Angelo obişnuia să spună :

„Va să zică vrei banii mei ? Ţi-i dau cu împrumut. Ţi-i dăruiesc. Pentru că sînt un tată bun..."

Aşa vorbeşte un tată cu propriu-i fiu ?

Vrea să i-o plătească băiatului. Vrea să-l înveţe minte şi să-l îndepărteze. Rita închide ochii în faţa lui. Şi nu numai ochii...

„Aţi auzit ce are de gînd guvernul să facă cu tîrfele noastre ? Urmează să fie izgonite. Pioda, nu eşti de părere că ar trebui surghiunite toate muierile din oraş ? Sînt stricate toate, fără excepţie. Noi le-am făcut tîrfe. Noi dispunem, noi plătim. Trebuie să ne fie supuse, să zacă sub noi, muierile astea, toate muierile ! Noi le-am strivit, le-am torturat pe lumea aceasta şi le-am promis în schimb o existenţă de sfinte fecioare pe lumea cealaltă. Le-am nimicit pînă-n măduva oaselor. Şi ele s-au mulţumit să fie tîrfe. Sexul lor a devenit o armă ucigătoare. Biserica se leapădă de spirit. Unde să se adune acest spirit, dacă biserica distruge vasul, îi aruncă Satanei carnea drept hrană ? Dărîmaţi bisericile, şi pereţii bordelurilor se vor prăbuşi...

După cum spuneam, dacă vreţi să alungaţi tîrfele, poimîine în oraşul nostru nu vor mai fi femei..."

Rita s-ar cam fi ferit întotdeauna de Pioda, povesteau vrăjitoarele ştirbe în Piazza, după mătănii. Şi acum Pioda s-ar răzbuna. Nu e destul că l-a distrus pe Viva. Ţapul continuă a fi puternic şi a ajuns la avere pentru că Rita...

Şi Mauro, fiul lui Pioda ?

„Da, Viva, picioarele îmi ard, îmi arde părul, în pîntece îmi bîntuie o mare de flăcări — sînt un pîrjol..."

„Astea-s vorbe pe cinste, zise Viva, nu se poate să le fi moştenit de la Angelo."

„Ce vrei să spui ?"

„Mă gîndesc doar, aşa. Cum se poartă cu tine."

„Asta-i firea lui. Şi mamei îi aduce cadouri şi spune asta a costat atît şi atît."

„Scheaună. Cîinele ăsta încornorat cu coada îmbîrligată înăuntru. Te urăşte. Nu-i semeni. Nici nu-i cu putinţă !"

„Nici nu-i cu putinţă ?" Privirea lui Mauro deveni străpungătoare.

„Zic doar aşa", răspunse Viva şi bătu în retragere.

„Ce ştii ? Ce se mai vorbeşte ?"

Viva îşi lăsă timp.

„Ai bani ?"

Mauro scoase o hîrtie de o sută din buzunar.

„Iarăşi ?" spuse Viva.

„Atît cît vreau", replică Mauro.

„Bineînţeles, reproduc din memorie. Cîţi ani ai ? Optsprezece, nouăsprezece ? Al naibii i-ar fi plăcut lui Angelo să fie un drac veritabil, să se culce cu toate femeile, dar a trebuit să le facă daruri. Brăţări pe care le lua de la Varese, pantofi de la Milano. «Nu-mi aduci mai mult ?» şopteau tinerele femei cu buze aprinse, cu sîni care plesneau din cusături, iar el tînjea în propria-i saramură, toate strădaniile nu-l ajutau cu nimic... Un biet cîine, Dumnezeu să se-ndure de el, natura i s-a refuzat. Ne întîlneam adeseori prin curţi — Angelo în drum spre fîntînă ca să-şi mai adape ţesuturile, eu sărind să-mi sting focul..."

„Va să zică aşa a fost ?" spuse Mauro şi se duse la Pioda.

„Dă-mi bani", zise el.

Şi Pioda îşi privi fiul scurt : „Nu aşa vorbeşte un fiu cu tatăl său".

„Mulţumesc", spuse Mauro.

„Ce-o fi crezînd, îi spuse Pioda indignat soţiei sale, îşi imaginează cumva c-o să-i plătesc curvăsăriile ? Ar trebui să fie alungate din ţară tîrfele astea blestemate..."

Jos, pe cîmpie, cîinii lui Franco se treziseră şi urlau înspre San Giorgio învăluit într-o lumină negru-violetă : „Tîrîturi..."

„I-am spus astăzi lui Franco, ameninţă Pioda, că dacă nu le-nfundă botul creaturilor ălora nenorocite, într-o noapte le-mpuşc."

Pioda se mai duse de cîteva ori la Ping, să-şi vadă vechii prieteni, pe inginerul topometru,

pe şeful asigurărilor militare din regiune, pe avocatul Tullio şi încă pe cîţiva. Apoi renunţă. Tot mai vorbeau despre visul lui. Tullio îl întîlnise întîmplător pe directorul sanatoriului. Mai mult ca sigur că nu întîmplător. Tullio avusese ceva în legătură cu o moştenire la sanatoriu. La Ping, le explică prietenilor săi :

„Visul poate să însemne că Pioda doreşte, desigur, doreşte inconştient... poate să însemne invers, că lui Pioda îi e frică să nu-şi piardă fiul. După cum spuneam, nici măcar o carte orientală de vise nu foloseşte, se spune că trebuie să cunoşti exact structura personalităţii individului respectiv."

„Păi îl cunoaştem prea destul ! Visul lui nu poate să însemne decît că îi e teamă de propria lui dorinţă de a-l pierde pe Mauro."

Astea le auzi Viva la Ping, şi duse prezicerea oracolului la Sant Agatha, femeilor din Piazza.

Duminică începură sărbătorile misionare. Femeile se spălară cu săpun şi se limpeziră cu apă sfinţită. Misionarul, în picioarele goale şi nespălate, deschise săptămînile purificatoare cu o procesiune. Femeile îşi aşezară în faţa porţilor fazani şi papagali împăiaţi, icoane ale Madonei şi îngeraşi gălbui ; *bandella,* care mai număra doar cinci oameni, îşi aduse întărituri din Raone şi Bastione, iar de la Mendrisio veni Luciano, ştirbul, cel care mesteca tutun, să tragă clopotele în turn. Era sceptic, fiindcă acolo atîrnau doar trei clopote. Iar ca să bată curat *Arrivederci Roma* îi trebuiau, de fapt, după cum spunea, patru, sau, mai bine, chiar cinci.

Totuși, cine știa cîntecul îl ascultă și cînd Luciano se chinui să-l înjghebeze doar cu trei clopote. Misionarul, deși era vară, ar fi preferat să asculte o colindă de Crăciun. Dar spuse blînd că ardoarea interioară ar fi mai importantă decît melodia. La Raone, comuniștii de la Sottoceneri țineau întrunire iar clubul motocicliștilor din Mendrisio avea traseu la cros și prin Sant Agatha ; era concurs. Abia trecuse procesiunea de altare sărăcăcios împodobite și se pregătea să cotească pe strada îngustă dintre poștă și băcănie, care ducea în Piazza și la portalul bisericii, cînd motocicliștii năvăliră cu un zgomot infernal în duminica plină de solemnitate. Cu demnitate, aproape ca un agent de circulație, misionarul întinse mîna stîngă pentru a-i opri pe credincioșii care mergeau în spatele lui, și astfel, cu ajutorul preotului, li se croi un drum turbaților. Tămîia se lupta cu norii negri de funingine de la țevile de eșapament ale motocicletelor. Cînd, în fața portalului bisericii, participanții la procesiune vrură să strîngă baldachinul și din pricina asta aproape că dădură jos tichia de pe capul chel al misionarului, la colțul poștei apărură claxonînd o mulțime de mașini și o cotiră tot spre Piazza. Imediat ce *bandella* îi recunoscu pe noii-veniți, întrerupse marșul drapelului și intonă *Un husar credincios*.

Intrară în „Osteria Antica", trecură prin cele două saloane mici și ieșiră în curte, unde *bandella* începu iarăși să cînte. Și ea îl aștepta pe Pioda. Se cădea ca Pioda să fie prezent la asemenea ocazii. Vinul și mîncarea trebuiau plăti-

te şi, în afară de asta, trebuia umplută casieria *bandellei*. Pioda nu veni şi nici scuze nu trimise, n-aduse nimeni un plic cu bancnote de o mie... Nimic. De faţă însă fusese Viva... Ca întotdeauna. Unde altundeva să fi şi fost ? Doar că astăzi Viva era altfel ca de obicei.

„Mauro a plecat", spuse Viva.

Şi : „E la o tîrfă de fapt".

„Mauro la o tîrfă ?"

„Are otravă în măruntaie, spuse Viva. Plăteşte pentru păcatele lui Pioda."

Viva dădu pe gît vin alb de pe dealul din Sant Agatha şi le turnă oamenilor picătură de picătură în urechi din atotştiinţa sa.

„Păi, întrebaţi-l pe misionar dacă una ca asta nu-i tîrfă !" le îndemnă pe femeile care veniseră şi ele între timp.

„Vezi că e măritată. L-a luat pe Mauro cu ea."

Pioda se încuie. Şi pe Rita o încuie.

Introduse în Sant Agatha o inovaţie nemaiauzită. Femeile îşi făceau cruce pe ascuns, îi cerură povaţă misionarului, care acum predica în fiecare seară : „Faceţi penitenţe, păcătoşilor, nenorociţilor, şi căiţi-vă, tîrîţi-vă în genunchi pînă la rană şi blestemaţi-vă trufia !"

La două zile o dată, la Pioda sosea un camion de transport. Pioda avea telefon (prima linie particulară din Sant Agatha) : se aproviziona cu alimente prin cablu. Camionul venea de la Chiasso. Sta scris pe el *Trattoria* — Birtaş Bianchi. La întoarcere, şoferul oprea în Piazza şi intra la „Osteria Antica".

„Pînă și caviar halește!“ (Caviar, ce dracu mai e și asta?)

„Ba mai înghite și vodcă!“

„Merlot nu mai e bun pentru el. *Grappa.*“

„Clefăie la conserve“.

„Corned beef.“ [1]

„Halește și se adapă din străinătate!“

„Se mai știu noutăți despre Mauro?“ e întrebat Viva.

„Un noroc, răspunde Viva, că măcar seamănă cu maică-sa.“

„Noroc pentru cine?“

„Idiotule! Vrei și mai clar?“

„Angelo (brusc nu-i mai spune Pioda) s-a tîrît în genunchi în fața mea și a strigat: «Viva, îți dăruiesc hambarul meu și un camion plin cu țigări!» «La dracu cu hambarul și cu țigările tale!» Atunci Angelo a plîns. «Mauro! a strigat el. Dă-mi-l iarăși pe Mauro al meu!» Și eu: «Să mă... bandit cherchelit ce ești!»“

„Asta-i prea de tot, spuse Castello, conducătorul comuniștilor, și toți îl aprobară: Mergi mult prea departe, Angelo are și el o inimă de tată (acum i se adresau toți pe numele mic).“

„Poate că n-am spus-o chiar așa, direct, zise Viva, dar de gîndit, am gîndit-o.“

„De gîndit, te poți gîndi la orice vrei!“

---

[1] Carne de vită conservată (engl.).

„Doar un lucru vă spun, continuă Viva, nici unul dintre voi n-a stat zece ani la pîrnaie, nici unul, nimeni..."

„Trebuie să-l înțelegem și pe Viva", spuse Castello și părăsi grădina interioară prin acel *portone* [1] care ducea afară, în stradă.

Era decis să-l aducă pe Pioda și să se ajungă la o conciliere. Gata cu bîrfele ! Dar soneria nu scoase nici un Pioda din ascunzătoare. Pioda nu mai era acolo. Plecase împreună cu nevastă-sa.

Ruge îi cere lui Pioda în gînd :

„Spune-mi deschis, Pioda : Ai depune mărturie și astăzi în fața instanței cum că ai auzit în noaptea aceea strigătele de ajutor ale mamei lui Viva ?

Taci. Păi vezi !

Căci Viva n-a recunoscut niciodată.

Știu, știu, asta n-are nici o importanță.

Dar... ei, ascultă, Pioda, ce mi-am imaginat : Pioda își supraveghează jos, în șopron, hamalii. Din cînd în cînd părăsește șopronul, se duce afară și privește în sus, spre casa lui. Pioda e gelos. Îndărătul perdelelor de la geamul din dormitor vede o umbră. Mai exact : două. Dar deși vede două umbre, acum nu poate să se ducă acasă, trebuie să supravegheze repartizarea cartușelor de țigări pe fiecare hamal,

[1] Portal (it.).

trebuie el însuşi să numere, să treacă numerele pe liste. Povestea rămîne între noi, Angelo Pioda... N-a fost aşa ? Aproximativ, vreau să spun ?

Şi aşa-i bine, preferi să taci. Îţi place să asculţi. Atunci ascultă :

Angelo Pioda se întoarce acasă abia după miezul nopţii. Uşa nu e zăvorîtă. Una la mînă. Mica lampă de pe noptiera Ritei mai arde încă. Două la mînă. Pioda e un om care adulmecă !

«Rita, cine-a fost aici ?»

Rita se trezeşte dintr-un somn pe care bine-nţeles că l-a mimat. Dar dumneata nu te laşi înşelat.

«Îl omor !»

Rita rîde.

«Nu ţi-am interzis să deschizi uşa cînd eu nu sînt aici ?»

«A fost Viva aici, răspunde Rita cu nevinovăţie. Sindaco l-a trimis. Să te mai duci la *osteria,* dacă poţi.»

«Viva ?»

Pioda trînteşte în urma lui uşa de la dormitor. Rita se gîndeşte : «Deci tot dă o goană pînă la Sindaco». Dar Pioda se duce direct în casa vecină, la mama lui Viva.

«Unde-i fiu-tău, feciorul de căţea ?» ţipă el la bătrînă.

«Angelo, replică mama lui Viva pe același ton, numai fiindcă ești un Pioda...»

«Ține-ți botul, îl învăț eu minte pe bastardul tău unde i-e locul!»

«Viva nu e bastard, și dacă n-ai fi avut-o pe Rita, numele tău nu ți-ar fi folosit nici cît o ceapă degerată. Pioda ar fi dat faliment!»

Pioda turbează de furie. Rabdă multe, dar nu aluzii la taică-său, care se îmbogățise făcînd mare contrabandă cu heroină și sărăcise la loc tot la fel. Angelo trebuise s-o ia de la capăt cu cele douăzeci de mii ale Ritei. Pioda întoarce capul, îl furnică mîinile, cu suta lui de kilograme o împinge pe bătrînă de lîngă el... Ea cade. Un accident...

Dar cine a fost, de fapt, tatăl lui Viva? Femeile în Piazza și bețivanii bătrîni, la Grotto, își amintesc că bătrînului Pioda i se umezeau buzele cînd... La naiba, de ce ai pus să se citească liturghia pentru mama lui Viva și ai împărțit lumînări? Și pe apărătorii lui Viva tot dumneata i-ai tocmit — și plătit...."

Ruge își aprinde o țigară. Privirea lui Pioda, ațintită asupra lui Ruge, coboară.

— Înapoi la Claude. Mă întreb, spune Ruge, dacă pînă la urmă n-a eșuat în căsnicie?

Pioda îl privește pe Ruge și tace.

— Wilcox, continuă Ruge, are în fond poate totuși dreptate.

— Adică, ce vrei să spui?

— De fapt, Wilcox n-a vorbit, dar...

— Dar ?
— Tocmai la punctul acesta, mă refer la căsnicia lui, s-ar putea spune multe...

„Ce a făcut soțul dumitale după ce a fost concediat din aviația militară, doamnă Eatherly ?"
„La 28 iunie 1947, Claude a primit o slujbă ca vînzător de produse petroliere la firma Texaco din Huston."
„Plătit ca lumea ?"
„Salariul inițial șaptezeci de dolari pe săptămînă, posibilități de avansare nelimitate, la șaizeci și cinci de ani garantată o pensie apreciabilă. Trebuia să se specializeze timp de un an."
„Și care a fost atitudinea lui ?"
„Ce-i drept, era un regres : de la respectabilul maior de aviație militară la paznic de benzinărie. Să speli parbrizele, să controlezi presiunea cauciucurilor... (Ezitînd) : Cei mai frumoși ani din viața lui. Claude muncea mult, făcea o muncă grea, murdară."
„Erați căsătorită de patru ani cu el atunci ?"
„Dar nu fusesem niciodată prea multă vreme împreună. Locuiam mai mult la părinții mei. Cînd Claude a început să lucreze la Texaco, ne-am mutat împreună. Aveam o cameră..."
„A trecut cu bine anul de specializare ?"
„Foarte bine. Bea mai puțin, juca mai puțin pocher ca înainte."
„De ce a părăsit Claude serviciul de la aviația militară ?"

„Mi-a spus că era sătul pînă peste cap de toate astea."

„Dumneata n-ai ştiut deci că fusese concediat, pur şi simplu, ca alţii o mie? Că trebuise să plece?"

„Atunci nu."

„După Hiroşima, după capitularea Japoniei deci, urma să fie lansată o bombă experimentală la Bikini. Era o sarcină deosebit de dificilă pentru echipajele de zbor."

„Îmi amintesc. Fuseseră antrenate cinci echipaje. Apoi s-a făcut un concurs. Echipajul lui Claude a avut ghinion. A ieşit cel mai rău."

„Claude a fost dezamăgit?"

„Cred şi eu! Rîvnise grozav la asta. Şi apoi, cînd n-a putut să arunce bomba de la Bikini, a fost cea mai mare decepţie din viaţa lui...."

„S-a susţinut în repetate rînduri că, imediat după Hiroşima, Claude ar fi avut remuşcări."

„Îmi amintesc precis că am citit amîndoi atunci cartea *Hiroşima*...."

„Şi?"

„L-a interesat în mod deosebit, bine-nţeles. Mi-a spus că-i părea rău pentru victime, dar bomba trebuia să fie lansată, pentru că în mod categoric salvase mai multe vieţi omeneşti americane şi japoneze decît ar fi înghiţit.... V-am arătat scrisorile pe care le-a scris Claude şi cele care i-au fost adresate. În ele e vorba, de exemplu, despre faptul că Claude ar fi avut noaptea coşmaruri, că ar fi strigat noaptea în somn: «Săriţi, săriţi! Salvaţi copiii, salvaţi copiii!» Asta... Dacă măcar ar fi fost adevărat..."

„De ce ai divorțat de fapt de soțul dumitale ?"
„În 1949 Claude a început să bea fără nici un motiv vădit."
„Cînd cineva începe dintr-o dată să bea are de cele mai multe ori un motiv... Dumneata cum te-ai purtat cu Claude ? După ce n-a mai fost eroul aviației militare, ci doar un vînzător la stația de benzină ?"
„Claude începuse să bea fără măsură și era în ceartă mereu cu superiorii lui. Și pe urmă el cu un alt vînzător și-au făcut planul să înființeze împreună o benzinărie. Dar pentru asta aveau nevoie de două mii de dolari."
„Ce vrei să spui cu asta ?"
„Că am fost pusă într-o situație dificilă. Puținii bani pe care îi avea tatăl meu îi cîștigase prin economii și muncind din greu."
„Cine era tatăl dumitale ?"
„Un american originar din Italia."
„Catolic ?"
„Ce rost are întrebarea asta ?"
„Tatăl dumitale îl considera pe Claude un tip egoist și ușuratic ?"
„Da, și ne prezisese întotdeauna că vom fi nenorociți."
„Și, pînă la concedierea lui Claude, vreau să spun în timpul celor patru ani de căsnicie, dumneata ai locuit, ai trăit aproape numai la tatăl dumitale ?"
„Da."
„Și tatăl dumitale nu și-a schimbat niciodată părerea despre Claude ?"

„Niciodată... Dar banii i-a dat. Două mii de dolari."
„Bineînțeles, spunînd că sînt bani pierduți?"
„Da."
„Și dumneata continui să susții că Claude a început să bea fără motiv?"
„Sînt sigură, în orice caz. De fapt, întreprinderea pe care o înființase Claude împreună cu celălalt vînzător s-a năruit, cînd cei doi au început să se certe, deși pentru o explicație faptul acesta înseamnă destul de puțin. Claude începuse să bea regulat, să joace pocher și să lipsească necontenit de acasă."
„Și dumneata nu te-ai întrebat niciodată de ce lipsește Claude?"
„Tocmai pentru că era egoist și ușuratic."
„Ca maior în aviația militară, comandant al unui B-29, ca membru al renumitei grupe de luptă 509, îl găseai grozav. Dar, după 1949, ți-ai schimbat părerea?"
„Am avut multe greutăți cu el."
„O vreme, la dorința dumitale, a trebuit să ia chiar ore de religie."
„Îi voiam binele."
„În 1952 așteptați cel de-al treilea copil?"
„Da."
„La ruptura finală s-a ajuns abia în 1954?"
„Da."
„De ce ai rămas atît de mult cu el?"
„Ca să-l ajut. Credeam că se va lăsa ajutat să se schimbe."
„Doctorii de la spital, prietenii lui Claude, cunoscuții ți-au spus că ar trebui să rămîi lîngă el...."

„...c-ar fi trebuit să-i arăt că am încredere-n el..."
„Şi Claude era convins că ai încredere-n el ?"
„Da."
„Claude nu ştia că în sinea dumitale îl respingeai ?"
„Nu-l respingeam."
„Şi totuşi îţi doreai un alt Claude."
„Doream doar să se cuminţească."
„Poţi să-ţi închipui că Eatherly nu era conştient de situaţia lui ?"
„Ştia ce face."
„Puţin probabil. Nu putea să priceapă că dumneata nu te-ai căsătorit cu el, ci cu maiorul din aviaţia militară."
„Era uşuratic şi superficial."
„Uşuratic şi superficial era încă de pe cînd fusese maior, dacă vrei, dar atunci nu te-a supărat. Ba dimpotrivă..."

Ruge se ridică şi se duce afară, pe balcon. Turlele bisericii mari a oraşului stau, în lumina reflectoarelor, reci şi respingătoare. Un oraş frigid. Odată, Ruge acostase o tîrfă. Se urcase cu ea în taxi şi mersese pe Börsenstrasse, unde se afla apartamentul ei. Apartament cu cadă de şezut. „Ei, dezbracă-te odată !" Goală pînă la cordonul negru al portjartierului, expediase căţeluşul sub pat... „Dar ce faci acolo ?" Şedea în cadă şi se spăla. Ruge examinase fotografiile înrămate de pe comoda veche. „Desigur părinţii... ?" „Au o mică gospodărie în Weinland. Băiatul meu. Patru ani. Ce tot faci ? Hai odată,

sau cum crezi...?" „Te mai duci din cînd în cînd la părinți, la copil...?" „Din două în două duminici. Dar hai, acum." Era culcată în pat. Se culcase lîngă ea.

Totul în el rămăsese mut. „Banii nu se dau înapoi", spusese ea...

„Vrei să număr stelele pentru tine? întrebase apoi ca să-i spună ceva drăguț. N-am mai încercat de mult. Poate merge acum." Ce-i lipsise oare? Un oraș frigid. Și zău că eram tare. Pur biologic. Leu crede orbește în ritual. Vrea liturghie solemnă. Cel mai ades dimineața. La început, cornuri proaspete, ceai, la asta Mozart sau chiar cîntece populare argentiniene, ziare (nu presă de opinie, cel mai bine ziare săptămînale) și perspectiva unei zile fără incidente. Apoi treaba cealaltă...

— În mare, aș vrea să consider mai degrabă destinse relațiile mele cu sexul slab, senine. Senine ca povestea aceasta, pentru care Pioda are o atît de puțină înțelegere.

Ruge nu observase că Pioda era iarăși treaz.

— Pentru povestirile bune, spune el tăios, am multă înțelegere. Povestea dumitale...

— Nici măcar n-o știi, răspunde Ruge tăios.

— Povestea cu procurorul pedant, care-și spală mîinile din oră în oră, intră în fiecare dimineață sub duș și face în fiecare seară baie...

— ...cu adaos de plante....

— Și nici prea amabil n-a fost din partea dumitale să-i dai acestui procuror numele de Friedrich.

— În fond, de la Friedrich al meu a pornit povestea. Friedrich se așeza de trei ori pe zi sub duș. Niciodată fără Badedas[1].

— Dar nu s-a dovedit niciodată a fi imo....

— Să lăsăm problema deschisă, spune Ruge, să vorbim despre partea a doua a povestirii.

— Despre partea a doua?

— Doar n-o să spui acum că nu ți-am povestit partea a doua!

— Nu-mi amintesc, răspunde Pioda.

— Dar de procurorul Wullschläger îți amintești, de omul acela onorabil, cu urechile clăpăuge și fruntea blajină? Care avea un mers ca de rățoi bătrîn? Fusese nevoit să preia cazul cînd totul se pusese în mișcare, și asta pentru că un coleg se îmbolnăvise grav și murise, cîteva săptămîni mai tîrziu, de un icter infecțios, la spitalul cantonal. Lui Wullschläger nu i-a fost ușor să-și înfrîngă reținerile. Un *Callgirl-Ring*[2] în orașul nostru! Și ce clientelă! Și ce matroană de bordel! Văduva bătrînului filolog Kuhnert. Oricum, văduvă de douăzeci de ani și, în plus, înstărită....

„E groaznic, doamnă profesor", spuse Wullschläger.

Își scoase greu batista din pantaloni și și-o trecu peste frunte, deși acolo nu era nimic de uscat.

O cunoștea pe pîrîtă doar după nume. Doamna profesor Kuhnert! Dar cine n-o cu-

[1] Un spumant pentru baie.

[2] O casă de toleranță unde clienții își pot comanda prin telefon partenera (engl.).

noştea ? „Zău, cel mai bine e să-mi povestiţi sincer cum s-a ajuns aici“, spuse el.

Doamna Kuhnert (respingea titlul ostentativ), o femeie cu părul alb, în vîrstă de şaizeci şi doi de ani, fusese aproape cu treizeci de ani mai tînără decît răposatul ei soţ.

„Dar luaţi totuşi loc, doamnă profesor.“

„Spuneţi-mi simplu, Kuhnert.“

„Vă rog, doamnă Kuhnert.“

„Vă rog să mă scuzaţi, spuse Wullschläger, trebuie să mă spăl pe mîini. Cîteodată îmi transpiră mîinile grozav. Mai ales cînd conduc maşina. Volanele astea din material plastic nu sînt chiar ideale.“

Deschise uşile unui dulap în perete, de unde ieşi la iveală o chiuvetă cu un boiler mic pentru apă caldă. Se spălă temeinic şi, cu mînecile hainei şi ale cămăşii uşor suflecate, îşi şterse mîinile, făcînd cîţiva paşi către mijlocul camerei.

„Ei, doamnă Kuhnert, cum a pornit deci povestea asta îngrozitoare ?“

„Spuneţi pentru a doua sau a treia oară «poveste îngrozitoare», domnule procuror, dar povestea nu e îngrozitoare în nici un caz.“

„Dar, vă rog, un *Callgirl-Ring !*“

„Ştiu, răspunse doamna Kuhnert, de cînd se pot vedea la cinematograf asemenea poveşti, care nu redau niciodată realitatea, au început să aibă ceva atît de neauzit de picant şi suspect. Dar...“

„Dar, doamnă Kuhnert ?“

„Vedeţi dumneavoastră, domnule procuror, cînd a murit soţul meu... Trebuie să spun din

capul locului, noi duceam o viață cu adevărat de societate, îi primeam adeseori în vizită pe prietenii noștri... După ce a murit soțul meu, într-o oarecare măsură am continuat, împreună cu prietenii aceștia, viața de societate. Atît cît s-a putut. La început n-a mers de loc bine. Umbra mortului era printre noi, și de multe ori n-am găsit înțelepciunea socratică, să închinăm zîmbind un pahar cu această nălucă."

„Ce fel de prieteni erau ?"

„Mai trăiesc încă toți. Adică, iertați-mă, doi au murit între timp."

„Și, deci, ce fel de prieteni erau ?"

„Credeam că s-a întocmit o listă."

„Desigur, doamnă Kuhnert, dar aș prefera s-o aud de la dumneavoastră".

Doamna Kuhnert înșiră nume. Nume de academicieni, profesori, savanți, publiciști, tot oameni cunoscuți.

„O, Dumnezeule !" exclamă Wullschläger.

„De ce așa deprimat, domnule procuror ?"

„Dar, doamnă Kuhnert ! Numele astea !"

„Oameni deosebiți, credeți-mă."

„Nu mă îndoiesc nici o clipă, doamnă Kuhnert. Dar tocmai de asta ! Dacă se află numele astea !"

„Și, domnule procuror ? Cu ce au greșit acești domni ? Prietenii mei ?"

„Asta nu știu nici eu, doamnă profesor."

„Dar spuneți-mi simplu, Kuhnert."

„Doamnă Kuhnert."

„Da ?"

„Doamnă Kuhnert : e chiar adevărat că, pentru prietenii dumneavoastră, aţi... fete tinere ?"
„Ce să fac cu fete tinere ?"
„Ei, aţi ademenit fete tinere pentru prietenii dumneavoastră".
„În privinţa asta vă înşelaţi foarte, domnule procuror, n-a fost vorba niciodată de ademenit."
„Vă rog, nu vreţi să-mi povestiţi cum sistemul acesta, acesta..."
„Nici un sistem, domnule procuror."
„Dar trebuia totuşi... să chemaţi fetele astea, dacă unul dintre clienţii dumneavoastră..."
„Numai prieteni personali, domnule procuror."
„Nu găsiţi şi dumneavoastră, că e foarte cald aici ?"
Wullschläger se ridică şi deschise o fereastră. Fără să vrea deschise şi uşile dulapului în care se afla chiuveta.
„Dacă v-aţi fi numărat şi dumneavoastră printre prietenii noştri, domnule procuror..."
„Vă rog să nu întreceţi măsura, doamnă Kuhnert !" replică Wullschläger pe un ton hotărît, în timp ce închidea uşile dulapului.
„Nu vreau să vă jignesc în nici un chip, domnule procuror."
„Ei, doamnă Kuhnert, îndărătul întregii poveşti se ascunde totuşi un soi de organizaţie. Altfel nu s-ar fi ajuns niciodată la cercetarea asta."
„Vedeţi, de început a început cu prietenul meu Wolf. Wolf Türler. O poveste mai nouă..."

„Cunosc numele."

„Între noi fie spus, într-o bună zi, Wolf a trebuit să recunoască faptul că mariajul lui nu mai mergea. A venit la mine, s-a plîns, iar eu am încercat să-l consolez atît cît m-am priceput. Dar modestele mele puteri, domnule procuror... Înțelegeți ?"

Wullschläger se înroși, în loc să răspundă.

„Și pentru că nu m-am priceput prea bine la asta, Wolf a venit tot mai rar. O jumătate de an mai tîrziu a murit soția lui Erich. Nici pe el n-am putut să-l consolez în măsura în care avea nevoie. Înțelegeți, domnule procuror ? Doar există deosebiri fundamentale între bărbat și femeie. Prietenii mei sînt bărbați viguroși, chiar dacă nu mai sînt foarte tineri."

„Acum înțeleg, doamnă Kuhnert."

„Nu știu dacă înțelegeți cu adevărat, domnule procuror !"

„Ba da, ba da, pe urmă ați căutat și ați găsit cîteva fete ușuratice... La urma urmei locuiți pe Dufourstrasse."

„Exact la asta mă așteptam, domnule procuror, și tocmai asta este eroarea."

„Sînt fericit dacă-mi puteți oferi o soluție mai bună, doamnă profesor."

„Cînd am început să-nțeleg că nu le mai puteam da prietenilor mei ceea ce aveau nevoie, m-am întrebat pur și simplu : de ce au nevoie de fapt prietenii mei ? Au nevoie de întinerire. În indiferent ce formă. Și pentru că tot am eleve...."

„Aveţi eleve ?“

„Da, domnule procuror, dau meditaţii şi recapitulez la latină şi greacă. Am multe eleve, mai cu seamă între şaptesprezece şi douăzeci şi trei de ani. Cele mai mari se pregătesc pentru examenele de la universitate, cele mai mici, pentru bacalaureat.“

„Înţeleg“, spuse Wullschläger.

„Mă întreb, spuse doamna Kuhnert, dacă înţelegeţi într-adevăr.“

„Păi aţi...“

„Ce am, domnule procuror ?“

„Aţi spu...“

„Nu, domnule procuror. Am introdus un *jour fixe*. Şi la acest *jour fixe* sînt invitaţi atît prietenii mei cît şi elevele mele. De fapt asta e tot.“

„Şi apoi... ce se-ntîmplă apoi ?“

Wullschläger se pregătea să se ridice. Doamna Kuhnert observă : „Dar vă transpiră tare mîinile !“

Procurorul o privi nesigur, întrebător.

„Cum... ce vreţi să spuneţi ?“

„Nu vreau să spun absolut nimic, domnule procuror.“

Procurorul se duse, ca şi cum ar fi fost constrîns s-o facă, înspre dulap. Cînd veni înapoi, spuse : „Nu ştiu ce se întîmplă astăzi cu mîinile mele. Iertaţi-mă, doamnă profesor. Să facem în aşa fel să terminăm cu povestea

noastră. Deci, nu se întîmpla nimic la aceste *jours fixes?*"

„Lucruri care pe mine nu mă privesc..."

„Într-o discuție anterioară ne-ați adus la cunoștință că în locuința dumneavoastră..."

„O, am spus că am păstrat vechea noastră locuință, care e foarte spațioasă, domnule procuror, șapte camere, și bineînțeles că aceste camere nu sînt încuiate. De ce ar fi? Cine intră și iese de la mine e ca la el acasă. Nu cunosc altă formă a prieteniei."

„Prietenii dumneavoastă... elevele dumneavoastă..."

„Dar, domnule procuror, nu credeți și dumneavoastră că pentru o fată tînără nu există ceva mai frumos decît să fie inițiată de către niște domni, care se mențin încă tineri, dar care au inima înțeleaptă, în misterul...? În loc ca aceste făpturi atît de tinere și de minunate să fie la dispoziția băiețandrilor brutali, neștiutori și nesățioși?"

„Și ce se întîmplă cu apelurile acelea telefonice? V-o spun deschis: numărul dumneavoastră a fost supravegheat."

„Dacă-i doar atît, domnule procuror, cînd și cînd vreunul dintre prietenii mei dorește să invite o fetiță la masă, la operă sau la teatru, și atunci mă roagă pe mine să-l ajut."

„Nu-s în stare s-o facă ei înșiși?"

Doamna Kuhnert îl privi pe domnul Wullschläger cu ochi strălucitori, bruni, de căprioară, și zîmbi delicat.

„Dar, domnule procuror, cum puteţi să-ntrebaţi, dumneavoastră, dumneavoastră care cunoaşteţi aşa de bine societatea noastră îngrozitoare !"

„Nu înţeleg, doamnă profesor."

„Atunci am să vă spun în felul următor : eram o fată de nouăsprezece ani cînd l-am cunoscut pe soţul meu, profesorul Kuhnert, văduv şi în vîrstă de cincizeci de ani. O jumătate de an ne-am întîlnit mereu la mama profesorului, care mai trăia pe atunci. Totuşi, după ce ea a murit şi noi eram hotărîţi să ne căsătorim, m-a sunat o singură dată acasă, la telefon. Şi ştiţi ce s-a întîmplat ? Tatăl meu s-a dus la poliţie şi pentru că acolo a fost refuzat, a mers la consilierul guvernamental, a făcut scandal, a tunat, l-a numit pe logodnicul meu crai bătrîn... Domnule procuror, l-am mai făcut fericit douăzeci şi cinci de ani pe şoţul meu — şi el pe mine. Între femei şi bărbaţi există, vedeţi, deosebiri fundamentale..."

Wullschläger îşi scărpină copios şi fără pic de respect ceafa... Incidentul, aşa cum se putea citi în procesul-verbal, suna mai puţin atrăgător.

„Ştiţi, spuse doamna Kuhnert, poliţiştii sînt arareori în stare să scrie poveşti frumoase."

„Poliţiştii există ca să raporteze în conformitate cu realitatea."

„Poate îmi spuneţi şi mie atunci ce-au raportat poliţiştii dumneavoastră în conformitate cu realitatea ?""

„Trebuie să mă corectez, doamnă profesor. Ce raportează poliţiştii nu e totuşi realitatea."

„Vedeţi, domnule procuror."

„Fapte, doamnă profesor, oricum, realităţi !"

„Ce se înţelege în branşa dumneavoastră prin fapte, domnule procuror ?"

„Trebuie să mă sprijin pe rapoartele oamenilor mei."

„Şi ce fel de rapoarte sînt astea, domnule procuror ?"

„Rapoarte despre fapte. Rapoarte despre acţiuni care au fost comise."

„Şi ce fel de acţiuni s-au comis ? Vreau să spun acţiuni comise în prezenţa poliţiştilor dumneavoastră ?"

„Nu vreau să presupun că şi poliţia noastră a fost la dumneavoastră la ceai."

„Excludeţi posibilitatea ca printre prietenii mei să se fi aflat şi un poliţist ? Poate nu tocmai un poliţist în uniformă, dar să spunem, de pildă, un ofiţer de poliţie."

„O, Doamne, o Doamne ! spuse Wullschläger. Ascultaţi, doamnă profesor, să nu mai pierdem timpul cu pedanterii. În acest dosar se află cîteva rapoarte ale poliţiei din care pare să reiasă că nu v-aţi primit prietenii doar la acel *jour fixe*, cum îi spuneţi. Ce-mi puteţi declara în legătură cu asta ?"

„Nu sînt pedantă, domnule procuror. Bineînţeles că sînt de găsit oricînd pentru prietenii mei. În măsura în care pot să aranjez lucrurile."

„Deci, recunoaşteţi deschis şi limpede că aţi primit tot timpul în locuinţa dumneavoastră atît oaspeţi de sex masculin cît şi de sex feminin ?“

„Cît de puternic subliniaţi «atît masculin cît şi feminin», domnule procuror !“

„Recunoaşteţi că locuinţa dumneavoastră n-a fost deschisă numai prietenilor, vreau să spun prietenilor casei ?“

„Prietenii sînt prieteni, domnule procuror.“

„Nu vreţi să mă înţelegeţi.“

„Ba, dimpotrivă, mă străduiesc cît se poate de mult să urmăresc relatările dumneavoastră ciudate.“

„Îngăduiţi-mi să mă exprim mai direct.“

„Vă rog, chiar. Credeţi că sînteţi atît de deosebit în comparaţie cu alţi bărbaţi de vîrsta dumneavoastră, domnule procuror ?“

„Ce vreţi să spuneţi cu asta, doamnă profesor ?“

„După cum reiese, pare-se, din rapoartele poliţiştilor dumneavoastră, am de-a face de mulţi, mulţi ani, cu bărbaţi instruiţi şi cultivaţi, mai maturi.“

„Să revenim la problemă, doamnă profesor. Din rapoartele poliţiei trebuie să constat, pur şi simplu, că dumneavoastră n-aţi intervenit numai pentru prietenii vechi, ci că aţi făcut avansuri şi unor domni necunoscuţi.“

„Avansuri, domnule procuror ?“

„Înţelegeţi doar ce presupune asta ?“

„Că îi primesc în locuinţa mea.“

„Exact.“

„Dar ce înseamnă «domni necunoscuţi» ? Un om îmi este necunoscut doar pînă mi se prezintă, pînă ce am schimbat cîteva vorbe cu el, şi asta se întîmplă de regulă afară, în vestibul, cînd uşa abia s-a închis, încă înainte ca el să-şi scoată paltonul. Nici dumneavoastră nu mai îmi sînteţi un domn necunoscut...."

„V-am spus la începutul acestei discuţii cît de penibilă îmi este povestea asta. Vă rog, ajutaţi-mă să nu devină şi mai penibilă."

„Nu găsesc absolut de loc penibilă povestea, domnule procuror."

„Oricum, doamnă profesor, în rapoartele poliţiei locuinţa dumneavoastră este comparată cu un stabiliment. Acum spuneţi-mi, totuşi, de unde vin aceşti prieteni noi ?"

„Foarte simplu, domnule procuror, vechii mei prieteni îi aduc cu ei."

„Dar printre noii dumneavoastră prieteni nu se află numai academicieni, savanţi şi aşa mai departe."

„Nu mă interesez niciodată de profesiunea prietenilor mei, niciodată de poziţia lor socială. Cîteodată mai aflu una sau alta din discuţii, şi astfel ştiu că Gerhard lucrează în domeniul publicităţii, că Filip e actor, Oskar, tehnician dentar..."

„Doamnă profesor, dumneavoastră vă trataţi prietenii. Îl serviţi cu vin, whisky, gin şi aşa mai departe ?"

„Bineînţeles, domnule procuror."

„Asta înseamnă că primiţi bani în acest scop."

„Cum aş putea cu pensia mea şi cu onorariile pentru meditaţii să plătesc din propriu-mi buzunar asemenea cantităţi de whisky şi de vin ?"

„Şi cu abonamentul pentru telefon cum este ? Cu chiria ?"

„Nu ţin contabilitate, domnule procuror, constat însă întotdeauna că la sfîrşitul anului am tot atît ca la început."

„Negaţi, deci, că v-aţi făcut o profesiune din asta ?"

„Asta mă jigneşte grozav, domnule procuror. Chiar dacă m-aş lăsa întreţinută de prietenii mei, ar trebui să resping o asemenea exprimare."

„Da, da, spuse Wullschläger, nici mie nu-mi plac în mod deosebit asemenea formulări dar de, avem şi noi termenii noştri tehnici. Altceva, doamnă profesor : din rapoartele poliţiei reiese în continuare că fetele, elevele sau prietenele dumneavoastră acceptă cadouri."

„Mi-ar fi ruşine pentru prietenii mei, dacă n-ar face cadouri."

„Şi cadouri în bani, doamnă profesor ?"

„Ce-i drept, astea nu-s grozav de pline de fantezie, dar..."

„Dar ?"

„Îmi pot imagina foarte bine că un om tînăr poate face mai multe cu un dar în bani decît cu un obiect, fie el oricît de frumos, dar care are doar valoare de suvenir."

„Gîndiţi practic."

„Trebuie, măcar puțin."

„Și apoi, mai este aici un punct : așa cum s-a extins cu timpul cercul prietenilor dumneavoastră de gen masculin..."

„... s-a extins și cercul prietenelor mele, asta e foarte normal."

„Îmi închipui că prietenele casei s-au îngrijit de la sine de asta."

„Prietenele mele se lasă conduse de aceeași lege ca și prietenii mei."

„Mda, fu de părere Wullschläger, atunci sînt încîntat că am putut să stau de vorbă cu dumneavoastră personal !"

Spunînd acestea, își privi palmele, se ridică și se duse la dulap. În timp ce apa curgea peste mîinile lui, observă :

„Fac un fel de cură Kneipp. Poate cură e mult spus. Dar, totuși, e ceva în asta, în metoda Kneipp. Apă rece peste mîini... mai ales peste încheietura mîinii... acolo unde artera..."

— Să vorbim despre altceva, spune Pioda.

— Nu ți-ai luat rămas bun de la nimeni în Sant Agatha. Nici măcar de la prietenii dumitale iubiți cu care, zi de zi, an de an, ai jucat popice la Ping sau, cînd ploua cîteodată, cărți. Ai lăsat o casă în urmă și un șopron gol jos, pe cîmpie și, Angelo Pioda, vise — întîmplări și — pe Viva ! Acum Viva e bătrîn și știrb. *Grappa* îi iese pe nas și salteaua, se spune, putrezește sub fundul lui. Dar mai poate să trăncănească. Viața lui e împlinită : el l-a alungat

pe Angelo Pioda ! Din pricina lui a plecat Angelo Pioda în orașul mare din nord.

— Și acum mai susține Viva că el ar fi fost cel mai bun hamal al meu ?

— A fost cel mai bun hamal al dumitale.

— A fost cel mai bun prieten al meu. N-am vrut de loc atunci să-l bag la închisoare. La prima sperietură, înțelegi, cînd am găsit-o pe maică-sa moartă, cînd poliția a apărut brusc în Piazza, am spus că știu acum de ce striga așa de tare : „Nu păcătui față de mama ta !“ Așa am spus, ce mai. Și toți au auzit. Și cum aș fi putut să retractez în fața instanței ? Cum aș fi apărut ? Un om de onoare, oricum, un om de onoare trebuie să susțină tot ce a spus. Și eu spusesem. Dar nu l-am considerat niciodată criminal. Asta am și accentuat. Și am susținut. Întotdeauna. Altfel i-aș fi căutat cel mai bun avocat ? Și l-aș mai fi plătit ? Și aș mai fi pus să se citească slujbe pentru maică-sa ?

— Înțeleg, zise Ruge.

— De asta am și plecat din Sant Agatha. Numai de asta. Ca să nu mi se mai întîmple încă o dată. Să declar ceva, și toți să creadă, și pentru că sînt un om de onoare să fiu nevoit să-mi susțin afirmațiile și să nu pot nega după aceea că asta și asta și aia n-am spus, cu toate că am spus-o. Nu pricepi, Ruge ?

— Ba da, domnule Pioda.

— Ei, și asta am spus. Și am susținut. Și ca om de onoare... am plecat. Ca să nu mi se mai întîmple încă o dată așa ceva.

— Te înțeleg perfect, domnule Pioda. Nici lui Edgar nu i-a mers mai bine.

— Cine e Edgar ?

Și doamna Krummholz îl considera pe soțul ei criminal numai pentru că acestuia îi venea să vomite ori de cîte ori auzea numele Kollwitz sau cînd apăreau în ziare note despre Kollwitz, ca de exemplu : „Apărătorii lui Kollwitz ar fi înaintat pentru a treia oară recurs", sau : „Instanța ar fi refuzat din nou recursul în cazul Kollwitz."

În cele din urmă, într-o bună zi, Krummholz a dispărut. A lăsat o avere de aproape un sfert de milion. „Cealaltă jumătate a luat-o precis cu el", a fost ea de părere, și s-a apucat iar de vechea îndeletnicire de femeie cu ziua, la care renunțase de zeci de ani.

„De banii ăștia nu mă ating", a spus ea și într-adevăr, nu i-a atins. Cînd, înainte de a împlini șaizeci de ani, a murit de un cancer la stomac, banii mai existau încă. Din ei autoritățile au plătit spitalizarea, iar restul a rămas la bancă, fiindcă legal, Edgar Krummholz nu putea fi declarat dispărut.

Eram subchiriaș la familia Krummholz. Ocupau o locuință de patru camere pe Müllerstrasse și n-aveau copii. Mai demult, Edgar fusese șofer de taxi. Acum era șeful unei centrale de comandă prin telefon, care exploata în comun cele mai mari servicii de taxi din oraș. Asta era într-o vreme cînd eu lucram ca paznic de

noapte la societatea de pază și siguranță sau ca instructor de înot la ștrand sau, presupunînd că pusesem iar ceva bani deoparte, stăteam culcat în camera mea și mă gîndeam dacă să-l chem la telefon pe Friedrich: „Friedrich, toate astea au fost copilării, sîntem oameni maturi..."

Și după aceea tot nu-l sunam.

Să vină el la mine!

Familia Krummholz nu avea nevoie să subînchirieze una din cele patru camere.

„Dar pentru Emma e tocmai bine, a spus el, din păcate Emma nu poate face copii..."

„Nici tu", a spus ea.

„De aceea luăm ca subchiriași doar pe cei care sînt pe placul Emmei."

Plăteam puțin, cît, nu mai știu, și pe deasupra primeam și micul dejun și, în afară de asta, mă invitau aproape la toate mesele, dacă eram acasă. Uneori, petreceam chiar seri întregi cu ei, jucam cărți, ascultam radio, beam bere. Edgar juca loto ca un nebun și strîngea buletine de bursă. Zbiera și se enerva cînd ăia de pe Wallstreet făceau vreo prostie. Avea și un permis de intrare în incinta Bursei din Zürich, și Emma spunea întotdeauna: „Edgar e plin de gărgăuni".

Locuiam doar de puține săptămîni la ei, cînd, după micul dejun pe care-l luasem cu toții în bucătăria spațioasă, eu am deschis un ziar din ziua precedentă și l-am răsfoit absolut superficial. Și deodată am dat peste notiță. Am spus:

„Kollwitz ăsta chiar că e un tip stăruitor. A înaintat prin avocații lui al treilea recurs. Și cînd te gîndești că și-a ispășit aproape jumătate din pedeapsă..."

„Dar nici n-a recunoscut vreodată", a spus Emma.

„Taci din gură", i-a zis Edgar.

S-a ridicat și a plecat afară. N-am bănuit nimic în legătură cu asta.

„Nu mai vorbi de Kollwitz cînd e Edgar de față", m-a sfătuit Emma.

Cînd s-a întors, Edgar era foarte palid.

„Iarăși a trebuit să verși ?" a întrebat Emma.

„Nu l-au putut dovedi niciodată !" a strigat el brusc.

„Păi eu ce-am spus înainte ?"

„De ce nu-i este acceptat odată recursul ?"

„Pe mine mă-ntrebi ?"

Fața lui Edgar a prins iarăși culoare. A băut restul de cafea.

„Mereu aceleași întrebări, a spus Krummholz. Vă amintiți, domnule Krummholz, vă amintiți ? Lua-o-ar dracu de treabă, Kollwitz a fost prietenul meu, dar din pricina asta nu pot să mai susțin multă vreme că nici usturoi n-am mîncat, nici gura nu-mi miroase ! Sau nu ?"

„Nu, Edgar, asta nu poți s-o faci. Trebuie să existe dreptate. Tu l-ai văzut doar, mai mult de atît nici n-ai susținut."

Krummholz s-a întors spre mine. Desigur fiindcă auzeam povestea pentru întîia oară.

„N-am susținut nimic. Am spus, am povestit, doar ce-am văzut."

„Dar nimeni nu-ţi reproşează nimic", l-a liniştit Emma.

„Nu-mi reproşează? Cum se uită la mine!"

„Cine?"

„Cine? N-ar fi trebuit să declari, spun ei. Asta o mai susţin ei şi azi. Nu, azi tac. Dar eu ştiu ce e în mintea lor... Poate că azi situaţia era alta, dacă aş fi refuzat avansarea."

„Nu mai vorbi prostii. Ai fost avansat abia cinci ani mai tîrziu."

„Totuşi."

„Dumneata ce părere ai, Isidor, ce-ar fi trebuit să fac?"

„E greu de spus, domnule Krummholz."

„Îmi terminasem schimbul, aduceam maşina înapoi la centrală, şi am văzut încă lumină în biroul unde se făceau plăţile, fapt care nu m-a surprins, fiindcă-l ştiam pe Aebli. Stătuse, probabil din nou după-amiaza peste drum, la «Krone», a doua zi plătea salariile pentru toată firma, nu numai pentru taxiuri, şi acum de, trebuia să lucreze toată noaptea... Deci, nu m-am mai gîndit, am băgat rabla-n curte, am rămas aşezat o clipă, pentru că trebuia să închei raportul pe ziua respectivă, şi deodată am auzit trei împuşcături una după alta, am sărit din maşină, ca şofer de taxi ai instinct pentru pericole şi în plus aveam şi încasările la mine... Deci, am sărit afară şi m-am uitat împrejur, şi pentru că ferestrele de la casa scării dădeau înspre curte, l-am văzut coborînd treptele, am văzut de asemenea că avea un mic geamantan, şi am început să alerg bineînţeles nu prea re-

pede, nu ştiam ce se petrece, dar totuşi m-am apropiat suficient de uşă pentru a-l putea recunoaşte. Era Kollwitz. L-am strigat : «Hei, Kollwitz, de ce fugi aşa ?» Dar el continua să fugă. Asta a fost tot ce am văzut. Şi mai mult n-am spus niciodată în viaţa mea, pentru numele lui Dumnezeu..."

„Acum trebuie să povesteşti tot", a spus Emma.

„Bine. Evident că am făcut unele legături şi am dat buzna în sus, pe scări, la etajul doi. Am văzut că uşa spre biroul de plăţi era deschisă, am văzut de departe că Aebli era întins pe podea, am văzut sîngele şi, pentru un moment, am înlemnit. Apoi am intrat în biroul de plăţi şi am telefonat la poliţie. Asta e tot."

„Bineînţeles că nu e tot", a spus Emma.

„Bine. Poliţia a venit imediat şi a vrut să ştie ce am văzut. Şi ce-am văzut, am povestit. Mai mult nu."

„Edgar, dar cel mai important lucru e că..."

„Da, da, cel mai important lucru e că am spus : Am impresia că l-am văzut pe Kollwitz."

„Şi ce încă ?"

„Restul nu mă priveşte, Emma. Au aflat anume că el, Kollwitz, care lucrase tot în tură de noapte, fusese în biroul de plăţi. Cu speranţa că şi-ar mai putea primi leafa. Pentru că a doua şi a treia zi avea liber..."

Edgar s-a uitat la ceas.

„La dracu, îmi pierd vremea aici pălăvrăgind, dar îţi garantez că, dacă şi astăzi se uită

careva piezis la mine, îi dau una de-l dărîm. Mi-ajunge acum... îmi ajunge !"

„I-a făcut bine c-a povestit", a spus Emma după ce Edgar a plecat. Emma a pus apă proaspătă la fiert.

„Mai fac cîte o cafea. Pentru întărire. Ştii, îmi pare rău de Kollwitz. Însurat. Trei copii... Mă întreb însă uneori de ce trimite Edgar bani familiei lui Kollwitz ?"

„Face asta ?"

„Eu nu trebuie să ştiu. Dar am deschis o dată din greşeală o scrisoare. O scrisoare de mulţumire din partea doamnei Kollwitz. O mie de franci !"

„Kollwitz era prietenul lui. Mai bine zis, este încă prietenul lui."

„Dar de ce o face pe ascuns ?"

„Nu vrea să bată toba."

„Şi de unde are o mie de franci ?"

„Asta mă depăşeşte, doamnă Krummholz."

„Nu cumva să crezi că-l bănuiesc pe soţul meu în vreo privinţă oarecare, dar aşa ceva te pune pe gînduri."

„Dar dumneavoastră ştiţi cît cîştigă ?"

„Ce-mi dă pentru gospodărie e mai mult decît de ajuns. Am şi bani de buzunar şi, dacă vreau vreodată îmbrăcăminte, n-are nimic împotrivă."

„Atunci, s-ar putea să cîştige mult mai mult decît bănuiţi."

„Nu trebuie să exagerezi. Edgar nu e doctor. Şi să cîştige atîta ca mecanic sau ca şofer

de taxi ? Doar știu care sînt posibilitățile. Dar gata, în fond asta-i treaba lui."

M-am dus la mine în cameră și m-am gîndit la Friedrich. M-am gîndit la un scenariu radiofonic. Dar fără Friedrich, adio scenariu. Nu mi-a plăcut niciodată să scriu în vînt. Mi-am imaginat un erou asemenea lui Krummholz. Krummholz, care se distruge doar pentru că afirmă în fața instanței ceea ce însuși acuzatul recunoaște... Dar n-am ajuns prea departe. Poate pentru că aveam altă poveste în cap. Povestea americancei bogate, care îngropase patru bărbați. Ea însăși fusese bogată de acasă, iar cei patru bărbați, cărora le supraviețuise, îi lăsaseră moștenire încă pe atîta, o avere considerabilă. Era tînără, patruzeci sau patruzeci și cinci de ani. Nu se va mai mărita, spuneau prietenii ei, iar ea confirma : „O, da, n-o să mă căsătoresc niciodată a cincea oară". Dar nu făcea impresia că ar suferi peste poate din pricina pierderii celor patru bărbați. „Dumnezeule, spuneau prietenii ei, s-o fi obișnuit cu asta !" Sau poate își spuneau unii altora : „Probabil că-și maschează durerea profundă, disperarea". Dar dacă i-a otrăvit pe toți patru ? Oare o să-mi dea relații institutul toxicologic ? „Domnule profesor, eu sînt scriitor și caut o otravă, invizibilă, incoloră, cu care, de exemplu, dacă aș fi femeie și aș vrea să scap de bărbatul meu..." „A, vreți să vă... soția ?" „Nu sînt căsătorit..." „Prietena dumneavoastră ?..." „N-am nici o prietenă..." „Atunci pentru ce otravă ?..." „Vreau să scriu o poveste despre un soi de

otravă cu care o femeie își poate omorî bărbatul fără ca vecinii, doctorul sau chiar poliția să o bănuiască... Beladonă ?..." Profesorul anunță poliția. Pe mine mă reține sub pretext că ar căuta o otravă potrivită, într-o mică încăpere din institut. Pînă ce vine poliția. „Deci dumneavoastră sînteți persoana care vrea morțiș o otravă... ?" Nu ! Moartea celor patru bărbați nu se discută. Ceea ce i se poate reproșa Eleonorei, așa se pare c-o cheamă, este cel mult faptul că s-a căsătorit de patru ori la rînd cu bărbați însemnați de moarte. De exemplu bărbați bătrîni. Bărbați bogați. Dar de ce reproșuri ? Păi de, societatea trebuie să aibă ceva de bîrfit! Dar înapoi la poveste : Eleonore face invitații pentru un *party* [1] cu prilejul zilei de naștere. Cînd, în sfîrșit, toți sînt suficient de beți, unul dintre prietenii Eleonorei începe să vorbească despre tinerețea ei. „Trebuie să te recăsătorești", o îndeamnă el. „Mi-e frică de bărbații bogați", răspunde Eleonore. Ea nu e beată. „Căsătorește-te cu un om sărac, Eleonore. Dar fac pariu, spune invitatul, că n-ai rezista un an alături de el. Vreau să zic, lîngă un om cu adevărat sărac. De exemplu, alături de unul care curăță canalele, care înțelege limba șobolanilor." „E adevărat, spune Eleonore, dacă mi s-ar cere să trăiesc în asemenea sărăcie..." „Nu, nu, mă refer doar ca bărbatul să fie sărac. Dar să trăiască aici, la dumneata, Eleonore, și să aibă acces la toate, la bani, la societate..."

---

[1] Petrecere (engl.).

„Adu-mi-l pe cel mai sărac dintre toți bărbații săraci! Să fie însă tînăr, nu mai mult decît treizeci de ani..." „Chiar ții pariul cu mine, Eleonore, precis? Să fii doar un an căsătorită cu cel mai sărac dintre bărbații săraci...?" Eleonore se gîndește. Nu vrea să riște prea mult. „Pentru un an, răspunde ea, bine, pentru un an mă încumet." „Am să te ajut să găsești bărbatul sărac."

Prietenul Eleonorei caută un om sărac. Amicii Eleonorei fac pariuri: „N-o să reziste un an". Prietenul Eleonorei anunță în cîteva ziare: „Ce bărbat între treizeci și patruzeci de ani, care poate dovedi că primește mai puțin decît salariul minim fixat prin lege, este dispus să se căsătorească pe durata unui an cu una dintre cele mai bogate femei din țara noastră?" Trebuie să mai lămuresc problema dacă există ziare care publică asemenea texte sau dacă există legi care interzic asemenea texte, ca lezînd moralitatea. Dar un om sărac se găsește oricum. În ceea ce privește povestea mea, el e găsit. „Dar, spune Eleonore, pun o condiție: bărbatul trebuie educat trei luni de zile. De exemplu, trebuie să fie în stare să mănînce cu cuțit și cu furculiță. N-are voie să soarbă supa..." I se acceptă Eleonorei concesia asta și, cînd e găsit sărmanul curățător de haznale, care înainte de culcare fredonează melodiile șobolanilor, el e reeducat.

Are loc nunta. Îl numesc Pitt pe bărbatul sărac. Are treizeci și cinci de ani. Își scrie greu numele pe documentele de căsătorie. La dineu

se comportă stîngaci. Nu că ar sorbi consomeul, dar nu poate nici să mascheze de unde se trage. „Nu vreau să ascund nimic“, se gîndește el. Dacă se gîndește, dacă într-adevăr se gîndește la așa ceva... Pitt se află aici, atît. Decid că Pitt este aici, că nu-și face gînduri, că uneori, cînd farfuria e goală, îi aruncă o privire Eleonorei și poate că se gîndește : „Nu arată de patruzeci“. Cum se comportă Pitt după nuntă ?

Pitt îi tratează pe servitori ca pe egalii lui. Nu face deosebiri între ei și între prietenii Eleonorei. Pitt își dorește perdele galbene în dormitor. Pitt învață să conducă mașina. Pitt își dorește o mașină frumoasă. Un Maserati, de pildă, un Ferrari sau așa ceva. Pitt primește tot ce-și dorește. Asta e o clauză a contractului de căsătorie. Dar, după scurgerea anului, Pitt n-are voie să ia nimic, trebuie să se întoarcă înapoi la șobolanii lui. Pitt își cumpără un tren electric de jucărie. Mă gîndesc la Märklin. Pitt merge cu Eleonore în localuri scumpe de noapte. „Pitt e un dansator formidabil“, spune Eleonore. Dar comportamentul lui cu personalul e îngrozitor. Dă bacșișuri exagerat de mari. „Și-a pierdut mințile“, se gîndesc chelnerii. În rest, nu se comportă anormal. Eleonore și Pitt fac o călătorie în Europa. Paris, Roma, Madrid, Atena, cum se obișnuiește. Pitt nu înțelege, de pildă, de ce e renumit în toată lumea Muzeul Prado : doar vînători sîngeroase de cerbi. Eleonore le găsește formidabile. Pitt, ca să nu uit asta, e un amant foarte bun. Are vitalitate, știe chiar din a doua noapte petrecută cu

Eleonore, cum să țină trează pasiunea fără margini. Bineînțeles, Eleonore spune doar : „În pat ești cu adevărat *okay*".

Dar, pentru că scriu un scenariu radiofonic, n-am voie să mă întind prea mult. M-ar tenta să compun un număr mare de scene care se petrec între Eleonore și Pitt. Să scriu o piesă radiofonică monumentală. Nu ține. S-o vînd pe asta întîi. Și anume lui Friedrich. Cu șaptezeci și cinci de franci. Cu ăia pot trăi două, trei luni. M-am săturat să vînd, ca scriitor, covoare pe Bahnhofstrasse, să curăț izolatorii conductei aeriene la calea ferată federală, să fac de gardă la ștrand.

Ultimul act :

Anul lui Pitt se sfîrșește. Cu două săptămîni înainte, Eleonore pleacă într-o călătorie fără să-i pomenească lui Pitt un cuvînt. Prietenul Eleonorei vine la Pitt și-i spune : „Acum cerem divorțul". Pitt răspunde : „Asta nu te privește pe dumneata. Eu sînt soțul Eleonorei. Fă bine și du-te dracului." „Eleonore, îi spune la rîndul său prietenul amabil, a și înaintat divorțul..." „Așa. Și cum sună plîngerea Eleonorei ?..." „Cruzime sufletească." Pitt devine foarte serios. Nu strigă. „Eleonore, spune el încet, Eleonore și cu mine ne iubim doar..." „Cruzime sufletească, îi repetă prietenul, instanța o va accepta. Instanța va recunoaște că deosebirea asta de stare socială..." Pitt iscălește.

Divorțul se pronunță și Eleonore se întoarce acasă. Pitt își procură o armă și așteaptă în

camera soției. Nu i-a fost greu să pătrundă în casă. Fiindcă Pitt are toți servitorii de partea lui.

Instanța îl achită pe Pitt.

Către ora douăsprezece, doamna Krummholz a bătut la ușa camerei mele și a intrat.

„Edgar nu vine la masă, mi-a spus, mi-ar face plăcere dacă ai vrea să prînzești cu mine."

„Oh, e grozav, am răspuns, de altminteri tocmai voiam să-i telefonez unui prieten și să mă invit !"

Într-adevăr, fusesem cît pe ce să-l sun pe Friedrich. Voiam să merg să iau masa cu el undeva și, la cafea, să-i povestesc planul scenariului meu. Eram convins că mi-ar fi dat pentru el un avans.

Emma Krummholz pregătise o masă festivă. Piept de vițel umplut, fasole, cartofi prăjiți, salată.

„Soțul dumneavoastră e reținut cu afacerile ?"

„Oh, știi, pur și simplu nu vine."

„Nu vine ?"

„Mă aștept să sosească abia după miezul nopții. Beat. Și mîine, încă de la nouă, o să bea un Campari... Treaz o să-l mai vedem abia poimîine."

„Și toate astea din pricina aceea ?"

„Totuși, ceva nu-i în regulă aici."

„Cu siguranță. Dar ce ?"

„Că ajută familia Kollwitz — i-a fost prieten sau coleg, asta o mai înghit. Dar că trebuie să vomite ori de cîte ori vine vorba despre el..."

Pieptul umplut de vițel era, într-adevăr, bun.

„Fac umplutura întotdeauna singură, mi-a spus Emma, pe măcelari nu te poți bizui. Bagă înăuntru tocătură de cîrnați."

„I-ați spus soțului dumneavoastră ce mîncare bună ați pregătit ?"

„Mai e și asta, mi-a răspuns Emma : Nu sună niciodată el singur. Pune pe altcineva să anunțe că nu vine acasă la prînz."

„Și asta se întîmplă des ?"

„Dumneata crezi că-mi fac gînduri pentru nimic și iarăși pentru nimic ?"

„Aveți motivele dumneavoastră, desigur."

„Altfel dă întotdeauna el telefon."

„Întotdeauna ?"

„Întotdeauna !"

„Poate că ar trebui să-l convingeți să consulte un medic."

„Un medic, pentru ce ?"

„Un psihiatru vreau să zic."

„Un psihiatru ?"

„Păi doar are sentimente de vinovăție."

„Vezi !"

„Ce anume ?"

„Și dumneata o spui."

„Ce spun și eu ?"

„Edgar are sentimente de vinovăție."

„Dar sentimentele de vinovăție pot să se nască din nimic."

„Da, da, dumneata ești scriitor sau așa ceva, dumitale poate să-ți treacă una ca asta prin cap, dar nouă... Vezi dumneata, cînd mai eram încă tînără, dar tînără cu adevărat, vreau să spun, atunci aveam și eu sentimente de vinovăție, aveam conștiința încărcată, uneori. Dar aveam și motive să fie așa. Și mai vreau să-ți spun ceva : cînd un om are cugetul încărcat, atunci trebuie să spună adevărul și să ia asupră-și pedeapsa, și totul va fi apoi iarăși bine."

„Bun, am spus eu, dar oare ce fel de adevăr ar trebui să mărturisească Edgar în cazul acesta ?"

Emma m-a privit îndelung, tăcută, mișcîndu-și maxilarele de parcă măcina. Hotărîtă femeie, căreia îi place să dea cărțile pe față ! Și pe deasupra blajină.

„Să presupunem, am spus eu, că starea gravă a conștiinței lui Edgar nu se bazează doar pe motive imaginare. Ce pricină reală poate exista ? S-a înșelat. Nu fusese Kollwitz. În bezna aceea..."

„S-a înșelat. Și totuși nu s-a-nșelat. În fața instanței, Kollwitz a recunoscut tot, și chiar mai înainte. În afară de crimă și furt, bineînțeles."

„Ce-a recunoscut Kollwitz ?"

„Că fusese în biroul de plăți, că voise să-și ia salariul."

„Și l-a luat ?"

„Nu".

„De ce nu ?"

„Ce știu eu ! La urma-urmei, Aebli era mort și nu mai putea motiva de ce nu i-a dat lui Kollwitz plicul cu salariul."

„Dar Kollwitz a trebuit doar să spună de ce n-a vrut Aebli să-i dea plicul cu leafa."

„Bineînțeles că a spus. În fața instanței și chiar mai-nainte."

„Și ce anume i-ar fi răspuns Aebli ?"

„Aebli, așa susține Kollwitz, ar fi fost beat și ar fi spus : «Mîine e zi de plată, nu astăzi, și șterge-o, acum». Așa era Aebli. Era furios, pur și simplu, era furios pe sine însuși. I-ar fi putut da lui Kollwitz plicul cu banii. Dar nu, s-a legat de dată : «Mîine e zi de plată ! Gata !»"

„Și atunci Kollwitz a tras ?"

„El mai susține și astăzi că nu."

„Dar bani s-au găsit asupra lui ?"

Emma m-a privit iarăși cu ochii ei blînzi, hotărîți. Maxilarele-i mestecau calm și regulat. A înghițit.

„Nu s-a găsit nimic asupra lui. Absolut nimic ! «Nu e atît de prost», a spus instanța."

„Și arma ?"

„Pistolul ? Nici el. Dar se știa ce fel de pistol avea Kollwitz. Totuși, asta nu-i o dovadă suficientă. Dintr-un model nu se pune-n comerț doar o bucată. Aebli ar fi putut fi împușcat la fel de bine și cu pistolul lui Edgar.".

„Păi, vedeți, doamnă Krummholz", am spus eu.

„Zece sau cincisprezece dintre ei și-au cumpărat atunci pistoale. Deodată. După crima din taxi. Dar Kollwitz a spus că n-a mai pus mîna

pe pistol de săptămîni, că-l lăsa mereu în caseta pentru mănuși. Chiar și atunci cînd mergea altul cu mașina lui."

„Și a fost mare suma pe care a pus mîna Kollwitz ?"

„Toți banii de salarii. Firma era mare încă de pe atunci. Serviciul de taxiuri, transporturi, vagoane pentru mobile peste ocean, și mai știu eu cîte altele. În jur de două sute de mii."

„Și soțul dumneavoastră posedă, deci, aceeași armă ?"

„Păi, ce crezi dumneata, înnebuniți cum erau cu toții ? Și-au schimbat pistoalele. Sau le-au vîndut și și-au cumpărat altele noi."

„Și poliția ? Instanța ?"

„Asta întreba și Edgar. «De ce au ales idioții ăia doar urma asta, singură ?» zicea el. De ce n-au avut în vedere nici un alt făptaș ipotetic ?"

„Asta se întreabă soțul dumneavoastră ?"

„Dar eu spun întotdeauna : «Mă, prostule, ce tot mai întrebi acum, după ce tu ai spus că a fost Kollwitz. Și Kollwitz a recunoscut că a fost în biroul lui Aebli.» "

„Atunci cazul e clar, am replicat. Kollwitz recunoaște că a fost în biroul lui Aebli, că a vrut să-și ia leafa, iar soțul dumneavoastră l-a văzut fugind de acolo. Cu banii."

„Dar Kollwitz spune că el a fost la unsprezece și jumătate în biroul de plăți, iar Edgar a sosit cu mașina abia la douăsprezece."

„Să presupunem că soțul dumneavoastră a intrat în curte, am zis eu, a oprit motorul, a

coborît din mașină, și exact în clipa aceea l-a văzut pe Kollwitz ieșind pe ușă ?“

Brusc, maxilarele au încetat să mai mestece și un dumicat i-a rămas în esofag.

„Domnule Ruge !“ a spus ea după ce a înghițit greu dumicatul.

„Vă rog să mă iertați, am răspuns, nu fac decît să urmăresc reflecțiile dumneavoastră.“

„Adică ?“

„M-am gîndit...“

„Să fi fost Edgar chiar așa de nebun și să cheme poliția ? El, care e ultimul din tură ?“

„Zău, vă rog să mă iertați, nu asta am vrut să spun, de fapt, dar cum vorbiți dumneavoastră de obicei, intră omul la bănuieli.“

Doamna Krummholz a încrucișat cuțitul și furculița pe farfurie.

„Așa am vorbit ?“

„O, Doamne, știți, de fapt n-ați vorbit de loc așa. Asta ține de fantezia mea. Știți doar că eu scriu despre tot ce e cu putință, și atunci...“

„Și eu citesc.“

„Dar, vă rog, doamnă Krummholz, ceea ce citiți dumneavoastră n-are nimic de-a face cu realitatea.“

„Nu știu... Dumneata ce-ai scris, de fapt ?“

„Cîte ceva pentru radio.“

„Cărți ?“

„De scris, le-am scris, dar...“

„Dar ?“

„Nu e atît de simplu să faci cărți din asta.“

„La așa ceva mă pricep mai puțin. Dar ceea ce am citit e luat din viață.“

„Desigur, se poate şi aşa. Dar nu înţeleg ce vreţi să spuneţi cu asta."

„Am urechi bune."

„Desigur, desigur..."

„Dacă la douăsprezece fără douăzeci, Edgar..."

„Dar de ce să fi chemat poliţia ?"

„Asta nu pricep nici eu. Şi-n afară de asta, Edgar n-a minţit încă niciodată."

„O fi adevărat ce-a văzut şi ce-a auzit soţul dumneavoastră."

„Şi dacă nu e adevărat ? a stăruit ea. Unde sînt banii ? Aproape două sute de mii."

„Kollwitz mai susţine şi astăzi că nu l-ar fi împuşcat pe Aebli. Există posibilitatea ca, într-adevăr, Kollwitz să fie nevinovat, dar asta nu-nseamnă nici pe departe că, în schimb, soţul dumneavoastră..."

„Acum o spui dumneata, încă o dată, domnule Ruge."

„Dumneavoastră aţi spus-o înaintea mea, doamnă Krummholz !"

„O ! Dar acum minţi straşnic."

„Bineînţeles că dumneavoastră aţi spus-o înaintea mea."

„Domnule Ruge !"

„Imediat după micul dejun, doamnă Krummholz, aţi spus : «Atunci să recunoască odată.»"

„Ce să recunoască ?"

„Asta nu ştiu, ce ar fi trebuit să spună Edgar, ştiu doar ce aţi..."

„Ce am, ce ?"

„Şi frămîntarea pentru mia pe care soţul dumneavoastră o dă familiei Kollwitz...."

Robinetul picura. M-am ridicat, m-am dus la chiuvetă şi am strîns mai tare robinetul, dar el continua să picure.

„Edgar are un post de răspundere, a spus Emma, dar nu mi se adresa mie. Chiria locuinţei noastre nu e mare..."

Fără să mă mai privească încă o dată, doamna Krummholz a ieşit din bucătărie. Am rămas aşezat. După puţin timp a venit înapoi, gata de plecare :

„Dacă ai fi aşa de amabil să strîngi vasele... La cină sînt înapoi !"

Am spălat vasele şi le-am pus la loc pe masă. O făceam pentru prima oară şi nu ştiam în care dulap le e locul. Apoi m-am dus în camera mea să mă gîndesc la Pitt şi Eleonore. Peste o oră m-am hotărît să-l sun totuşi pe Friedrich. „Prostii, m-am gîndit, Friedrich şi cu mine sîntem bărbaţi în toată firea, ne putem spune în faţă ce ne deranjează pe unul la celălalt..." Friedrich era la el în birou şi s-a bucurat vădit că-mi aude vocea.

„Dacă nu sunai tu acum, a spus el, aş fi făcut-o eu cît de curînd." În aceeaşi seară trebuia să plece însă pentru trei zile la Lucarno, la un congres al dramaturgilor, unul internaţional, din păcate, n-avea timp acum pentru mine decît la telefon....

I-am istorisit povestea lui Pitt şi a Eleonorei. Părea să mă asculte cu atenţie ; a spus la

intervale scurte „bine“, „bine“, „frumos“, „foarte bine“, iar pe urmă a tăcut. Să fi chibzuit oare ?

„Ei, Friedrich, cît îmi dai pe povestea asta ? În trei săptămîni îți aduc manuscrisul gata pentru emisie.“

„Nu prea știu, a răspuns el. Vezi tu, pentru aspectele vieții americane e formidabil, dar pentru ale noastre...“

„Păi se și petrece în America.“

„Dar ce ar fi dacă ai schimba finalul ?“

„Fă propuneri“, am spus.

„Mă gîndesc așa, Eleonore șade în camera ei, la birou.“

„Foarte bine.“

„Lasă-mă să termin. El, Pitt, s-a ascuns undeva și o observă. În momentul cînd ea termină scrisoarea, trage. Dar o rănește doar, slavă Domnului !“

„De ce slavă Domnului, Friedrich ?“

„Lasă-mă să termin, Isidor.“

„Ei ?“

„Eleonore îi scrie lui Pitt — între timp ei au divorțat — că ar vrea să se căsătorească iar cu el, dar de data asta fără pariuri și... Mai ești la aparat, Isidor ?“

„Desigur !“

„Ce părere ai despre propunerea mea ?“

„Sînt de acord, Friedrich.“

„Tu ești întotdeauna imediat de acord.“

„Atunci nu sînt de acord.“

„Serios, Isidor, ce zici de ideea mea ?“

„Dar povestea se petrece tot în America ?“

„Ar fi frumos s-o putem muta dincoace.“

„Să mă gîndesc la asta ?“

„Fă-o, te rog, şi, în altă ordine de idei, cum ţi-l imaginezi tu pe Pitt ăsta ?“

„Păi, ţi-am povestit doar, Friedrich.“

„Mă refer la caracter. Othello ?“

„Bine.“

„Dar zău, Isidor, tu spui întotdeauna «bine» pe loc....“

„Să spun nu, dacă găsesc că propunerile tale sînt bune ?“

„Nu, dar trebuie să înveţi să opui rezistenţă.“

„De ce ?“

„În meseria noastră nu te ia nimeni în serios, dacă spui la toate da şi amin.“

„Despre asta trebuie să mai discutăm, Friedrich. Dar răspunde-mi acum, pot primi bani, un avans ?“

„Ştii că poţi veni la mine oricînd.“

„Vreau să spun, un avans oficial ?“

„De cîte ori să-ţi mai spun, Isidor, că asta nu merge !“

„Cum adică nu merge ?“

„Eşti o valoare necunoscută pentru noi, Isidor. Trebuie să te-mpaci odată cu asta.“

„Dar, pentru Dumnezeu, cum să devin o valoare cunoscută, dacă trebuie să curăţ izolatorii de pe conductele aeriene, să rînesc zăpada şi să vînd covoare...“

Vocea lui Friedrich a devenit brusc stridentă : „N-ai dreptul să-mi vorbeşti astfel. N-ai nici un motiv să te plîngi. Pînă acum toată lumea ţi-a fost binevoitoare. Realizează mai întîi ceva şi-atunci să vii.“

„Păi am realizat ceva, am conceput o poveste."
„Ce mi-ai povestit tu nu e nici pe departe un scenariu radiofonic..."

Era ora patru. M-am dus în bucătărie și am căutat în toate dulapurile vin. Chiar și bere sau rachiu mi-ar fi plăcut. Dar n-am găsit nimic, așa că am dispărut iarăși în camera mea, m-am culcat în pat și am adormit.
M-a trezit Edgar Krummholz. Era beat turtă. Am știut-o încă înainte de a deschide ochii.
„Hai, a spus el, am adus niște secărică clasa-ntîi."
„Dar soția dumneavoastră unde e ?" am întrebat.
„Emma ? Hai să ne tutuim !"
„În sănătatea ta, Edgar !"
„Rahat !", a spus el.
„Doornkaat ? De cînd se bea pe aici Doornkaat ?"
„Poți să-ți închipui ce ochi a făcut Emma !"
„Unde e ?"
„S-a dus la firmă, prin urmare — pricepi — s-a dus la firmă și a spus că vrea să-i vorbească directorului."
„O, Doamne !"
„Și atunci i s-a răspuns : «Dar cine sînteți dumneavoastră, de fapt ?»
«Krummholz, Emma Krummholz», a zis ea.
«Dar, vă rog, desigur, vreți să vorbiți cu domnul director Krummholz ?»

«Vreau să vorbesc cu directorul», a spus Emma. Aşa-i de încăpăţînată.

«Păi dumneavoastră sînteţi doar doamna director...»

«Prostii, a răspuns Emma, bărbatu-meu e plevuşcă !»

«Iertaţi-mă, dar pentru moment nu se poate vorbi cu nici unul dintre directori.»

«Aştept.»

«N-are rost, nici unul dintre domni nu se află aici.»

«Există un şef al personalului ?» a întrebat Emma.

«Desigur. Domnul Simmen. Doriţi să discutaţi cu domnul Simmen ? Despre ce este vorba ?»

«Despre soţul meu, a spus Emma, e angajatul acestei firme.»

«Soţul dumneavoastră ? Krummholz ?»

«Da.»

«Vă rog să mă iertaţi, după cîte ştiu, în cadrul firmei noastre figurează un singur Krummholz...»

«Krummholz e un nume rar», a spus Emma.

«Totuşi, vă anunţ la domnul Simmen...»

„Vezi tu, a spus Edgar, aşa e Emma. Aşa este, aşa a fost, aşa va rămîne. Toate astea doar n-au nici un rost, nu ?“

„Deci tu ai fi numitul director Krummholz ?“

„Domnul Simmen a poftit-o pe doamna Krummholz, desigur, imediat. «Şi ce funcţie

spuneți că ocupă soțul dumneavoastră la firma noastră ?» a întrebat-o el.

«Nu știu exact, a răspuns Emma, lucrează la centrala pentru taximetre, e un fel de șef acolo...»

Mon dieu, Isidor, doar îl cunosc pe cretinul ăsta de Simmen. Cum s-o fi holbat la Emma mea !"

«Avem un domn Krummholz la centrala pentru taximetre, dar nu e un angajat obișnuit, ci anume, directorul.»

«Ăsta nu e el, a spus Emma, alt Krummholz nu aveți în întreprindere ?»

«Regret, Krummholz e un nume rar.»

«Caut un Krummholz care mai de mult era șofer de taxi.»

«Da, directorul Krummholz a început ca șofer la această firmă.»

«Asta nu poate să fie adevărat», a spus Emma.

«Krummholz al meu, i-a explicat Simmen, Krummholz al meu a căpătat, pare-se, o moștenire ceva mai mare, și, după cîte se știe, centrala pentru taximetre este ideea lui. Se spune că ar fi contribuit și cu bani la ea.»

«Krummholz al meu n-a căpătat nici o moștenire», a spus Emma.

«Păi da, a spus zîmbind fața de oaie, dacă Krummholz al meu ar fi Krummholz al dumneavoastră nu v-ați afla aici, dragă doamnă.»"

Eu am spus : „Din toată povestea un singur lucru nu înțeleg — de ce nu știe soția ta nimic despre toate astea ?"

„Nu-nţelegi, pentru că n-o cunoşti pe Emma.“

„Bineînţeles că n-o cunosc pe Emma. Nu îndeaproape. Dar tu ar fi trebuit să ai încredere în Emma, simplu.“

„Încredere! a exclamat Krummholz dispreţuitor. Dacă i-aş fi spus, ar fi luat-o la sănătoasa. Fiindcă aşa e Emma. Dar, cu toate astea, tu ai dreptate. Ar fi trebuit să-i povestesc tot, atunci ar fi luat-o la sănătoasa şi aş putea să am, în sfîrşit, tot ce-mi doresc. Mi-aş fi luat o alta, o... dar nu, Dumnezeule din cer, eu vreau ca Emma să vrea ce vreau eu, o casă proprie, perdele albăstrii, covoare frumoase... Dacă îţi spun că am o maşină, dar că nu pot să vin cu ea acasă... Ştii ce fac cînd o chem pe Emma la telefon: «Emma, azi am de lucru la prînz la firmă». Cînd îi spun asta Emmei, mă duc să mă plimb cu maşina. Singur, singurel. Am o Lancia, o Lancia Aurelia. Opt cilindri. Pornesc de unul singur prin regiune şi-mi închipui că Emma stă lîngă mine. Emma spune: «Nici un om nu se-mbogăţeşte în mod cinstit», şi susţine asta. Cînd am cunoscut-o pe Emma, eram înscris la Tineretul Socialist şi Emma zicea: «Dacă vrei într-adevăr să mă iei de nevastă, trebuie să te retragi de acolo». Emma este împotriva revoluţiei. Emma e de părere că trebuie să existe oameni bogaţi şi săraci pe pămîntul ăsta. Dacă n-ar exista oameni bogaţi, n-ar avea nici săracii de ce să rîdă.“

„E nebună“, am spus.

„Nebună, da, a răspuns Edgar, dar un om de treabă. Și un om care crede în bunătatea oamenilor. Ar fi trebuit să aibă copii."

„Și acum ce vrei să faci? Emma știe doar că ești director. Și asociat. Are să vrea să afle cum de ești asociat."

„Cum de sînt asociat? Pentru că a fost ideea mea și pentru că am investit în ea o mulțime de bani."

„Atunci are să vrea să știe de unde ai banii".

„Dacă-i spun asta, mă lasă și pleacă."

„Cred că nici tu n-o cunoști foarte bine pe Emma. Nu te lasă. Emma știe să rabde multe. Un singur lucru nu-l rabdă."

„Ce?"

„Nu-i place să i se ascundă adevărul."

Emma Krummholz s-a ivit brusc în bucătărie.

„Emma! a strigat Edgar bucuros, și nu știai dacă rîde sau plînge. Te-ai întors, Emma, în sfîrșit!"

Emma n-a făcut decît o singură remarcă: „Sînteți beți amîndoi".

„Și tu pe unde ai umblat? a întrebat Edgar, arțăgos dintr-o dată. Ce-i cu cina?"

„N-ai decît să cauți în frigider. Puteai să vii la prînz."

„Prețuiesc peste măsură faptul că sînt spionat."

„Nu vorbi păsărește", a spus Emma.

A vîrît în dulapuri vasele pe care le spălasem.

„Şi ? Ce ai descoperit ?"
„De unde ai banii ?"
„Care bani ?"
„Nu întreba ca un dobitoc !"
„N-am nici un ban."
„De cînd nu mai lucrezi la centrala pentru taximetre ?"
„Ce prostii tot îndrugi ?"
„Am fost la Simmen."
„Dobitocul ăla !"
„Nu există nici un Krummholz la centrala pentru taximetre."
Edgar a ridicat pumnul, dar l-a lăsat apoi iarăşi, încet, în jos.

„Acum chiar e ţicnită", mi-a spus.
„Vreau să ştiu, a întrebat Emma, de unde provin banii."
„Care bani ?"
„Banii din care trăim, banii pe care îi trimiţi doamnei Kollwitz. În fiecare lună, cinci sute. O dată o mie !"
„E poate prea mult ? Cinci sute pe lună ! Cît crezi că li se dă de la Asistenţa Socială ?"
„N-o-ntoarce, Edgar, ţi-am pus o întrebare limpede şi vreau un răspuns la fel de limpede."
„Vreau şi eu o bucată de cozonac. O bucată mi se cuvine şi mie."
„Fac îndată o cafea cu lapte, a spus Emma. Pînă ce fierbe apa, o să găseşti şi tu un răspuns."
„Ai făcut o mutră mirată chiar şi atunci cînd m-au avansat şef la serviciul de inter-

venții. «Printr-o muncă cinstită poate oricine să ajungă departe la noi», așa vorbește ea de cînd știe să îngaime «mamă» și «tată»", mi-a spus apoi Edgar mie.

De astă dată Krummholz a izbit totuși cu pumnul în masă. Am observat că Emma s-a speriat. S-a tras înapoi. Pe urmă s-a apropiat la cîțiva pași de masă.

„Ce te-a apucat ?"

El a privit-o în față.

„Ți-am spus întotdeauna despre ce este vorba. E vorba despre faptul că bogăția se împarte între toți. Și nu că sărăcia se-mparte în mod egal între cît mai mulți."

„O, proverbele le cunosc ! Un om cinstit face munca pe care i-a hărăzit-o destinul."

„Nu există destin."

„Hulești pe Domnul !"

„Te prinde cînd vorbești așa. Oare cînd ai fost ultima oară la biserică ?"

„Să nu vorbești acum despre lucruri fără legătură."

„Păi au legătură, nu-i așa, Isidor ?"

„Poate", am spus eu.

„Nu-l amesteca și pe chiriașul nostru în asta !"

„Fiecare este făurarul propriului său noroc."

„La locul lui, da !"

„Eu hotărăsc care mi-e locul !"

„Edgar, a spus Emma, de astă dată vreau să știu categoric de unde vin banii ?"

„Îi cîștig."

„Unde ?"

„Sînt directorul centralei pentru taximetre."
„Ha ! Director !"
„Păi doar ai fost la Simmen !"
Emma arăta de parcă ar fi apucat-o brusc greața. În tot cazul, s-a așezat gîfîind ca o femeie grasă care suferă de inimă.
„Edgar, a spus ea cu voce schimbată, încet, aproape șoptit, rugător. Edgar, nu-i adevărat."
„E adevărat, Emma. Eu sînt directorul Krummholz și asociat al centralei pentru taximetre."
„Ține-mă, Doamne !"
„Bucură-te. Și eu mă bucur."
„Ține-mă, Doamne !"
„Acum știi, în fine. Și pot, în sfîrșit, să-mi cumpăr casa mea. O casă pe Friesenberg, sus. Cu vedere asupra întregului oraș. Cu vedere asupra lacului, asupra Alpilor."
„Edgar..."
„Da, draga mea ?"
„De ce-ai făcut-o ?"
„Emma, de cînd mă știu, clocea în mine. Încă de cînd eram băiețel, intenționam asta. Vezi, tocmai aici e deosebirea dintre tine și mine. Tu spui : «Așa ți-e dat pe lumea asta». Eu spun : «Ori le sfîșii lupilor beregata — revoluție ! — sau urli cu ei». Fiindcă tu nu poți să vezi sînge, Emma, am încetat să le sfîșii lupilor beregățile. Am început să urlu cu ei."
„Ce tot spui iar ?"
„N-a fost de loc simplu, Emma. Și n-a fost nici chiar așa de greu. Să fii viclean, să știi să aștepți, da. Dar și să stai la pîndă, să ataci la momentul oportun".

„Şi ce-o să se întîmple cu noi, Edgar ?"
„Acum trebuie doar să mă ridic, să mă duc la telefon şi să formez un anume număr."
„Păi fă-o !"
Edgar a sărit în picioare, a ţopăit pe după colţul mesei şi şi-a îmbrăţişat soţia. Dar ea s-a aplecat şi mai mult înainte, obrazul aproape i se sprijinea pe braţe. Cred că plîngea.
„Emma, în sfîrşit, în sfîrşit... dacă ai şti, şi acum mergem să mîncăm în oraş, o masă de zile mari..."
Emma s-a îndreptat de spate : „Edgar, a spus ea cu vocea unui om care tocmai e pe cale a se arunca în mormînt, Edgar, din banii ăştia eu nu ating o centimă !"
Edgar a rămas cu gura căscată. Arăta de parcă îl lovise damblaua. De ce nu s-a prăbuşit cît era de lung ?
„Edgar, a continuat ea ridicîndu-se, Edgar, spune adevărul. Spune-l în faţa chiriaşului nostru."
În sfîrşit, Edgar a izbutit să-şi închidă iar gura.
„Am avut un noroc porcesc", a răspuns el. „Fiindcă de la-nceputu-nceputului poliţia l-a vizat doar pe unul, pe Kollwitz !"
„Ce-nseamnă asta ?" am întrebat eu.
„Nu-ţi fac nimic", i-a spus Emma.
„Ce anume nu-mi faci, Emma ?"
„La poliţie nu mă duc. Dar plec."

Edgar a amuţit, părea perplex. O clipă. Deodată a prins-o pe Emma şi a împins-o cu toată puterea în dulapul de bucătărie.

„Du-te, du-te, du-te !“ a strigat el. Apoi și-a suflat nasul și s-a prăbușit pe un scaun.

„Să mă...“ a spus el și a umplut ochi cu rachiu amîndouă paharele. Emma s-a strecurat încet afară.

„Așa, va să zică, mi-a spus Edgar, își închipuie deci cu toată seriozitatea că eu l-am ucis pe Aebli. Și de acolo am banii. Vaca asta blestemată de Dumnezeu !“

„Nu vorbi așa“, l-am îndemnat eu.

„Vorbesc cum îmi vine. E o vacă blestemată de Dumnezeu !“

„Ar fi trebuit să-i dezvălui secretul așa, *peu à peu*[1].“

„Prostii ! Nu mergea.“

„Dar acum, serios, Edgar, ce s-a-ntîmplat, de fapt, cu Kollwitz ?

„Pentru că trimit bani familiei lui ?“

„De exemplu.“

„Nici nu-i dăruiesc măcar ceva. Ceea ce trimit familiei sale i se cuvine. Am făcut întotdeauna afaceri împreună. Am cumpărat acțiuni, înțelegi, și iar le-am vîndut, și am pierdut o groază de bani din pricina asta. Ce pot să-ți spun e că uneori am fost în apă pînă la gît. Dar o acțiune, la care era și el părtaș, ne-a produs o mulțime în cele din urmă.“

„Și cealaltă poveste ?“

„Care cealaltă ?“

„Kollwitz și Aebli ?“

Edgar m-a privit îndelung. Înainte de a răspunde a mai băut o înghițitură.

[1] Pe încetul (fr.).

„Cel mai rău este că într-adevăr a tras.“

„Serios ?“

„Eu n-am recunoscut decît ceea ce, la nevoie, mi s-ar fi putut dovedi. N-aş fi spus absolut nimic, dacă aş fi putut avea certitudinea că nu m-a văzut nimeni. Sau trebuia poate să fi spus, că nici usturoi n-am mîncat, nici gura nu-mi miroase, n-am auzit şi n-am văzut nimic ?“

„Ai fi putut să spui : Am observat o siluetă, dar n-am recunoscut-o.“

„Da, da, da, asta aş fi putut-o spune. Dar vezi tu...“

„Hai, dă-i drumul !“

„Cînd a apărut poliţia cu tot aparatul şi eu a trebuit să asist cum îl fotografiază pe Aebli în balta de sînge, am înjurat deodată şi-am exclamat : Kollwitz, prostănac blestemat ce eşti !“

Auzind asta, n-am replicat nimic.

„Crezi că porcul de mine ar avea banii ?“

„Nu, asta n-o cred.“

„Jur că nu ştiu nici eu unde au rămas banii. Pe el l-au găsit abia a doua zi dimineaţa. Beat criţă. Îmi închipui că în beţia lui a îngropat banii undeva şi nu mai ştie nici el unde. Pe Aebli nu l-a omorît pentru bani. A tras, pur şi simplu, pentru că-şi voia leafa şi Aebli a spus : «Mîine e zi de plată, Kollwitz, mîine, trebuie să-ţi gospodăreşti în aşa fel banii, încît să-ţi ajungă de la o plată la alta...»“

„Deci poţi să-i dovedeşti Emmei cum ai ajuns să ai bani. Şi poliţiei trebuie să-i dovedeşti.“

„Bagă de seamă, n-o cunoşti pe Emma. Dacă-i aduc toate dovezile, toate extrasele de cont de la bancă, dacă îi spun, poliţia — o să-mi răspundă : «Poliţia nu vrea să ştie nimic despre asta, pentru că poliţia nu e în stare să-şi recunoască greşeala». Şi asta aşa e. Şi-acum hai, Isidor, abia de acum încolo dăm o raită prin cîrciumi."

Edgar a pus dopul la sticla de Doornkaat şi a început să cînte.

Emma îl distrusese prin credinţa ei înspăimîntătoare.

— Toţi credincioşii distrug adevărul.

Ruge se duce iarăşi afară, pe balcon. Se întoarce şi continuă :

— Pămîntul nu doarme. Cerul nu doarme. Tocmai au fost condamnaţi la moarte doi astronauţi. Amerizaseră cu capsula lor în Pacific, dar fizicienii au găsit filmele neexpuse, instrumentele electronice aproape moarte. „Am întîlnit un înger, a spus comandantul navei spaţiale. Copilotul l-a văzut şi l-a auzit şi el." Cei doi au fost acuzaţi ca trădători ai spaţiului cosmic şi au fost condamnaţi. „În cazul acesta doar pedeapsa cu moartea e potrivită, a spus preşedintele. Cine vede îngeri, în cer cu el..." Eu o şterg, acum, spune Ruge, unde sînt cheile casei ?

— Rămîi !

— Am făcut tot ce am putut.

— Ce anume ?

— Te-am achitat, domnule Pioda.

— Ce tot spui ?

— Viva. Mauro.

— Nici un cuvînt mai mult. Şi, de fapt, ce legătură are asta cu viaţa mea?

— *Okay, signore* Pioda, se pare că nu ţi-e încă destul. Tot nu-ţi ajunge, după cîte se vede. Să continuăm. Ce-a fost cu Mauro?

Ruge se aşază din nou. Vede buzele lui Pioda mişcîndu-se. Fără să scoată un sunet.

— Acum o să mă rogi să tac. Prea tîrziu. Nu te mai aud. Şi cît timp mai stau aici, tocmai asta am să fac, am să vorbesc, am să spun poveşti. La urma urmei pentru asta sînt plătit...

Buzele lui Pioda tremură. Ochii îi sînt din nou închişi. „Nu-mi scapi tu“, se gîndeşte Ruge.

Tatăl pierdut şi-a regăsit fiul. Acesta nu era încă pe de-a-ntregul decăzut, se prezentase la serviciul pentru controlul populaţiei (provizoriu, pentru că nu avea certificat de cetăţenie). Contra unei taxe de un franc, Angelo află unde locuia fiul său acum. Într-o vizuină de piatră, o pivniţă, pe o străduţă îngustă, din oraşul vechi. Canalul de scurgere al unei bucătării de hotel îşi avea gura în această străduţă lată de numai doi metri. Cerul se reducea la o linie cenuşie. În timp de ploaie, străduţa rămînea uscată. Uşa de lemn răspundea direct în pivniţă. Patru ziduri văruite în alb, cu o fereastră pe care Mauro o putea deschide doar noaptea, cînd în bucătăria hotelului nu se gătea. Faţă-n faţă cu uşa de la intrare, o trecere îngustă, care ducea într-o altă intrare de pivniţă. Acolo era toaleta cu apă curentă.

Cînd, în cele din urmă, Pioda găsi locuința lui Mauro al său, pivnița era goală. Cheia se afla în broască. Pioda deschise ușa și intră. Se așeză pe marginea patului lat, nefăcut („tîrfa i-a cumpărat un pat", se gîndi el). Șezu așa o clipă și așteptă. Apoi se ridică și deschise ușa micului dulap. Și acesta era nou și nou era biroul mic, cu un sertar în partea dreaptă. În dulap, haine pe care le știa, un impermeabil și două cămăși pe umerașe. Pe birou, scrisori. Femeia îi scria lui Mauro, evident. Nopțile (probabil zilele) nu le ajungeau deci !

„Tina și Peter Brun, casa de filme Global", citi el pe un plic. Tina ! Pe femeie o cheamă Tina ? Băgă plicul în buzunar și o porni agale înapoi, spre hotel. Ajuns acolo, nu urcă în cameră unde aștepta Rita. Îl luă deoparte pe portar și întrebă în șoaptă : „Știi o casă de filme Global ?"

Portarul ridică din sprîncene și-și aminti că ar fi auzit parcă de casa asta.

Pioda se duse la centrala telefonică și ceru să i se dea legătura într-o cabină. Nici un om nu trebuia să știe cu cine vorbește la telefon.

„Doresc să vorbesc cu domnul Peter Brun", spuse el cînd la Global răspunse un glas de femeie.

„Cu domnul director Brun ?"

„Da."

„Și pe cine să anunț ?"

Pioda chibzui scurt și spuse :

„Pe directorul Pioda."

„Un moment, vă rog..."

Această idee de a se intitula director îl învioră pentru un moment... Sărmane Pioda! De fapt dumneata ai fost mare contrabandist numai pentru că jucai pătimaș.

Dar cînd Pioda propuse o întrevedere, directorul Brun vru neapărat să știe despre ce este vorba. În cele din urmă, Pioda începu să se plictisească și spuse: „E vorba despre soția dumneavoastră, despre Tina!"

„Nu mai spuneți! Sau poate credeți că sînt păstorul cel bun al soției mele?"

„Și despre fiul meu."

„Nu mă interesez niciodată de afacerile jumătății mele, și în afară de asta n-am timp, sînt prea ocupat cu pregătirile pentru noua mea producție, domnule... Un moment, care e numele dumneavoastră?"

„Director Pioda, Angelo..."

Peter Brun rîse.

„Vă cer mii de scuze că nu mi-am dat seama imediat. Știți, cu agitația asta... Auziți, domnule director, în cazul ăsta nu e vorba de o problemă a soției mele, pe fiul dumneavoastră îl cheamă Mauro, nu?"

„Îl cunoașteți?"

„Ce-nseamnă că-l cunosc? Sîntem prieteni buni. Urmează să lucreze pentru noi... Vă rog, domnule director, cînd și unde putem să ne vedem?"

Peter Brun și Angelo Pioda se întîlniră la „Accademia", pe Rotwandstrasse. Brun, în vîrstă de treizeci de ani abia, Pioda, mai în vîrstă

cu un sfert de veac, se aşezară la un *espresso*, cu *grappa* în faţă, şi-şi îndrugau reciproc minciuni. Mai ales Pioda.

„Dacă te mînă atît de năvalnic să laşi şcoala şi să pleci în lume, i-am spus lui Mauro, martor mi-e Dumnezeu că nu-ţi stau în drum. Dar mi-am propus să-i supraveghez drumul de la distanţe mai mari sau mai mici. Mi-a scris..."

Peter Brun răspunse :

„Fiul dumneavoastră este, într-adevăr, un talent neobişnuit. Am simţit asta încă de la prima discuţie. Mauro este extrem de ager, inteligent, deosebeşte dintr-un foc esenţialul de neesenţial."

„Mi-ar fi plăcut, desigur, să fi ajuns la un capăt oarecare. De fapt, ar fi trebuit să studieze."

„Nu cumva să credeţi, domnule director, că am vrut să mă amestec în problemele dumneavoastră familiale."

„Dimpotrivă, vă sînt recunoscător, domnule Brun."

„Rămîneţi aici o vreme ?"

„La asta trebuie să mă mai gîndesc."

„Vă permit afacerile să lipsiţi mai mult timp ?"

„Mi-am lichidat afacerile", răspunse Pioda.

„Le-aţi lichidat ?"

„De fapt, am de gînd să rămîn aici. Caut o locuinţă."

„O locuinţă ? Aş putea să vă ajut în privinţa asta ?"

„Dar Mauro n-are voie să afle nici măcar un singur cuvînt."

„Nu de la mine, domnule director."

„Şi nici de la soţia dumneavoastră. Trebuie să-mi promiteţi."

„Dar desigur !"

„Aţi putea, eventual, să-mi daţi o mînă de ajutor la căutarea locuinţei ?"

„Precis, am relaţii. La ce v-aţi gîndit ?"

„Ceva solid, liniştit."

„Luxos ?"

„Plăcut."

„Nu în centrul oraşului ? Cartier de vile, cum s-ar zice ?"

„Da, mai degrabă aşa ceva."

Peter Brun scoase din buzunar un carneţel şi-şi făcu însemnări.

„Locuinţe confortabile se găsesc uşor. Bineînţeles, chiria e corespunzătoare."

„N-are importanţă chiria", spuse Pioda.

„Şi, pentru viitor, vă gîndiţi să trăiţi din rentă ?"

„Nu. Am să fac ceva."

„Dacă vă pot fi şi în această privinţă de folos ?"

Pioda ceru un trabuc, îl puse pe chelner să i-l taie şi-l vîrî între dinţi.

„Ce fel de film e cel pe care îl pregătiţi, domnule Brun ? Şi ce urmează să facă Mauro al meu ?"

Ceru şi Brun un trabuc şi-l lăsă şi el pe chelner să i-l taie.

„Da, ce fel de film e de fapt ? spuse el și privi după fumul alb al țigării marca Huifkar. În mare, aș putea să-l numesc un film de moravuri."

„Aha !"

„Dar nu este un film de moravuri obișnuit. Decăderea moravurilor nu-mi place. Dar vă rog să mă înțelegeți exact. Nici puritan nu sînt. Nu, nu, sînt numai pentru eliberarea sexelor, dacă asta vă spune ceva."

Pioda nu prea înțelegea mare lucru din spusele lui Brun, sau poate chiar nimic, dar era curios.

„Pot să mă exprim și altfel, continuă Brun. Sînt pentru o normalizare a relațiilor între sexe. Pentru mine, de pildă, tîrfele nu sînt altceva decît un simptom al unei maladii sociale. Și homosexualii sînt pentru mine reflectarea unei societăți bolnave."

„Tîrfe !" observă Pioda și simți brusc ceva asemănător invidiei în legătură cu Mauro al său.

„N-am nici o teză, spuse Brun. Nu vreau să demonstrez nimic, vreau numai să cercetez, să fac un fel de inventariere."

Pioda se gîndi la căsnicia lui, la Rita, se gîndi la alte femei. Îl privi pe Brun în față și își dădu seama brusc ce-l deranja la Rita sau ce-l deranja în căsnicie : nu reușea să le împace pe toate. Ori căsnicie — ori erotică... „Dar asta nu depinde de mine, se gîndi el, asta depinde de

faptul că se vorbeşte de datorii conjugale cînd, de fapt, se presupun relaţiile sexuale."

Brun îl smulse din cugetările sale :

„Trebuie să spun că Mauro s-a aruncat cu o intensitate nemaipomenită asupra acestui subiect."

„Mauro ?"

„Şi tinereţea lui îi aduce în această privinţă avantaje uriaşe. Încă nu e împovărat de prejudecăţi şi de experienţe negative. De-abia de acum înainte trebuie să descopere dragostea", rosti Brun cu emfază.

Pioda se aplecă peste masă spre Brun :

„O să fie nevoie de muncă, nu glumă, să faci un asemenea film", spuse el.

„Ştiţi care este cea mai mare greutate ?" întrebă Brun.

Pioda nu ştia.

„Finanţarea, spuse Brun. Asta consumă nervi, în comparaţie cu asta, tot restul e un joc de copii."

„Costă mulţi bani un film ca ăsta ?"

Brun păru să chibzuiască.

„Pe ăsta nou l-am evaluat la două sute de mii. E relativ puţin. În cel mai rău caz, pot să renunţ la actori. Să o scot la capăt cu neprofesionişti sau cu actori necunoscuţi... Dar şi două sute de mii sînt o avere."

„Deci problema finanţării lui nu este încă rezolvată ?"

„Ca să fiu sincer, de data asta am mai puţine probleme, pentru că tema interesează extraordinar. Dar cointeresările în ceea ce-i priveşte pe proprietarii de cinematografe şi pe cel care ne finanţează nu-mi fac nici o plăcere. Şi anume, fiindcă vor să-şi taie o bucată frumoasă din cozonac, înţelegeţi ? Noi cu ideea, cu munca şi cu riscul, iar ceilalţi dau doar banii. De pildă, colaborarea lui Mauro mi-e mult mai importantă, nu poţi s-o cîntăreşti în bani..."

„Presupunînd, spuse Pioda după o pauză, că aş vrea..."

„Domnule director, obiectă repede Brun, dumneavoastră n-aş putea să vă cer o simplă participare la finanţare."

„De ce nu ?"

„Ar fi incorect. Pur şi simplu incorect."

„Da, şi de ce anume ?"

„Între noi fie spus, domnule director, şi anume cît se poate de sincer şi de deschis, în cazul dumneavoastră ar putea fi luată în consideraţie numai o formă foarte precisă de participare !"

Brun tăcu şi aşteptă pînă cînd Pioda se arătă interesat să afle mai multe despre problema aceasta.

„V-aş oferi o cointeresare corespunzătoare la societatea mea. Altceva, zău că n-aş putea să vă cer."

„Şi la cît anume se ridică în prezent capitalul societăţii ?"

„O jumătate de milion, răspunse Brun, dar nu lichizi, desigur, se înţelege."

„Mauro n-ar trebui cu nici un preț să afle ceva, spuse Pioda. Deocamdată doresc să stau în umbră. Discuțiile noastre trebuie să rămînă secrete. Se poate conta și pe soția dumneavoastră ?

„Absolut."

„Și spuneți că Mauro a și început să lucreze pentru acest film ?"

„De săptămîni. Tocmai e la poliția de moravuri, acum. Apoi urmează să plece la Düsseldorf... fiindcă la secția de moravuri de acolo există o poliție judiciară pentru femei..."

Mauro își petrecu zece zile în localul comisariatului și studie mai multe acte din arhivă. Peter Brun aranjase totul pe sub mînă, se avea bine cu secția de moravuri, trecu sub tăcere vîrsta lui Mauro. Din procesele-verbale ale interogatoriilor, Mauro transcrise pagini întregi de dialoguri dintre femei de moravuri ușoare și funcționarii poliției. Bătu la mașină în birourile casei de filme Global aceste extrase scrise de mînă și i le înmînă lui Peter Brun. Brun îi dădu o copie lui Angelo Pioda, și el o citi seara, tîrziu, în pat, după ce Rita adormise. Peste cîteva zile, se duse la doctorul pe care i-l recomandase Peter Brun și ceru o rețetă pentru somnifere puternice.

Cu toate astea, visa mereu poliția de moravuri și clienții ei. În cele din urmă nu mai rezistă. Îi spuse asociatului său :

„Domnule Brun, la povestea asta eu nu pot să colaborez. Nu vreau ca fiul meu, Mauro... Nu aveţi pe altcineva ?"

„Şi ce-o să se întîmple cu fiul dumneavoastră ?" întrebă Brun.

„Să-l trimitem în America, la concurenţă, spuse Pioda. Să-nveţe acolo ceva..."

Munca lui Mauro fu preluată de Ruge. Îşi oferise în repetate rînduri serviciile de scenarist la Global-Film. De astă dată Peter Brun îl chemă la el...

Dar, pe atunci, nu ştia încă povestea lui Pioda, nu ştia nimic despre Mauro, îi era doar foame şi acceptă propunerea. Pentru o sumă derizorie. Dar se gîndi : „Nota o s-o prezint mai tîrziu căcăcioşilor ăstora". Funcţionarii de la poliţia de moravuri se arătară amabili. Şeful era de părere că un film documentar captivant i-ar ajuta şi poliţiei şi de aceea se îngriji personal ca Ruge să poată ajunge la o privire de ansamblu asupra tuturor problemelor. Ruge trecu drept asistent şi putu chiar să ia parte la interogatorii.

Într-una din zile, îi spuse inspectorului Leuba : „Aci miroase al dracului a fum de pipă stătut, a scuipătoare şi — a poliţie".

Inspectorul Leuba era gras şi vesel. Totul la el era oarecum roşcat : părul, sprîncenele, genele, pielea. Despre Leuba se spunea că e un inspector de treabă atîta vreme cît e lăsat să fie de treabă.

„Păi a ce să miroasă aici, dacă nu a poliţie ?"

„Nu mă-nţelegeţi, replică Ruge. Vreau să spun că mă-ntreb într-una, dacă aici n-ar trebui să purtăm, de fapt, halate de doctori. Aşa, pentru interogatorii."

„Dar ce te-a apucat, tinere ?"

„Păi cîţi ani are fetiţa ?"

„Curviştina ?"

„Eu spun, fetiţa."

„Şaisprezece şi jumătate", răspunse Leuba.

„Faţă de un medic, ar avea mai multă încredere."

„La medic a şi fost. La control. Nu mai face acum pe asistentul !"

Leuba puse mîna pe telefon :

„Cînd vine doamna Gamma, sînt gata, la 112. — Şi acum, tinere, aşază-te la cealaltă masă, răsfoieşte prin acte, prefă-te că eşti tare ocupat, ia din cînd în cînd notiţe, dar nu te holba la noi."

Ruge se aşeză. Biroul de culoare maro-deschis era vechi şi fără lustru. Femeile de serviciu frecau tăbliile în fiecare sîmbătă după-amiază cu perii şi pastă de săpun. Vechi şi scorojiţi erau şi pereţii de lemn şi podeaua. Aici totul arăta la fel. Leuba părea bătrîn şi scorojit. Maşina de scris, la care inspectorii scriau procesele-verbale ale interogatoriilor, avea în urma ei patruzeci de ani. Şi aerul părea să fie la fel de bătrîn. Chiar şi lumina. Nici o rază de soare nu pătrundea vreodată înăuntru, camera se afla la

etajul doi, ferestrele dădeau spre o curte interioară cenușie, care era în realitate un luminator îngust. Se vedea un petic de cer, dacă scoteai capul pe fereastră, sucindu-ți gîtul pînă te durea ceafa. Pe scaunele vechi și scorojite ședeai înghesuit, cu bărbia vîrîtă în stern.

Inspectorul Leuba scoase dintr-un sertar un trabuc. În același sertar avea și ciocolată. Pentru tinerele doamne (ca semn de bunăvoință și încredere). Ruge răsfoia vrafurile de acte, dar, cu fața aplecată, îl privea pe inspector. Cu pîntecele foarte umflat și cu picioarele scurte și mici, semăna cu trabucul lui gros.

Odată Ruge înălță capul și spuse :

„Cum vă petreceți, de fapt, timpul liber, domnule inspector ?"

„Poftim ?"

Ruge își repetă întrebarea.

„Vrei să arăți și asta în film ?"

„Poate."

„La ce bun ?"

„De fapt, mai puteți să dormiți ? Să dormiți liniștit, mulțumit, adînc ?"

„Caraghioasă întrebare ! Bineînțeles că pot dormi. Nu sînt chiar așa de bătrîn."

„Eu mă chinui, recunoscu Ruge, mă trezesc mereu. Asudat."

„Du-te la doctor. Probabil că ai o gripă."

„În mijlocul verii ?"

„Am auzit că anul acesta bîntuie o gripă de vară."

„Visez. Văd chipurile acestor fete. Le văd ochii. Ele se uită la mine... Şi dumneavoastră ?"

Înainte de a răspunde, Leuba trase un fum din trabucul gros.

„Eu ? Păi de, în zile ca asta de azi, la căldura asta umedă, tropicală aş spune, pînă seara mi se face o sete îngrozitoare. După terminarea serviciului, mă duc la grădină şi beau trei halbe mari una după alta. De aici mi se trage şi pîntecul ăsta. Acasă îi spun nevesti-mi : «Fă-mi o salată orientală proaspătă». După ce mănînc, mă aşez pe balcon şi citesc ziarul şi beau iarăşi bere, bere la sticle, cel mai mult îmi place Pilsner-Urquell. La unsprezece mă culc, şi dorm pînă la şase. Asta în cazul cînd nu se dă nici o alarmă... Mulţumit de informaţie ?"

„De cînd lucraţi la poliţia de moravuri ?"

„Trebuie să socotesc mai întîi... Peste doi ani ies la pensie, la douăzeci şi unu de ani am intrat în corpul de poliţie, treizeci şi cinci, şaizeci şi trei... treizeci şi doi de ani... Şi dumneata de cînd eşti ziarist ?"

„Nu sînt ziarist. Lucrez pentru o casă de filme."

„Scenarist ?"

„Nu, eu trebuie doar să adun materialul. Asta se cheamă *research* [1]".

„Ai găsit la noi material mult, suficient ?"

„Mai mă duc şi la Düsseldorf, Wiesbaden, Kassel."

„Crezi că acolo o să găseşti lucruri noi ?"

---

[1] Cercetare (engl.).

Ruge ridică din umeri, se uită prin fereastra deschisă la lumina cenușie a luminatorului. Leuba dădu din cap.

„Spune, ce vîrstă ai ?"

„Douăzeci și trei", zise Ruge.

„Ești tînăr. Poate prea tînăr."

„Prea tînăr ?"

„Pentru poveștile astea murdare, vreau să spun. Nu poți să te detașezi suficient de mult."

„Dumneavoastră vă puteți detașa ?"

„Vreau să-ți povestesc ceva : acum vreo zece ani, guvernul a trebuit să concedieze pe cel mai capabil dintre șefii noștri. Omul avea vreo patruzeci de ani, era jurist, provenea dintr-o familie veche. Un om minunat, un inspector grozav, dar..."

„Dar ?"

„...dar nu putea păstra distanța, nu se putea detașa !"

„În schimb dumneavoastră puteți ! spuse Ruge. Dumneavoastră beți bere. Din pricina asta pîntecul."

„Dacă vrei să îndrepți lumea, mai bine nu intri în slujba poliției", răspunse Leuba.

„Și de ce anume s-a făcut vinovat șeful pe care guvernul a trebuit să-l concedieze ?"

„A început prin a face să dispară procesele-verbale de interogatorii, nu înainta actele tribunalelor."

„Și cum s-a sfîrșit ?"

„S-a împrietenit cu tîrfe și cu vagabonzi. Umbla după ei, îi căuta prin baruri, bea cu ei, îi lua acasă la el. Unii dintre colegii mei susțin

chiar că ar fi avut raporturi cu ei. Şi ce crezi că făcea în realitate? Spunea: «Oamenii aceştia sînt bolnavi sufleteşte. Trebuie să fie trataţi ca atare. Nu să fie vîrîţi în închisori». Dar fiindcă la noi aproape că nu există psihiatri şi n-avem nici un fel de competenţă să îndrumăm cu de la noi putere tîrfele şi vagabonzii la psihoterapeuţi, s-a apucat după cum susţinea, să studieze psihologia, a frecventat cursurile la Universitate. Chiar şi în timpul orelor de serviciu, ceea ce, desigur, n-a prea mers, înţelegi doar?"

„N-avea nevastă?"

„Tocmai asta i-a fost fatal. La început, a circulat doar un zvon, unul răutăcios. În cele din urmă, însă, o tîrfă a declarat aici că omul s-ar fi culcat cu ea, că s-ar fi culcat aproape cu toate. Nu i-a slujit la nimic declaraţia prin care arăta că pe femeia asta n-a luat-o niciodată acasă la el. Şi nu i-a ajutat la nimic că toate celelalte au susţinut contrariul. Directorul poliţiei a aşteptat ca el să-şi înainteze demisia."

„Şi a făcut-o?"

„Nu!"

„Şi-a exprimat vreo părere în legătură cu asta?"

„Nu."

„Şi, deci, directorul poliţiei l-a înlăturat?"

„Directorul poliţiei a avut răbdare."

„Dar opinia publică?"

„Tîrfele şi borfaşii îl au pe conştiinţă."

„Cum adică?"

„Ei l-au făcut de ruşine. Au trimis scrisori la ziare. L-au numit «popa tîrfelor»."

„Toate acelea pe care le-a luat acasă la el, de exemplu ?"

„Nu alea, celelalte."

„E o poveste tristă", spuse Ruge.

„Să sperăm că acum ești informat", încheie Leuba.

După-amiază, Ruge se duse la dezbaterile Curții de apel din Zürich.

„Să notezi cuvînt cu cuvînt ce spune mama acuzatei", îi atrăsese atenția Peter Brun. Ruge făcu întocmai. Avocatul apărării pledă pentru dreptul de a dispune de propriul trup. „Avortul", spuse el... „Avortul este egal cu o crimă ! strigă procurorul. Ce are de spus în privința asta specialistul?" „Pur biologic... cel tîrziu după implantarea ovulului fecundat în uter... cel tîrziu, cînd inima bate... Doctorul este întotdeauna apărătorul copilului !" spuse ginecologul. „Cît timp ? strigă tînăra acuzată. Cît timp sînteți apărătorul copilului, domnule doctor ? La zece zile după naștere, sînt aruncată în stradă !"

„Societatea n-a rezolvat această problemă, spuse ginecologul. Societatea trebuie să ia copiii acestor nefericite, statul trebuie să îndeplinească față de ei obligația paternității."

Instanța îi permisese Margrithei Gamma, mama împricinatei Ursula Gamma, acuzată de pruncucidere, să apară ca martoră a apărării. O femeie îmbrăcată în negru pătrunse în boxa martorilor.

Dezbaterile se desfășoară cu ușile închise. Margrith Gamma are cam patruzeci și cinci de

ani. Îmbrăcăminte discretă, de o decență burgheză. Martora iradiază din toată ființa împotrivire, e iritată pentru că nu știe cu ce scop a fost citată.

„Vă rog să mă iertați, domnule președinte... Mă aflu prima dată în fața instanței... Chiar ca martoră."

„Da, Gamma Margrith. Cu doi m... th..."

„Născută Schulthess."

„La 8 august, 1918."

„Desigur, Ursula e fiica mea. Dar, cu toate astea, domnule președinte... nu pot să-mi explic. Soțul meu și cu mine... de cînd știm... nu mai avem nici o noapte de somn... încercăm..."

„Vă rog, domnule procuror."

„Soțul meu ?"

„Și-a motivat lipsa !"

„Negustor de ceai. Cumpără ceai."

„În China, Ceylon... Aproape jumătate din an e plecat de acasă."

„Nu putem să ne plîngem în ceea ce privește starea materială. Cît, nu știu. Dar directorul este..."

„Casa e a noastră, da."

„Ursula e singura noastră fiică, domnule procuror, nu singurul nostru copil. Avem și un băiat, Richard. Mai mare cu trei ani ca Ursula."

„Richard studiază. Medicina. Vrea să devină chirurg..."

„Dar, domnule președinte..."

„O întrebare, domnule președinte. Pentru ce am fost citată aici ?"

„Ce anume să declar, ce să certific? N-am știut nici unul despre nimic. Ce-a făcut Ursula, nu s-a petrecut în apropierea noastră. Noi nu sîntem martori, domnule președinte, sau poate ne bănuiți pe noi, părinții, că am fi știut de asta, ba poate chiar că am încuviințat ca... ?"

„Nici măcar n-am știut că fiica noastră așteaptă un copil. La șaptesprezece ani, domnule președinte !"

„Da, cînd ne-a vizitat pentru ultima oară? Nu-mi fac însemnări zilnice, dar aș spune că acum trei luni. Despre asta am vorbit cu domnul doctor Lamprecht, nu, domnule doctor ? (Se adresează avocatului apărării.) Nimeni n-a observat ceva la Ursula."

„Serios, domnule președinte, nu pot spune nimic. Pentru că nu știu nimic."

„De ce n-a mai venit acasă Ursula în cele trei luni ?"

„Să mi se fi părut curios ?"

„O, Doamne, ne-am gîndit că așa îi place ei. Și de ce să facă atît de des călătoria asta lungă ? Pînă la noi ? Pînă la mine ? Ne-am închipuit că-i e greu la școală, că trebuie să pregătească lecțiile duminica, iar vara, ne-am gîndit că-i place mai degrabă să meargă la ștrand."

„Nu înțeleg întrebarea dumneavoastră, domnule procuror."

„Nu, Ursula a vrut să plece de acasă. Ne-am gîndit că am putea să-i facem o bucurie fetei. Și-n afară de asta, limbile străine, desigur. Măcar franceza."

„Vă rog ?“

„Nu, nu ne-a scris des. În privința aceasta, e ca fratele ei. Nici Richard nu scrie, decît atunci cînd i se termină banii de buzunar.“

„Nu știu, domnule președinte, ce legătură este între căsnicia noastră și pruncuciderea...“

(Margrith Gamma se sperie de propriile ei cuvinte...)

„Fericiți ? Nu știu ce vreți să spuneți cu asta, domnule președinte.“

„Eram pe atunci secretară. Secretara lui.“

„Eu ? Tînără, foarte tînără. Douăzeci și doi.“

„El ? (Zîmbește jenată.) Bătrîn. Credeam eu atunci. Treizeci și opt.“

„Da, dac-o luăm așa. Otto a spus, pur și simplu : Ne căsătorim.“

„Asta-i adevărat, atunci mi-era frică.“

„Teamă că trebuie să fiu soția unui bărbat, pur și simplu.“

„Ce anume aș fi putut face ? M-am dus la părinții mei și le-am spus că șeful vrea să se-nsoare cu mine și ei mi-au răspuns să-l iau.“

„Trebuie să mă gîndesc, domnule doctor.“

„Da, asta-i adevărat. I-am spus uneori Ursulei așa ceva. Dar eu cred că fiecare femeie regretă odată și-odată că s-a măritat. Adică nu știu.“

„De ! Otto a rămas ca un burlac. Șase seri pe săptămînă iese-n oraș. Cînd nu lipsește chiar și peste noapte. Păi da, se-ntîlnește cu prietenii. Copiii i-a lăsat în grija mea.“

„Ba da, întotdeauna a fost mîndru de copiii lui.“

„Ceartă ? Cu anii am învăţat să mă apăr."

„Nu, zgîrcit n-a fost niciodată, nici astăzi nu e. Dar, vedeţi, am avut întotdeauna senzaţia că pe el nu-l interesează problema cadourilor."

„Desigur, e foarte frumos să ai un bărbat care-ţi face cadouri."

„Însă un bărbat care comandă să fie aduse la domiciliu cadourile ! Nici măcar nu pune el mîna pe telefon. O cheamă pe secretară şi-i spune : «Gîndeşte-te la ceva drăguţ pentru nevasta mea... Dar, Anna, dumneata ştii doar ce-i place soţiei mele. Cît ? Te rog nu mă face să mă simt jenat...»"

„Şi copiilor le-a făcut cadouri, mereu."

„Da, asta e adevărat. De cîţiva ani a luat obiceiul să ne dăruiască cecuri. Într-un anume sens, iertaţi-mă, şi doctorul Lamprecht este un cadou al lui Otto pentru Ursula."

„Păi sigur, Ursula să aibă cel mai bun avocat."

„O, Doamne, nu puteţi întreba asta acum. Nici eu n-am fost întrebată mai demult."

„Ce poate spune o femeie în legătură cu aşa ceva ?"

„N-am susţinut asta, domnule procuror. Eu spun doar că femeia nu e întrebată. Bărbatul hotărăşte. Întîi îşi doreşte moştenitorul..."

„Nu v-am înţeles întrebarea."

„La asta trebuie să mă gîndesc. Nu ştiu de ce, dar, într-adevăr, Ursula a avut încă din faşă o aversiune împotriva mea."

„Ursula refuza să sugă.“

„Fiindcă eu ? Nu, nu, nu e adevărat, domnule procuror.“

„Asta recunosc. Îmi era frică. Şi n-aveam chef.“

„Copiii, domnule doctor Lamprecht, trebuie să fie bineveniţi.“

„Sigur că i-am spus soţului meu. Dar ce a răspuns el ? Otto a spus doar : «La urma urmei, nu mai eşti o fetiţă lipsită de experienţă. Îţi cunoşti ciclul, doar. Ar fi trebuit să-mi spui...» Domnule preşedinte, aş vrea să văd şi eu o dată bărbatul căruia femeia îi spune, astăzi...“

„Da, sigur, domnule procuror, contează şi asta. Şi văd şi-n ziua de astăzi. Acest bun plac al bărbaţilor. Această lipsă de consideraţie.“

„Voi, femeile !“

„Dar ce poate întreprinde o femeie împotriva unei lumi de bărbaţi ?“

„O femeie nu e un cal, domnule preşedinte.“

„Şi cum v-am spus, în plus, şi un copil care-i pricinuieşte mamei necazuri încă de la vîrsta alăptatului.“

„Şi mai tîrziu. Ca un fir roşu, de-a lungul tuturor anilor.“

„Ei, cum s-o descriu ? Îndărătnică, încăpăţînată... a făcut în pat pînă la şase ani...“

„Să fi spus eu... aşa ceva ?“

„Da, îmi amintesc, acum îmi amintesc. Dar n-am gîndit-o cu răutate. Am spus doar că visul meu de cînd mă ştiu a fost să ies la plimbare însoţită de doi feciori frumoşi şi puternici...“

„Da, da, Ursula era de față, sigur. Îmi amintesc exact. Era într-o duminică după-masă. Vara. După-masă am mers la plimbare. Richard, fiul meu, și Ursula... dar asta n-a fost o aluzie la Ursula."

„Poate, poate, pentru că nu le-am dorit decît binele copiilor mei. De aceea."

„Ce înseamnă, credeți, domnule președinte ? Așa este. În lumea asta de bărbați, noi, femeile, nu avem prea multe de spus. De aceea am vrut să aduc pe lume numai băieți..."

„Da, sigur că am discutat despre asta cu Ursula. Atît cît era necesar. De pildă, cînd Ursulei i-a venit primul ciclu."

„Sigur că am prevenit-o în privința bărbaților. I-am spus Ursulei, bărbații se lasă mînați de instincte și sînt egoiști. Nici o minciună, nici un truc, nici o lingușeală nu li se pare prea mult, nici un cadou prea scump, pînă cînd te au, în cele din urmă."

„Unde ? Mai întrebați, domnule președinte ?"

„Domnule președinte, de asta nu mă puteți convinge. Vreau să vă povestesc ceva. Acum doi ani, de Paști, am avut prilejul să aud cum soțul meu îi dădea lecții băiatului nostru. Știți ce-i spunea Otto fiului meu ? Îi spunea : «Ce, ai împlinit optsprezece ani și încă nu te-ai culcat cu nici o femeie ? Ce bărbat îmi ești, Richard ! Peste un an vreau să aud vești mai bune !»"

„Da, da, știu, căsnicia e sfîntă. Noi credem în căsnicie. Toate lucrurile în privința cărora nu sîntem lămuriți, le considerăm, pur și simplu, sfinte. Credem, atunci cînd nu știm."

„Desigur, a discutat întîmplător și cu Ursula."

„Despre ce ? Tocmai despre asta. Înainte de a o conduce la tren. «Ursula, i-a spus el, te afli într-o perioadă de trecere, acum. Nu mai ești un copil, ești aproape o femeie. Gîndește-te la demnitatea femeii. Așa i-a spus el. Nu te-ncrede-n bărbați, a zis. Ferește-te de ei. Nu-i crede cînd spun că te iubesc...»"

„Aveți dreptate, domnule președinte. De ce să-l creadă Ursula tocmai pe el, pe tatăl ei ? El, care nu e altfel decît ceilalți bărbați."

„Ce vreau să spun ? Un bărbat, tocmai !"

„Ba da, domnule doctor, la asta m-am gîndit adeseori. Adeseori eram gata gata să-mi fac bagajul și să plec la Ursula. Mă frămînta gîndul că Ursula scria atît de puțin, că ne vizita așa de rar."

„Să nu-mi vii acasă cu un copil. Așa i-a spus el. Rîzînd, desigur. A spus-o numai în glumă."

„Nu încape vorbă, domnule procuror, că Ursula a avut bani destui. Întotdeauna. Și că se lua în considerație doar cel mai bun pension. Dar la așa ceva n-am îndrăznit să mă gîndesc."

„Că Ursula s-ar putea teme, domnule procuror."

„Și ne temem."

„Da, domnule procuror, ne temem."

„Sîntem singure, domnule procuror."

„Uitați-vă în jur, domnule procuror."

„Unde este tatăl copilului mort ?"

„Unde este tatăl, domnule procuror ?"

„Mama, da, mama este aici."

„Deținută și acuzată."

„Știu ce ți-a spus : «E treaba ta, ți-a spus el. De ce-ai venit la mine ?»"

„Te-a batjocorit, te-a înjosit, ți-a batjocorit copilul."

„De ce ai fost atît de ușuratică încît să vii la mine, a spus, la mine în cameră ? La mine în pat ? Nu meriți nici măcar să mă uit la tine, fiindcă ai fi făcut-o cu oricare altul."

„Nu mai fi așa, o îndemnase el înainte. Nu vrei să iubești, a zis ? De ce ești femeie, de ce ești pe lume ? Vrei să împlinești cincizeci de ani înainte de a învăța să iubești ? Crezi în basme ? Crezi în bunul Dumnezeu ? Crezi în diavol ? În focul din iad ? Așa a spus el."

„Domnii mei, domnule președinte al tribunalului, domnule procuror, domnule avocat al apărării, așa arată lumea dumneavoastră. Dumneavoastră reprezentați legile. Dumneavoastră prescrieți : Să nu, să nu, să nu... Dar eu, Ursula, eu, mama ta, te achit."

Liniște. Președintele :

„Întrerupem dezbaterile pentru o oră".

Seara, tîrziu, Ruge se urcă în Rheingold-Express. Casa de filme îi rezervase un pat în vagonul de dormit. Avu noroc, rămase singur și nici mai tîrziu, la Basel, nu se urcă nimeni. Se dezbrăcă pînă la lenjeria de corp, își puse halatul și-l sună pe însoțitorul de vagon.

„La cît ajungem la Düsseldorf ?"

Însoțitorul, un bărbat cu obrazul ușor bronzat, colorat sănătos, cu ochi albaștri și buze de

un roşu închis ce păreau mereu să zîmbească, răspunse :

„La şase şi cincisprezece".

„Aveţi cumva şi vin roşu ?"

„Ce soi doriţi ?"

„Beaujolais."

„Cît ?"

„O sticlă. Şi două pahare !"

Însoţitorul se întoarse peste cinci minute. Destupă sticla, umplu unul dintre pahare şi-l privi pe Ruge întrebător.

Ruge plăti cu o hîrtie de o sută de mărci, şi-i dădu însoţitorului zece mărci bacşiş. Dar acesta refuză.

„Doriţi să rămîneţi singur în cabină ?"

„Şi asta, replică Ruge, dar în primul rînd doresc să bei un pahar împreună cu mine."

Însoţitorul vîrî pe neobservate cele zece mărci în buzunar şi-şi umplu cel de-al doilea pahar.

„În sănătatea dumneavoastră, spuse însoţitorul !" şi dădu paharul pe gît ca un băutor de bere.

„Ai copii ?" întrebă Ruge.

„Fete."

„Cincisprezece şi şaptesprezece ani ?"

„De unde ştiţi ?"

„Să nu-ţi laşi niciodată pe mîna poliţiei copilele, indiferent de ce s-ar întîmpla... În sănătatea dumitale, domnule însoţitor."

„Nici n-am de gînd", răspunse acesta.

„Voi, taţii, sînteţi mai neputincioşi decît credeţi, la o adică."

Ruge ridică paharul şi bău încet.

„Am să țin seama de sfatul dumneavoastră", spuse însoțitorul.

„Poftim, zise Ruge, întinzîndu-i paharul gol. Am să beau toată sticla, altfel nu pot dormi... Dumneata nu bei de loc !"

„Ei, răspunse însoțitorul, mai mult decît o înghițitură nu pot să-mi permit, sînt în timpul serviciului."

„Și eu sînt, tocmai de asta : să n-ai niciodată de-a face cu poliția !"

„Păi cum aș putea ?"

„Nu prea îți vezi fetele ?"

„Am un program cam neobișnuit. Firește."

„Acum, vara, cînd serile sînt blînde și calde și ferestrele stau deschise, cînd luna urcă plină în odăi..."

„Parcă aud vorbind un poet."

„Nu se-ntîmplă nimic dacă fetele dumitale bat mingea în curtea din spate... pînă ce luna roșie și rotundă se ridică deasupra coamei albastre a acoperișului, și tot nimic nu se-ntîmplă dacă în crengile castanilor și platanilor, în coroanele teilor stau ghemuiți băieții și sperie fetele..."

„Da, da, așa făceam și noi, pe vremuri, și cum o mai făceam", răspunse însoțitorul.

„...și pică din coroanele copacilor în hora fetelor. «Prinde-mă, ține-mă, ia-mă...», și faunii își ling buzele, ademenesc fetele în semiîntuneric."

„Da, da, spuse însoțitorul, de, așa-i tinerețea, dar vă rog să mă iertați, cred că am fost chemat."

Întredeschise ușa îngustă.

„Buzele fetelor sînt ca moscul..."

Însoţitorul rîse prietenos şi plecă.

Ruge trase perdelele, stinse plafoniera şi aprinse lămpiţa de noapte de deasupra patului. Se întinse şi răsfoi ziarele. Dar lumina era prea somnoroasă şi chioară, ca să poată citi fără efort. Lăsă ziarele să alunece jos şi închise ochii.

Tîrziu, noaptea, se trezi speriat din somn. Auzi un strigăt. Ursula Gamma. Ruge sări în picioare şi smulse la o parte perdelele. Trenul trecea cu viteză mare peste macazuri. Lumini galbene se succedară în goană. „Mainz", reuşi el să citească, scris cu litere negre pe o culoare deschisă. Apoi auzi strigătul din nou. Obrazul îi era ud. Locomotiva ţipă pentru a treia oară. Se aşeză pe marginea patului şi-l sună pe însoţitor.

„Pot să capăt micul dejun ?"

„De pe acum ? Mai avem mult pînă la Düsseldorf."

Ruge îi întinse o hîrtie de zece mărci, dar însoţitorul nu văzu banii.

„Doriţi cafea sau ceai ?"

„Ceai, cît de tare se poate."

Însoţitorul aduse micul dejun.

„N-aş putea înghiţi un ceai aşa de tare", spuse el.

„Ce-ai face dacă ai afla că fiica dumitale de şaisprezece ani are un prieten ?"

Însoţitorul ungea chiflele.

„Din partea mea..."

„Dar ei se iubesc !"

„Da'ce, noi n-am făcut curte ?"

„Fac dragoste !"

„Nu Brigitte a mea."

„O fac de-adevăratelea."

„Nu strigaţi aşa."

„Şi acum, ce zici ?"

„I-aş bate măr..."

„Altceva nu-ţi vine în minte ?"

„La vîrsta pe care o au să nu..."

„Să nu, să nu, să nu — dar ei o fac, domnule însoţitor !"

„V-am mai spus : i-aş bate măr..."

„Şi dacă Brigitte vine acasă cu un copil ?"

„Serios că nu ştiu despre ce vorbiţi, ba, chiar şi mai puţin, nu ştiu de ce vă ascult."

„Aş vrea pur şi simplu să ştiu ce ai spune..."

„Nu m-am gîndit niciodată la asta."

„Fetele dumitale ştiu ce au de făcut ca să nu rămînă însărcinate ?"

„Trebuie să vă spun, domnul meu..."

Însoţitorul ieşi cu spatele din compartiment. Ruge se rase. Între timp îşi bău ceaiul.

Puţin după şase, trenul intră în Düsseldorf. La şapte, Ruge se şi afla la hotel şi se pregătea pentru vizita la prefectura poliţiei din Düsseldorf.

La ora opt fix era acolo și fu condus imediat în biroul șefului, unde repetă verbal dorința pe care și-o exprimase în scris. Șeful poliției judiciare o chemă la el pe șefa poliției pentru femei, și Ruge mai spuse încă o dată lecția, deși mult prescurtată. Fu ascultat, apoi condus printr-o mulțime de coridoare și printr-o mulțime de camere, i se arătă arhiva și un plan uriaș al orașului Düsseldorf. Rămase pînă aproape de prînz. Temperatura creștea de la o oră la alta. Pe străzi, asfaltul devenise negru și moale și tocurile cui ale pantofilor de damă rămîneau înfipte în el. După unsprezece, deasupra orașului se abătu o furtună ca o rupere de nori și aburii îmbibați cu gudron se ridicară pînă sus, la etajul patru, și pătrunseră prin ferestrele deschise în camerele și în plămînii funcționarilor și funcționarelor poliției judiciare. O puștoaică din Wuppertal, care nu împlinise încă șaptesprezece ani și pe care poliția judiciară pentru femei o culesese cu o noapte în urmă dintr-un bar unde era animatoare, făcu un acces de tuse, începu să se sufoce, așa încît asistenta care o interoga trebui să cheme doctorul. Cînd acesta apăru, accesul de tuse se și potolise. Ruge avea capul greu și abia de înțelegea ceea ce i se explica în detaliu și cu amabilitate. Îl interesa doar soarta fetei cu accesul de tuse. I se răspunse că ștrengărița va fi anchetată în aceeași zi temeinic, că apoi va intra pentru cîteva zile în carantină și, în cele din urmă, se va vedea ce mai e de făcut. Fie un orfelinat, fie, pentru că de acolo fugise, o școală

de corecţie. Ruge mulţumi şi părăsi clădirea roşie.

Maşinile îşi întipăreau în asfalt contururile cauciucurilor. Cei aflaţi la volan inspirau otravă cu ceva oxigen. Ruge căută cu privirea un restaurant. Îi era foame şi pînă atunci auzise doar lucruri rele despre bucătăria germană. Cică ar mînca varză fiartă şi carne albă de porc, i se spusese. În cele din urmă intră într-un local a cărui listă de bucate din dulăpiorul de sticlă de lîngă uşă era scrisă în franţuzeşte. Numai că, după cum s-a dovedit pe urmă, bucătărie franceză tot nu era.

Mîncă, ceru o chitanţă şi hotărî să nu-i prezinte lui Peter Brun notă de cheltuieli detailată, ci totalul : luase o mie cu el, cincizeci va da înapoi.

Ruge opri un taxi care trecea şi se duse la hotel. Îi ceru portarului mersul trenurilor, se aşeză într-un colţ al holului şi-şi notă cele spre Kassel. La Düsseldorf îşi terminase treaba. La Kassel exista o închisoare cu o secţie specială, condusă de un psihiatru. Auzise că deţinuţii ar fi trataţi acolo ca pacienţi. Peter Brun îi recomandase să se intereseze în mod deosebit de condamnaţii pentru asasinat cu viol. Nu se descurcă prea bine în mersul trenurilor, în orice caz, ruta spre Kassel pe care şi-o notase trecea prin Köln şi Hagen. Dacă ar fi plecat cam într-o oră, seara, la zece, putea să ajungă la Kassel. Îi înapoie portarului mersul trenurilor şi se duse în cameră, unde făcu o comandă telefonică pentru închisoarea din Kassel. „Mîine nu se poate, răspunse psihiatrul, vă

aşteptam de fapt abia poimîine..." „Bine şi aşa", se gîndi Ruge, şi-şi pregăti o baie. Era două şi jumătate şi, înainte de a se dezbrăca, ceru programul cinematografelor. Nu, nu rula nimic care să-l fi atras. Din pură plictiseală, se îmbăie zece minute, îşi puse halatul şi se întinse în pat. Adormi imediat.

La patru, Ruge se deşteptă, făcu un duş, se îmbrăcă şi părăsi hotelul. Hoinări pe străzi fără nici un ţel. Pe o plăcuţă indicatoare scria : „Kaiser-Allee". O luă în sus pe Kaiser-Allee, coborî pe Berliner-Allee, coti la dreapta sau la stînga, se trezi pe neaşteptate într-un cartier străvechi şi zări deodată Rinul. Un vas fluvial cu pavilion elveţian. Le făcu semn cu mîna concetăţenilor săi, pe care nici nu-i vedea, şi nu reuşi să-şi dea seama în ce direcţie curge Rinul. Să întrebe pe cineva despre asta nu îndrăznea şi de aceea se îndreptă aproximativ în direcţia din care bănuia că venise. Dar nu găsi nici gara, nici Berliner-Allee, iar hotelul nici pe atît. Se întoarse înapoi cu un taxi.

La hotel, cînd ceru cheia camerei, spuse : „V-aş ruga să-mi trimiteţi în cameră whisky, un program săptămînal al Düsseldorfului sau o gazetă locală". N-avea chef de whisky.

Chelnerul care servea la etajul lui apăru cu cele dorite.

„Ai putea să-mi spui cum îşi omoară seara aici un străin ?"

„Depinde de ce preferă domnul."

„Femei ?" întrebă Ruge.

„Dintr-asta sînt cu duiumul."

Chelnerul numi pe loc străzile respective.

„Sînteţi aici pentru afaceri sau în concediu ?"

„Sînt aici ca să studiez tîrfe, vagabonzi, fete de şaptesprezece ani care au fugit de acasă."

Chelnerul, arătînd el însuşi ca un vagabond, îşi păstră mutra serioasă şi se aşeză nepoftit.

„Interesant", zise.

„La prefectura poliţiei am fost. Dumneata ai fost vreodată acolo ?"

Chelnerul se înroşi uşor şi răspunse :

„Nu — arăt ca şi cum aş fi fost ?"

„Cu prefectura de poliţie nu-i de glumit."

„Se pare că ar fi sute de prostituate aci", adăugă Ruge.

„Poate e niţel prea tare să le spui prostituate. Există, ce-i drept, o mulţime de asemenea fetişcane fără nici un căpătîi. Urmările războiului, gîndiţi-vă şi dumneavoastră. Dumneavoastră, ca italian, aveţi, desigur, experienţă proprie."

„Sînt doar elveţian", spuse Ruge.

„Scuzaţi-mă !"

„Animatoarele astea, spuse Ruge, mi s-a povestit despre ele la prefectură..."

„Lasă, că şi poliţia face întotdeauna un tărăboi !"

„Animatoarele astea nu se culcă de loc cu clienţii ?"

„Depinde. Dacă e un client cumsecade... Dar, bineînţeles, nu înainte de închiderea localului. Şi pe urmă sînt obosite".

„Eşti chiar aşa de sigur ?“

„Asta-i bună, păi am lucrat eu însumi destul de mult timp într-un asemenea local. Vreţi să-ncercaţi ? Dar să fiţi cu ochii-n patru. Ei, nu mă refer la boală, în ziua de azi sînt curate, dar dacă o păpuşică de-asta spune că are nouăsprezece ani şi, de fapt, are şaisprezece, şi este prinsă, intraţi şi dumneavoastră la apă.“

„Şi după ce anume pot vedea dacă are nouăsprezece ani sau nici măcar şaptesprezece ?“

„Dacă doriţi, vă dau o adresă: «Charlys-Sixty-Nine-Club». Să nu vă duceţi înainte de unsprezece, dar nici după douăsprezece, cel mai bine e să mergeţi la unsprezece şi jumătate şi, în primul rînd, aşezaţi-vă la bar. Apoi spuneţi : «Ce mai face Gisela ?» Şi totul e *okay*. Gisele e o *girl* pe cinste. După aceea ea o să vină cu dumneavoastră. Sînteţi genul ei. Şi spuneţi simplu : «O sută de mărci ţine, mai mult nu...» Şi-acum, domnule, trebuie din nou să...“

Şi chelnerul plecă.

Exact la unsprezece şi jumătate, Ruge se afla la casă şi plătea zece mărci pentru intrare.

„Aveţi dreptul la companie“, spuse casiera, o femeie cu şuviţe cărunte.

Totul era roşu înăuntru. Roşu şi uzat, ros. Cînta o mică formaţie din Italia. Ruge se opri lîngă bar : „Ce mai face Gisela ?“

Gisela apăru lîngă el, îl apucă de mînă şi-l conduse-ntr-o nişă. Îi urmă un chelner.

„Whisky sau şampanie ?“

„Dau o sută de mărci“, zise Ruge.

„E-n ordine“, îi răspunse Gisela lui Ruge, iar chelnerului îi spuse : Adu şampanie de treizeci. A doua sticlă pune-o la rece.“

Gisela : un obraz îngust, nepudrat, şi doar o urmă, doar o idee de ruj pe buze.

„Deci, tu eşti Gisela ?“

„De ce nu ?“

Ruge îi simţi mîna pe piciorul drept.

Chelnerul aduse şampania.

„Eşti tînără şi drăguţă.“

„Mulţumesc, şi tu eşti tînăr.“

„Nu aşa tînăr ca tine !“

„Ce spui ?“

„Şaptesprezece şi jumătate ?“

Gisela rîse.

„Ţi-ar plăcea. Curînd aproape douăzeci“, spuse ea.

„Şi de unde eşti ?“

„Sînt din Köln.“

„Credeam că din Wuppertal.“

Gisela sări în picioare. Totul decurse foarte repede. Ruge o apucă de încheietura mîinii stîngi şi i-o răsuci înăuntru. Ea cedă şi se aşeză înapoi pe scaun.

„Porcule, şuieră ea printre buzele abia întredeschise. Nenorocitule, blestematule, porc amă-

rît ! O ţineţi lanţ acum. Săptămîna trecută, colegul tău a spus, ce-i drept mai tîrziu, cine e."

Ruge îşi puse paşaportul pe masă.

Ea îl luă şi i-l vîrî în buzunarul hainei.

„Şi atunci de unde ştii că am optsprezece ani şi că vin din Wuppertal ?"

Ruge povesti despre vizita sa la prefectura poliţiei.

„Lucrez pentru o casă de filme", spuse. Dar destăinuirea aceasta nu făcu cine ştie ce impresie asupra Giselei.

„Sînt într-adevăr din Wuppertal, spuse ea, dar poliţia n-o să mă înhaţe prea repede. Întîi că sînt anunţată legal şi bătrînii mei sînt convinşi că lucrez într-un magazin de pantofi, deci ei nu fac plîngere, în al doilea rînd am o legitimaţie valabilă. Dar nu se ştie niciodată..."

„Şi de ce o faci ?"

„Fiindcă-mi place. Şi se cîştigă mai mult."

„Părinţii tăi sînt săraci ?"

„Tatăl meu e criminal de război. Fără slujbă şi fără vreo şansă de a-şi găsi."

„Un criminal de război veritabil ?"

„Tu eşti, va să zică, elveţian. Să vedem atunci dacă un elveţian poate să înţeleagă şi asta. Prin urmare, tatăl meu a fost înainte de război, mult înainte de război, angajatul unui evreu get-beget. Aici, în Germania, acest evreu era reprezentantul general al unui concern american, care fabrica maşini de zeţuit. Tatăl meu era reprezentant regional. Trebuia să călă-

torească în nord şi în est. Cîştiga bine, pentru că toate tipografiile voiau să aibă maşina asta nouă de zeţuit. Şi mai bine cîştiga după ce naziştii au luat puterea. Şeful, evreul, pricepi, i-a spus tatălui meu, care nu putea să-i sufere pe nazişti, i-a spus deci : «Noi doi, domnule Kessler, nu putem opri în loc istoria lumii. Dar putem avea grijă să scăpăm nevătămaţi. Vîră-te şi dumneata acolo unde nu e periculos». Tatăl meu avea o singură pasiune : automobilele. Deci a devenit membru al Auto-sport-clubului. Era tînăr, înţelegi ? În 1938, au apărut deodată americanii. În ziua în care au sosit, tatăl meu a fost propus de către hitleriști drept șef regional al partidului nazist. Americanii au spus : «Lui Hitler par să nu-i prea placă evreii», şi i-au propus împuternicitului lor să-i cedeze tatălui meu reprezentanţa. Şeful evreu urma să se stabilească în America. Putea să ia cu el tot. Iar pe tatăl meu l-au convins, în cele din urmă, spunîndu-i că pentru toţi e mai cuminte să accepte șefia. Şi aveau, desigur, dreptate. Şi iată-l pe tata reprezentant general, indiferent de faptul că e unul cu conştiinţa încărcată pentru că nu ştie de ce trebuie să-i urască pe evrei. Evreul lui fusese un om cu adevărat cumsecade şi, pe deasupra, capabil, ceea ce despre tatăl meu, fireşte, nu s-ar putea spune. Bineînţeles că acum era şi el capabil. Chiar și numai pentru faptul că era şeful hitlerist al regiunii. S-a căsătorit, a izbucnit războiul, el nu trebuia să meargă pe front pentru că era şeful regiunii

şi specialist în probleme de tipografii, trebuia să construiască o uzină care să producă maşini de zeţuit, pentru că acum concernul american nu le mai putea livra. Ei da, și muncitorii străini, şi toate astea. Restul ţi-l poţi imagina."

Dar Ruge nu-şi putea imagina absolut nimic.

„Ei da, cum anume i-a mers bătrînului meu în 1945 ? Iar evreul murise în timpul războiului. A venit cel mai tînăr dintre fiii lui. În uniformă. Şi a zis : «Kessler, porc nenorocit, l-ai furat pe tatăl meu»."

„Dar nu-i adevărat", spuse Ruge.

„Ești un băiat cam ciudat, exiști, desigur, în exemplar unic, nu ?"

Ruge tăcu.

„Stai pînă la patru ? La patru închidem."

„Stau cît vrei."

Deodată, Gisela îi luă obrazul în mîini și-l sărută, apoi îl cuprinse cu o mînă pe după umeri și-n timp ce-l săruta încontinuu și-l muşca de buza inferioară, începu să-l mîngîie cu mîna dreaptă pe coapsa piciorului şi-i şopti :

„Vrei să te dau gata ?"

Gisela luă paharul de şampanie şi-l goli dintr-o înghiţitură.

„Îmi plac bărbaţii pe care poţi să-i dai gata, spuse ea. Dar vreau să mă dea gata și ei pe mine. Tu poţi ?"

La patru, cînd se închise localul, Ruge se duse cu Gisela la ea acasă. Avea, într-un bloc, o garsonieră cu nişă pentru gătit şi baie. Rămase toată ziua următoare în apartamentul ei.

După-amiază, cînd Gisela plecă după cumpărături, îşi puse discuri, iar seara, la unsprezece, o conduse din nou la bar. Peste trei zile, îşi reaminti de Kassel şi se duse după-amiază, tîrziu, la hotel. De acolo, telefonă la închisoare şi spuse că trebuie să-şi amîne puţin vizita pentru că s-a îmbolnăvit. Îi telefonă şi lui Peter Brun şi spuse :

„Pînă la urmă n-am scăpat, aici bîntuie o gripă de vară puternică, nu se cunoaşte virusul. De două zile zac în pat cu treizeci şi nouă de grade, trimite-mi urgent bani..."

Trebui să aştepte pînă la nouă, cînd banii sosiră telegrafic. Peter Brun îi trimisese imediat două mii.

Ruge achită hotelul şi, la nouă jumătate, fu în apartamentul Giselei. Merseră să mănînce împreună, Gisela ştia un restaurant cu bucătărie bună, franceză. La unsprezece şi jumătate se aflau la bar. Gisela îl rugă s-o scuze o clipă. Ruge se aşeză la bar. Directorul localului veni şi luă loc lîngă el. „De două ori Blak and White", spuse el fetei de la bar, iar lui Ruge îi zise :

„V-aş fi recunoscător dacă astăzi, în mod excepţional, aţi renunţa la Gisela. N-o puteţi avea pe Gisela noapte de noapte, doar pentru dumneavoastră. În afară de asta, personalul m-a înştiinţat că în ultimele două nopţi consumaţia dumneavoastră a rămas sub o sută de mărci."

Ruge nu răspunse. Gisela reveni, şi directorul localului comandă şi pentru ea un whisky. La

douăsprezece şi jumătate veni un client şi întrebă : „Ce mai faci, Gisela ?“

Gisela îl sărută pe Ruge pe gură. „Pe mai tîrziu.“

Ruge rămase la bar și, cam pe la ora trei, directorul localului se aşeză încă o dată lîngă el. Spuse : „Fetele noastre au mai multă nevoie decît celelalte femei de un prieten cumsecade şi permanent“.

Peste trei săptămîni, Ruge îşi isprăvise banii de mult. Dar Gisela nu întreba niciodată de bani. Şi renunţase s-o mai aştepte la bar, în clubul de noapte. O conducea acolo între unsprezece şi unsprezece şi jumătate, se înapoia în apartament şi aștepta pînă la patru şi jumătate să se-ntoarcă. Dar, într-o dimineaţă de toamnă timpurie, nu mai fu Ruge cel care o aştepta, ci o funcţionară a poliţiei judiciare. Gisela o urmă la prefectură fără să obiecteze. Şi află că prietenul ei era căutat de săptămîni de poliţie şi că acum, în sfîrşit, fusese găsit. Iar între timp ar fi fost expulzat.

— Filmul a fost dat pe piaţă un an mai tîrziu, în trei orașe deodată. Scenariul îl scrisese Tina Brun, după un manuscris al lui Isidor Ruge, zice Ruge. „Pioda nu ne-a adus numai bani, ne-a adus şi noroc“, a afirmat la șapte săptămîni după premieră Peter Brun, verificînd deconturile cinematografelor. Rula și acum cu casa închisă, seară de seară. Critica respin-

sese filmul : „O cîrpăceală sentimentală“, se spunea.

Pioda nu răspunde.

— Îţi mai aminteşti prima noastră discuţie ? Scăpasem cu faţa curată atunci. Poliţia din Düsseldorf trecuse cazul meu la dosar și mă expediase. Am ajuns sub escortă înapoi, în mica mea ţară frumoasă. Peter Brun m-a răscumpărat, după ce m-a ascultat trei ceasuri în şir. N-aveam de unde să ştiu că mă răscumpărase numai pentru că povestea mea îl fascinase. M-a luat cu el și m-a închis într-o cameră. De mîncare îmi dădea doar puţin, dar seara primeam vin roşu şi ţigări. Mi-a pus în faţă un contract : „Semnează !“. Fireşte, mă tutuia. Şi eu am iscălit. Brun a spus : „După ce scrii povestea, rup hîrtia asta“. Şi aşa a şi făcut. După cum ştii, filmul a fost un mare succes de casă. M-am dus la Peter Brun și i-am zis : „Unde-i, de fapt, partea mea ?“ „Dragă domnule Ruge, în privinţa asta eu nu mai am nici un cuvînt. Coasociatul meu, un anume Angelo Pioda, mi-a dat cu piciorul. Mă găsiţi aici doar pentru că pun în ordine treburile mele particulare. Duceţi-vă la *signore* Pioda.“ Brun mi se adresa iarăși cu dumneavoastră. Ştiu, *signore* Pioda, sărmanul Peter Brun te-a tras pe sfoară. Asta a ieșit la iveală după încheierea primului an de afaceri. Marele succes de casă fusese produs exclusiv cu banii dumitale. Prin urmare, ai spus dumneata, prin urmare, și încasările

îţi aparţineau în exclusivitate. Brun era un fleac şi, în ce te priveşte, nu era bun de nimic... Atunci am venit eu la dumneata. Erai mai tînăr cu douăzeci de ani. Dar, în rest, totul era ca acum. Covorul chinezesc de mătase îl aveai de pe atunci aici. Pendula pariziană bătea orele argintiu, ca şi astăzi. „Eu sînt cel care a scris povestea pentru filmul dumneavoastră de succes“, am spus eu. Dumneata ai spus : „Şi ?“ „Vă rog să-mi daţi partea mea.“ „Despre ce vorbeşti, de fapt ?“ „Filmul v-a adus sute de mii, dacă nu milioane. Aşa că eu cred...“ „Nu mă interesează ce crezi dumneata. Ar fi trebuit să te gîndeşti cînd ai semnat contractul. Pentru că ai semnat totuşi un contract. Da sau nu ?“ „Am semnat.“ „Atunci, cazul e lămurit“, ai spus dumneata. Dar eu am spus : „Domnule Pioda, o duc greu. Fac foamea. Nu-mi pot plăti chiria. Doar costumul ăsta-l mai am.“ „Nu-mi plac cerşetorii !“ ai strigat dumneata. „Măcar daţi-mi de lucru“, am răspuns eu. „Cine vrea să muncească, găseşte.“ „Sînt scriitor.“ „Dacă scrisul nu-ţi aduce nimic, schimbă-ţi meseria, ai spus dumneata, şi acum lasă-mă-n pace, sau te reclam pentru cerşetorie şi violare de domiciliu.“

— Te-ai ridicat de pe scaun şi-ai intrat prin uşa de colo în biroul dumitale particular. Asta a fost prima noastră întîlnire. L-am căutat încă o dată pe Peter Brun. De la el am aflat că ai un fiu. Un fiu pe nume Mauro, pe care-l credeai în America. Dar Mauro şedea ghemuit în vizuina lui de piatră. Peter Brun mi-a dat adre-

sa. M-am dus la fiul dumitale. M-am dus la el, fiindcă aveam nevoie de bani. Pentru că știam că Mauro are bani. Și anume, bani pentru călătorie. Mauro, pe care Tina Brun îl părăsise de mult, bea, era alcoolizat, bea tot ce era de băut, doar de la alcoolul metilic se abținuse.

„Dumneata ești acela care a scris filmul pe care n-am avut voie să-l scriu eu ?"

„Tatăl dumitale", am spus eu, dar n-am mai putut să continui. Mauro a început să strige.

„Afară, a strigat el, dacă-l mai pomenești pe bătrînul meu încă o dată ! El te-a trimis ? Ce vrei de la mine ?"

Am spus foarte simplu :

„Bani. Sînt lefter. Mi-e foame..."

„Bani vrei ?"

S-a întors, s-a îndreptat spre masa pe care zăceau firimituri de pîine, brînză tare ca piatra și hîrtie de împachetat. A luat un pahar murdar și l-a umplut cu rachiu de ierburi.

„Să bem un rînd", a spus și a umplut și pentru el un pahar. A băut rachiul tare de parcă era apă. Pe mine m-a apucat un acces de tuse.

„Bani, a spus el încă o dată și s-a așezat pe marginea patului murdar, ai nevoie de bani ?"

„N-are bani !" A rîs.

„Se pare că e foarte caraghios pentru dumneata să vezi un om care n-are bani."

„Povestește-mi cum a fost, de fapt, cu tîrfa aia."

„La ce te referi?“

„Nu te eschiva! Am văzut filmul. Şi Peter Brun mi-a povestit...“

„Dacă ai văzut filmul, atunci...“

„Vreau să ştiu totul“, a spus Mauro.

„Dar n-am vreme pentru asta, am răspuns eu, acum trebuie să mă ocup de bani. N-am mai mîncat nimic de două zile.“

„Bani, a strigat el deodată, ai să primeşti bani, dinspre partea mea! Dar ţi-i dau numai dacă povesteşti.“

„Am să povestesc cînd am să fiu sătul.“

„Bine, fie“, a zis Mauro, şi mi-a dat cîteva bancnote.

Nici măcar n-a numărat hîrtiile. Le-am luat fără o vorbă, am trecut strada şi am cumpărat friptură tăiată felii şi pîine şi vin. Apoi m-am întors înapoi în vizuina de piatră, am mîncat ca o pisică sălbăticită, rămasă fără pradă de zile întregi, şi-apoi am povestit. Am povestit liber de tot, se-nţelege, păstrînd puţin din faptele reale, pe scurt, m-am exersat în a inventa poveşti...

Peste cîteva zile, nu l-am mai găsit în vizuina lui. Dar îmi lăsase vorbă.

„Plec la Düsseldorf cu expresul «Rheingold»“, scria pe o bucată de hîrtie.

A plecat şi nu s-a mai întors nicicînd. Nici măcar mort. S-a spînzurat într-o celulă a închisorii din Düsseldorf. Acuzat de proxenetism...

— Tot mai speri c-o să te dau afară? întreabă Pioda.

— Mă plictisesc.

— Sînt un om bătrîn, spune Pioda, poţi să mă distrugi. Dar să-mi vii de hac nu poţi, nu dumneata, Ruge !

— Eu nu ?

— Dumneata eşti laş, spune Pioda, şi necinstit. De ani de zile înfuleci din mîna mea. De ani de zile profiţi de pe urma mea. Faci pe comunistul. Şi pe pacifistul. Semnezi manifeste antioccidentale, antiamericane, şi cumperi obligaţii bancare americane. Ce vrei de fapt ?

— Vrei să chem poliţia ? „La telefon, Isidor Ruge. Puţin înainte de şase şi jumătate l-am călcat intenţionat pe cunoscutul producător de filme Angelo Pioda. N-a murit, din păcate. Bănuiesc, totuşi, că s-a ales cu leziuni interne grave, vă rog să veniţi, doresc să fiu arestat şi condamnat. Doresc cu ardoare să mă pocăiesc. Angelo Pioda mi-a fost întotdeauna ca un părinte — de fapt este vorba despre un paricid."

— Ai spus ceva ?

— Doar n-o să ne lăsăm înşelaţi, dragă Pioda : că aproape te-aş fi călcat numai fiindcă eram beat, se dovedeşte o minciună jalnică. Te-am călcat cu maşina pe care ţi-o datorez, pentru că nu pot să-i calc pe toţi cei ca dumneata. Unul pentru toţi, domnule Pioda. Ai uitat prima noastră întrevedere. Îţi rămăsese în memorie doar numele meu. Cînd numele meu a apărut în ziare, în legătură cu afacerea Amacher, dumneata ai spus : „Păi ăsta e Ruge, cel care a scris atunci povestea primului meu film de succes".

— Ai spus ceva, Ruge ?

— Întîmplarea a vrut ca dumneata să fi produs o serie de filme fără succes, atunci cînd mica istorie Amacher a intrat în atenţia păzitorilor libertăţii noastre. Şi istoria asta ţi-a furnizat, pe deasupra, şi un alibi. Mi-ai scris o scrisoare : „Dragă domnule Ruge, cam aşa spuneai, tocmai am citit în diverse cotidiene că s-a încercat să fii redus la tăcere. Sînt consternat. Te rog să mă suni, ca să putem stabili o întrevedere. N-ai fi dispus să realizezi ceva şi în domeniul filmului ?"

— Nu-mi aduc aminte, răspunde Pioda şovăitor.

— Amacher, proprietarul uneia dintre cele mai mari agenţii de publicitate, îmi dăduse ultimatum : „Domnule Ruge, ori renunţi la coloana dumitale, ori renunţ eu la colaborarea dumitale cu agenţia mea." „Asta e rău, am spus eu. Nu vreau să trăiesc ca un cîine — am nevoie de bani." L-am lăsat în plata Domnului pe Amacher şi am scris pentru dumneata povestea lui Robert Vetter. Şi ce s-a ales din ea ?

„Eroul" se numea Robert Vetter, născut în 1930, de profesie jurist, de cinci ani director financiar al Societăţii industriale pentru exploatarea electricităţii. Cu doi ani în urmă, se mutase în vila lui, el îi zicea *bungalow*, în afara comunei Neftikon. Societatea industrială pentru exploatarea electricităţii construise de asemenea case, pe terenurile comunei Neftikon, locuinţe pentru mai multe familii. Robert Vet-

ter stătea numai cinci ore pe zi la masa de lucru, în confortabilul său birou din blocul de beton al societăţii. Cu toate astea, lucra douăsprezece ore pe zi. Aşa se ştia, că şi la sauna, unde se ducea de două ori pe săptămînă, studia acte sub o bonetă transparentă. Avea o maşină modestă, un Peugeot 404, dar pusese să i se instaleze un dictafon şi, după cum spunea el, îşi înregistra ideile şi scrisorile de afaceri pe bandă, în timpul mersului. Nu-i plăcea alcoolul. Se scula dimineaţa la cinci, se vîra sub duş, bea un pahar de lapte şi se ducea la manej. În urmă cu doi ani, mai era nevoit încă să meargă pînă la Uster, pierzînd cu asta patruzeci de minute pentru dus şi întors. Dar, prin intermediul lui Winkler, un fermier de fel din Neftikon, înfiinţase o şcoală de călărie. Vetter îi avansase lui Winkler ceva capital, preluase totodată o garanţie şi-l recomandase băncilor, promiţîndu-i bineînţeles fermierului să se-ngrijească de clientelă. Şi Winkler avusese clientelă. Pentru că Vetter îi povestea oricui, chiar şi celui care nu era dornic s-asculte, cît de sănătos era călăritul dimineaţa, devreme, în timpul verii şi seara, şi la sfîrşitul săptămînii. Tot omul care spera o ascensiune rapidă la Societatea industrială pentru exploatarea electricităţii asculta sfaturile lui Vetter şi se apuca de călărie. Desigur, la şcoala lui Winkler. În anul următor, Neftikonul trebuia să fie înzestrat cu un bazin public de nataţie. Pentru asta era necesar să fie revizuite doar legea construcţiilor

şi planul zonal. Vetter recomandase consiliului comunal din Neftikon un arhitect excelent, care era totodată şi specialist în sistematizare regională ; era vorba de arhitectul preferat al Societăţii industriale pentru exploatarea electricităţii, Hans Mächler. Arhitect diplomat ETH[1] ş.a.m.d. (Mächler era într-adevăr capabil, Vetter era de asemenea capabil.) La ora opt fix, Vetter intra în biroul său, parcurgea în douăzeci de minute corespondenţa de dimineaţă şi apoi îi convoca la el pe secretarii şi pe colaboratorii săi. La zece părăsea palatul Societăţii industriale şi întreprindea un marş de cel puţin zece, de preferinţă chiar de cincisprezece kilometri. Şoferul, pus la dispoziţia lui pentru afaceri, pornea înainte şi făcea opriri în patru locuri dinainte stabilite, îl aştepta pe mărşăluitor, şi dacă acesta mai voia să parcurgă încă vreo cîţiva kilometri, şoferul mergea la stopul următor. La douăsprezece şi jumătate lua un prînz simplu, în compania altor directori. Iaurt, o porţie de salată combinată, un grătar. La asta se adăuga lapte pasteurizat. De la unu şi jumătate pînă la patru şi jumătate, cele trei ore care mai rămîneau, le petrecea în biroul său. La patru şi jumătate, pleca la Neftikon, supraveghea lecţiile copiilor lui, vara cosea peluza, iarna le citea copiilor o poveste...

Robert Vetter relata cu plăcere cum că fusese al cincilea copil al unui salariat sărac şi că

---

[1] Eidgenössische Technische Hochschule (Politehnica din Zürich).

jurase răzbunare societății. Răzbunare? Va lupta pentru dreptatea socială. N-ar fi vina constituției noastre, spunea el, nici a legislației noastre, vinovați ar fi poate acei indivizi care pretutindeni și-ntotdeauna sînt gata să ocolească legile. „E cuminte“, spuneau învățătorii, „e cuminte“, spuneau profesorii lui. Robert studiase. Mama sa curăța seara birourile unei întreprinderi mijlocii. Asta aducea familiei exact surplusul de bani necesar fiului celui mai mic, Robert, ca să poată urma o școală superioară și apoi universitatea. Studiase dreptul, vrînd să devină un apărător renumit și eficient al celor lipsiți de drepturi. Era îndrăgit de colegii lui de facultate, chiar dacă uneori își băteau joc de zelul lui. Și Robert își apăra bine zelul. „Trebuie să fiu harnic și să mă grăbesc, spunea el, fiindcă nu trebuie ca mama mea să curețe birouri pînă la adînci bătrînețe.“

Robert Vetter nu avea decît douăzeci și patru de ani cînd își luase doctoratul în drept. Anul acela părea senin, dar pe la începutul toamnei se întunecă : tatăl lui Robert muri de o apendicită depistată tardiv. Și Robert acceptă primul post care i se oferi : deveni inspector financiar. „Doar provizoriu, spuse el. Țelul meu este...“ Dar temeinicia și hărnicia, cinstea și loialitatea erau în firea lui. Și pentru că de toate aceste calități dispunea fără efort, ajunse repede un inspector financiar bun, isteț, ba chiar subtil. Nu trecu nici o jumătate de an de la intrarea lui la secția financiară, și nu mai

avu de-a face cu persoane civile, ci numai cu persoane juridice. Şi, acum, munca îi făcea mai mare plăcere decît înainte. Nu rămînea la birou numai în orele de program prevăzute, presta voluntar şi, fără vreo pretenţie, ore suplimentare. Seri întregi şi jumătăţi de nopţi şi le petrecu împreună cu consilierii financiari ai unor mari societăţi economice, industriale şi comerciale. Seriozitatea se transformă în joacă. Simpla îndeplinire a datoriei deveni pasiune. După altă jumătate de an, Vetter ajunse pînă acolo că-şi trata cu cel mai mare dispreţ contractanţii : ce inşi lipsiţi de orizont, ce creaturi lipsite de fantezie ! „Aici şi aici, aşa şi aşa, aţi putea economisi milioane, spunea el, trebuie doar să vă treziţi creierul adormit..."

Aproape toţi consilierii financiari îi mulţumiră. Unul dintre ei se simţi însă profund jignit, plecă acasă şi-i scrise directorului secţiei financiare o scrisoare lungă, detaliată, explicînd cum Vetter prejudiciază statul în favoarea economiei private... Era consilierul financiar al Societăţii industriale pentru exploatarea electricităţii. Şi doctorul Robert Vetter îşi pierdu postul.

Şi încă o dată Vetter jură să se răzbune. Pe cine ?

Dar ceea ce se-ntîmplase nu le rămase necunoscut consilierilor financiari şi multor întreprinderi particulare. Şi astfel aflară şi directorii. Şi dintre toate ofertele foarte îmbietoare pe care Vetter le primi doar după cîteva zile,

el o alese pe aceea a Societății industriale pentru exploatarea electricității. Dar ridică pretențiile cele mai mari : titlul și poziția unui director financiar, tantiemele cuvenite unui membru al consiliului de administrație.

„Bineînțeles“, spuse directorul întreprinderii. A fost ideea lui Vetter să-i cointereseze la cîștig pe salariați. Această coparticipare nu era, ce-i drept, achitată, ci pusă la dispoziția societății cu o dobîndă de 2,5%. Și tot lui Vetter îi aparținea ideea să se achiziționeze la zece franci metrul pătrat terenuri agricole necultivate din Neftikon. A fost ideea lui să i se acorde comunei Neftikon două milioane, fără dobîndă, pentru îmbunătățirea canalizării. Mica așezare Neftikon abia de număra atunci patru sute de locuitori, cei mai mulți erau țărani, mulți lucrau în orașul din apropiere. Și tot ideilor lui Vetter îi datorează comuna faptul că numărul locuitorilor s-a dublat, că fondul comunei dispune de mai multe mijloace decît alte fonduri comunale. Și, în sfîrșit, fanteziei lui Vetter îi datorează Societatea industrială pentru exploatarea electricității faptul că întreprinderea dispune în Neftikon de terenuri al căror preț a ajuns astăzi la o sută douăzeci de franci metrul pătrat... Robert Vetter scontase de la început că se va lovi de greutăți și fusese apoi foarte uimit că nu întîmpinase nici o piedică demnă de luat în seamă, adică nici una vizibilă pentru moment. Rezistență întîmpină din partea Fundației intelectualilor de stînga.

Werner Habermann nu era un prieten și cu atît mai puțin un apărător al răzvrătirii, cu toate că își caracteriza propria lui gîndire, poziția lui spirituală, drept revoluționare. El credea (și crezuse) în educarea și formarea omului, educare în scopul autocunoașterii, al autoînțelegerii. Ca învățător, aprecia numai acele trăsături ale copiilor care se bazau pe puritatea voinței și pe capacitatea de efort și de stăpînire de sine, pe ceea ce, conform aptitudinilor lor, trebuiau să fie și să devină (Pastalozzi). Pe fiecare dintre elevi îi conducea către acea lume care corespundea naturii lui, cerințelor sale interioare. Nu întreba niciodată : „Poți să faci ceea ce face prietenul tău ?“ Întreba doar : „Știi ce ai de făcut ?“ Organiza lunar seri cu părinții. Pe părinții tăcuți și neîncrezători îi adusese atît de departe că îi urmară invitațiile. La întrebarea cît de des ar trebui să-și pedepsească elevii, el răspundea mereu : „Niciodată. Îmi îndrum elevii doar atît cît să devină tot ceea ce pot să devină, ca să se dezvolte în ei toate talentele și forțele cu care natura i-a înzestrat.“

Adeseori se lovise de neîncredere : pentru că nu-și pedepsea elevii, pentru că refuza să dea elevilor note care să corespundă doar realizărilor exterioare. (Era nevoit să dea note, dar certificatele școlare ale elevilor semănau între ele.)

Atît despre Habermann ca pedagog. Prin pătrunderea orașului în această mică așezare rurală, se ajunse la frămîntări. Micul zidar din Neftikon se trezi într-o bună zi și văzu zorile

viitorului său. Cîţiva ţărani cu nasul strîmb şi capul tare crezură că văd în persoana orăşanului Vetter pe dracul însuşi şi refuzară, de pildă, să-i vîndă pămînt. Fantezia lui Robert Vetter era productivă. El nu se alia cu cei puternici, cu chiaburii satului, ci cu cei lipsiţi, cu cei prejudiciaţi. Primul aliat şi-l găsi în proprietarul unei mici întreprinderi de construcţii, zidarul Karl Müller.

„Păcat, îi spuse Vetter acestui Karl Müller, că aici în cătun există atît de puţini oameni cu judecată."

„Îi cunosc pe oameni, spuse Müller, cine are, are."

Vetter avu o idee. „Înfiinţăm un nou partid politic, îi propuse el lui Müller. Înfiinţăm Partidul liberal din Neftikon! Dumneata, domnule Müller, eşti iniţiatorul. Dar să nu te adresezi chiaburilor şi meşteşugarilor"... Müller pricepu şi întrebă cine va construi aici case, dacă se vor construi vreodată. (Ar fi uşor de dovedit că asociatul firmei Müller et Co. se numeşte Robert Vetter!) Răspunsul lui Vetter avu drept rezultat faptul că Müller, care în acel an plătea impozit pe un venit de şase mii, plăteşte astăzi impozit pe un venit de optzeci de mii. Iar Partidul liberal din Neftikon este astăzi partidul cu o majoritate absolută. Din el fac parte aproape toţi chiriaşii care locuiesc în blocurile Societăţii industriale pentru exploatarea electricităţii.

Werner Habermann a fost singurul care a intuit la timp pericolul. A fost primul care a

avertizat. Ce-i drept, n-a avertizat în legătură cu progresul economic. Ce motive ar fi putut avea împotriva bunăstării ? Nu, el a avertizat împotriva abuzului, împotriva pericolului de manevrare insensibilă a omului. Vorbea cu oricare dintre cei pe care îi întîlnea pe stradă. Dar discută chiar și cu elevii lui despre dezvoltarea comunei, și încercă să afle adevărul înaintea lor (sau o dată cu ei). Examină pătrunzător, ascultă cu atenție și înțelese la timp adevăratele raporturi. Și, după cum am mai spus, nu tăcu. Desigur, Robert Vetter ar fi putut să treacă indiferent peste asta. Puterea el o avea, banii și, din motivul acesta, pînă la urmă, și majoritatea politică. Dar nătîngul ăsta umanitarist îi displăcea. Mai tîrziu l-a caracterizat pe Habermann drept „intelectual de stînga", a încercat să aducă dovezi că Habermann ar simpatiza cu comuniștii (ceea ce era adevărat) și singura năzuință a lui Vetter a fost începînd de atunci să-l îndepărteze pe Habermann din comună. A strîns toate „Rapoartele către părinții elevilor mei", pe care Habermann le întocmise de-a lungul multor ani. Și, înainte de toate, își procurase caiete de istorie de ale elevilor lui Habermann. Rezultatul :

Habermann le povestise elevilor săi că Martin Luther trădase reforma, devenind un lacheu al principilor sîngeroși. La afișarea tezelor nici nu se ajunsese, în realitate, Luther nu avusese absolut nimic împotriva iertării păcatelor, îl supăra doar faptul că veniturile intrau în mîini care lui nu-i conveneau... La orele de istorie,

Habermann le explica elevilor, de exemplu, că țara noastră nu s-a putut elibera prin forțe proprii de sub stăpînirea feudală a patricienilor. Că guvernămîntul republican i-a fost impus țării noastre de către francezi, după revoluția franceză (Republica Helvetică).

Habermann discuta cu o obrăznicie necruțătoare despre dezvoltarea creștinismului de la comunitatea religioasă originară a lui Iacob, comunitate care ar fi dispărut, și pînă la inchiziția sîngeroasă, la papalitatea tiranică, la sectarismul fanatic, căruia i-au căzut victime milioane de oameni.

Habermann susținea pe față părerea că o orînduire socială liberală, după modelul european, n-ar fi poate tocmai potrivită pentru popoarele Africii și Asiei de sud-est, societatea socialistă fiind, eventual, soluția potrivită.

Habermann le explica elevilor săi cît de important este de a ști că Gottfried Keller a fost un ateu și un liber-cugetător. Habermann le istorisi că de cînd există omenirea, credincioșii i-ar fi persecutat întotdeauna pe necredincioși. Niciodată invers.

Habermann era împotriva înarmării nucleare a armatei noastre. Habermann participase de două ori la marșul de Paști. Habermann caracterizase armata drept un rău necesar și se declarase împotriva tuturor defilărilor și împotriva tuturor serbărilor militare. Și așa mai departe.

„Un asemenea educator este un educator infam", îi spuse Robert Vetter lui Karl Müller. Îi dădu patru foi cu citate şi comentarii, multiplicate. „De altfel, adăugă Vetter, nu vreau să mă amestec în problemele de politică internă ale comunei, mai e mult pînă o să locuiesc aci."

Karl Müller, proprietar al importantei antreprize de construcţii Müller et Co., preşedinte al Partidului liberal, merse chiar în aceeaşi seară la ţăranul Wüthrich (douăsprezece vaci şi doi cai în grajd), primar al Neftikonului şi preşedinte al consiliului de administraţie al şcolii. Wüthrich parcurse cele scrise şi spuse: „Habermann e învăţător la noi de şase ani şi e cel mai bun învăţător pe care l-am avut. Ştie să trezească entuziasmul copiilor noştri; de cînd e Habermann în comună, nici un copil n-a mai rămas la arest şi nici n-au mai făcut ştrengării."

„Dar batjocoreşte pe faţă fundamentele ţării noastre, ale poporului nostru", răspunse Müller.

Wüthrich însă rămase surd. Se duse la Winkler. Acesta fu de părerea lui Wüthrich. Dar nu multă vreme. Numai pînă în clipa cînd Müller îi atrase atenţia că Partidul liberal are majoritatea absolută de voturi. Şi-n cazul cînd Partidul ţăranilor, meşteşugarilor şi al burghezimii ar mai veni din nou cu vreo propunere...

„Dacă aveţi majoritatea, răspunse Winkler, nu-l mai votaţi la următoarele alegeri."

Dar Vetter demonstră că aşa n-ar fi prudent. N-ar vrea ca singur Partidul liberal să-i facă opoziţie făţişă lui Habermann. Autoritatea şcolară să nu-l mai recomande pe Habermann pentru realegere.

Apoi, Vetter făcu propagandă împotriva echitaţiei matinale pe caii lui Winkler. Vetter îi molipsi pe mulţi. Lui Häberlin, birtaşul de la „Krone", Müller îi spuse în treacăt că se gîndeşte să construiască un mic restaurant cu popicărie modernă, în apropierea blocurilor noi. La o popicărie se gîndise şi el, Häberlin. „Dacă voi nu ţineţi cont de dorinţele noastre, spuse Müller, de ce să ţinem noi cont de ale voastre? Noi nu depindem de voi. Nu mai depindem, Häberlin! Au trecut vremurile alea. Şi lui Winkler trebuie să-i fie clar că pentru noi nu e o problemă să ne construim un manej propriu..."

Lui Habermann, căruia nu-i scăpase nimic, Wüthrich îi spuse: „Cîtă vreme sînt eu aici, nu eşti în pericol".

Între timp, Robert Vetter nu stătu degeaba, ci avu idei. „Fiindcă avem majoritatea absolută, îi spuse el lui Karl Müller, prezidiumul comunal ne aparţine tot nouă, de fapt." Müller răspîndi această părere. Wüthrich convocă o adunare comunală extraordinară şi renunţă la funcţia sa, fără nici un fel de motivare. Întîmplarea acţionă ca un cutremur asupra locui-

torilor de baştină din Neftikon. Noii-veniţi îl lăudară pe Wüthrich ca pe un om înţelegător şi cuminte. Cînd cineva nu mai ţine pasul cu vremea sa, să facă loc forţelor tinere. Elevii lui Habermann şi mamele acestora (în parte şi taţii) se strînseră în faţa casei învăţătorului şi intonară cîntece. Soţia fostului primar al comunei ţinu o scurtă cuvîntare. „O să vă alegem din nou, domnule Habermann!"

Werner Habermann nu-şi pierdu nici o clipă speranţa. Ştia că noii-veniţi nu erau obligaţi să-şi trimită copiii la el. Dar ce interese puteau să aibă ca să voteze împotriva lui? Păli totuşi, cînd auzi hotărîrea autorităţii şcolare: „Vă recomandăm în unanimitate să nu-l realegeţi pe Werner Habermann, întrucît concepţiile sale politice şi etice aruncă asupra lui o lumină nefavorabilă".

„Am încredere în raţiunea alegătorilor", spuse el.

Cu trei sute şaizeci de voturi contra faţă de două sute optzeci pentru, Habermann nu mai fu reales.

— Mai crezi şi acum, *signore* Pioda, că lumea aparţine celor destoinici? Povestea asta n-o inventasem şi de aceea ţi s-a şi părut prea aproape de realitate... Dar să lăsăm asta. Habermann a fost, în orice caz, prea nobil, prea cumsecade, un martir, un om care a crezut în raţiune. În locul lui, aş fi semănat răzvrăti-

rea. Aş fi pus foc sub aceşti oameni lipsiţi de avere şi drepturi. „Prietenul dumitale Habermann, mi-a spus doctorul Vetter, e un fantast. Nu se poate vorbi aşa faţă de copii de şcoală, nici măcar faţă de adulţii necultivaţi. Prietenul dumitale n-a semănat decît confuzie în inimile acestor oameni simpli..." „Şi dumneata, domnule director ?" „Uită-te-n jur. Aici, alături, e proiectat ştrandul. Se fac planurile pentru o şcoală nouă. Întreprinderile de transporturi din oraş vor inaugura o linie de autobuz pînă la Neftikon. Economia înfloreşte. Nu avem nici şomeri, nici oameni realmente săraci. Chiar la primăvara viitoare, doisprezece tineri, fete şi băieţi, vor începe cursuri profesionale în întreprinderile noastre..." „Aveaţi acest ţel în faţa ochilor cînd aţi plecat de la universitate, domnule director ?" Mă privi şi spuse cu glas hotărît : „Da !"

— Nici măcar nu m-asculţi, spune Ruge. Dormi tot timpul.

Ruge se ridică şi trece pe lîngă Pioda.

— Am înţeles fiecare cuvînt, răspunde Pioda, şi nu numai asta. Înţeleg chiar unde vrei să ajungi. Să te dezvinovăţeşti, domnule Ruge. Resentimente ! Leziuni traumatice nevindecate din anii tinereţii !

Ruge răspunde :

— Dacă mersul vertical al strămoşilor noştri a devenit cu vremea o necesitate, asta în-

seamnă că mîinilor li s-au impus între timp tot mai multe alte activități. Îndeletnicirile, pentru care strămoșii noștri, în trecerea de la maimuță la om, de-a lungul mai multor milenii, au învățat să-și adapteze cu încetul mîna, n-au putut fi la început decît foarte simple. Cei de pe urmă sălbatici sînt în privința aceasta mult înaintea creaturilor de tranziție. Pînă cînd prima cremene a fost prelucrată de către mîna omenească în unealtă, trebuie să se fi scurs perioade de timp față de care timpul istoric cunoscut nouă pare neînsemnat. Dar pasul hotărîtor fusese făcut : mîna se eliberase și putea acum să-și cîștige mereu alte îndemînări, și tot mai marea adaptabilitate atinsă în acest fel a fost moștenită și s-a extins din generație în generație. Și în felul acesta, mîna nu este numai organul muncii, este și produsul ei. Așa că nici Isidor Ruge nu este numai organul societății (prin ceea ce scrie) dar și produsul ei...

— Ce vrei să spui cu maimuțele și mîinile dumitale ?

— Cam așa se spune în Friedrich Engels. În orice caz, pronosticul colonelului meu s-a adeverit. După optsprezece ani de cînd am fost respins, așa cum am putut citi eu însumi mai tîrziu în actele mele, pentru originea neclară, nesigur din punct de vedere etnic.... De ce rîzi, crezi că la noi în țară asemenea reflecții n-ar fi găsit adepți ? Era vorba, negru pe alb, des-

pre ereditate, abstracţie făcînd, desigur, de faptul că din punct de vedere burghez nu puteam fi luat în serios, fiind clasat ca asocial. Vreau doar să spun că şi tîrfele trebuie să plătească impozit pe venit, şi nu s-a lămurit încă cine a cîştigat cu adevărat bătălia de la Morgarten [1]. Se zvoneşte că von Reding i-ar fi asmuţit pe asocialii surghiuniţi şi pe răufăcători împotriva austriecilor şi că surghiuniţii ar fi considerat intrarea în luptă contra austriecilor drept o adevărată căinţă, drept o ispăşire... Faptul că tocmai eu aproape l-am călcat cu maşina pe Pioda, se poate explica numai pe baza unei cercetări dialectice.

— Şi ce vrei să explici cu asta, domnule Ruge ? Tot ce-nţeleg e că vrei să te disculpi. Victima e mai vinovată decît criminalul. Naiba s-o ia, dialectica dumitale ! spune Pioda.

— Deci : *story*-ul despre Vetter ţi s-a părut prea puţin potrivit pentru film. În anul 19.. i-am trimis comandantului meu — făceam parte dintr-un detaşament de artilerie — o scrisoare.

Mult stimate domnule maior,
Tocmai am primit foaia dumneavoastră de drum. Vă rog insistent să mă dispensaţi de cursul de recapitulare — al optulea în ce mă priveşte, de cînd am terminat şcoala de recruţi. Abia de curînd am încheiat un contract cu binecunoscutul producător de filme, domnul

[1] Aici şi-au cîştigat, în 1315, independenţa trei cantoane elveţiene.

Angelo Pioda (casa de filme Global). Acum aşteptaţi, desigur, să susţin că situaţia mea financiară ar fi considerabil zguduită în cazul cînd, din motive militare, ar trebui să renunţ la contract. Ar fi o minciună, stimate domnule maior, fiindcă din punct de vedere material nu depind de film în momentul de faţă. În schimb, domnul Pioda mi-a explicat că ar avea datorii foarte mari faţă de cîţiva actori, ceea ce ar duce totodată la falimentul casei de filme, dacă filmările n-ar putea să înceapă la timp. Domnul maior nu ştie poate că lefurile actorilor trebuie plătite chiar dacă filmul nu se face; societăţile de asigurare îşi declină, bineînţeles, orice responsabilitate pentru pagube produse pe baza faptului că un membru al aşa-numitului stat-major trebuie să-şi satisfacă serviciul militar...

— Ai minţit fără ruşine atunci, Ruge!

— Tot ce am făcut vreodată am făcut fără ruşine.

— Nu te-ai sfiit deci...

— Nu m-am sfiit să susţin că pentru mine n-ar conta din punct de vedere material, dar că, în schimb, domnul Pioda...

— De ce ai răspîndit minciuna asta? Aş fi găsit fără greutate un alt autor.

— Poate că am răspîndit minciuna numai pentru ca să-mi dau importanţă. Fără Ruge nu merge. În orice caz, am primit dispensa. Dar a trebuit să recuperez în anul următor cursul pierdut.

— Unde vrei s-ajungi iar, Ruge ?

— O dată cu vîrsta devin tot mai încăpățînat și mai conservator : povestirile mele trebuie să fie clare. La 20 august, cu trenul de 9,22, Isidor Ruge a plecat la unitatea sa, detașamentul de artilerie I/29. A plecat în anul 19... și nu cu un an mai devreme, pentru că în anul precedent fusese împiedicat de Pioda.

— Ești deci de părere că accidentul nu s-ar fi produs cu un an mai înainte ?

— Lasă-mă să mă gîndesc. Cu un an înainte trecusem printr-o fază depresivă. Un film nu poate fi făcut dacă autorul nu corespunde așteptărilor. Dar care a fost motivul că nu corespundea așteptărilor ? Pentru că materialul găsit de Angelo Pioda fusese o prostie ? Nu, asta ar fi o minciună. Ruge a stricat tema, simplu. Și de ce ?

— Dar ce legătură are asta cu accidentul ?

— Să presupunem că m-aș fi dus la armată cu un an înainte. Dispoziția mea era proastă, eram un pesimist. Aș fi stricat și dispoziția trupei, în lipsa unui subofițer, comandantul de pluton nu m-ar fi numit în nici un caz pe mine șef de grupă sau comandant de tun...

— Din nou socoteală greșită. Era vorba, dacă-mi amintesc bine, de ultimul curs pe care contingentul dumitale trebuia să-l absolve. Deci, toți fuseseră încorporați. Soldați, subofițeri și ofițeri erau practic prezenți în front : nu trebuiau numiți tunarii ca șefi de grupă.

— Asta-i adevărat.

— Dumneata susții astăzi că la 20 august ai fi plecat în cea mai bună dispoziție la locul de mobilizare ?

— În cea mai bună, în cea mai grozavă dispoziție. Cu o seară înainte golisem împreună cu Leu două sticle de vin de Burgundia, și i-am spus — după asta îți poți da seama cît de tînăr eram — i-am spus : „Abia aștept concediul în pantaloni verzi".

— Cînd mi-a telefonat, ca să-mi comunice ce se întîmplase, soția dumitale mi-a spus : „Și cînd te gîndești că făcea într-adevăr o impresie de om fericit cînd a plecat".

— Și chiar eram. Eram fericit, pentru că eram mulțumit, mă simțeam împăcat cu lumea. Îmi spuneam : „Sînt într-adevăr un antimilitarist înnăscut, un pacifist, dar concetățenii mei au hotărît că, la caz de nevoie, țara trebuie apărată cu arma", și după aceea, cînd m-am gîndit și la fasciști, la faptul că, în caz de nevoie, propria-mi țară va trebui apărată cu arme în fața propriilor fasciști, mi-am zis : „Ruge, și ție poate să-ți fie într-o bună zi de folos instruirea pe cîteva arme de foc portative și pe cîteva tunuri".

— Așa vorbea și se gîndea Isidor Ruge ?

— Ruge se maturizase.

— Dezgustător, spune Pioda.

— Cine-i dezgustător ? Ruge, care și-a făcut datoria, sau ceilalți, care, deși-l tratau ca pe un

fecior de cățea, l-au repartizat totuși în divizia lor ? De altfel, trebuie să știi că în viața lui de pînă acum, Ruge s-a-ntors de trei ori în „satul tinereții sale“ : de fiecare dată în uniformă, fiindcă el aparținea acelei divizii de munte care, în caz de nevoie, urma să apere cu arma ținutul, munții copilăriei sale.

Cînd un recrut, care trebuise să se prezinte pentru primul lui curs, a tras de semnalul de alarmă cu zece kilometri înaintea locului de mobilizare, Ruge nici măcar nu s-a supărat, a zîmbit doar. Trenul s-a oprit și impegații au controlat acuplajele ; că unul dintre noi ar fi putut trage semnalul de alarmă, nu le-a dat ălora prin cap ; din moment ce în tren se aflau în exclusivitate militari... Nu l-au descoperit pe infractor, Ruge însă l-a găsit : o față palidă, prelungă și cu păr ca mătasea, crescut peste urechi. Comandantul trenului, un locotenent, repartizat doar provizoriu la unitatea noastră și trebuind de asemenea să recupereze un curs de la care lipsise în anii precedenți, a examinat în trecere grupa noastră, s-a oprit în fața obrazului alb și a întrebat apoi blînd :

„Ce fel de medalie de vitejie e asta ?“

Tăcere.

„Ei ?“

„Este insigna adversarilor armei atomice.“

„Vai de capul meu, a spus locotenentul, și pe unul ca ăsta ni-l trimit nouă !“

Tînărul a strîns din dinți și locotenentul a ordonat : casca pe cap, în treizeci de minute

totul să fie împachetat, în continuare urmează aprovizionarea, apoi îmbarcarea, predarea drapelului va avea loc în mers...

„Ce înseamnă în valuri, domnule locotenent ?“

Dar ofițerul făcuse stînga-mprejur și plecase mai departe. Eu, după el, m-am prezentat reglementar și am spus :

„Domnule locotenent, propun să îndeplinim misiunea fără căști pe cap.“

„Exersăm mobilizarea ca pentru timp de război“, a răspuns locotenentul.

„Pajiștea e și ea cosită ca în timp de război ? Și predarea drapelului în mers ? Și circulația civililor pe autostradă ?“

„Bine, căștile jos. Dar să nu se fumeze, asta e clar.“

„Cu unul ca ăsta tratați dumneavoastră ?“ a întrebat celălalt.

„Casca jos, a răspuns Ruge. Dacă-i dăm zor, în cincisprezece minute terminăm cu împachetatul și ne întindem la umbră și fumăm.“

Celălalt, acum i se spunea mezinul, stătea deoparte fără să pună mîna.

I-am dat zor și, după cum prezisesem, în mai puțin de douăzeci de minute am isprăvit treaba.

„Domnule locotenent, raportez, grupa X gata pentru pauză.“

„Cum te cheamă pe dumneata ?“

„Ruge, domnule locotenent.“

„Atunci asta-i grupa Ruge."

„Nu se poate, domnule locotenent."

„Cum nu ?"

„Eu sînt pacifist şi membru în comitetul central al adversarilor armei atomice..."

„Şi cu toate astea ştii că ordinu-i ordin ?"

„Bineînţeles, domnule locotenent."

„Şi că ordinele trebuie executate ?"

„În armata noastră sînt executate doar ordinele raţionale, domnule locotenent. Noi sîntem doar nişte civili deghizaţi, cetăţeni camuflaţi, care nu înţeleg nici măcar de ce ofiţerii poartă haine mai frumoase, dorm în paturi adevărate şi se bucură de alte avantaje."

„Ordinul meu e raţional ?"

„E cel mai raţional ordin pe care l-am auzit vreodată în armata noastră."

„Sînteţi cinic", a spus mezinul. O pornisem către un copac şi cînd m-am întors se afla în faţa mea.

„În general, aici ne tutuim", am spus eu.

„Bine : ești cinic, Ruge."

„Ce se-ntîmplă cu tine de fapt ?"

„E foarte neplăcut aici", mi-a răspuns.

„O să fie şi mai plăcut. Dacă ai şti cum era cînd am început eu, acum cincisprezece ani..."

„Aşa, şi cel de colo, zece paşi în faţă. La dreapta. Ia priviţi-l mai bine. Ce-i cu el ?"

Toţi au tăcut.

„Am întrebat: ce-i cu el?“ a repetat colonelul.

„Asta-i frizură?“

„Şi cum îl cheamă?“

„Numele meu e Ruge, domnule ofiţer.“

„La mine, sublocotenent! Ia-l pe omul ăsta în spatele cazărmii şi mîine să fie cel mai bun recrut al bateriei...“

„Ce sînt eu, ce grad am?“

„Sublocotenent.“

„După sublocotenent ce urmează?“

„Locotenent.“

„Şi apoi?“

„Căpitan.“

„Şi apoi?“

Ruge nu ştia mai departe, avea un lapsus.

„După căpitan urmează maior. După maior, locotenent-colonel. Comandantul nostru e locotenent-colonel. Dar i se spune colonel. Cînd ieşi la raport, spui: «Domnule colonel, sînt tunarul Ruge». Înţelegi?“

Am dat din cap.

„Da, să trăiţi, domnule sublocotenent, se zice.“

„Da, să trăiţi, domnule colonel.“

„Nu: Domnule sublocotenent! Colonel e celălalt. Şi să raportezi tare, Ruge, tare, cît te ţine gura. Gata, strigă. Strigă şi te las în pace“.

„Da, să trăiţi, domnule sublocotenent“, am strigat eu.

„Grozav. Şi acum părul. Ce-i cu el?“

Am tăcut.

„Du-te imediat la frizer. Tunde-ţi părul ca un iuncăr prusac. Aşa-i place bătrînului. Du-te. Raportează de plecare.“

„Domnule sublocotenent, raportez, plec la frizer.“

„Hai, hai...“

„Domnule sublocotenent“, am spus eu.

„Mai tare!“

„Domnule sublocotenent, văd că nimeni nu se-ntreabă: oare frizerul e pe gratis?“

„Dar cum ai venit dumneata la armată? Fără bani?“

„Am avut bani, nu mulţi, dar i-am împrumutat unui prieten şi ăla...“

„Deci n-ai nici un sfanţ? Ei bine, îţi dau eu doi franci. Poţi să mi-i restitui la soldă. Şi acum du-te.“

„Domnule colonel, sînt tunarul Ruge.“

„Pe loc repaus! Excelent, tunar Ruge. Şi acum să inspectăm echipamentul personal!“

Ne aflam din nou în curtea cazărmii. Pe cerul fără nori, soarele de ora unsprezece. Casca jos. Centironul jos. Baioneta jos. Dezbrac tunica...

„Ruge!“

„Ordonaţi, domnule colonel!“

„Zece paşi înainte. La dreapta !"
Se afla din nou la o distanţă periculoasă.
„Ce-i asta, Ruge ?"
„Un şnur, domnule colonel."
„Nătîngule, asta văd şi eu. Ce-i cu şnurul ăsta ?"
„Domnule colonel, şnurul acesta are menirea să-mpiedice pantalonii..." Ceilalţi s-au pornit pe rîs.
„Linişte ! a zbierat colonelul. Ţinuta aceasta corespunde prevederilor militare, Ruge ?"
„Domnule colonel, nu cunosc prescripţiile militare referitoare la asta."
„Pari să te cam obrăzniceşti, Ruge. Bagă de seamă. La mine, sublocotenent !"
„Sublocotenent, treizeci, nu, patruzeci de minute pistă cu obstacole cu tunarul Ruge. Nu acum, diseară..."
„Domnule colonel, îmi permiteţi să vă explic ceva ?"
„Oricînd, sublocotenent."
Sublocotenentul vorbea atît de încet, că nici eu nu-l înţelegeam. Colonelul s-a îndepărtat douăzeci sau treizeci de paşi, apoi a strigat :
„Tunar Ruge, la mine !"
„Treci în partea dreaptă, Ruge, aud prost cu urechea stîngă."
„Da, să trăiţi, domnule colonel."
„Îmi pare rău, Ruge, pentru ce s-a-ntîmplat. N-am avut încă timp să-ţi văd actele. Sublocotenentul mi-a atras însă atenţia acum în legătură cu asta. N-ai deci părinţi, da ? Şi nici rude ? Deci, ce vreau să-ţi spun, Ruge, pe

viitor bizuie-te pe mine dacă ceva nu-i în regulă."

„Da, să trăiţi, domnule colonel."

„Încă ceva, Ruge : un element bun, doar unul singur într-o baterie, poate să facă minuni. Dar să nu exagerezi, nu-i aşa, fără slugărnicie, nu-i aşa ? Poţi să pleci !"

În a doua jumătate a instrucţiei recruţilor :

„Îmi pare cu adevărat rău, domnule colonel, că am spus-o."

„Ai spus într-adevăr : Idiotule !"

„Mai mult chiar, am ţipat la el : Idiot nenorocit şi tîmpit ce eşti !"

„Asta trebuie s-o pedepsesc, Ruge."

„Dar, între noi fie vorba, domnule colonel, caporalul ăsta e cel mai mare idiot pe care-l avem."

„Nu vorbi aşa, Ruge !"

„Bag mîna-n foc, domnule colonel : dacă şcoala de ofiţeri raportează că bateria noastră a lucrat mizerabil, numai el e de vină."

„Aşa ?"

„Vedeţi, domnule colonel, altminteri mă lasă pe mine întotdeauna."

„Ce te lasă ?"

„La inspecţie, să împart echipele de tunari."

„Tu le împarţi ?"

„Doar cunosc oamenii mai bine decît oricare altul. Îi iau întotdeauna pe cei cărora le place jocul. Nu pe milităroşi, pe ambiţioşi..."

„Asta trebuie să mi-o explici mai bine, Ruge."

„Vreau doar să spun că tunurile astea de treizeci și patru sînt totuși arme rafinate..."

„Dar dacă ar fi vorba odată cu adevărat despre avioane de vînătoare cu reacție ?..."

„Pentru așa ceva sînt prea greoaie, dar un Spitfire aș doborî."

„Crezi ?"

„Sigur. Numai că, dacă vreau într-adevăr să dobor un Spitfire, nu pot în nici un caz să țin cont de mînuirea învățată."

„Ce ?"

„Nici la demonstrații nu ne folosim de ea. De asta tunurile mele sînt gata de tragere cu mult înaintea celorlalte."

„Și cum faceți ?"

„Le schimbăm direcția prin rapiditatea mișcărilor noastre. Dar tocmai astăzi, cînd școala asta de ofițeri vrea să învețe ceva de la noi, pe el îl apucă ambiția. Astăzi vrea să comande el, să arate că el..."

„Ruge, el este subofițer, nu tu."

„Nu-i contest gradul, domnule colonel, dar..."

„Dar nici nu poți să-l faci idiot. Sau, dacă tot o faci, atunci cel puțin nu țipa așa de tare ca să audă toți. Trebuie să te pedepsesc. Trei zile de arest sever."

„Înțeleg, domnule colonel, și am doar o singură rugăminte."

„Ei ?"

„Nu pot să execut arestul în timpul vacanței mari ?"

„Nici nu se discută. Pleci la fel cu toți ceilalți. Sau vrei să spui cu asta... ? Nu știi înco-

tro ? N-ai bani ? Nici o scuză, Ruge! Unul care fumează şi bea din cînd în cînd cîte o bere îşi termină repede amărîta de soldă de recrut.“

„Aş putea să dorm şi să citesc în arest.“

„Bun, am să mă mai gîndesc la dorinţa ta. Mai gîndeşte-te şi tu. Nu vreau să te silesc la nimic.“

Iar la sfîrşitul şcolii de recruţi :

„Ceea ce trebuie să-ţi spun astăzi, nu-mi place de loc. Eu sînt de altă părere şi aş hotărî în sens contrar, dar în privinţa asta n-am nimic de raportat.“

„Aşază-te, Ruge.“

„Te-ai prezentat la şcoala de subofiţeri şi ofiţeri ?“

„Da.“

„Din tine ar fi ieşit un ofiţer bun. Nu unul comod, asta cu siguranţă nu, dar unul bun.“

„Am fost deci respins.“

Tăcere.

„Timpurile or să se schimbe iar. Ne vom bucura iarăşi de toţi cei care se prezintă. Astăzi se prezintă prea mulţi. Cauzele sînt la-ndemîna oricui. Subofiţerii şi ofiţerii au la dispoziţie paturi proprii sau camere. Şi aşa, studiile trebuie amînate pentru mai tîrziu...“

Locul unde fusesem convocaţi arăta mai războinic ca de obicei. Asta se datora faptului că în anul acela trebuise să cărăm cu noi tot arsenalul de arme şi instrumente de măsurat şi lăzi de muniţii. Se prevăzuseră manevre pentru tot

corpul din Alpi. I-am spus locotenentului : „Nu m-aş mira dacă la prima hîrtoapă o s-avem o ruptură de osie. Camionul nostru e încărcat de trei ori mai mult decît poate căra."

„De, dacă am primit cu două camioane mai puţin !"

„Atunci ar trebui să lăsăm aici materialul corespunzător."

„De asta am încercat şi eu să-i conving. «În caz de război trebuie să contaţi că vor lipsi camioane», mi-au spus."

„Dar nu sîntem în război !"

Am luat doi oameni din grupa noastră şi i-am trimis să aducă mîncarea : o găleată de supă din extract de carne Maggi şi un cîrnat de persoană. Dar n-am apucat să terminăm de mîncat supa. Ofiţerul care comanda manevra prevăzuse o alarmă prin surprindere. Sirenele urlau.

„Zborurile duşmanului se sfîrşesc la nouă treizeci !" a strigat locotenentul.

Am decuplat tunurile şi am trecut în poziţie. Ceilalţi s-au urcat în camioane şi au plecat. Mezinul a spus :

„Nici măcar asta nu ştiu ăia s-o facă".

Avea dreptate : îmbarcarea şi plecarea erau prosteşti. Dar comandantul le voia pe amîndouă : război şi respectarea programului. Am demontat iarăşi tunurile, fără să le fi pus de fapt în poziţie de tragere şi le-am cărat înapoi la camioane. Apoi a urmat şi pentru noi ordinul : „Îmbarcarea !" Ca şef de grupă mi se cuvenea locul de lîngă şofer. Cu toate astea, cînd

toţi se şi suiseră în camion, mezinul încă mai stătea deoparte.

„Haide, haide, am spus, ce stai şi caşti gura, trebuie să plecăm !"

„Nu-mi poate nimeni comanda să-mi pun viaţa în joc."

Nu exagera. Într-adevăr, camionul era încărcat pînă la margine şi oamenii abia de mai aveau loc deasupra. De departe, locotenentul a strigat ceva, dar nu l-am înţeles.

„Vrei, prin urmare, să afli ce spune ?" l-am întrebat pe mezin.

„Nu mă sui", a răspuns el.

Locotenentul s-a îndreptat în fugă spre noi, s-a oprit la jumătatea drumului şi a strigat :

„Ce dracu se-ntîmplă, tunar Ruge ?"

L-am apucat pe mezin de braţ şi l-am împins în cabina şoferului, pe locul însoţitorului.

„Sîntem gata de drum", i-am strigat locotenentului.

Am pornit. N-am ajuns prea departe. Apoi s-a întîmplat accidentul.

Sora l-a împins de lîngă patul meu pe poliţistul în uniformă.

„Nu vedeţi că omul nu e capabil de interogatoriu ?"

„Atunci de ce răspunde ?"

„Îl chem pe şef."

Sora a părăsit camera.

„Nu, despre ciocnire nu pot spune nimic."

„N-am văzut nici un camion venind dinspre partea opusă."

„Şedeam în spate, pe stînga, cu dosul spre şosea."
„Camionul avea bănci laterale."
„O lovitură."
„Noapte ? Soarele dispăruse, asta da."
„Trebuie să mă gîndesc."
„Da, am spus, s-a dus dracului mîna."
„Pentru că mă ţineam strîns cu mîna stîngă de speteaza băncii."
„Nu era conform ordinului ?"
„Ştiu : trunchiul drept, carabina între genunchi, ambele mîini pe ţeavă."
„Nu se putea face aşa."
„Nu era loc."
„Da, eu eram comandantul grupei."
„Locotenentul m-a desemnat pe mine comandant de grupă."
„Ceilalţi s-au ales cu sperietura."
„În cabina şoferului nu m-ar fi prins."
Mezinul mi-a scris peste o săptămînă :
„Dragă domnule Ruge, îmi pare îngrozitor de rău, poţi să mă ierţi ?"

În prima zi, a venit poliţia. A doua zi, au apărut comandantul de detaşament şi preotul în uniformă. A treia zi au venit trei maiori din grupa sanitară. Au spus :
„A făcut-o extraordinar".
Vorbeau de medicul-şef, care era un chirurg renumit.
Unul dintre maiori a rîs.
„Aţi avut noroc, mi-a spus el, că nu v-a prins decît stînga. Scrieţi cu dreapta, nu ?"
„Sînt stîngaci."

Maiorul s-a făcut stacojiu şi a zis :
„Proastă glumă".
Cel de-al treilea maior a spus :
„O să se facă tot posibilul să vi se salveze mîna, adică, să se salveze ceea ce mai e de salvat. Oricui altcuiva i-ar fi amputat-o. Dar dumneavoastră..."
„De ce mie ? De altfel, are vreunul dintre domni o ţigară pentru mine ?"
„Dar vă rog, domnule Ruge."
„De ce nu mi s-a amputat mîna ?"
„Şeful e de părere că experimentul se poate face doar cu un om inteligent."

A şasea zi a venit funcţionarul de la asigurările militare.
„Oficial, a spus el, sînteţi nevinovat. Într-adevăr, nu există un regulament de serviciu al armatei, conform căruia cineva care se află într-un camion să n-aibă voie să se ţină de spetează. Poate ca în curînd să apară un asemenea ordin. Casca aţi avut-o pe cap ?"
„Casca ?"
„Casca, aşa spune regulamentul".
„Ce venit aveţi ?" a întrebat el.
„Mare", am spus eu.
„Cincisprezece mii pe an ?"
„Plătesc impozit pentru douăzeci și cinci de mii."
„Mai mult de douăzeci şi una de mii nu socotim."
„Dar eu cîștig mult mai mult."
„Douăzeci și una de mii. Din asta, dumneavoastră primiţi 90%. Face optsprezece mii nouă

sute pe an. Vreau să spun, atîta vreme cît sînteţi complet incapabil să munciţi. Mai tîrziu o să vedem."

„Şi ce să fac cu optsprezece mii nouă sute de franci? Doar chiria, singură, reprezintă douăsprezece mii pe an. Maşina..."

„Căutaţi-vă o locuinţă mai ieftină. De maşină, de altfel, tot n-aveţi nevoie dacă staţi în pat. Şi dacă mîna... Dacă însă credeţi cu adevărat că banii pe care-i primiţi de la noi nu vă ajung s-o scoateţi la capăt, atunci puteţi să adresaţi o cerere către donaţia naţională... Dar dumneavoastră n-aveţi nimic pus deoparte?"

„Face parte din misiunea dumitale să mă-ntrebi asta?"

„Nu vă doresc decît binele."

„Va să zică, armata n-are bani pentru oamenii care mor în timpul serviciului militar?"

„Dumneavoastră n-aţi încheiat o asigurare particulară?"

„N-am avere personală."

„Dar asta e o nechibzuinţă, cînd ai familie..."

„Credeam că armata..."

„Ascultaţi, optsprezece mii nouă sute sînt bani foarte mulţi."

„Dar nu atît cît îmi trebuie."

„Soţia dumneavoastră nu poate să cîştige şi ea? În ziua de azi, majoritatea femeilor trebuie să..."

Sora a deschis uşa şi a spus:

„Cele douăzeci de minute ale dumneavoastră au trecut, mai mult n-aveţi voie să-l solicitaţi pe pacientul nostru."

„Vă doresc toate cele bune, o să primiți urgent hotărîrea în scris."

Bineînțeles, aveam asigurarea mea personală în caz de accident și de aceea eram instalat pe cont propriu, într-o cameră de două paturi. Opt zile am fost singur. În cea de a noua mi-au adus un rănit grav.

„În camera de gardă nu mai e loc pentru el. Dacă vi se pare că se întîmplă ceva, vă rog să sunați", a spus sora.

„Doarme ?"

„A fost adus acum patru zile, dar tot nu și-a recăpătat cunoștința."

Leu mă vizita din trei în trei zile. De bărbatul care nu mai voia să se trezească nu întreba nimeni.

„Cum îl cheamă ?"

„Louis Apethoz."

„Și ce-a pățit ?"

„Tot un accident de circulație. Amputarea piciorului, fractură de bazin, dar asta nu-i grav."

Mai mult nu știa nici sora.

Louis avea cincizeci de ani. S-a trezit la două zile după ce a fost adus la mine în rezervă. Eu eram șef de cameră. Mă aflam de mai multă vreme decît Louis acolo și eram într-o stare mai bună decît el. Cînd a deschis ochii, și-a mușcat buzele, fără să spună totuși nimic ; eu am sunat.

Sora l-a chemat pe șef, care a venit însoțit de medicul primar și de doi asistenți. L-au exa-

minat în fel şi chip şi s-au arătat foarte mulţumiţi. În fiecare dimineaţă sora aducea corespondenţa. Au sosit şi pentru Louis scrisori. Sora mi-a zis :

„Dacă lui Louis o să-i fie mai bine, puteţi să-i citiţi scrisorile".

După cîteva zile, i-am spus lui Louis :

„Ai scrisori, vrei să ţi le citesc ?"

Era încă slăbit, ascultatul şi vorbitul îl oboseau repede.

„De cît timp sînt aici ?" a întrebat el.

„Ce ştiu eu ? Şapte, zece zile."

„Soţia mea a fost pe-aici ?"

„Cred că i s-a comunicat unde eşti."

„Dacă vine, spune-i că Louis nu mai e în viaţă."

Louis a aţipit din nou.

Braţul şi mîna mea erau vîrîte într-un coş de sîrmă, care atîrna de o furcă din metal alb. Dar mă descurcam destul de bine doar cu o mînă. Am deschis scrisorile adresate lui Louis. Prima era de la administraţia spitalului. Domnul Louis Apethoz era rugat să depună în păstrare suma de o mie cinci sute de franci. Sora mi-a spus :

„După cum reiese din interogatoriu, el a provocat accidentul".

A doua scrisoare venea de la patronul lui Louis :

„Dragă Louis Apethoz, am aflat cu groază despre nenorocirea înfiorătoare care v-a atins pe dumneata şi pe soţia dumitale. Nu avem cuvinte să exprimăm ceea ce simţim, ci doar un

singur lucru putem spune : cel puţin nu-ţi face griji în ceea ce priveşte situaţia materială. Maşina era asigurată şi în caz de provocare de accident, aşa încît împrumutul acordat pentru asta de firmă..."

Mai departe n-am citit. A treia misivă nu era o scrisoare ci un avertisment al administraţiei spitalului.

„Vă atragem atenţia asupra faptului că..."

Sora a spus :

„Noul director administrativ a introdus asta, acest contact în scris cu pacienţii".

În al patrulea plic era nota de plată trimisă de un garaj care transportase vehiculul avariat de la locul accidentului. Iar în al cincilea plic se afla doar o enumerare de cheltuieli. Direcţia sanitară a oraşului C... pretindea două sute de franci pentru expedierea ambulanţei. Din această notă de plată am putut să deduc că şi soţia lui Louis fusese grav rănită. „De aceea nu l-a căutat deci", m-am gîndit eu, şi am deschis scrisoarea următoare, al cărei expeditor era iarăşi administraţia spitalului. Nu conţinea, ce-i drept, nici un avertisment, ci doar o notă de plată. Folosirea sălii de operaţie o sută patruzeci de franci, onorar pentru medicul anestezist, o sută de franci, cheltuieli pentru anestezie, douăzeci de franci, analize de laborator, şaptesprezece franci, medicamente, treizeci de franci, costul îngrijirii pe zi, douăzeci şi patru de franci, după aceea şaptezeci şi doi de franci şi lîngă ei în paranteze : ziua de internare şi de ieşire se calculează integral.

Cînd Louis s-a trezit, am sunat pentru el. Sora i-a adus ceaiul. Acum părea mai în puteri, fiindcă a spus : „Hai, citește-mi scrisorile".

Deşi mă credeam pregătit sufleteşte, m-am simţit încurcat, dar el a părut să nu observe ; cu siguranţă că mai era încă foarte extenuat.

„Scrisorile ? am spus. N-au venit multe, o somaţie a administraţiei, trebuie să depui bani..."

„Sînt bine asigurat, a răspuns el, o să întreprindă Helena tot ce e necesar."

„Cine e Helena ?"

A făcut o mişcare uşoară de respingere cu mîna dreaptă.

„Soţia ta ?"

Louis a dat din cap.

„De ce să-i spunem soţiei tale, în caz că te vizitează, că eşti mort ?"

„Păi, m-a şi vizitat, nu ?"

„N-aş şti să-ţi spun."

„Ei, dar asta-i ciudat."

„Ai stat cîteva zile în camera de gardă. Poate că te-a căutat acolo."

„Cu siguranţă că Helena a fost aici. Poţi la fel de bine să-i spui că sînt sănătos tun."

„Nu vrei să-mi răspunzi de ce trebuie să afirm una sau alta ?"

„N-o cunoşti pe Helena."

„Nu, n-o cunosc pe Helena."

„De asta nu-nțelegi. O clipă, cred totuși că e mai bine să-i spui : «Louis e sănătos tun, Louis nu mai e aici...» Fiindcă dacă îi mărturisești că Louis e mort, o să ceară să i se dea cadavrul."

„Aș putea să-i spun că a fost necesar să te-ngroape imediat. E o temperatură de douzeci și opt de grade la umbră."

„Da' prost mai ești ! Dacă află că sînt îngropat vrea să afle unde. Și atunci ce faci ?"

„Atunci spun : «Asta n-o știu ; trebuie să vă interesați la forul competent»."

„Și acolo i se spune Helenei. Trebuie să gîndești logic — i se spune Helenei : «N-am îngropat nici un Louis Apethoz». Dar după cum tocmai observ, nu poți de loc să judeci logic ; în primul rînd că Helena nu vine la tine întîi, se interesează de mine la poartă. Cu siguranță că a și telefonat. În orice clipă poate să sosească. Sun-o pe soră."

Am apăsat pe buton. Sora a venit și a întrebat :

„Ce s-a mai întîmplat ?"

„Vă rog să mă iertați, soră, dar *monsieur* Louis..."

„Nu-mi spune *monsieur*, ce-i drept, mă trag din francezi și din pricina asta am și nume franțuzesc, dar trăiesc de zeci de ani în Zürich."

„Domnul Louis își așteaptă soția", am spus eu.

„Nu, n-o aștept. Dar o să vină. Poate să sosească dintr-un moment într-altul. Înștiin-

ţeaz-o că Louis şi-a pierdut cunoştinţa, că e mort aproape, că nu poate să mă viziteze."

„Am să văd ce pot face pentru dumneavoastră, domnule Apethoz", a spus sora. Şi întorcîndu-se către mine : „Acum puteţi să vă sculaţi, dacă vreţi să mergeţi afară. Dar chemaţi-mă pe mine. Trebuie să vă bandajez picioarele şi să vă conduc."

„Aş cam vrea acum", am spus, şi sora s-a dus şi a adus bandajele elastice.

Mă simţeam subţire ca un fir de iarbă ţîşnit în sus şi ameţit. Dar a mers. După ce sora a închis uşa în urma noastră, cînd ne aflam pe coridor şi am făcut o pauză să mai răsuflăm, am întrebat :

„Ce s-a întîmplat de fapt cu soţia lui Louis ?"

„Pot să mă interesez", mi-a răspuns sora.

„Ştiţi precis ce s-a întîmplat", am zis eu. Ea s-a înroşit, am văzut asta în ciuda luminii crepusculare de pe coridor.

„Asta e treaba şefului."

„Şeful de ce tace ?"

M-a privit drept în ochi :

„Zău că nu ştiu".

„Doar şi ea e undeva, aici, în spital."

„Da ? Păi atunci ştiţi mai mult decît mine."

Cînd m-am instalat din nou în pat, l-am întrebat pe Louis :

„La ce societate te-ai asigurat ?"

„La Winterthur", mi-a răspuns el.

„E bună, am spus eu. Telefonez pentru tine să-ţi trimită o garanţie pentru cheltuieli."

„S-a ocupat Helena de asta", a răspuns Louis.

„Ce-i sigur e sigur. Poate că n-ai avut nici o legitimaţie la tine, şi ăia n-au reuşit nici măcar s-o anunţe pe Helena ta."

„Crezi ? Doar aveam la mine permisul de conducere."

„Trebuie să fi arătat totul înfiorător."

„Păi, ştii ce s-a-ntîmplat ?"

„Tu nu ştii ?"

„Îmi amintesc doar de cearta cu Helena."

„Aşa deci, te certaseşi cu ea ?"

„A vrut să meargă cu mine. Eu am spus : «Nici vorbă de aşa ceva». Ea a zis : «Louis, nu eşti sută la sută bine, merg şi eu». Eu am spus : «Sînt sănătos tun, nu-mi lipseşte nimic, merg şi singur». Apoi am plecat.

„Singur ?"

„Fireşte."

„Dar nu erai sănătos tun ?"

„Eram la fel de sănătos ca şi acum. Puţin obosit. Ostenit. Dornic de odihnă. Făcusem excese. Muncisem prea mult."

„Unde voiai să mergi ?"

„Asta nu mai ştiu, din păcate. Unde anume m-au găsit ?"

„Aici, în apropiere."

„Atunci, probabil că voiam să plec în Engadin, la odihnă. Ştii, am ceva la inimă. Nu aşa

cum îţi închipui tu. Doar o congestie a muşchilor cardiaci."

„Suficient."

„Dacă te cruţi..."

„Dar tu nu te-ai cruţat !"

„Poţi să-ţi închipui de ce am muncit atîta anul trecut ?"

„Fiindcă îmbătrîneşti şi n-ai nimic la ciorap."

„De fapt, vreau să divorţez. Şi vreau să-i fac Helenei o ofertă ca lumea. Helena trebuie să aibă ceva la bancă."

„Să divorţezi ? Păi asta e departe de a fi senzaţional. Eşti căsătorit de mult ?"

„De şapte ani."

„Înseamnă că te-ai însurat tîrziu."

„Helena e a doua mea nevastă. Eram văduv. N-am mai suportat să stau singur."

„Vrei să divorţezi, deci, Louis. Ai pe altcineva ?"

„Acum trebuie să fiu singur."

„Cine să te-nţeleagă !?"

„Nici Helena nu vrea să priceapă."

Louis şi-a înălţat capul cu toată puterea. S-a învineţit de atîta efort, cînd s-a pornit să strige la mine :

„Aş vrea să te văd, cînd tu putrezeşti încet, iar lîngă patul tău stă o femeie sănătosă tun".

Louis îşi epuizase forţele, capul i-a căzut iar, bronhiile i-au horcăit.

După ce a adormit, am cerut legătura cu Societatea de asigurări Winterthur. Deși tot ce știam era numele lui Louis și faptul că locuiește la Zürich, au descoperit despre cine era vorba.

„Sînt fratele lui, am spus. S-a asigurat ca lumea ?"

„Trei sute de mii, în caz de deces. Două sute de mii, pentru invaliditate progresivă..."

„Mulțumesc", am spus. Au făgăduit să trimită imediat o acoperire pentru cheltuieli.

După masa de seară — Louis nu voise decît cremă de fulgi de ovăz — șeful și-a făcut vizita. L-a bucurat faptul că Louis se întremase, apoi i-a spus medicului primar : „Anunțați poliția că pacientul nostru poate fi interogat mîine".

Apoi a dat pătura la o parte și s-a aplecat peste picioarele lui Louis. N-am putut să văd exact ce făcea doctorul și cum arătau picioarele. Șeful a spus :

„Foarte bine — în vremea asta eu îl priveam pe Louis — în șapte săptămîni vei putea umbla din nou aproape ca înainte. În domeniul ăsta am făcut mari progrese ; pun pariu că nimeni n-o să vadă că porți o proteză."

„O ce ?"

Șeful a amuțit, zîmbetul i s-a răcit, l-a privit cu reproș pe medicul primar. Acesta a bătut în retragere :

„Ați vrut să i-o spuneți personal pacientului".

„A, da, e adevărat..."

„Da, domnule Apethoz, ai zăcut la noi patru zile şi patru nopţi fără cunoştinţă, ne era frică..."

„La ce fel de proteză vă referiţi ?"

„Nu mai era nimic de făcut, domnule Apethoz, a trebuit să-l tăiem, adică, la drept vorbind, nu mai rămăsese aproape nimic din el cînd a sosit aici ambulanţa..."

„Piciorul meu drept ?"

„Da..." Şeful a vrut să continue, dar pentru că Louis îşi întorsese faţa, s-a gîndit, desigur, că pentru ziua aceea ajunge.

S-a îndreptat spre mine.

„Nici asta n-am fi riscat-o acum zece ani, a spus el, o asemenea mînă am fi tăiat-o. Aţi văzut radiografia ? Nu ? Soră, dă-mi-o, te rog."

S-a aşezat pe marginea patului şi mi-a explicat ce se vede în radiografie. Aşa profan cum eram, mi-am dat seama că toate oasele fuseseră zdrobite.

„Şi totuşi, vă veţi consola, a zis şeful, dacă măcar ca aspect exterior o să mai putem obţine cîte ceva. În rest nu pot să vă dau speranţe."

N-am vrut să-mi exprim părerea în privinţa asta şi am spus doar : „Dacă vine poliţia n-ar trebui să meargă prea departe..."

„Eu dau instrucţiuni pînă unde", a promis şeful şi ne-a urat noapte bună.

Am dormit pînă după miezul nopţii. Cînd m-am deşteptat, Louis mi-a zis :

„Fereastra e prea larg deschisă, chem sora".

„Lasă, am replicat eu, doar pot să mă scol." (Eşafodajul de metal puteam să-l duc lesne cu mine, legat de un bandaj petrecut pe după gît.)

„Ce-i cu mîna ta ?" a întrebat el.

„Acum zece ani ar fi fost amputată şi ea."

„De ce nu şi astăzi ?"

„Unui muncitor, de exemplu, i-ar fi tăiat-o şi astăzi."

„Eşti mai ceva ?"

„Nu, dar muncitorii vor să aibă relaţii clare. În cazul unui muncitor se ştie exact pentru ce-i trebuie mîinile."

„Tu n-ai deci nevoie de mîini ?"

„Am nevoie de ele doar ca să scriu la maşină."

„Eşti funcţionar ?"

„Sînt scriitor."

„Şi cum te cheamă ?"

„Ruge."

„N-am auzit niciodată."

„Nici n-are importanţă."

„Nu citesc cărţi... Poţi trăi din asta ?"

„Dacă ai citi şi tu, poate c-ar merge."

„Asigurările n-or să plătească cine ştie ce pentru mîna ta."

„Mîinile sînt lucrul cel mai important pentru om."

„Picioarele", spuse Louis.

„Picioarele, pentru ce-i trebuie omului picioarele ?"

„Păi, uită-te la mine. Zac complet neajutorat în culcuşul ăsta, în timp ce tu faci plimbări lungi."

„Păi stai, ce-a zis şeful ? În şapte săptămîni ai să mergi şi ai să te ţii pe picioare ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Cu tehnica actuală în materie de proteze.."

„Şi ţie ce ţi-a spus ? Ca aspect exterior..."

„Şi cu ce mă aleg, în realitate, din asta ?"

„Păi mai ai încă antebraţul stîng."

„Presupunînd că încheietura umărului şi a cotului vor fi iarăşi O.K."

„O să fie bine. Altfel ar fi făcut şeful o aluzie."

„Dar mîna..."

„Tu poţi, de exemplu, să-i pui unei surori antebraţul pe după gît. O poţi trage spre tine aşa. Şi cu mîna dreaptă faci ce vrei. Dar eu ? Cum arată un asemenea ciot de carne la capătul piciorului ?"

„Dar cine o să vadă asta ?"

„Aşa ? Deci asta nu se vede ?"

„Te-ai culcat vreodată cu vreo femeie care să se fi ocupat de picioarele tale ?"

„Poate că da, nu ştiu..."

„Prostii, vrei doar să faci pe grozavul cu piciorul tău pierdut. Sau eşti un amant mizerabil, dacă femeilor tale le dă prin cap să se uite la picioare. O mînă neutilizabilă e o piedică mult mai mare."

„Cu antebraţul..."

„Da, dacă şed sau sînt culcat în dreapta ei. Dar dacă şed în stînga şi braţul drept trebuie să i-l pun după gît, ce mai pot face cu stînga? Ai ?"

Louis s-a gîndit o clipă şi a spus :

„Poate că asta o pasionează cu atît mai mult".

„Mă rog ?"

„Trebuie să ai de-a face numai cu femei care au preferinţă pentru invalizi."

„De parcă ar exista aşa ceva! Cînd femeile se uită tot timpul doar după eroi."

„Există femei care găsesc că burtoşii sînt peste măsură de erotici. Alte femei visează bărbaţi mici, cocoşaţi. Precis că există şi unele care rîvnesc la cei cu mîna amputată. Deci trebuie să fie şi din alea care anunţă la *Anabelle* : «Unde e bărbatul de cincizeci de ani, uşor suferind de inimă şi cu piciorul drept amputat ?»

Louis a tăcut.

„În ce mă priveşte, nu mai vreau nici o femeie. Sînt fericit dacă scap de Helena."

„Chiar şi acum ? Cînd ai putea avea nevoie de un ajutor ?"

„Cu atît mai mult acum. Mă îmbolnăvesc numai cînd îmi imaginez cu cîtă dragoste, ba chiar şi căldură se va uita Helena la ciotul meu. Ai să vezi, o să vrea să-mi scoată zilnic proteza şi s-o prindă dimineaţa la loc. Helena rîvneşte la bărbaţi bolnavi şi infirmi."

„Eşti gelos pe tinereţea şi pe sănătatea ei."

„Ştii măcar cîţi ani are... ? A fost deci aici pe cînd eram fără cunoştinţă şi acum minţi ?"

„Tu ai spus, o femeie sănătoasă tun..."

„E adevărat, iartă-mă."

„De altfel, pot să pun capăt discuţiei noastre într-un mod obiectiv. Şi anume pot să-ţi spun precis cît valorează piciorul tău."

„Cît valorează pentru mine, ştiu eu mai bine", a spus Louis.

„Presupune că omul întreg, teafăr, reprezintă o sută de procente, atunci piciorul tău face patruzeci de procente."

„Piciorul drept", a replicat Louis.

„Indiferent dacă e dreptul sau stîngul. Patruzeci de procente, basta."

„Şi mîna ?"

„Şaizeci de procente."

„Stînga ?"

„Aia ar fi doar cincizeci. Dar în practică i se atribuie de cele mai multe ori tot şaizeci. Fără stînga, nici dreapta nu mai e atît de valoroasă pentru om."

„Şi atunci, care e pierderea cea mai grea ?"

„Dacă-ţi pierzi ambele picioare, sau ambele mîini, sau labele picioarelor, sau braţele, sau o mînă şi un picior, sau orbire completă."

„Deci aş fi ieşit mai bine la socoteală dacă mi-aş fi pierdut ambele picioare."

„Cum aşa ?"

„Mă gîndesc doar că agitația Helenei ar avea măcar un sens, atunci. Ai și tu nevastă ?"

„Da."

„Seamănă cu Helena ?"

„Cînd m-a vizitat prima dată, s-a dus afară și a tras un bocet."

„Din cauza mîinii tale ?"

„În general, pur și simplu. E drept că nici nu arăta grozav mîna. Nici acum încă nu arată grozav. Fiindcă, pe braț, unde e bandajul am o rană în carne care ajunge pînă la os."

„Cum o cheamă pe nevasta ta ?"

„Leu, în orice caz, așa îi spun. De fapt, o cheamă Manuela. Dar Manuela îmi amintește într-un fel de țesutul manual."

„Leu a plîns deci ? A mea n-ar vărsa o lacrimă ! A mea ar radia cu ochii ei limpezi. Cînd Helena radiază, genele ei lungi, care sînt însă naturale, ies puternic în evidență. Atunci se poate vorbi despre stele."

„Și de ce anume strălucește Helena ?"

„Viața ei a căpătat mai mult sens."

„Dacă poate să trăiască numai pentru tine ?"

„Și Leu a ta cum e de fapt ?"

„Asta e primul meu accident. Nu pot să spun încă nimic."

„Vreau să zic cum e Leu, în general ?"

„Cum e Leu ? Pretinde să fiu cu ea deosebit de curtenitor și prietenos."

„Păi nu ești ?"

„Uneori sînt prietenos, alteori nu. Dar Leu e de părere că ar trebui să fiu întotdeauna prietenos cu ea, fiindcă e femeie."

„Are perfectă dreptate. Asta-i şi concepţia mea."

„În privinţa asta eu gîndesc altfel. Femeile sînt oameni, ca şi bărbaţii. Sînt de acord ca oamenii să fie pe cît posibil prietenoşi unii cu alţii. Dar nu sînt de acord ca femeile să fie privilegiate numai pentru că sînt femei."

„Eşti un om ciudat."

„Nu e normal să le tratăm pe femei preferenţial. Doar asta înseamnă că vedem în ele biete femei, proaste şi slabe, adică : Uite, ţie trebuie să-ţi creez privilegii fiindcă... asta mă face pur şi simplu să vărs, pricepi ?"

Sora de noapte ascultase la uşă. Deodată a deschis-o şi a spus aspru :

„Domnii mei, noaptea e făcută pentru somn, dar dacă dumneavoastră nu puteţi adormi, vă dau un somnifer".

Puţin după ora unsprezece au apărut doi poliţişti în civil. I-am întîlnit pe amîndoi pe cînd veneau de-a lungul coridorului însoţiţi de una dintre surori. I-am aşteptat în faţa uşii, i-am salutat, prezentîndu-mă, şi am spus :

„Cel dinăuntru a suferit un şoc puternic, nu-i povestiţi mai mult decît e strict necesar, pentru numele lui Dumnezeu, nu-l doborîţi !"

Cei doi oameni m-au ascultat amabili şi au încuviinţat din cap.

„Da, mi s-a relatat că aş fi provocat un accident", a spus Louis.

„Ce vă mai puteţi aminti, domnule Apethoz?"

Louis n-a povestit nimic despre scandalul lui cu Helena. A zis :

„Nu mai ştiu de fapt unde voiam să merg. În privinţa asta, nu-mi vine nimic în minte. Dumneavoastră ştiţi ?"

„Locul accidentului se găseşte la unsprezece kilometri dincolo de Lanquart, pe șoseaua spre Davos. Aţi încercat, evident, să cotiţi la stînga, aţi atins un Pontiac care venea din direcţia opusă, bara de protecţie a maşinii dumneavoastră și cu cea a Pontiacului au rămas agăţate una într-alta, iar maşina dumneavoastră a fost aruncată peste şosea într-un copac. Şi cu asta.... O nelămurire : unde voiaţi să mergeţi ? Fiindcă acolo unde se pare că aţi vrut să cotiţi, nu există decît un drum îngust care duce în pădure. Nu trebuia să mai mergeţi decît o sută de metri. Şi acolo se ramifică un drum de pădure din şoseaua principală, dar către dreapta..."

„Din păcate asta nu pot să vă spun."

„Eraţi... singur ?"

Louis a încercat să rîdă, dar îl durea prea tare, fiindcă pe trunchi avea contuzii destul de puternice.

„Mi-am nenorocit plămînii... Credeţi că mi-am cules pe drum o fetiţă drăgălașă și voiam să dispar cu ea în pădure ?"

„Iertați-mă, domnule Apethoz, asta a fost doar o întrebare de control. Erați deci singur, nici măcar vreunul cu autostopul n-ați luat pe drum ?"

„Eram singur. Mașina s-a dus dracului, ai ?"

„Curată minune că ați scăpat doar cu atît. Nu mai e nimic de folosit din mașina dumneavoastră."

„Ce ați spus, Pontiac ? Mamă, Doamne, un Renault așa de mic împotriva unui Pontiac !"

„Nu v-ați ciocnit cu Pontiacul, doar barele s-au agățat una de alta."

„Și unde voiam să merg ?"

„Nici asta nu vă mai amintiți ?"

„Am spus doar, ce mai știu e că eu... da, dar ce știu cu adevărat ? Mașina era aproape nouă. Am cumpărat-o pe credit, pe spezele firmei, pentru că banii proprii eu... știți, i-am plasat în obligațiuni, obligațiuni bancare, $4^3/_4$ procente, împrumutul în contul firmei nu mă costă nimic, este scutit de dobîndă, da, da, le-nveți cu timpul..."

„Despre asta vă amintiți deci foarte exact ?"

„Dar ce s-a întîmplat pe urmă ?"

„Conducerea firmei spunea că v-ați exprimat intenția să plecați pentru cîteva zile la odihnă, în Engadin."

„Da, adevărat, îmi amintesc, dar ce spune conducerea firmei e inexact. Soția mea vorbea incontinuu despre concediu în Engadin... chiar și numai pentru patru sau cinci zile...

Dar eu am fost împotrivă și deci n-am plecat într-o călătorie de concediu. Dar ce mă interesează pe mine : Pontiacului nu i s-a întîmplat nimic ?"

„A mai mers cinci kilometri, s-a oprit, apoi s-a întors."

„De ce ?"

„Conducătorul nu simțise decît o mică zguduitură, iar cînd s-a uitat în oglinda retrovizoare, Renaultul dispăruse, ieșise din șosea. Atunci a intrat la bănuieli însă, și s-a întors înapoi."

„Și ce a spus ? Cine e, de fapt ?"

„Un ofițer american din Germania. Își petrecea vacanța aici. Spunea tocmai că ar fi văzut două persoane în Renault."

„Dar, ascultați, a zis Louis, dacă ar fi fost două, ar fi trebuit să găsiți tot două și la locul accidentului."

„Desigur, aveți perfectă dreptate. Ei, atunci însănătoșire grabnică, domnule Apethoz, o să mai auziți de noi."

După-amiază au venit doi subofițeri și mi-au adus efectele împreună cu cele mai bune urări din partea locotenentului și a comandantului de grupă. Am întrebat de mezin, dar n-au putut să-mi dea nici o lămurire.

„Deci ești tunar ?" m-a întrebat Louis.

„Fost", am răspuns eu.

„Vrei să spui că te reformează ?"

„Pot să lupt doar cu o mînă validă?“

„Se poate. Spre deosebire de unul cu un singur picior. Cel cu un singur picior nu poate face absolut nimic.“

„O, poate să stea culcat în poziţii şi să servească o mitralieră. Spre deosebire de cel cu o mînă.“

„Şi în cine anume vrei tu să tragi?“

„În fascişti, de exemplu, am spus eu. Am citit de curînd o carte despre războiul civil din Spania.“

Louis a zîmbit cu dispreţ.

„Noi am tras în fascişti“, a spus Louis.

„Tu?“

„La Madrid.“

„Doar nu vrei să spui... ?“

„Ce-i adevărat, adevăr să rămînă“, a zis el.

„Ia spune, la Madrid parcă v-a căzut în mînă soţia unuia dintre generalii lui Franco, și voi aţi lăsat-o pur și simplu să fugă?“

„Noi nu eram fascişti.“

„Erai comunist?“

„Nu ştiu. Antifascist, asta sigur.“

„Anarhist?“

„În orice caz am fi putut să-i învingem pe fascişti.“

„Dacă ce?“

„Dacă am fi fost ca ei: brutali, sîngeroşi, fără milă. Dar noi am lăsat libere grupe întregi de ale lor, numai pentru că spuneau că-și recunosc greșeala.“

„Aşa de prosteşte v-aţi purtat ?"

„N-o să ni se mai întîmple a doua oară."

„Halal dorinţă !"

„O să vezi tu, nu-i mai lăsăm s-ajungă iar sus. Am învăţat-o în cel de al doilea război mondial."

„Noi amîndoi o să luptăm în linia-ntîi", am spus eu.

„Cel cu o mînă şi cel cu un picior... Dacă vrei să ştii, atunci nu eram comunist, dar uneori mă gîndesc că astăzi trebuie să fii comunist, dacă nu vrei să fii considerat fascist."

„Sau creştin. Ce crezi despre asta ?"

„Dumnezeule, a răspuns el, printre fascişti erau doar şi buni creştini. Să fi văzut preoţii spanioli. Cum mai trăgeau în noi !"

„Nu vorbesc de cler."

„Nici eu nu vorbesc de ei, cînd spun că eşti ori comunist, ori fascist."

„Atunci trebuie să ştergem ambele noţiuni."

„Fascistul este şi rămîne fascist."

„Mă refer la creştinism şi comunism."

„Nu cred nimic."

„Nici eu."

„Dar undeva, ceva..."

„Vezi, şi tu faci parte dintre cei care trebuie să se roage la ceva."

„Şi tu ?"

„Eu cred în mine."

„Eşti nebun."

„Pînă în ziua cînd ar fi trebuit să fiu confirmat, am crezut în Dumnezeu și în fiul său Isus. Mă rugam ca un nebun. Că n-o să se mai coboare încă o dată de dragul meu, mi-era clar, cu toate astea credeam că-i va comunica cel puţin locţiitorului lui, preotului din sat, că n-am haine de duminică şi nici pantofi noi, ca să nu mai vorbesc de ceas."

„Ei şi ?"

„Mi-am zis că preotul satului — sau cineva, oricine altcineva din sat — n-a primit nici o înştiinţare, fiindcă nici nu s-a făcut vreo înştiinţare, fiindcă nu există nimeni care să fi putut face o asemenea înştiinţare."

„L-ai destituit deci pe Dumnezeu ?"

„Cum să-l destitui pe Dumnezeu, dacă nici măcar nu există ?"

„Asta n-ai de unde s-o ştii."

„Dumnezeul la care se referă popii, în nici un caz nu..."

„Ai studiat teologia ?"

„Fii atent, Louis, teologii de azi scriu ei înşişi : Acest Dumnezeu nu există."

„Mie, de altfel, puţin îmi pasă."

„Nici mie, Louis, nu-i cer nimănui să gîndească la fel ca mine. Doar că nu-mi place cînd soiul ăsta de creştini pretind că ei ar fi în posesia adevărului veşnic."

Louis n-a mai spus decît : „Eu mă culc", și-a întors faţa într-o parte şi cu asta a pus punct discuţiei. Poate se făcea doar că doarme. Am privit ţintă în tavan. Trebuia să mă gîndesc iar la mezin, pentru că îmi aduseseră lucrurile,

şi arma, şi mi-a venit în minte războiul civil din Spania şi, bineînţeles, cel de-al doilea război mondial. Şi m-am întrebat: „Cum de faci serviciul militar, dacă vrei să fii pacifist? Eşti un laş", mi-am zis. Ba chiar mai mult. Ca să pun capăt gîndurilor, am luat hîrtie şi un pix şi am schiţat un scenariu de film pentru Angelo Pioda.

Vineri dimineaţă, la vizită, şeful a spus:

„Din partea mea poţi să dai o mică raită prin oraş, în măsura în care te ţin puterile".

Exista o linie de autobuze, şi astfel, după-amiază, am pornit. Am mers pînă la staţia Postplatz şi acolo am coborît. Voiam să vizitez gimnaziul la care dădusem examene acum o sută de ani. Dar cînd să traversez strada, veneau înspre mine motociclete. Douăsprezece motociclete ale detaşamentului meu păcăneau ritmic pe Poststrasse în jos. Cei care le conduceau purtau uniforme de gală. Abia acum am zărit oamenii de pe marginea străzii, cărora li se adăugau noi şi noi-veniţi, de pe toate străzile şi străduţele laterale. L-am întrebat pe băiatul de lîngă mine:

„Ce se petrece aici?"

Răspunse jignit:

„Păi astăzi defilează divizia alpină".

Cînd am auzit asta, mi s-a făcut pielea ca de găină pe spate şi m-am strecurat tocmai în faţă.

„Hei, spuse unul, ce te-mpingi?! Cine a fost aici mai întîi..."

„Vă rog să mă scuzați, am spus, sînt tunar în detașamentul I/29, accidentat în timpul manevrelor..." (De ce am spus asta?)

Omul m-a măsurat cu privirea:

„Cu o asemenea înfățișare vii în oraș?"

Dar m-a lăsat tocmai în față și s-a postat lîngă mine, așa ca nimeni să nu mi se poată așeza înainte.

„Și mai vrei să-i vezi după tot ce s-a-ntîmplat?"

„Păi și dumneata stai", am spus.

„Cine se uită la defilare nu trebuie să lucreze", mi-a răspuns.

„Renunți deci la leafa dumitale, ca să vezi cîțiva soldați?"

„Timp liber plătit. Nu mă uit decît la primii, în caz că unul din direcția întreprinderii e prin apropiere, pe urmă o șterg. Vii și dumneata? La o bere?"

Undeva, în colțul străzii a început să cînte muzica militară și au apărut primele unități de infanterie. Am așteptat pînă cînd au trecut și s-a apropiat artileria. Oamenii de pe marginea străzii au aplaudat. Nu-mi face plăcere s-o spun, dar cînd am văzut artileria în fața mea, detașamentul meu I/29, m-am simțit îngrozitor. În coada detașamentului se afla și tunul antiaerian specific artileriei. Am numărat camioanele și tunurile. Probabil că m-am încurcat la numărătoare, căci acum nu mai lipseau vehicule — aveau destule camioane.

După ce au trecut, m-am dus să beau o bere cu tipul respectiv. A vrut, desigur, să știe,

unde, de ce şi cum m-am accidentat. I-am relatat pe scurt, dar i-am spus : „Am remarcat că acum, pentru defilare, au avut dintr-o dată vehicule suficiente".

„Da, mi-a răspuns el, păi e clar. Tocmai avem un curs de recruţi la cazarmă şi probabil că au împrumutat de acolo cîteva maşini."

Problema mă preocupa în chip de-a dreptul neplăcut, şi astfel i-am scris mai tîrziu o scrisoare comandantului bateriei, care era un tehnician cinstit şi nu un armăsar de armată sălbatic. El mi-a răspuns :

„În decursul manevrelor, am mai pierdut încă două camioane şi, pentru a putea participa la defilare, a trebuit să împrumutăm patru vehicule de la depozitul de arme din Ch... ; dacă era vorba de unul singur, desigur, n-am fi trişat..."

Cînd m-am întors la spital, Louis nu mai era în cameră. Sora a intrat după mine şi mi-a spus :

„Domnul Apethoz a insistat".

„În legătură cu ce ?"

„A spus că dumneavoastră aţi fi..."

„Vorbeşte deschis, soră !"

„Scurt şi cuprinzător, a zis : «Ruge ăsta e un golan, un nemernic, nu mai pot sta cu el împreună în cameră»".

„Cui i-a spus asta ?"

„Mie !"

„Şi dumneata l-ai mutat pe răspundere proprie ?"

„Era şi şeful de faţă."

„Șeful ?"

„Da, cînd erați în oraș, șeful a venit și i-a spus domnului Apethoz că... La urmă domnul Apethoz a început să înjure și a spus : «Porcul ăsta de tunar știa totul și m-a mințit tot timpul»."

„Ce să fi știut ?"

„Chiar n-ați știut ?"

„Ce ?"

„Păi, că în timpul accidentului, soția lui..."

Am zis : „Prin urmare, totuși !"

Dar Louis a stăruit în a nu mă mai vedea niciodată, și i-am respectat această dorință.

Peste două zile, mi-au adus unul nou. Îl chema Stephan și avea treizeci și unu de ani. Sora-șefă trecuse cu o zi înainte pe la mine : „Mîine vă vine un nou vecin de cameră".

Acum sora îi spuse noului-venit :

„V-am așteptat încă înainte de masă".

„Din partea mea...", a răspuns Stephan, un om posac.

Sora i-a adus imediat cămașa de spital cu șliț în spate.

„Vă rog să vă culcați de îndată. Apoi am să vă aduc un medicament. Prima tabletă o luați de îndată, cealaltă, pe la zece. Internistul vine între patru și cinci. Laboratorul, după ceai. O să mă interesez cînd putem face radiografia."

„Din partea mea", a replicat Stephan.

„Cină nu vi se dă, a spus sora. Și, pe cît se poate, nu mai fumați de acum înainte. Pe urmă o să vă facem și o clismă."

„Asta-i ultima metodă ?“ a întrebat Stephan posomorît.

„Da“, a răspuns sora.

„Probabil că nu sînteţi de multă vreme aici.“

„De aproape un an.“

„În orice caz, anul trecut nu se făcea clismă“, spuse Stephan.

„Noul şef o cere. Trebuie să faceţi şi baie, a spus sora. Dar asta după ce terminaţi cu toate celelalte.“

Sora a părăsit camera. O soră auxiliară a adus ceaiul şi a vrut să ridice storurile.

„Lăsaţi-le jos“, a spus Stephan.

„Dar nu mai e soare !“

„Eu sînt pacientul“, a replicat Stephan.

Sora auxiliară a spus :

„Dar eu capăt un perdaf dacă vine medicul internist şi n-are lumină“.

Şi a ridicat storurile. Stephan a tăcut şi şi-a despachetat valijoara. Mai întîi a scos la iveală un mic tranzistor, ascuns în grămada de rufărie şi articole de toaletă. A căutat Europa I. Edith Piaf : *Mylord.*

După ce şi-a despachetat lucrurile şi le-a aşezat în dulap, m-a privit pentru prima dată :

„Dumneata ce faci aici ?“

„Aştept să mi se dea drumul.“

A început să se dezbrace.

„De mult pe aici ?“

„Aproximativ patru săptămîni.“

A privit cu interes spre mîna mea bandajată :

„Ce s-a-ntîmplat cu ea?"
„Zdrobită", am spus eu.
„Tare?"
„Au putut fi numărate treisprezece fracturi. Şi încă deschise."
„Şi porcii ăştia nu ţi-au amputat-o?"
„Îşi dau multă osteneală", am replicat eu.
„Trebuie să insişti să-ţi amputeze mîna."
„Asta nu e treaba mea. La ce bun să mă amestec?"
„O să înveţi şi asta. Dar atunci o să fie prea tîrziu."
N-am răspuns.
„Lucrurile stau cam aşa: toţi chirurgii şi osteologii ăştia au devenit nişte grandomani. Mai întîi îţi cîrpăcesc bine mîna la loc. Apoi, peste şapte săptămîni spun: «Nu-i aşa, dragul meu, frumoasă treabă, cel puţin ca operaţie estetică e fără cusur». Şi pe urmă vine cel de la asigurări şi spune: «Păi mîna dumneavoastră mai există, în condiţiile astea nu sînteţi un adevărat invalid...» Acum înţelegi? Cel minţit eşti, de fapt, dumneata. Chirurgii au satisfacţia lor şi asigurările sînt şi ele încîntate — dar dacă pe urmă vrei să te foloseşti de mînă, o să descoperi că o proteză îţi era mai de folos."
„Dumneata vorbeşti din experienţă?"
„Aşteaptă. Cel tîrziu peste o săptămînă o să înceapă. Irigaţie sanguină cumplită. Dureri. Vasele sanguine atrofiate..."
„Dar dumneata ce ai de fapt?"
„Gamba, mi-a răspuns el. Dar acum am reuşit. O să trebuiască s-o taie."

La ora opt, terminasem, în sfîrşit, cu toate. Sora de zi a venit cu sora de noapte şi şi-a luat rămas bun. Sora de noapte a mai zăbovit în cameră şi s-a uitat să vadă dacă ne mai trebuie ceva. Lui Stephan i-a spus :

„Dacă nu puteţi să dormiţi, sunaţi-mă. O să vă dau un somnifer puternic."

„Bine, bine", a răspuns el şi sora de noapte a plecat.

Stephan stătea culcat şi privea în tavan. Am stins amîndoi lămpile de noapte. Ferestrele erau larg deschise. Se auzeau greierii.

„Dacă merge bine, a spus Stephan, în opt săptămîni sînt din nou în picioare."

„O să meargă."

„Mi-ar fi plăcut mai mult să fi fost mîna", a continuat el.

Am tăcut.

„Zic doar. Ca să mă pot scula..."

„E şi ăsta un punct de vedere."

S-a făcut repede întuneric în cameră. Acum Stephan mă tutuia. Vocea i se schimbase repede, îi era moale, aproape blîndă. Şi nu vorbea acum despre el, îmi punea mie întrebări. I-am povestit cît am putut mai pe scurt.

„Cred că noaptea asta va fi lungă", a zis el după o clipă.

„De la zece la unu dorm, am răspuns eu, apoi merg afară şi-i trag o ţigară."

„Eu fumez aici înăuntru", a zis el.

„Şi dacă simte sora de noapte ?"

„E voie să fumezi chiar şi-n celula condamnaţilor la moarte“, a replicat Stephan. Şi-a aprins o ţigară şi eu am făcut la fel.

„Ai plîns vreodată ?“ m-a întrebat.

„Cred că da.“

„Eu am plîns de trei ori. O să rîzi de asta, precis. De fapt, am plîns de patru ori, dar a patra oară a fost altceva. Asta s-a întîmplat ieri.“

„Primele trei dăţi de ce ai plîns ?“

„Prima oară, cînd ne-am mutat într-o locuinţă de patru camere cu baie, maşină de spălat vase şi cămin. Dar asta nu poţi s-o-nţelegi. Iar eu nu pot să înţeleg de ce alţi oameni nu plîng. Vreau să zic, oameni ca tine. Nu cei care de copii trăiesc în belşug. Vorbesc de asemenea bieţi cîini cum am fost noi... Sau ?... Tu n-ai plîns deci niciodată ?“

„Poate fără să se vadă“, am spus eu.

„Eu da. M-a apucat aşa, pur şi simplu. De fapt, cum stăteau treburile nu puteam în nici un caz să rîd. Locuinţa se ridica, la drept vorbind, peste posibilităţile noastre. Spunînd lucrurilor pe nume era iarăşi la fel ca înainte. Doar că ne aflam într-o locuinţă frumoasă. Bineînţeles că am plîns abia după ce soţia mea s-a culcat. Ea n-ar fi înţeles. Iar mie mi-ar fi fost ruşine. Ştii de ce ?“

„Nu.“

„Că un om plînge doar pentru că, în sfîrşit, locuieşte ca lumea. Am plîns şi cînd am cum-

părat televizorul. Plată în numerar. A costat o mie patru sute. Eram copleşit."

„Există oameni, am spus, care plîng, pur şi simplu, de bucurie. Precis că bucurie şi era."

„Dar n-a fost ăsta singurul motiv. A treia oară am plîns cînd mi-am cumpărat maşina. O Cortina. Dar o Cortina GT. Am pus bani număraţi pe masă."

„Înţeleg foarte bine", am replicat eu.

„Tu, da. Şi tu a trebuit să strîngi din dinţi..."

„Ori că..."

„Gîndeşte-te puţin. Nu eşti decît un muncitor necalificat. Opt ani la rînd mergi seară de seară la şcoală. La fiecare sfîrşit de săptămînă trebuie să toceşti. De două ori pe an eşti gata să faci un şoc nervos. Nici o vacanţă, nimic. Şi într-o bună zi, ai izbutit. Eşti inginer, inginer de construcţii subterane, şi la început toţi sînt neîncrezători, mă refer la ceilalţi, pentru că n-ai diplomă universitară, n-ai un titlu adevărat. Sînt deci neîncrezători, totuşi binevoitori, pentru că există prea puţini ingineri de construcţii subterane. Apoi, peste doi ani, şeful cel bătrîn îţi spune: «Eu n-o mai duc multă vreme, trebuie să-mi aranjez succesiunea, m-am gîndit că ai putea deveni coasociatul meu junior...»"

„Şi atunci n-ai plîns?"

„Am plîns abia cînd am cumpărat Cortina. De ce mi s-a adresat tocmai mie?"

„Pentru că eşti mai capabil decît ceilalţi."

„Aşa socoteam şi eu, a spus Stephan, dintr-o dată, am devenit cel mai capabil. Dar pînă atunci am ştiut-o doar eu."

Cred că adormisem. Sau visasem despre mine, în timp ce eram între somn şi trezie. L-am auzit spunînd :

„Mi-e frică".

Şi cînd am deschis iarăşi ochii, a repetat :

„Dacă mîine nu mă mai trezesc ?"

„Las' că te trezesc ei", am spus.

„Aseară, după ce soţia mea s-a dus să se culce, am plîns iar... Mă mai asculţi ?"

„Desigur, povesteşte", am spus.

„Am sperat că voi putea să petrec noaptea asta într-o cameră de o singură persoană, dar acum mă bucur că nu sînt singur."

„Ai dorit şi tu vreodată, cînd erai mai tînăr, să fii invalid ?" m-a întrebat el.

„Cînd eram foarte tînăr, aveam cele mai contradictorii dorinţe : să devin un om foarte puternic, admirat şi temut de toţi, dar totodată să fiu un schilod bolnav, pe moarte şi lepros."

„Vezi", a spus Stephan.

„Dar multora li se întîmplă aşa. La pubertate..."

„Nu, în privinţa asta te-nşeli. La mine dorinţa asta a fost adeseori foarte puternică."

„Şi acum crezi... ?"

„Nu poţi să ştii cum a fost. Cînd roata din spate a tractorului, care purta grinda, a trecut peste piciorul meu. Mă mai aud şi acum ţipînd. Şi cum stăteam pe spate şi au început strigătele celorlalţi : «Doctorul ! Doctorul !»

atunci un gînd le-a alungat pe toate celelalte : «Acum ţi s-a împlinit ultima dorinţă...»"

Eu tăceam, iar el şi-a aprins a treia ţigară.

„Ştii de ce mi-e frică acum ?"

„Nu prea", am spus.

„Nu mai am nici o scăpare, piciorul trebuie tăiat. Dacă nu-mi taie piciorul, în cîteva săptămîni sînt mort."

„Ce-nseamnă asta ?"

„Am plîns. Am blestemat. Ba chiar m-am şi rugat, am strigat aproape : «Doamne, cu toate că nu cred în tine, iartă-mă, ajută-mă te rog, primeşte-mi această dorinţă arzătoare, din suflet...». Asta s-a întîmplat ieri, după miezul nopţii. Şi dimineaţă m-am gîndit : «Dacă nu te duci la spital...» Dar, după cum am spus : situaţia mea e fără scăpare."

„De fapt, frica ta e foarte normală", am spus eu.

„Frica, a răspuns Stephan, a dat naştere dorinţei, asta ştiu şi eu. Dar acum dorinţa există."

„Din punct de vedere medical, am spus eu, nu e nici o problemă."

„Tocmai asta nu ştiu", a zis Stephan.

„Şi chiar dacă ar fi, poţi să stai liniştit. În ziua de astăzi sînt formidabil utilaţi. Aduc înapoi la viaţă oameni care, din punct de vedere clinic, au fost morţi zece minute, ba chiar şi mai mult."

Era aproape ora unu, şi m-am sculat ca să mă duc pe coridor să-mi fumez ţigara.

„Dă-o-ncolo, fumează aici !" a spus Stephan.

„Trebuie oricum să merg afară“, am răspuns eu.

Am plecat, am căutat-o pe sora de noapte şi i-am spus :

„Bietul băiat de-aici dinăuntru e treaz complet şi i-e o frică năprasnică de ziua de mîine. Dar nu-i scapă nimic. Nu puteţi să inventaţi vreun truc ?“

Sora de noapte l-a trezit pe asistentul de gardă și i-a cerut un sfat. Acesta a spus că vine el.

În cameră ardea numai lumina albastră a lămpii de noapte. Cu toate astea, vedeam că ochii îi erau umezi. M-am înfuriat.

„Şi acum, de ce mai plîngi ?“

A tăcut.

„Eşti un biet schilod. Eşti un sclav supus şi, te pomenești, și credincios. Aș refuza să fac revoluţie cu oameni de teapa ta.“

Ochii i s-au deschis și s-au mărit. Am devenit mai blînd.

„N-ai nici cel mai mic motiv să fii recunoscător. Ai primit doar ceea ce ţi se cuvine. Ia-mă pe mine de exemplu. Am devenit şiret și mi-am luat partea, simplu...“

Cum asistentul a intrat în odaie, n-am putut să continui.

„Vă rog să mă iertaţi, am întîrziat o oră, vă mai fac o injecţie.“

Stephan a vorbit din nou pe un ton aspru :

„Ce fel de metode noi sînt astea ?“

Asistentul a rămas la fel de amabil.

„După ultimele cunoştinţe medicale, astea sînt doar pregătiri, pentru ca orice risc să fie înlăturat."

„Introduse tot de noul şef ?"

„Da."

Nu l-am mai văzut pe Stephan. Dar am protestat și am vrut să aflu amănunte, deși șeful mi-a explicat că, din punct de vedere legal, nu i-ar fi îngăduit să dea lămuriri. Am folosit amenințări, am spus că voi povesti pretutindeni măcar ceea ce auzisem de la Stephan.

„Bine, a zis doctorul supărat, n-am avut altă alternativă. Dacă nu amputam, mai trăia cîteva săptămîni. Mai mult nu."

„De ce-a murit ?"

„În termeni precişi, din cauza narcozei. Suferea de o boală gravă de ficat. În condiţii normale, adică dacă amputarea n-ar fi fost urgentă, nu l-am fi operat niciodată."

„Şi Stephan ştia ce e cu ficatul lui ?"

„Să-i mai fi spus şi asta, ar fi fost fără sens."

— Cînd te duci iar la clinică ? întreabă Pioda.

— Eu ? răspunde Ruge mirat.

— Nu mai ai dureri ?

— Lipsite de importanţă, spune Ruge, dar ce ţi-a venit ?

— Doctorul Norbert mi-a relatat de curînd...

— Doctorul Norbert ţi-a dat raportul ?

— Doar lucruri pe care mi le-ai istorisit şi dumneata. Că trebuie înlăturate capsulele articulare. Şi protezele degetelor...

— Ei şi ? răspunde Ruge şi tace.

— Poate că ar trebui să termini complet cu alcoolul. Şi nici vin să nu bei, vin roşu, spune Pioda îndîrjit. Ruge se preface că n-a auzit nimic. Desigur, în primul rînd e hepatita pe care ai avut-o în tinereţe, dar există cazuri cînd alcoolul acţionează pur şi simplu ca şi otrava. Atunci, chiar un singur pahar de vin roşu e prea mult. Un păhărel de coniac. Un whisky.

Ruge se uită ţintă la Pioda şi nu simte nici un imbold să discute despre ficatul lui cu bătrînul.

— Înţeleg că doctorul Norbert ezită să opereze în asemenea condiţii, spune Pioda, se întîmplă adesea ca bolnavii de ficat să sucombe pe masă. Fiindcă narcoza acţionează ca otrava...

— Poate că-mi explici acum unde vrei să ajungi, răspunde Ruge. La ce bun toată vorbăria asta ?

— Te-am vizitat de cîteva ori, atunci, la spital. Atunci şi mai tîrziu, ori de cîte ori ai fost în clinică.

— A fost foarte frumos din partea dumitale, pe cuvînt !

— Ai stat întotdeauna-n rezervă. Pe cont propriu.

— Da, şi ?

— Stephan, ăsta eşti dumneata. Stephan Ruge ?

Ruge tace o clipă, răspunde apoi :

— Bine,*okay*, eu sînt Stephan.

— Dumneata eşti şi Edgar ?

— Sînt.

— Şi Till ?

— Da.

— Werner Habermann ?

— Desigur.

— Robert Vetter ?

— Se-nţelege.

— Mauro Pioda ?

— Şi el.

Pioda se-ndreaptă anevoie în perna fotoliului, după cum i se pare lui Ruge, şi cu dureri.

Isidor Ruge vrea să se ridice, are chiar intenţia onorabilă să plece acum cu adevărat. A obosit, i s-a făcut foarte somn şi vinul i s-a urcat la cap. Dar Pioda continuă să tragă.

— Recunoşti că eşti Claude ?

Ruge răspunde imediat :

— Desigur.

— Mă bucură că pot să mă întreţin cu dumneata personal.

— Îţi sînt foarte îndatorat că faci un film din povestea mea.

— Crezi că fac filmul cu adevărat ?

— Autorul dumitale e convins de asta.

— Înainte de a mă decide, doresc să-mi mai răspunzi la cîteva întrebări.

— Te rog.

— Comportamentul dumitale după Hiroşima, mi se pare, a fost foarte contradictoriu.

— Vezi dumneata, povestea vieţii mele e foarte complicată. M-am dus tînăr de tot deci, la aviaţie, şi am devenit unul dintre cei mai buni piloţi. M-am simţit bine, am avut o viaţă lipsită de griji, vreau să spun, zborurile acelea lungi de recunoaştere deasupra Pacificului...

— Bine că le pomeneşti. Zboruri de recunoaştere. Dar nu participare la luptă.

— Da, cei care spun asta ar trebui să zboare odată ore în şir peste Pacific, nimic altceva decît apă, şi dacă ceva nu e-n regulă ? ! Dar eu nu mă aflu aici ca să-i conving pe oamenii aceştia că un zbor de luptă e mai puţin greu, poate, decît zborurile singuratice de recunoaştere.

— De acord.

— Şi acum punctul doi. Mi-am făcut la fel de puţine gînduri atunci, ca şi toţi ceilalţi. Da, probabil că am considerat justă bombardarea. Cum să aibă îndoieli tocmai un comandant de B-29 ? N-a fost educat pentru a fi un exemplu, în orice privinţă, faţă de echipajul său ? Şi am exersat deci, luni de-a rîndul, lansarea acestui tip special de bombe, şi în afară de asta n-a venit nimeni din partea guvernului la Tinian, ca să ne vorbească despre efectul bombei A.

— Bineînţeles că nu.

— Dar după aceea, după aceea am auzit şi noi despre efect, am văzut fotografii de la

Hiroşima şi Nagasaki şi atunci, presupun, am început să mă frămînt. Şi anume, puteam să aleg, să consider în continuare justă bombardarea, sau, dimpotrivă, puteam să blestem bomba A. De, eu nu sînt un intelectual ! Asta mi se spune şi astăzi, mereu. Nu pot să-mi scriu nici măcar propria mea poveste. Şi mi-ar fi venit al dracului de greu să condamn întreaga mea carieră din cadrul aviaţiei militare. Ba, dimpotrivă, am crezut că războiul e drept... Şi pe urmă vin iarăşi întrebările astea dezgustătoare şi chinuitoare şi sfredelitoare : Ai acţionat corect ?

— Deci ai fost hărţuit multă vreme încolo şi-ncoace, pe de o parte de sentimentul de a te fi făcut vinovat, pe de altă parte de dorinţa de a justifica cele întîmplate ?

— Tocmai că nu e atît de uşor de explicat. Cert este că după război nu mi-am mai găsit drumul. Poate că nu s-ar fi întîmplat nimic, dacă m-ar mai fi ţinut şi după aceea la aviaţia militară, şi am şi încercat să rămîn, să trec la personalul terestru, dar n-am izbutit. Am avut senzaţii de teamă, foarte rele. N-am putut să descopăr de ce... Teamă de ce ? Şi urmarea : soţia mea a avut două avorturi pe care un medic, pentru că ştia că am fost la Hiroşima, le-a pus pe seama radioactivităţii, o explicaţie trebuia doar găsită — după cum am spus, frica mea de viaţă, beţiile mele fără măsură, apoi activităţile mele criminale...

— Pentru asta, ai de asemenea, o explicaţie ?

— Probabil că voiam să ajung la închisoare.

— Pe de altă parte, ai făcut tot ce ai putut să nu ajungi la închisoare.

— Ştiam că aş putea fi internat şi într-un spital, şi asta m-a atras mai mult.

— Deci nu dezminţi faptul că ai fost pregătit să bombardezi Havana ?

— Nu. De ce aş face-o ? Asta s-a întîmplat în anii celor mai profunde dezamăgiri. Îmi lipseau camarazii cu care înainte fusesem mereu în relaţii straşnice. Da, şi deci atunci a venit acel Marsalis și m-a bătut pe umăr şi mi-a spus : „Claude, am nevoie de tine, ești cel mai bun pilot din S.U.A., un băiat extraordinar", da, şi tocmai asta mi-a făcut bine, nici mai mult, nici mai puţin, şi m-am gîndit : „Ăsta iradiază atîta viaţă, și America vrea Cuba, și, Claude, vei fi un erou".

— La cubanezii care ar fi murit nu te-ai gîndit ?

— La aviaţia militară aşa am fost dresaţi. Dacă ai lăsa soldaţii să se gîndească la morţi, curînd n-am mai avea nici unul...

— Dar, şapte ani după Hiroșima, te-ai decis să iei asupra dumitale răspunderea ?

— Știi povestea poveştii mele ?

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Păi, dădusem a înţelege că mi se pare grea viaţa, după ce-mi fusese luat rolul de veşnic vesel comandant. Dar, oricum ar fi fost,

în '957, urma să răspund în fața unei instanțe definitive.

— Tocmai îmi vine în minte, spune Pioda, că și autorul meu de casă, Isidor Ruge, a început să spună povești într-un spital.

— N-am spus niciodată povești, răspunde Ruge. Acum joacă un rol.

— Poliția l-a bănuit atunci pe autorul meu — abia împlinise optsprezece ani — pînă ce acesta a recunoscut.

— Ce anume a recunoscut ?

— Diverse furturi.

— Pe care, după cum presupun, nu le comisese ?

— Tînărul Ruge spunea pe atunci că s-ar simți deosebit de fericit în închisoare.

— Avea sentimentul că se află în siguranță ?

— De aceea l-au dat pe mîna unui psihiatru.

— Și atunci a început să inventeze povești ?

— Și-a inventat vreo zece biografii. A inventat atît de multe povești, pînă ce nu le-a mai știut pe cele care s-au întîmplat în realitate.

— La mine n-a fost așa, spune Ruge, povestea mea a inventat-o un anume Wilcox. Sau cel puțin așa cred că-l chema pe tipul respectiv. De fapt, nu contează. În orice caz, s-au întîmplat următoarele : conducerea spitalului a găsit că aș fi destul de sănătos și în stare să mă prezint în fața unei instanțe

reglementare. Pe baza acestei constatări, m-a arestat un șerif și m-a dus la închisoarea militară McLenann, în Waco. Dar pentru că Waco nu e în regiunea de nord a Texasului, procurorul districtului, *Mister* Floore, a dat ordin să fiu mutat la Fort Worth. Eram instalat în mașină, cînd a venit un ajutor de șerif și a întrebat dacă poate să meargă cu noi. Şeriful meu a acceptat și acest ajutor de șerif s-a așezat lîngă mine, în fund. Mergeam și tăceam. Dar la un moment dat, în timpul mersului, am văzut un avion zburînd foarte jos și am început să vorbesc despre aviație. Ajutorul de șerif a spus că el a fost subofițer, comandant de decolare la grupul mixt de luptă 509. Am rîs tare și-am spus că și eu am fost la 509, dar maior, comandant de Straight Flush, am luat parte la bombardarea Hiroșimei. Ajutorul de șerif a răspuns că asta ar fi o poveste pe cinste : un fost subofițer însoțește un fost comandant de bombardier B-29 de la spitalul de nebuni la pușcărie... Asta se întîmpla în după-amiaza zilei de 18 martie 1957.

Seara, devreme, m-a vizitat un reporter. Mi-a spus că ajutorul de șerif i-ar fi povestit despre mine, că și el ar fi fost la 509 și că acum ar fi reporter la *Star Telegram* și că ar avea misiunea — pentru asta era plătit — să găsească întîmplări interesante din punct de vedere uman. I-am răspuns că i-aș istorisi povestea mea, dacă m-ar ajuta să ies din închisoare. Mi-a promis. A zis că opinia publică nu va admite niciodată cu un fost erou al aviației militare — a spus „erou al aviației

militare“ — să fie tratat ca un răufăcător ordinar. Nu i-am ascuns că făptuisem jafuri. Reporterul a plecat, deci, și primul său reportaj a apărut la 20 martie în *Star Telegram*. *Star Telegram* e un ziar foarte influent în Texas. E citit în fiecare zi de psihiatri, judecători federali, procurori și cetățeni. „Erou din cel de al doilea război mondial în mare încurcătură... pilot al primei intervenții cu bombe atomice vîrît la închisoare de vechi camarazi...“ La 21 martie a apărut continuarea reportajului, de asemenea la 22 martie. Mai multe ziare au preluat aceste reportaje și eu am fost trimis înapoi, la spital. Fostul pilot pe avioane de luptă din timpul războiului devenise eroul de la Hiroșima. La sfîrșitul lui mai 1957, povestea a fost transmisă și ca emisiune de televiziune. Cred că producătorul care a făcut acest film în mare grabă se numea Pearson... Dacă nu mă înșel prea tare, Pearsan a trecut o parte din cîștigul său pe numele copiilor mei...

Domnule Pioda, mă asculți ?

Pioda a adormit din nou. Și-a întors către stînga capul greu, cu păr lățos și lipit de creștet. Gura e ușor întredeschisă. Ruge însă aude șuieratul bronchiilor. Apucă încheietura mîinii lui Pioda, dar speriat o lasă să cadă. Apoi o apucă din nou și-i pipăie pulsul. Pulsul a încetat sau e atît de slab că Ruge nu-l poate percepe. Dă o pulpană a hainei la o parte și-și lipește urechea în partea stîngă a pieptului lui Pioda. Își aude numai propria sa inimă. O

clipă, Ruge stă descumpănit în fața bătrînului. Apoi spune hotărît :

— *Exitus*[1]. Puteți să luați pacientul.

Ruge formează numărul medicului de casă al lui Pioda, dar la primul țîrîit pune la loc receptorul. Își toarnă un coniac, îl dă pe gît dintr-o înghițitură și formează apoi numărul poliției. Răspunde o voce de femeie și Ruge spune ca în somn :

— Iertați-mă, am format greșit.

După ce scoate cheile din buzunarul hainei lui Pioda, se mai duce o dată afară, pe balcon, apoi la toaletă ; dincolo, în sufragerie, își mai toarnă un coniac. Mai tîrziu îi strigă mortului :

— Nu poți să-mi faci una ca asta, Pioda, nu poți să fugi în mijlocul unei povestiri, nu poți să mă lași baltă !

Speriat de propria-i voce, Ruge se-ntoarce. Apoi părăsește locuința. Fără să se mai uite înapoi, se urcă în mașină și pornește. Dă drumul la radio, dar nu găsește nimic potrivit.

— Angelo Pioda e mort, gîndește cu voce tare. Altă poveste, adaugă. Pariez că dacă o scol din somn, Leu va zîmbi blînd. „Bine, bine, Isidor, o să-mi povestești mîine *story*-ul ăsta, după ce ai să dormi..." Domnule procuror, din păcate trebuie să recunosc : e posibil ca eu să-l fi călcat pe Angelo Pioda. Cu un Alfa pe care mi l-am putut îngădui numai pentru

---

1 A murit (lat.).

că el a ştiut să facă din povestirile mele mulţi bani...

Merse prin centru, fără să ţină seama de străzi, o luă înspre Wollishofen şi ajunse la marginea oraşului şi la autostradă. Acul vitezometrului se mişcă spre nouăzeci, o sută douăzeci, o sută patruzeci, mai sus. „Ieşirea spre Thalwil" : acul vitezometrului arăta o sută şaizeci. „Ieşirea spre Wädenswil" : acul arăta o sută şaptezeci. Nu-mi scapi, Angelo Pioda, te-ajung....

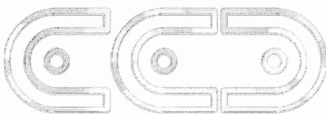
Lector : Suzi HIRSCH
Tehnoredactor : Victor MAŞEK

Lucrare executată sub comanda nr. 2845 la Oficiul Economic Central „Carpaţi", Întreprinderea poligrafică „Bucureştii-Noi", str. Hrisovului nr. 18 A, sectorul 8, Bucureşti

---

coli de tipar : 10,75

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

